

پانزدهم آذرماه روز حسابدار گرامی باد

حسابداران رسمی ایران

ISSN: 1758-1735

صاحب امتیاز:
جامعه حسابداران رسمی ایران

مدیر مسئول:
فرهاد پناهی

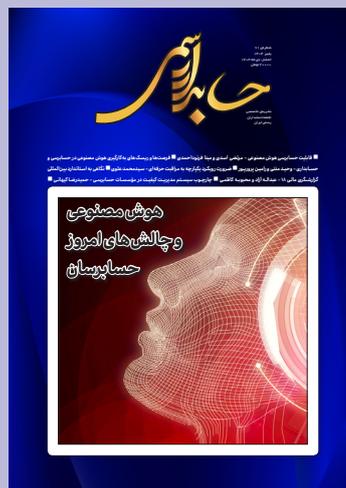
شورای سیاست گذاری
(به ترتیب الفبا):
مرتضی اسدی
فرهاد پناهی
محمدتقی رضایی
رحمت‌اله صادقیان
حجت‌اله صیدی

همکار تحریریه:
مژده کدخدایی

امور اجرایی:
سمیرا آراین‌نژاد

طراح و صفحه‌آرا:
علی قاصدی

لیتوگرافی و چاپ:
ایران چاپ

شماره هفتاد و یک | پاییز ۱۴۰۴
انتشار: دی ۱۴۰۴

**نظرات و دیدگاه‌های مطرح‌شده،
در مقالات الزاماً دیدگاه جامعه
حسابداران رسمی ایران نیست؛
مگر در مواردی که قید می‌شود.**

نشریه‌ی حسابدار رسمی در ارزیابی
مقالات، حسب‌مورد، از نظرگاه‌های
اعضای جامعه‌ی حسابداران
رسمی ایران و سایر خبرگان حرفه
حسابداری و حسابرسی سود می‌برد.
نشریه در اصلاح و ویرایش مطالب آزاد است.

نشانی: تهران، خیابان سپهبد
قرنی، نرسیده به پل کریم‌خان زند
خیابان شهید امانی، پلاک چهار،
جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران

تلفن: ۴۲۹۲۵ نمابر: ۸۸۸۰۱۹۱۰

www.iacpa.ir
hesabdarrasmi@iacpa.ir

[@iacpainfo](https://www.instagram.com/iacpainfo)

مفرد

هوش مصنوعی: دستیار حسابرسان، نه جایگزین آنان

فرهاد پناهی

۴

میزتشریح

هوش مصنوعی و دیگر چالش‌های مبرم امروز حسابرسان

همایون مشیرزاده

۵

قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی و آمادگی برای حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی

مرتضی اسدی و مینا فرنوداحمدی

۱۰

فرصت‌ها و ریسک‌های به‌کارگیری هوش مصنوعی در حسابرسی و حسابداری

وحید منتی و رامین پرورپور

۲۴

نگاهی از درون

ضرورت رویکرد یکپارچه به مراقبت حرفه‌ای

سیدمحمد علوی

۳۲

حرفه‌ی حسابرسی و «دیگران»

محمد نورزاد دولت‌آبادی

۳۴

دوگانگی در ارزیابی کیفیت مؤسسات حسابرسی

بهرام همتی - مسعود شعبان

۳۵

جستار

ارائه و افشا در صورت‌های مالی - نگاهی به استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸
عبداله آزاد - محبوبه کاظمی

۴۱

کنکاش

چارچوب سیستم مدیریت کیفیت در مؤسسات حسابرسی و پیاده‌سازی آن
از ISQM تا ISA220 بازنگری شده

حمیدرضا کیهانی

۴۸

مدل ارزیابی یکپارچه ریسک‌های حسابرسی محیط داخلی واحدهای تجاری
با ریسک‌های محیط خارجی کسب‌وکار در کشورهای در حال توسعه

مرتضی ادیبی

۵۹

دور دنیا

دور دنیا

مژده کدخدایی

۶۲

اطلاع‌رسانی

نهمین دوره انتخابات شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران برگزار شد

۷۹

فهرست مؤسسات حسابرسی عضو جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران

(۱ دی ۱۴۰۴)

۸۴

فرهاد پناه‌ی

هوش مصنوعی: دستیار حسابرسان، نه جایگزین آنان

حرفه‌ی حسابرسی در سطح جهانی تحت تأثیر پیشرفت‌های فناوری‌های مبتنی بر «هوش مصنوعی» تحولی عمیق و چندجانبه را از سر می‌گذراند. این تحول منجر به شکل‌گیری فضایی کاملاً نوین و متفاوت برای کار حسابرسی می‌شود و به تبع آن وظایف حسابرسان، نهادهای ناظر و استانداردها و تشکلهای حرفه‌ای گسترده‌هایی جدید می‌یابد.

در مقالات این شماره‌ی «حسابدار رسمی» برخی ابعاد این تحول به تفصیل برشمرده شده است. اتوماسیون فرایندهای تکراری، تحلیل تمامی داده‌ها و تراکنش‌ها به جای انواع نمونه‌گیری سنتی، تحلیل خودکار برای شناسایی ریسک‌ها یا مغایرت‌ها، تشخیص الگوهای تقلب به‌اتکای الگوریتم‌ها و پیش‌بینی ریسک از مهم‌ترین تحولاتی است که در این چارچوب می‌تواند تغییری ماهوی در وظایف حسابرسان ایجاد کند.

با این همه، این تحول برای دستیابی به ثمراتی که برای آن متصوریم، قبل از هر چیز نیازمند ارتقای دانش حسابرسان در درک و تحلیل داده‌ها و سیستم‌های هوش مصنوعی است و از این‌رو استفاده از هوش مصنوعی طبعاً مستلزم آگاهی حسابرسان و کادر مؤسسات حسابرسی از مهارت‌های لازم برای استفاده از این فناوری است. این نیز به‌نوبه‌ی خود مستلزم طراحی دوره‌های آموزشی مستقل و حین خدمت برای این همکاران است. به همین ترتیب، می‌توان پیش‌بینی کرد که طی سال‌های آتی، تسلط بر مهارت‌های مبتنی بر هوش مصنوعی، به‌ضرورت یکی از محورهای اصلی آزمون حسابدار رسمی باشد.

به تبع کاربرد فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی در حرفه‌ی حسابرسی، حسابرسان قادر خواهند بود به‌جای کارهای فنی یکنواخت، بخش اعظم اوقات کاری خود را بر صرف تفسیر نتایج، قضاوت حرفه‌ای، ارتباط با مدیریت و حل مسایل پیچیده متمرکز کنند. در این شرایط نظارت مستمر به معنای دقیق کلمه امکان‌پذیر می‌شود و علاوه بر آن حسابرسان قادر خواهند بود به جای ارائه‌ی گزارش‌های صرفاً گذشته‌نگر، بینش‌هایی درباره‌ی روندهای آتی کسب‌وکار شرکت ارائه دهند.

در عین حال، روشن است حسابرسان با چالش‌ها و ملاحظات جدیدی مواجه می‌شوند. بررسی خطاهای هوش مصنوعی و پذیرش مسئولیت آن حفظ استقلال حرفه‌ای حسابرس را دشوارتر می‌سازد و «سوگیری الگوریتمی» هوش مصنوعی نظارت بر انحرافات احتمالی در نتایج برآمده از محاسبات آن را مبرم‌تر می‌سازد. علاوه بر این، در چنین شرایطی، الزام به امنیت و حریم داده‌ها، اهمیت هرچه بیشتری به امر حفاظت از اطلاعات می‌دهد.

نکته‌ی مهم اما آن است که این تحولات مدل‌های کسب‌وکار مؤسسات حسابرسی را متحول می‌سازد و مؤسسات قادر خواهند بود در کنار خدمات اطمینان‌بخشی، تمرکز بیشتر بر مشاوره‌ی مدیریتی، تحلیل کسب‌وکار، راهکارهای بهبود فرایند، خدمات قیمت‌گذاری و ارائه‌ی تحلیل‌های عمیق داده‌محور داشته باشند.

روشن است که این تحولات در نهایت حاصلی جز حسابرسی دقیق‌تر، پیش‌گیرانه‌تر و ارزش‌آفرین‌تر نخواهد داشت اما نیل به چنین ثمراتی مستلزم آن است که از سویی آموزش مهارت‌های تحلیلی و فناوری جایگاه محوری در برنامه‌های آموزشی حسابرسان و کادر حرفه‌ای مؤسسات حسابرسی پیدا کند و علاوه بر دانشگاه‌ها و مراکز آموزش مهارتی، مؤسسات حسابرسی به سرمایه‌گذاری در این زمینه مبادرت کنند. از سوی دیگر بسیاری از استانداردها و رهنمودهای حرفه‌ای نیز نیازمند بازتعریف بر مبنای شرایط جدید فناوری مورد استفاده‌ی حسابرسان خواهند بود. همچنین، جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران نیز باید امکان تنوع‌بخشی هرچه بیشتر در خدمات قابل ارائه‌ی مؤسسات حسابرسی را در دستورکار قرار دهد.

فراموش نکنیم که حسابرسان آینده باید کاربران ماهر فناوری‌های نو باشند و هوش مصنوعی، نه جایگزین حسابرس، بلکه دستیار هوشمند و زیرک او خواهد بود.

هوش مصنوعی

و دیگر چالش‌های مبرم امروز حسابرسان

همایون مشیرزاده

لیکن استفاده از AI همواره با چالش‌هایی هم روبه رو بوده است. هوش مصنوعی از داده‌هایی استفاده می‌کند که تنها در صورت داشتن انسجام و استحکام کافی، دارا بودن دقت لازم و مرتبط و مناسب بودن، می‌توانند از کیفیت مطلوب برخوردار باشند. ضمن آن که باید در چارچوب مقررات و قوانین، به‌صورتی استاندارد و قابل اعتماد تهیه شده باشد. به‌علاوه، داده‌های مربوط به تراکنش‌ها و فعل و انفعالات مالی باید دارای مستندات درست و صحیح و کامل باشند.

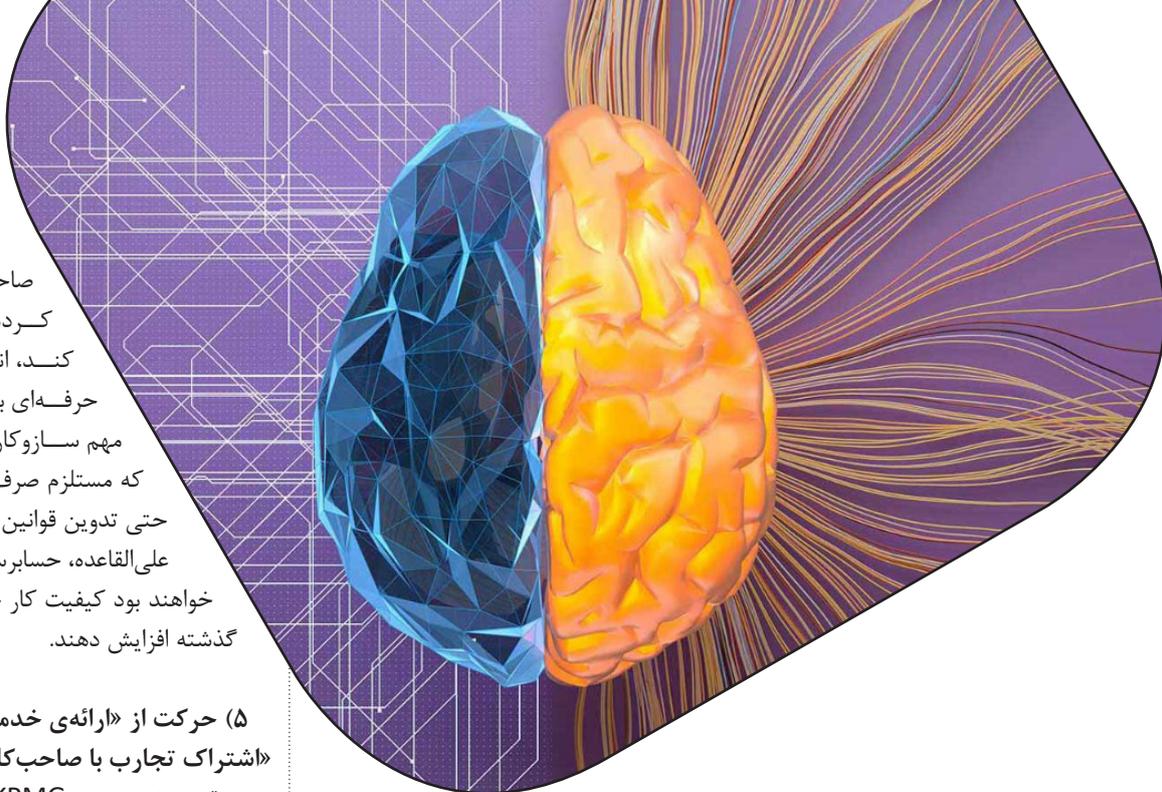
۲) نیروی انسانی (چالش اصلی مؤسسات حسابرسی)

مؤسسات حسابرسی باید مبالغ کلانی را در آموزش پرسنل برای به‌کارگیری هوش مصنوعی در حسابرسی و کسب و آشنایی با روش‌شناسی و شیوه‌های حسابرسی به‌وسیله‌ی AI و استنتاج از خروجی‌های آن صرف کنند. در عین حال، این امر در کنار کارهای عادی و روزمره‌ی پرسنل مؤسسات صورت می‌گیرد و فشارمضاعفی بر آن‌ها وارد خواهد کرد. به‌ویژه در مواردی که روال کار مؤسسه‌ی حسابرسی، در محیطی سنتی و دور از فناوری انجام می‌شده و طبیعتاً به‌کارگیری AI بار مالی اضافی برای مؤسسات حسابرسی ایجاد خواهد کرد. این نکته را هم باید در نظر داشت که نسل جوان بیش از قبل به‌دنبال ایجاد تعادل بین کار و زندگی (work-life-balance) است و ایجاد انگیزه و ترغیب آن‌ها به صرف وقت اضافی برای این‌گونه امور، با مقاومت و ناراضی‌تانی‌شان روبرو خواهد شد. به‌علاوه، این مشکل هم ممکن است به‌وجود بیاید که حسابرسان با استفاده

در ماه‌های آغازین سال میلادی اخیر، در مطلبی تحت عنوان «پنج روند اصلی حسابرسی در سال ۲۰۲۵»، موارد مهمی که حسابرسان در سال ۲۰۲۵ با آن روبه‌رو خواهند بود، شناسایی و عنوان شده بودند.^۱ این پنج گرایش یا روند بر شکل‌دهی کار حسابرسی و نحوه‌ی انجام کار توسط حسابرسان و به‌طور کلی تقابل آنان با محیط و عناصر تشکیل دهنده‌ی آن (به‌اصطلاح اکوسیستم حسابرسی)، در سال جدید دارای تأثیر گذاری بیشتری تلقی شده بودند. ضمن آن که چه‌بسا اسباب آرامش آنان هم می‌توانست باشد! موارد یادشده این‌گونه فهرست و پیش‌بینی شده بودند.

۱) هوش مصنوعی AI

به نظر نویسنده‌ی مطلب مزبور، در سال ۲۰۲۵ حسابرسان بیش از پیش درگیر هوش مصنوعی خواهند شد و باید سازوکارهای لازم برای استفاده از آن را تدوین و ایجاد کنند. از هوش مصنوعی به‌عنوان ابزاری برای آزمون‌ثبت‌های حسابداری، برنامه‌ریزی حسابرسی، شناسایی ریسک‌ها و حوزه‌های خطر می‌توان استفاده کرد، افزون بر آن که استخراج و تحلیل داده‌ها را آسان‌تر می‌کند و لذا حسابرسان قادر خواهند بود در زمینه‌های مهم‌تری نظیر ارزیابی ریسک و قضاوت حرفه‌ای، تمرکز کنند و در نتیجه به‌ذی‌نفعان در تحلیل اطلاعات تاریخی کمک کنند و موجب ارتقای بینش آن‌ها نسبت به آینده و روندهای آتی خواهد شد.

صاحب‌کار مستقیماً دسترسی پیدا کرده، روند تراکنش‌ها را بررسی کند، انقلابی در حسابرسی و کار حرفه‌ای به وجود خواهد آمد. البته این مهم سازوکارهای خاص خود را می‌طلبد که مستلزم صرف وقت و هماهنگی‌های لازم و حتی تدوین قوانین جدید و مورد نیاز خواهد بود. علی‌القاعده، حسابرسان با چنین امکاناتی قادر خواهند بود کیفیت کار حسابرسی را در مقایسه با گذشته افزایش دهند.

۵ حرکت از «ارائه‌ی خدمات به صاحب‌کار» به سمت «اشتراک تجارب با صاحب‌کار»

تحقیق مؤسسه‌ی KPMG بیانگر آن است که بیش از نیمی از پاسخ‌دهندگان انتظار دارند حسابرسان در مورد نکات مهم و بحرانی فعالیت و کارشان، راهنمایی‌های لازم را ارائه کنند، به طوری که یاری‌بخش فرآیند تصمیم‌سازی راهبردی صاحب‌کار باشند. صاحب‌کاران علاقمندند بدانند اظهارنظر حسابرسان به چه صورتی و در طی چه فرآیندی شکل می‌گیرد تا از موانع و محدودیت‌های حسابرس بکاهند. آنان علاقمندند از نظرات حسابرسان در مورد آینده، تداوم فعالیت و کسب‌وکارشان مطلع شوند؛ انتظار دارند حسابرسان درک بهتری از وضعیت فعلی کسب‌وکار آنان داشته و در زمینه‌های کنترل‌های داخلی، بهبود فرآیندهای عملیات، افزایش کارایی، عملکرد سیستم‌های اجرایی و اطلاعاتی، چگونگی پاسخ‌گویی به نیازهای بازار، مقررات و قوانین جدید، استانداردهای حسابرسی و غیره ایشان را راهنمایی کنند.

فرض بر این است که مؤسسات حسابرسی دارای مجموعه‌ای از دانش و اطلاعات و معلومات در زمینه‌های مختلف در صنایع گوناگون هستند و تا حدی که به استقلال ایشان خدشه‌ای وارد نشود و در تعارض با وظیفه‌ی اطمینان‌بخشی حسابرسی نباشد، قادرند صاحب‌کاران را راهنمایی کنند. در بسیاری از موارد این امر از طریق ارائه‌ی «نامه‌ی مدیریت» (Management Letter) با هدف اعلام نقاط ضعف کنترل‌های داخلی صاحب‌کار و روش‌های ارتقای آن، تشریح ایرادات و اشکالات مشاهده شده توسط حسابرس در سیستم‌ها و شیوه‌های عملیات حسابداری و... صورت می‌گیرد.

تغییرات و تحولات بعدی

با این همه، در چند ماه اخیر، و پس از نشر مطالب بالا، تغییرات زیادی در دنیا رخ داده که می‌تواند بر کانون توجه حسابرسان، محیط ریسک حسابرسی و اولویت‌های حسابرسان تأثیرات چشمگیری بگذارد. به‌ویژه ابهامات در زمینه‌های

از هوش مصنوعی و فناوری‌های جدید، نه تنها به اهداف مورد نظر دست پیدا نمی‌کنند، بلکه از کار اصلی و شیوه‌ی سنتی خود هم غافل شده و در نتیجه کیفیت حسابرسی کاهش بیشتری پیدا خواهد کرد.

۳ مقررات و قوانین

ظاهراً در تمامی نقاط دنیا (نه فقط ایران)، چالش بین حرفه و نهادهای ناظر و وضع‌کننده‌ی مقررات و قوانین روزبه‌روز بیشتر می‌شود. بسیاری در نتیجه‌ی فشار و حتی دخالت این نهادها، از حسابرسی فاصله می‌گیرند. مؤسسات بزرگ و صاحب‌نام حسابرسی به کارهای مشاوره‌ی مالی، مشاوره‌ی مدیریت و خدماتی غیر از اطمینان‌بخشی که کم‌مسئولیت‌تر و به لحاظ حق‌الزحمه با صرفه‌ترند، تاکید و تمایل دارند. لذا حرفه‌ی حسابرسی به تدریج توان و قابلیت‌های خود را از دست می‌دهد، کیفیت حسابرسی کاهش می‌یابد و دور باطلی ایجاد می‌شود که نتیجه آن واقعاً از پیش معلوم نیست.

۴ توانایی ایجاد ارتباط یا اتصال با بانک (Bank Connectivity)

دسترسی برخط و در زمان واقعی حسابرس به منبع اصلی اطلاعات تراکنش‌ها، به حسابرس این امکان را می‌دهد که از اطلاعات به‌موقع و دست‌اول در مورد معاملات صاحب‌کار و سوابق تراکنش‌ها به‌طور مستقیم استفاده کند. شناسایی و تحلیل بهتر اطلاعات مربوط به جریان‌های نقدی صاحب‌کار، تشخیص معاملات یا تراکنش‌های غیر عادی، عدم قابلیت دست‌کاری اطلاعات بانکی توسط صاحب‌کار یا پرسنل آن، می‌تواند بسیاری از موارد تقلب را مشخص کند یا حداقل به حسابرس توجه و اخطار لازم را بدهد. لذا چنانچه این امکان برای حسابرس فراهم گردد که به اطلاعات حساب‌های بانکی

- مشکلات جابه‌جایی ارز و در کنار آن پدیده‌ی جدیدی به نام ارزهای دیجیتال و رمزگذاری شده
- تورم‌های حاد (hyper-inflation)
- سرمایه‌گذاری در شرکت‌های تابعه‌ی وابسته و مشارکت‌ها
- کاهش ارزش دارایی‌های مالی
- مشکل در اندازه‌گیری ارزش‌های منصفانه
- چگونگی و احتمال جبران خسارات توسط بیمه‌گران
- اجاره‌ها (عملیاتی و سرمایه‌ای)
- قراردادهای و تعهدات دشوار و طاقت‌فرسا (که به‌سادگی قابل اجرا و انجام نیستند)
- دارایی‌های نگهداری‌شده برای فروش، فعالیت‌های متوقف‌شده، بازسازی یا تجدید ساختار (Restructuring)
- صندوق‌های بازنشستگی و برآوردهای فنی بیمه‌ای (actuary)
- تداوم فعالیت
- رویدادهای بعد از تاریخ گزارشگری مالی
- ملاحظات در مورد گزارشگری میان‌دوره‌ای
- قطعاً مصادیق مختلف موارد فوق به ذهن همکاران محترم که

ژئوپلیتیک، موجب تغییرات شدید و غیر قابل پیش‌بینی در وضعیت اقتصادی جهان و به تبع آن حسابداری و حسابرسی شده است. هر چند آثار و شدت و ضعف این تغییرات در مناطق مختلف جهان ممکن است یکسان نباشد، مع‌هذا همه از آن متأثر خواهند شد. در کنار آن، اختلالات در زمینه‌ی امنیت سایبری (cyber- security disruption)، توانایی تطبیق با تغییرات یا انعطاف‌پذیری کسب‌وکارها (business resilience)، همراه با افزایش چشمگیر مقررات و تناقض در آن‌ها و همچنین انتظارات روزافزون دستگاه‌های نظارتی، چالش‌های جدیدی برای حساب‌رسان در ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۵ و سال ۲۰۲۶ به‌وجود خواهد آورد. علی‌الخصوص در خاورمیانه که در شرایط فعلی از این تغییرات بیشتر متأثر است.

تغییرات ژئوپلیتیک، بر اقتصاد کلان، تورم، رکود، نرخ‌های برابری ارز، روند کسب‌وکارها، واردات، صادرات، تعرفه‌های گمرکی، انتقال وجه و غیره و در کنار آن‌ها مقررات و قوانین موجود یا جدید برای مقابله با آن‌ها (و حتی خلاءهای قانونی) آثار خود را گذاشته و یا خواهد گذاشت. در این شرایط بنگاه‌های تجاری باید تاب‌آوری خود را بالا برده و خود را با شرایط جدید تطبیق دهند. قطعاً گزارشگری مالی هم از این تغییرات متأثر خواهد گردید. به عبارت دیگر، در شرایطی که توجه حساب‌رسان تنها معطوف به هوش مصنوعی و نیروی انسانی و مقررات و امکان دستیابی مستقیم به اطلاعات بانکی صاحب‌کار و گسترش خدمات به صاحب‌کار بود، ناگهان مشکلات جدید و معضلات بزرگ دیگری برای

حساب‌رسان ایجاد شده است. البته بررسی ادبیات موجود نشان می‌دهد موضوع تغییرات ژئوپلیتیک از گذشته هم مورد توجه بوده است. در مطلبی که مؤسسه‌ی حسابرسی بین‌المللی ارنست اند یانگ EY منتشر کرده^۲، برخی زمینه‌های حساس‌تر به این تغییرات، یا حساب‌ها و استانداردهای حسابداری که بیشتر تحت تأثیر تغییرات ژئوپلیتیک مزبور واقع شده و به نظر می‌رسد در شرایط فعلی باید به صورت جدی مورد توجه قرار گیرند، به شرح زیر عنوان شده است.

- موجودی‌ها
- شناسایی درآمد
- کاهش ارزش مطالبات

این سطور را می‌خوانند، می‌رسد. مع‌هذا در ادامه به نمونه‌هایی از آنچه به نظر نگارنده می‌تواند برای حسابداران و حسابرسان در ایران بیشتر مورد توجه قرار گیرند، اشاره می‌گردد.

روش‌های متداول قیمت‌گذاری موجودی در ایران (FIFO و میانگین)، در شرایط تورم، موجب افزایش نسبی سود حسابداری می‌گردد حال آن‌که جایگزین کردن موجودی فروخته‌شده با خریدهای جدید با قیمت بالاتر، نیاز به نقدینگی اضافی دارد. نقدینگی اضافی قاعدتاً از طریق منابع‌های جدید باید تأمین گردد که به نوبه‌ی خود هزینه دارد و این هزینه به آینده یعنی سهام‌دار آتی منتقل می‌شود. آیا سودی که در این شرایط شناسایی شده بود، واقعی است؟ در شرایط عادی، با فرض ثبات رویه در اعمال یک روش حسابداری مشخص، روند سوددهی کاملاً منطقی است ولی در شرایط افزایش شدید قیمت‌ها، این سود ناشی از عملکرد است یا آثار تورم؟ ضمن آن‌که در این شرایط اصولاً پیش‌بینی روند سودآوری به‌سادگی امکان پذیر نخواهد بود.

شناسایی درآمد در زمانی که ابهام در وصول مطالبات مربوطه، به علت وضعیت خاص بازار و نامشخص بودن شرایط

آتی ژئوپلیتیک و اقتصادی وجود دارد، خود چالش دیگری است. در همین زمینه، کاهش ارزش مطالبات و برآورد آن نیز مسائل و مشکلات خود را به همراه خواهد آورد.

قراردادهایی که با قیمت‌های پایین منعقد شده یا مستلزم واردات هستند، در شرایط تورم و بروز مشکلات ژئوپلیتیک (ودرنتیجه بالا رفتن شدید نرخ ارز)، هرچند ممکن است پیش‌بینی تعدیل قیمت هم در آن‌ها شده باشد، قاعدتاً قابل اجرا نخواهند بود. به‌علاوه اصولاً ممکن است پیمانکار یا مجری قرارداد در شرایط خاص امکان تأمین مواد و قطعات و ماشین‌آلات و واردات آنها را نداشته باشد.

ذخیره برای جرایم و زیان‌های احتمالی؟ کاهش ارزش؟ تکلیف چیست؟

در میان مناقشات غرب و شرق، تهدیدات جهانی، امکان رویارویی‌های بعدی و... شرایط خاصی که جهان با آن روبه‌رو است، شرایط خاص ما، تحریم‌ها و «اسنپک»، ناترازی‌های آب و برق و منابع انرژی و... تداوم فعالیت بسیاری از شرکت‌ها ممکن است با ابهام و مشکل روبه‌رو شود. در برخورد با این موارد تکلیف حسابرسان چه خواهد بود؟

استانداردهای حسابداری در مواردی بر «ارزش اقتصادی» دارایی تأکید دارند که مستلزم برآورد جریان نقدی ناشی از دارایی در آینده است، لیکن در شرایط ابهام، برآورد این جریان‌ها به‌سادگی امکان‌پذیر نیست و یا اصولاً قابل پیش‌بینی نخواهد بود. در شرایطی که نرخ تورم و نرخ ارز روند صعودی دارد، لیکن رکود بر بازارها حاکم است، برآورد ارزش منصفانه چگونه صورت می‌گیرد و آیا ارزیابی قابلیت بازیافت دارایی‌های شرکت‌ها و بنگاه‌های تجاری به ارزش‌های منعکس در حساب‌ها به‌سادگی امکان‌پذیر خواهد بود؟ برخی شرکت‌ها برای استفاده از مزایای مالیاتی مربوطه در ایران مازاد تجدید ارزیابی دارایی‌ها را به سرمایه منظور کرده‌اند. در وضعیت پرابهام و نامطمئن، حتی بازیافت مبلغ دفتری دارایی‌ها ممکن است، با مشکل روبرو باشد و تعدیلاتی ضرورت یابد.

قضات‌های مدیران در مورد برآوردهای حسابداری باید در یادداشت مربوطه (طبق صورت‌های مالی نمونه) افشا گردد. اما تا چه حد این

قضایات و بهترین برآوردهای مدیریت از اوضاع و احوال آینده، می‌تواند منطقی و به واقعیت نزدیک باشد؟ ذخایر، بدهی‌های احتمالی و موارد متعدد دیگری وجود دارد؛ حساب‌برسان در این گونه موارد چگونه باید قانع شوند؟ این موارد و تصمیم‌گیری در مورد آن‌ها در مقطع گزارشگری، قطعاً برای حسابداران و حساب‌برسان و همچنین مدیران بنگاه‌های تجاری مشکل‌آفرین خواهد بود.

استاندارد بین‌المللی حسابداری ۲۹ روش‌هایی برای گزارشگری مالی در شرایط فوق‌العاده و غیر عادی افزایش قیمت‌ها و تورم حاد (hyper-inflation) پیش‌بینی کرده است. این مهم مستلزم بازنویسی و تعدیل مبالغ تاریخی صورت‌های مالی با استفاده از شاخص عمومی قیمت‌ها و دیگر شاخص‌های تورم و محاسبه سود و زیان ناشی از آثار تورم بر نگهداری دارایی‌های متأثر از آثار تورم و بدهی‌ها است. به‌رغم این‌که سایر استانداردهای بین‌المللی حسابداری به‌مرور در ایران به‌کار گرفته شده‌اند، تاکنون استفاده از استاندارد ۲۹ مورد توجه قرار نگرفته است. حتی اگر قرار باشد از این استاندارد هم استفاده شود، بعید است که اطلاعات به‌موقع و صحیح و مربوط در خصوص شاخص‌های مزبور در اختیار باشد.

علاوه بر موارد فوق، طبق استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی و نمونه‌ی صورت‌های مالی مورد عمل در ایران، بنگاه تجاری باید موارد ریسک عملیاتی مالی، تجاری، ارزی، ... را افشا کند و در یادداشت‌های صورت‌های مالی نحوه‌ی برخورد و پاسخ‌گویی مدیریت به آن‌ها را به اطلاع ذی‌نفعان برساند. ارزیابی ریسک‌های فوق و چگونگی برخورد مدیریت با آن‌ها در شرایط حساس و بی‌ثبات از چه قابلیت اتکایی برخوردار است؟ حساب‌برسان باید چه موضعی در مورد آن‌ها بگیرد؟

این‌ها صرفاً نمونه‌های معدودی است که لازم است مورد توجه بیشتر حساب‌برسان، ذی‌نفعان و نهادهای ناظر و دیگران واقع گردند. با توجه به محدودیت‌های فعلی حساب‌برسان، دشواری و محدودیت در به‌کارگیری نیروی انسانی دارای کیفیت مطلوب، انتظارات ذی‌نفعان و نهادهای ناظر، عدم امکان دسترسی به سوابق دست‌اول تراکنش‌ها (اطلاعات بانکی صاحب‌کاران)، وجود برخی رویدادهای مالی شرکت‌ها در خارج از کشور و فقدان مستندات و شفافیت در خصوص مبادلات و معاملات مربوطه در شرایط تحریم، احتمال وجود

هرگونه سوء‌جریان در شرایط عدم شفافیت معاملات، ناتوانی در به‌کارگیری ابزار کمکی، ازجمله هوش مصنوعی، مقررات متعدد و بعضاً متناقض، عدم آگاهی بنگاه‌ها و حسابداران و مدیران آن‌ها از مسئولیت‌ها و ساده تلقی کردن مسایل و چالش‌ها، ناترازی و اختلال در سیستم‌ها، ازجمله اینترنت، مشکلات امنیت سایبری (حداقل در جریان جنگ ۱۲ روزه دو بانک در معرض این حملات قرار گرفتند و نمی‌توان از اثرات و احتمال بروز و وجود موارد مشابه برای بنگاه‌های دیگر به‌آسانی در حساب‌رسی‌ها صرف نظر کرد)، حق‌الزحمه‌های پایین و ناتوانی بنگاه‌ها برای جبران هزینه و ریسک‌های حساب‌برسان و در نتیجه محدودیت مؤسسات برای سرمایه‌گذاری در آموزش و استفاده از روش‌های نوین، انتظارات و ادعاهای به‌جا و بی‌جای صاحب‌کاران، ده‌ها مورد دیگر بخشی از مشکلات و چالش‌های حساب‌برسان در ماه‌های آینده خواهند بود.

امید است شورای عالی نهم جامعه‌ی حسابداران رسمی با همراهی و حمایت دیگر متولیان و ذی‌نفعان، ازجمله بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، بیمه‌ی مرکزی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بورس و اوراق بهادار و سایر نهادهای نظارتی، مجلس شورای اسلامی، وزارت امور اقتصادی و دارایی و دیگر استفاده‌کنندگان از خدمات حساب‌برسان و نیز سازمان حساب‌رسی به‌عنوان مسئول تهیه و تدوین انتشار استانداردهای حسابداری و حساب‌رسی، در این شرایط، زمینه‌های لازم برای تسهیل کار و رفع موانع و مشکلات فوق فراهم و رهنمودهای لازم برای مقابله با چالش‌های جدید ارائه شود تا بتوان از این برهه‌ی زمانی دشوار با کم‌ترین خسارت و هزینه گذر کرد.

پی‌نوشت‌ها:

1. The 5 main audit trends for 2025, February 2025 (available at: www.circuit.io)
2. Accounting considerations related to geopolitical events and uncertainty, May 2024 (available at: www.ey.com)

قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی و آمادگی برای حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی

مرتضی اسدی و مینا فروداحمدی

هوش مصنوعی، چارچوبی برای قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی، ارائه داده است. همچنین با مقایسه‌ی روش‌های حسابرسی سنتی و روش‌های مبتنی بر هوش مصنوعی، مزایا و چالش‌های استفاده از هوش مصنوعی را در حسابرسی داخلی به تصویر کشیده است. یافته‌های مطالعه‌ی حاضر ضمن کمک به ادبیات حسابرسی هوش مصنوعی، توسعه‌دهندگان هوش مصنوعی را در مورد پیاده‌سازی قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی آگاه کرده، و زمینه‌های آموزشی موردنیاز حسابرسان را در عصر فناوری برجسته ساخته است و مبنایی برای مطالعات بیشتر در این زمینه ایجاد می‌کند.

مقدمه

هوش مصنوعی (AI) یک اصطلاح گسترده است که برای در بر گرفتن طیف وسیعی از فناوری‌های موجود و نوظهور، ساخته شده است. اگرچه تعریف واحد و موردتوافقی برای آن وجود ندارد، اما هوش مصنوعی به‌طور کلی به «سیستم‌هایی که دارای فرآیندهای فکری با مشخصه‌ی انسان هستند، مانند توانایی استدلال، کشف معنا، تعمیم دادن یا یادگیری از تجربه‌های گذشته» اطلاق می‌شود. رونق کنونی برنامه‌های کاربردی هوش مصنوعی، راه‌های به‌ظاهر بی‌پایانی را نشان می‌دهد که سازمان‌ها می‌توانند از فناوری‌های مبتنی بر هوش مصنوعی برای بهبود روش کار خود استفاده کنند، در حالی که ریسک‌های متعدد و مهمی را ایجاد می‌کند که با توجه به

چکیده

همزمان با تلاش جامعه‌ی تجاری برای پیاده‌سازی هوش مصنوعی و رشد سریع این فناوری نوین، حرفه‌ی حسابرسی با مشکلات متعددی مواجه شده است و از فعالان در حوزه‌ی حسابرسی انتظار می‌رود حسابرسی‌های هوش مصنوعی را به نحوی انجام دهند تا اطمینان دهد که سیستم‌های هوش مصنوعی به‌طور قانونی، قدرتمند و مطابق با استانداردهای اخلاقی (مثلاً انصاف) عمل می‌کنند. در حالی که قابلیت حسابرسی برای حسابرسی‌های مالی و حسابرسی سیستم‌های اطلاعاتی به خوبی در مطالعات علمی مورد توجه قرار گرفته است، قابلیت حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی چندان مورد توجه قرار نگرفته است و خلاء مطالعاتی در این حوزه کاملاً مشهود است. قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی و صلاحیت‌های مورد نیاز حسابرسان برای اطمینان از انجام حسابرسی‌های هوش مصنوعی با کیفیت بالا، حائز اهمیت فراوانی است، زیرا توجه به این موضوع موجب کاهش قابل توجه مخاطرات موجود در سیستم‌های هوش مصنوعی می‌گردد. مطالعه‌ی حاضر با مروری بر ادبیات موجود در این حوزه، ضمن تبیین انواع هوش مصنوعی مورد استفاده در حوزه‌های حسابداری و حسابرسی، قابلیت‌های آن‌ها را نیز شرح داده است. همچنین این مطالعه مقررات هوش مصنوعی و چارچوب‌های حسابرسی هوش مصنوعی را بررسی کرده و با تحلیل ابعاد قابلیت حسابرسی

ماهیت این فناوری، طبیعی است. در دهه‌های اخیر، سیستم‌های هوش مصنوعی توجه زیادی را در بازار به خود جلب کرده است. با این حال افزایش استقرار سیستم‌های هوش مصنوعی موجب ایجاد مسائل و مخاطراتی نظیر عدم شفافیت، عدم قابلیت تبیین و تفسیر، عدم توجه نتایج و مخاطرات حریم خصوصی شده است. برای مواجهه با آثار زیان‌آور بالقوه‌ی سیستم‌های هوش مصنوعی، این سیستم‌ها باید حسابرسی شوند تا از قانونی بودن، اخلاقی بودن و استحکام فنی طراحی و کاربرد آنها، اطمینان حاصل شود. مراجع نظارتی و شرکت‌ها شروع به طراحی چارچوب‌های حسابرسی هوش مصنوعی کرده و تلاش کرده‌اند تا اصول هوش مصنوعی را به نحوی تعریف کنند که رهنمودی برای فعالیت‌های حسابرسی باشد. حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی قانونی بودن هوش مصنوعی را در برابر مجموعه‌ای از قوانین و استانداردهای صنعت، تضمین می‌کند. در حالی که اخلاق حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی به افراد اطلاع می‌دهد که چرا چنین تصمیمی گرفته شده و چگونه می‌توان به آن اعتراض کرد، که امکان راهبری هوش مصنوعی، پیش‌بینی و کاهش آسیب‌ها، تخصیص مسئولیت‌پذیری و متعادل‌سازی تضاد منافع را فراهم می‌کند. چهار مؤسسه‌ی بزرگ حسابداری، چارچوب‌هایی را برای کمک به صاحب‌کاران در طراحی و استقرار هوش مصنوعی قابل‌اتکا و مدیریت ریسک‌های هوش مصنوعی توسعه داده‌اند. بنابراین انجام حسابرسی مؤثر و کارآمد به‌طوری که متضمن

اخلاق هوش مصنوعی باشد و فاکتورهایی نظیر قانونی بودن و استحکام فنی را در نظر بگیرد، از اهمیت زیادی برای محققان و متخصصان سیستم‌های اطلاعاتی برخوردار است. با این حال، ادبیات موجود در حوزه‌ی بهبود اثربخشی و کارایی حسابرسی برای سیستم‌های هوش مصنوعی دارای کاستی‌های فراوانی است. انجام حسابرسی هوش مصنوعی نیازمند سیستم‌های هوش مصنوعی قابل حسابرسی و حسابرسان شایسته و با صلاحیت است. قابلیت حسابرسی به مجموعه‌ای از اصول اشاره دارد که اجرای رویه‌های حسابرسی را امکان‌پذیر ساخته و برای توسعه و استقرار گسترده‌ی سیستم‌های هوش مصنوعی ضروری است. قابلیت حسابرسی به‌عنوان یکی از محرک‌های اصلی کیفیت در حسابرسی مالی سنتی و حسابرسی فناوری اطلاعات شناخته شده است. با این حال، قابلیت حسابرسی مانند سایر اصول سطح بالای هوش مصنوعی با مشکلاتی در خصوص تفسیر و ترجمه به‌طور عملیاتی مواجه است. از سوی دیگر علاوه بر داشتن یک سیستم هوش مصنوعی قابل حسابرسی، به یک تیم حسابرسی با تخصص‌های متنوع نیز نیاز است؛ به‌طوری‌که مطالعات پیشین نشان داده است که حسابرسی موفق سیستم‌های هوش مصنوعی نیازمند تلاش مشترک بین حسابرسان فناوری اطلاعات، متخصصان داده، مهندسان داده، متخصصان صنعت و مدیران هدایت‌کننده است. با توجه به خلاء مطالعاتی موجود، هدف مطالعه‌ی حاضر این است که با مروری بر ادبیات موجود

در حوزه‌های مرتبط، ضمن تبیین انواع سیستم‌های هوش مصنوعی مورد استفاده در حوزه‌ی حسابداری و حسابرسی، قابلیت هر یک از سیستم‌ها را نیز تشریح نماید و ضمن ارائه‌ی ابعاد قابلیت حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی، چارچوبی برای آن ارائه کند. در نهایت صلاحیت‌های مورد نیاز حسابرسان برای حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی عنوان شده است.

مبانی نظری:

مروری بر هوش مصنوعی و قابلیت‌های آن در حسابداری و حسابرسی

هوش مصنوعی به‌طور عام به‌عنوان مجموعه‌ای از فناوری‌ها تعریف می‌شود که می‌توانند وظایف شناختی را که پیش‌تر فقط توسط انسان‌ها انجام می‌شدند، انجام دهند. قابلیت‌های اساسی هوش مصنوعی عبارتند از آمار، منطق (معمولاً به شکل قوانین)، و معنانشناسی. این قابلیت‌ها را می‌توان در برنامه‌های کاربردی خاصی مانند پیش‌بینی مبتنی بر یادگیری ماشینی، خودکارسازی فرآیند رباتیک^۱ (RPA) مبتنی بر قوانین، و پردازش زبان طبیعی مبتنی بر زبان‌شناسی محاسباتی و معنانشناسی، شبکه‌های عصبی یادگیری عمیق، ادغام کرد. برخی از فناوری‌های هوش مصنوعی مانند خودکارسازی فرآیند رباتیک، یادگیری ماشینی ساده، استخراج داده‌های کلیدی از اسناد و تشخیص نوری کاراکترها، به دلیل دسترسی به ابزارهای آزمون توسعه‌یافته، برای پیاده‌سازی در حسابرسی به راحتی قابل استفاده و کاملاً جاافتاده است که ما به آن‌ها «هوش مصنوعی ساده» می‌گوییم برخی دیگر از فناوری‌های هوش مصنوعی مانند شبکه‌های عصبی یادگیری عمیق و هوش مصنوعی مولد را، «هوش مصنوعی پیچیده» می‌نامیم زیرا از نظر فنی پیچیده‌ترند و به‌طور معمول به علم داده و سایر موارد نیاز دارند. جدول (۱) مروری جامع بر فناوری‌های هوش مصنوعی و موارد کاربرد این فناوری‌ها در حوزه حسابرسی ارائه کرده است.

یادگیری ماشینی^۲ (ML)

فناوری‌های کلیدی برای حسابداری و حسابرسی، یادگیری ماشینی و خودکارسازی هستند. یادگیری ماشینی از جمله فناوری هوش مصنوعی است که کاربرد آن در کسب‌وکار، به‌سرعت در حال رشد است. یادگیری ماشینی اساساً یک ماشین پیش‌بینی است که در آن یک مدل آماری مقادیر آتی یک متغیر نتیجه را مبتنی بر داده‌های گذشته که مدل بر اساس آن‌ها آموزش دیده است، پیش‌بینی می‌کند و شامل یادگیری ماشینی سنتی، شبکه‌های عصبی و شبکه‌های عصبی یادگیری عمیق، و هوش مصنوعی مولد می‌شود. یادگیری ماشینی کاربردهای بالقوه فراوانی در حسابداری و حسابرسی دارد؛ به‌طوری‌که اگر بر اساس داده‌های حسابداری گذشته در سازمان‌های مختلف آموزش داده شود، می‌تواند سطوح بهینه، عادی، یا مشکل ساز منابع مالی کلیدی، از موجودی کالا گرفته تا حساب‌های پرداختی و ریسک را پیش‌بینی کند. از سوی دیگر، برخی از شرکت‌ها علاقمند به استفاده از داده‌های مرتبط با صاحب‌کاران به‌طور ناشناس برای آموزش مدل‌ها هستند، در حالی که برخی شرکت‌ها برای حفظ حریم خصوصی داده‌های صاحب‌کاران خود تمایلی به انجام این کار ندارند. یادگیری ماشینی، حسابرسی مداوم مجموعه‌ی کامل داده‌ها را به جای نمونه‌ها امکان‌پذیر می‌سازد. سیستم‌های یادگیری ماشینی می‌توانند بندهای مهم مربوط به قراردادهای و سایر اسناد کلیدی را استخراج کنند. همچنین موارد یا موقعیت‌های خاص را برای تحقیقات انسانی، اولویت‌بندی کرده و داده‌ها را در سیستم‌های مختلف با استفاده از رویکرد تطبیق احتمالی ادغام، و موجودی فیزیکی را از طریق تشخیص تصویر شمارش کنند.

خودکارسازی فرآیند رباتیک (RPA)

یکی دیگر از فناوری‌های اصلی هوش مصنوعی که در حسابداری مورد استفاده قرار می‌گیرد، خودکارسازی فرآیند رباتیک یا (RPA) است. RPA، معمولاً برای خودکارسازی فرآیندهای ساختاریافته و داده‌محور استفاده می‌شود که

جدول (۱): فناوری‌های هوش مصنوعی مورد استفاده در حسابرسی

نوع هوش مصنوعی مورد استفاده	موارد کاربرد عمومی	موارد کاربرد خاص در حسابرسی
هوش مصنوعی ساده: موتورهای مقرراتی یادگیری ماشینی ساده زبان‌شناسی محاسباتی	خودکارسازی فرآیند رباتیک تحلیل‌های پیش‌بینی‌کننده پردازش زبان طبیعی ساده (تحلیل متن، تشخیص گفتار)	جمع‌آوری داده از طریق زنجیره وظایف شناسایی ناهنجاری‌های مالی استخراج اصطلاحات قراردادی
هوش مصنوعی / یادگیری ماشینی پیچیده: شبکه‌های عصبی یادگیری عمیق هوش مصنوعی مولد	شناخت تصاویر، مدل‌های پیش‌بینی پردازش زبان طبیعی، ایجاد کد	شمارش موجودی فیزیکی بررسی کنترل‌ها، ایجاد کد برای تحلیل داده

مقررات هوش مصنوعی و چارچوب‌های حسابرسی هوش مصنوعی

در دهه‌های گذشته تلاش‌های نظارتی فراوانی در حوزه‌ی هوش مصنوعی در ایالات متحده و اروپا مشاهده شده است. در ایالات متحده، مؤسسه‌ی ملی استانداردها و فناوری^۳ (NIST) در حال توسعه‌ی چارچوب مدیریت ریسک هوش مصنوعی^۴ (AI RMF) برای بهبود داوطلبانه‌ی قابلیت اعتماد در مراحل طراحی، توسعه، استفاده و ارزیابی هوش مصنوعی در نظر گرفته شده است. چارچوب حسابرسی هوش مصنوعی مؤسسه‌ی حسابرسان داخلی براستراتژی، راهبری و عوامل انسانی هوش مصنوعی تمرکز دارد، که هدف آن استفاده توسط حسابرسان داخلی برای ارائه‌ی مشاوره، اطمینان‌بخشی یا مشاوره‌ی ترکیبی و خدمات اعتباربخشی است.^۵ فرمان اجرایی ایالات متحده (EO) ۱۳۹۶۰، اصولی را برای استفاده از هوش مصنوعی در دولت فدرال ایالات متحده تعیین می‌کند. کمیته‌ی سازمان‌های حامی کمیسیون تردوی (COSO) و مؤسسه‌ی دیلویت، منبعی را برای کمک به سازمان‌ها در طراحی و اجرای راهبری شرکتی، مدیریت ریسک، استراتژی‌های نظارتی و ساختارهای مرتبط با هوش مصنوعی تدوین کرده است.

قانون هوش مصنوعی (IT Act)، اولین قانون در مورد هوش مصنوعی بود که توسط یک نهاد نظارتی بزرگ (یعنی اتحادیه‌ی اروپا) در سراسر جهان پیشنهاد شد. در این تلاش،

نمونه‌های زیادی از این گونه داده‌ها در حسابداری و حسابرسی موجود است. برخی از کاربردهای خودکارسازی فرآیند رباتیک (RPA) و سایر ابزارهای اتوماسیون شامل خودکارسازی جمع‌آوری شواهد، تولید گزارش‌های خودکار، ترکیب داده‌ها با شواهد از منابع متعدد و اجرای آزمون‌ها در اکسل یا سایر برنامه‌ها است. اگر چه برنامه‌های کاربردی اولیه‌ی خودکارسازی فرآیند رباتیک (RPA) می‌توانند با استفاده از قوانین برخی تصمیمات را اتخاذ کنند. اما غالباً شرکت‌ها خودکارسازی فرآیند رباتیک (RPA) را با یادگیری ماشینی (ML) برای تصمیم‌گیری یا پیش‌بینی‌های پیچیده‌تر و مبتنی بر داده ترکیب می‌کنند. این ترکیب که اغلب «خودکارسازی فرآیند هوشمند» نامیده می‌شود، به حسابرسان اجازه می‌دهد تا مدل‌ها را برای تشخیص ناهنجاری‌ها یا اولویت‌بندی تحقیقات در جریان کار خودکار گسترده‌تری، آموزش دهند. خودکارسازی هوشمند همچنین ممکن است شامل تولید خودکار گزارش‌ها با استفاده از سیستم‌های هوش مصنوعی مولد باشد که از مدل‌های یادگیری عمیق برای پیش‌بینی کلمه‌ی بعدی در یک توالی استفاده می‌کنند. سیستم‌های هوش مصنوعی مولد در حال حاضر برای اهداف تجاری متنوعی شامل تولید محتوا و کد استفاده می‌شوند. آن‌ها پیش‌نویس‌های با کیفیتی از اسناد متنی تولید می‌کنند، اما این پیش‌نویس‌ها باید توسط حسابداران، فعال، ویرایش و تأیید شوند.

منتشر کرده که بر ایمنی، مسائل اخلاقی و حریم خصوصی موارد مرتبط با هوش مصنوعی تأکید دارد و بنابراین مستلزم اعمال فعالیت‌های کنترلی و حسابرسی نظارتی است تا اطمینان حاصل گردد که سیستم‌ها الزامات سیاستی، قانونی، تجاری را رعایت می‌کنند. سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه (OECD) رهنمودهایی را برای هوش مصنوعی منتشر کرده که شامل اصول قابل اطمینان هوش مصنوعی است و خواستار ارتقای قابلیت اطمینان هوش مصنوعی از طریق سیاست‌های ملی و همکاری‌های بین‌المللی شد. در جدول دو، خلاصه‌ای از اصول هوش مصنوعی طبق مقررات مختلف ارائه شده است. در حال حاضر، بسیاری از مقررات بر پاسخ‌گویی، شفافیت، انصاف، قابلیت تبیین^۷، امنیت، و حریم خصوصی تأکید دارند. با این حال، مقررات اندکی هم به مسائل مربوط به کیفیت داده‌ها و قابلیت ردیابی پرداخته‌اند که امروزه اهمیت حیاتی یافته‌اند. در حالی که مقررات و استانداردهای ایالات متحده در زمینه‌ی هوش مصنوعی، قابلیت تبیین را یک اصل اساسی می‌داند، اما مقررات و استانداردهای اروپایی توجه زیادی به آن ندارند. همزمان با ظهور مقررات هوش مصنوعی، اجماعی در مورد اصول اخلاقی سطح بالا وجود ندارد. عدم تعادل در مقررات هوش مصنوعی در کشورها و صنایع مختلف، منجر به سردرگمی در تعیین دامنه‌ی حسابرسی‌های هوش مصنوعی شده است. هدف حسابرسی اخلاقی هوش مصنوعی، بهبود عملکرد اخلاقی و پاسخ‌گویی صریح مؤسسه‌های حسابرسی و کمک به پر کردن

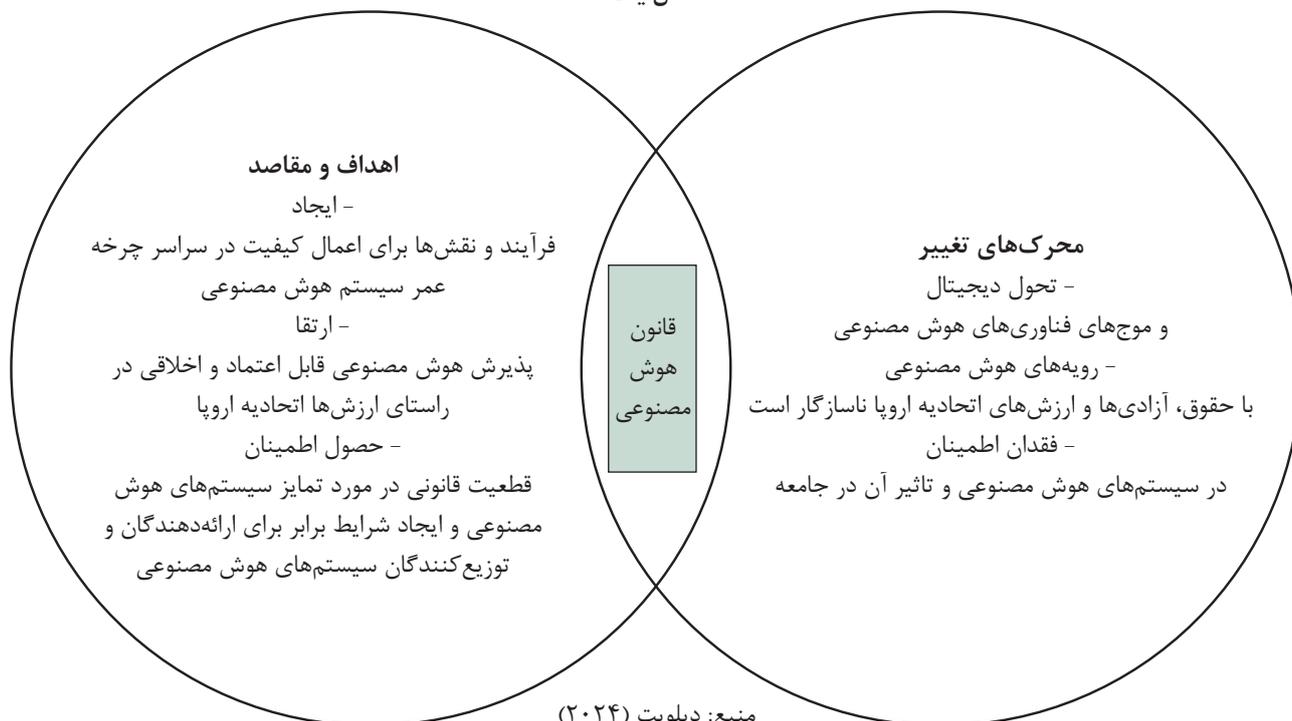
سیستم‌های هوش مصنوعی به دسته‌های: ریسک غیر قابل قبول، ریسک بالا و ریسک غیر بالا تقسیم می‌شوند؛ هدف قانون هوش مصنوعی، تضمین قانونی بودن، امنیت و قابلیت اطمینان سیستم‌های هوش مصنوعی پرخطر مورد استفاده در بازار اتحادیه‌ی اروپا است. در حال حاضر، هنوز قانونی رسمی تصویب نشده است. همچنین سایر تلاش‌های مقرراتی و دستورالعمل‌های تدوین شده در اروپا سیستم‌های هوش مصنوعی را مانند راهنمای دفتر کمیسیونر اطلاعات (ICO) در مورد چارچوب حسابرسی هوش مصنوعی هدف قرار می‌دهند، گروه متخصصان سطح بالای هوش مصنوعی (AI HLEG) که «راهنمای اخلاقی برای قابلیت اطمینان» را ارائه کرده‌اند، و رهنمود کمیته‌ی اروپایی استانداردسازی الکتروتکنیکی^۶ (CENELEC) با عنوان «آینده نگری در مورد استانداردسازی» که بر موارد مرتبط با کیفیت داده‌ها و نگرانی‌های اخلاقی مرتبط با آن تمرکز دارد.

استانداردهای هوش مصنوعی در سایر کشورها و در سطح بین‌المللی نیز در حال تدوین است. برای مثال در سال ۲۰۱۸ دولت کانادا اصول راهنما را در کتاب «مسئولیت‌پذیری هوش مصنوعی» برای تضمین استفاده‌ی مؤثر و اخلاقی از هوش مصنوعی منتشر کرده است. دولت سنگاپور هم کتابی با عنوان «مدلی برای چارچوب راهبری هوش مصنوعی» برای کنترل سیستم‌های هوش مصنوعی منتشر کرده است. دولت چین نیز یک گزارش رسمی در مورد استانداردسازی هوش مصنوعی

جدول (۲) : خلاصه‌ای از اصول هوش مصنوعی طبق مقررات مختلف

قابلیت تبیین و قابلیت تفسیر	قانونی	اعتبار، قابلیت اطمینان، کیفیت و استحکام	حریم خصوصی داده، راهبری داده	ایمنی، امنیت	انصاف، سوگیری، شناخت، کاهش ریسک	شفافیت، قابلیت ردیابی	مسئولیت پذیری، اخلاق، پاسخ‌گویی	الزامات
-	-	استحکام فنی	حریم خصوصی داده	ایمنی، امنیت و تاب‌آوری	عدم تبعیض، تنوع، انصاف	شفافیت	پاسخ‌گویی	قانون هوش مصنوعی
-	قانونی، احترام به تمام قوانین	-	+-	امنیت	انصاف	شفافیت در پردازش داده	پاسخ‌گویی	رهنمود دفتر کمیسیونر اطلاعات ICO ^A مرتبط با چارچوب حسابرسی هوش مصنوعی
-	احترام به ناشناسی افراد	-	-	پیشگیری از آسیب	انصاف	قابلیت تبیین	-	راهنمود اخلاقی برای قابلیت اطمینان هوش مصنوعی ارائه شده توسط گروه متخصصان سطح بالا
-	-	-	کیفیت داده	-	+-	-	اخلاقی	رهنمود کمیته‌ی اروپایی استاندارد سازی الکترو تکنیکی
اجزای جعبه سیاه	-	عملکرد	کیفیت داده	تاب‌آوری سایبری	-	-	اخلاقی	چارچوب حسابرسی هوش مصنوعی انجمن حساب‌رسان داخلی
قابلیت تبیین	قانونی	-	حریم خصوص داده	امنیت داده	انصاف	شفافیت	اخلاقی مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیری هوش مصنوعی ارائه شده توسط کانادا
قابلیت تبیین	ماهیت انسان محور	-	-	-	انصاف	شفافیت	-	مدل چارچوب راهبری هوش مصنوعی ارائه شده توسط سنگاپور
-	-	-	حریم خصوصی	ایمنی	-	-	اخلاقی	سند اصلی استانداردسازی هوش مصنوعی ارائه شده توسط چین
قابلیت تبیین و قابلیت تفسیر	-	اعتبار، قابلیت اتکا	بهبود حریم خصوصی	امنیت، ایمنی، تاب‌آوری	انصاف، سوگیری در مدیریت	شفافیت	پاسخ‌گویی	چارچوب مدیریت ریسک هوش مصنوعی
قابلیت تبیین	ارزش‌های انسانی	استحکام	-	امنیت، ایمنی	انصاف	شفافیت	پاسخ‌گویی مسئولیت‌پذیری	رهنمود سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD)
قابلیت تبیین	قانونی، احترام به ارزش‌های ملی	هدمندی، دقت، قابلیت اتکا	-	امنیت، ایمنی، تاب‌آوری	-	شفافیت، قابلیت ردیابی	پاسخ‌گویی مسئولیت‌پذیری	فرمان اجرایی ۱۳۹۶۰ (EO)
قابلیت تبیین	-	استحکام، قابلیت اتکا	حریم خصوصی	امنیت، ایمنی	انصاف، بی‌طرفی	شفافیت	پاسخ‌گویی مسئولیت‌پذیری	کوزو و دیلویت

شکل یک

منبع: دیپلویت (۲۰۲۴)

است. این امر فرآیندی را تعریف می‌کند که شهروندان اروپایی می‌توانند از طریق آن شکایات خود را در مورد استفاده از هوش مصنوعی ثبت کنند. رکن ششم، تعریف اهداف کلی سیستم‌های هوش مصنوعی است. این رکن شامل معافیت‌های مربوط به رعایت قوانین اروپا، مستندات هوش مصنوعی و شرح محتوای آموزشی است.

مطالعات نشان داده است که توسعه‌ی هوش مصنوعی می‌تواند به‌طور قابل‌توجهی اثربخشی و کارایی فرآیندهای حسابرسی، نمونه‌گیری و عملکرد کار حسابرسی را به‌طور کلی بهبود بخشد. هوش مصنوعی می‌تواند هم به‌عنوان یک مکانیسم راهبرد شرکتی برای کسب‌وکارها عمل کند و هم باید در قوانین راهبرد شرکتی سازمان‌ها گنجانده شود. در نهایت، کسب‌وکارها می‌توانند از هوش مصنوعی به‌عنوان یک مکانیسم اعتبارسنجی و تأییدی استفاده کنند. استفاده از هوش مصنوعی مستلزم تغییر کلی در دیدگاه کلی کنترل با تأکید بر استفاده از هوش مصنوعی است. جدول (۳) تفاوت‌های بین روش‌های حسابرسی سنتی و روش‌های حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی را نشان می‌دهد.

طبق گزارش دیپلویت (۲۰۲۴)، پیاده‌سازی هوش مصنوعی از طریق مراحل زیر امکان‌پذیر است:
- بازنگری آرمان‌های استراتژیک بر اساس هوش مصنوعی:
درک اهداف استراتژیک شرکت و استفاده از هوش مصنوعی

شکاف بین اصول و رویه‌ها، در اخلاق هوش مصنوعی است. با توجه به موارد یاد شده باید توجه داشت که چارچوب نظارتی بنیادین برای استفاده از هوش مصنوعی در اتحادیه‌ی اروپا، آیین‌نامه‌ی اتحادیه‌ی اروپا است که در دسامبر ۲۰۲۳ تصویب شده است. هدف اصلی این آیین‌نامه ارائه‌ی رویکردی مبتنی بر ریسک برای طبقه‌بندی سیستم‌های هوش مصنوعی و کنترل توسعه، توزیع و استفاده از سیستم‌های هوش مصنوعی بود. چارچوب ذکر شده در شکل یک نشان داده شده است. این قانون خاص دارای اهداف اساسی است که در شش رکن منعکس شده است. رکن اول، تنظیم سیستم‌های هوش مصنوعی است. هدف اصلی، طبقه‌بندی سیستم‌های هوش مصنوعی بر اساس سطح ریسک است. سیستم‌هایی با سطوح ریسک بالا، پایین یا غیرقابل قبول وجود دارند. رکن دوم، رویه‌های ممنوعه‌ی سیستم‌های هوش مصنوعی را تعریف می‌کند. این رکن، ممنوعیت رویه‌هایی مانند استفاده از داده‌های بیومتریک، تشخیص احساسات و سایر اطلاعات حساس را تعریف می‌کند. رکن سوم، محافظت در برابر پیاده‌سازی سیستم‌های هوش مصنوعی پرخطر است که شامل حوزه‌هایی مانند اجرای قانون، انتقال و تفسیر قانونی می‌شود. رکن چهارم، ایجاد یک چارچوب نظارتی برای سیستم‌های هوش مصنوعی مولد است. این امر، به‌عنوان مثال، شامل عدم تولید محتوای غیراخلاقی برای ابزارهای هوش مصنوعی مانند ChatGPT می‌شود. رکن پنجم، شفافیت و پاسخ‌گویی

جدول (۳): تفاوت روش‌های حسابرسی سنتی و روش‌های حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی

مرحله	فرآیند حسابرسی خودکار فعال شده توسط هوش مصنوعی	فرآیند حسابرسی سنتی
پیش برنامه‌ریزی	تحلیل کلان داده‌ها توسط هوش مصنوعی	حسابرس اطلاعات مربوط به ساختار سازمانی، سیستم‌های حسابداری و عملیات کسب‌وکار را جمع‌آوری می‌کند.
قرارداد	هوش مصنوعی حق‌الزحمه‌ی حسابرسی را محاسبه و پیش‌نویس قرارداد بین حسابرس و صاحب‌کار را تهیه می‌کند	حسابرس حق‌الزحمه حسابرسی را محاسبه و قرارداد بین صاحب‌کار و حسابرس را تنظیم می‌کند.
درک کنترل‌های داخلی و شناسایی عوامل ریسک	هوش مصنوعی با ایجاد اسنادی مانند نمودارهای جریان، پرسشنامه‌ها و موارد دیگر، ریسک‌های حسابرسی را محاسبه می‌کند.	حسابرس ریسک‌های حسابرسی را با ایجاد مستندات مانند فلوجارت‌ها و پرسشنامه‌ها و موارد دیگر محاسبه می‌کند.
ارزیابی ریسک کنترل	حسابرسی‌های مستمر و جمع‌آوری داده‌ها	حسابرسی‌های دوره‌ای و نمونه‌ای
آزمون‌های اصلی	کنترل مداوم معاملات که ممکن است کل حجم معاملات را در نظر بگیرد	نمونه‌گیری بر اساس قوانین تعیین شده توسط حسابرس
ارزیابی شواهد	این بخشی از مرحله قبلی است	
گزارشگری	حسابرسی مستمر از طریق مدل‌های پیش‌بینی	اطلاعات تاریخی مبتنی بر نظر حسابرس.

منبع: (Issa et al., 2016; Vukovic et al., 2023)

جدول (۴): مزایای استفاده از هوش مصنوعی در حسابرسی داخلی

درصد	مزایا
۹۰٪	بهبود اثربخشی و کارایی حسابرسی
۶۳٪	کاهش هزینه‌های حسابرسی
۶۳٪	کاهش خطاها و ریسک‌های انسانی
۵۱٪	پیاده‌سازی دیجیتال اپلیکیشن‌ها
۳۵٪	پیاده‌سازی روش‌ها و ابزارهای جدید
۳۴٪	افزایش ارزش کسب‌وکار
۳۱٪	بهبود تصویر راهبری شرکتی

منبع: (ICAEA International, 2024)

برای دستیابی به آن‌ها.

- تعریف استراتژی هوش مصنوعی و تحمل ریسک: تعیین سطح ریسک قابل تحمل سازمان و استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی برای کاهش ریسک به پایین‌ترین سطح ممکن.

- تعریف و محاسبه خطرات بالقوه: تعریف و محاسبه تأثیر خطرات بالقوه و استفاده از هوش مصنوعی برای کاهش آن‌ها.

- بررسی محدودیت‌های نهادی-قانونی: درک محدودیت‌های استفاده از هوش مصنوعی در سازمان ناشی از قوانین، مقررات و سایر چارچوب‌های نظارتی.

- ایجاد چارچوبی برای نقش راهبردی هوش مصنوعی: چارچوب نظارتی برای استفاده از هوش مصنوعی که شامل قوانین کاربردی، پاسخ‌گویی و اقدامات لازم در صورت وقوع رویدادهای نامناسب باشد.

- پیاده‌سازی سیستم‌های کنترل داخلی: استفاده از هوش مصنوعی می‌تواند به کشف خطرات جدید از طریق حسابرسی‌هایی که می‌توانند تصمیم‌گیری، دسترسی کاربر و کیفیت داده‌ها را هدف قرار دهند، کمک کند.

- توسعه و به‌روزرسانی سیاست‌ها و رویه‌ها: فرآیندها و سیاست‌های سازمان را برای گنجاندن عملیات و برنامه‌های هوش مصنوعی اصلاح کنید.

- آموزش و توسعه مهارت‌ها: کارکنان در تمام سطوح سلسله‌مراتبی باید برای درک قابلیت‌های هوش مصنوعی آموزش ببینند.

- حسابرسی کردن عملکرد حسابرسی داخلی: عملکرد حسابرسی داخلی را برای تعیین انطباق آن با چارچوب نظارتی و اهداف استراتژیک سازمان، حسابرسی کنید.

مزایای استفاده از هوش مصنوعی در حسابرسی داخلی

مزایای استفاده از هوش مصنوعی در حسابرسی داخلی، طبق یک نظرسنجی، در جدول (۴) نشان داده شده است.

به‌طور خاص، استفاده از هوش مصنوعی به دلایل امکانات مختلفی که برای استفاده‌کنندگان این فناوری فراهم کرده

حسابرسان داخلی نقش بسیار مهمی در نظارت بر اجرای هوش مصنوعی در یک سازمان دارند. حسابرسی داخلی باید در ارزیابی ریسک، احتمال خطا در سیستم‌های هوش مصنوعی را لحاظ کند. علاوه بر این، حسابرسی داخلی باید در مورد اجرای رویه‌های خوب برای اجرای هوش مصنوعی، به سازمان مشاوره دهد. در نهایت، حسابرسی داخلی باید اطمینان حاصل کند که استفاده از هوش مصنوعی مسائل اخلاقی ایجاد نمی‌کند و انواع راهبری مورد نیاز در رابطه با استفاده از هوش مصنوعی اجرا می‌شود.

تهدیدات هوش مصنوعی در حسابرسی داخلی

استفاده از هوش مصنوعی بدون کنترل می‌تواند عواقب نامطلوبی برای افراد و جامعه داشته باشد. برخی از خطرات ناشی از استفاده از هوش مصنوعی مهم هستند و باید جدی گرفته شوند. ممکن است در طول طراحی سیستم هوش مصنوعی خطاهای انسانی و سوگیری‌های انسانی ناشناخته وجود داشته باشد. همچنین خطاهایی در استفاده از هوش مصنوعی ممکن است منجر به ایجاد محصولات معیوب و آسیب به اعتبار شرکت شود. علاوه بر این، عدم نظارت بر هوش مصنوعی می‌تواند منجر به عدم رعایت اخلاق در استفاده از آن شود. این یک رویه‌ی رایج است که مشتریان و ذی‌نفعان نسبت به استفاده از هوش مصنوعی مثبت نباشند. بنابراین، اگر کسب‌وکار از هوش مصنوعی استفاده نکند، ممکن است به‌طور مؤثر با رقابت روبرو

است مورد توجه قرار گرفته است که این موارد عبارتند از:
- ابزارهای پیشگیری از تقلب: استفاده از هوش مصنوعی می‌تواند ریسک‌های تجاری را کاهش داده و در نتیجه اعتماد ذی‌نفعان را افزایش دهد.

- تغییر مداوم در الگوهای کلاهبرداری و روش‌های پیشرفته‌ی کلاهبرداران: منجر به نیاز به ابزارهای مدرن پیشگیری از کلاهبرداری شده است که با گذشت زمان بیشتر و بیشتر مورد استفاده قرار خواهند گرفت.

- صرفه‌جویی در منابع انسانی: استفاده از ابزارهای هوش مصنوعی باعث صرفه‌جویی در منابع انسانی می‌شود که می‌توان از آن‌ها در سایر زمینه‌های تولیدی کسب‌وکار استفاده کرد.

- لزوم رعایت مقررات ملی و بین‌المللی: الزامات بسیار زیادی وجود دارند و کارکنان انسانی برای انجام بررسی‌های مورد نیاز کافی نیستند.

- غنی‌سازی امکانات فناوری: هوش مصنوعی به‌عنوان یک ابزار فناوری پیشرفته در نظر گرفته می‌شود که کسب‌وکارها را قادر می‌سازد تا به‌طور مؤثرتری ارتکاب تقلب را کنترل کنند. یک نظرسنجی مرتبط که در ایالات متحده انجام شده نشان داده است که افزایش سرمایه‌گذاری در ابزارهای هوش مصنوعی موجب کاهش ۵ درصدی احتمال نیاز به ارائه مجدد، کاهش ۰,۹ درصدی هزینه‌های حسابرسی و کاهش ۳,۶ درصدی تعداد کارمندان حسابداری پس از سه سال و ۷,۱ درصدی پس از چهار سال مرتبط است.

نشود. در نهایت، هزینه‌ی سرمایه‌گذاری در هوش مصنوعی و تحقیقات می‌تواند بر شاخص‌های مهمی مانند نسبت بازده سرمایه‌گذاری تأثیر بگذارد. یکی از وظایف کلیدی حسابرسان داخلی، اطمینان از این است که سیستم‌های هوش مصنوعی از قوانین اخلاقی، قانونی و نهادی لازم پیروی می‌کنند.

قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی

قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی یکی از مهم‌ترین ابعاد پاسخ‌گویی هوش مصنوعی است و به مجموعه‌ای از ارزیابی‌های اصولی که امکان اجرای رویه‌های حسابرسی را فراهم می‌کند، اشاره دارد. قابلیت حسابرسی یکی از محرک‌های اصلی کیفیت حسابرسی مالی سنتی و کیفیت حسابرسی فناوری اطلاعات است. هم حسابرسی صورت‌های مالی و هم حسابرسی‌های سنتی فناوری اطلاعات نیازمند پیاده‌سازی معیارهای قابلیت حسابرسی توسط صاحب‌کار است. در حسابرسی فناوری اطلاعات، فاکتور قابلیت حسابرسی شامل سه مورد است: (۱) ارائه‌ی پشتیبانی شایسته از سوی صاحب‌کاران حسابرسی برای کمک به جمع‌آوری داده‌ها، (۲) استانداردها و فرآیندهای سازمانی تعریف شده مناسب صاحب‌کار حسابرسی به همراه مستندسازی کافی، و (۳) دسترسی تیم حسابرسی به منابع منحصر به فرد (افراد، پایگاه‌های داده و ابزارها) برای الزامات تخصصی حسابرسی. معیارهای قابلیت حسابرسی فناوری اطلاعات سنتی در جدول (۵) تبیین شده است.

باید توجه کرد که قابلیت حسابرسی با قابلیت پاسخ‌گویی فرق دارد. مفهوم پاسخ‌گویی به این نکته می‌پردازد که چه کسی پاسخ‌گو است، در حالیکه قابلیت حسابرسی نشان می‌دهد که چگونه طراحان و مجریان سیستم‌های هوش مصنوعی باید پاسخ‌گو باشند. برای انجام حسابرسی به مجموعه‌ای از مصنوعات قابل حسابرسی و قابل دسترسی نیاز است که تصمیمات، سیستم‌ها و فرآیندها را در طول طراحی و پیاده‌سازی هوش مصنوعی ثبت کنند. نکته‌ی مهم این است که به نظر می‌رسد مستندسازی توسعه‌ی مدل، تمرکز کارهای قبلی بر روی قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی بوده است. مطالعات متعددی استفاده از کارت‌های مدل و برگه‌های داده را توصیه کرده‌اند که موجب قابلیت حسابرسی مستندات شده است. کارت‌های مدل اطلاعات مربوط به جزئیات مدل، کاربرد مورد نظر، ارزیابی و معیارها، آموزش و آزمون داده‌ها، ملاحظات اخلاقی، پیشنهادها و محدودیت‌ها را مشخص کرده و برگه‌های داده فرآیند جمع‌آوری، انگیزه، ترکیب و کاربردهای پیشنهادی داده‌ها را مستندسازی می‌کنند. برای اطمینان از مستندسازی مناسب داده‌های آموزش داده شده، پیشنهاد شده است که سازمان‌ها سوابق جامعی از منشأ داده‌ها، پیش‌پردازش، انبارش، ذخیره‌سازی و امنیت نگهداری کنند که می‌تواند شامل ورودی‌های کیفی در مورد نمایش داده‌ها، کفایت داده‌ها، یکپارچگی منابع، زمان بندی داده‌ها، مربوط بودن داده‌ها و مشکلات پیش‌بینی نشده داده‌ها که در جریان کار با آن‌ها مواجه می‌شویم، باشد.

جدول (۵): ابعاد قابلیت حسابرسی فناوری اطلاعات

منبع	ابعاد قابلیت حسابرسی فناوری اطلاعات
استانداردها و راهبری قوی	
Alagić, Turulja, & Bajgorić (2021); Havelka & Merhout (2013); Nguyen et al. (2020); Stoel et al. (2012) Havelka & Merhout (2013); Siew, Yeow, Tan & Grigoriou (2017)	استانداردها و فرآیندهای سازمانی تعریف شده مناسب صاحب‌کار (حسابرسی شونده) به همراه مستندسازی کافی. وجود و اثربخشی کنترل‌های کلیدی و تأثیر آن‌ها بر آزمون‌ها.
پشتیبانی صاحب‌کاران	
Alagic et al. (2018); Stoel et al. (2012) Alagic et al. (2018); Siew et al. (2017) Alagić et al. (2021); Nguyen et al. (2020); Stoel et al. (2012) Havelka & Merhout (2013) Alagić et al. (2021) Nguyen et al. (2020)	تیم حسابرسی پاسخ‌گوی نیازهای صاحب‌کاران است. ارائه‌ی پشتیبانی توسط صاحب‌کار (حسابرسی شونده). صاحب‌کار (حسابرسی شونده) پشتیبانی شایسته‌ای برای کمک به جمع‌آوری داده‌ها ارائه می‌دهد. دقت و قابلیت اطمینان داده‌ها در سیستم. کارکنان شرکت صاحب‌کار، فرآیند و هدف حسابرسی را به‌طور کافی درک کرده‌اند. تیم حسابرسی به منابع منحصر به فرد (افراد، پایگاه‌های داده، ابزارها) برای الزامات تخصصی حسابرسی دسترسی دارد.
مستندسازی	
Alagić et al. (2018); Havelka & Merhout (2013) Havelka & Merhout (2013) Havelka & Merhout (2013) Havelka & Merhout (2013)	در دسترس بودن و صحت مستندات برای قابلیت حسابرسی. مستندسازی سطح اتوماسیون در فرآیندهای کسب‌وکار. مستندسازی قصد و نیت اولیه و استفاده از سیستم توسط صاحب‌کاران در هر روز، هدف سیستم. نمودارهای جریان سیستم.

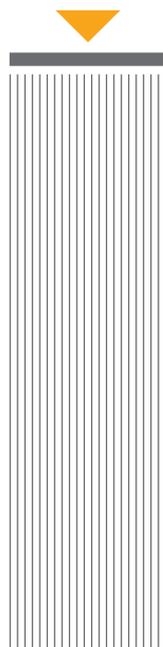
تضمین قابلیت ردیابی یکی دیگر از جنبه‌های مهم سیستم‌های هوش مصنوعی است. شرکت‌ها باید سازوکارهایی ایجاد کنند که موجب تسهیل قابلیت حسابرسی سیستم‌های هوش مصنوعی مانند تضمین قابلیت ردیابی و ثبت اطلاعات فرآیندها و نتایج سیستم‌های هوش مصنوعی شود. بهبود قابلیت ردیابی از طریق مواردی شامل: (۱) ایجاد مسیر حسابرسی برای مستندسازی آموزش مدل و تصمیمات اضافه شده به جهت هوش مصنوعی (۲) پیاده‌سازی ضبط‌کننده‌ی جعبه سیاه، که تمام جریان‌های ورودی داده را ثبت می‌کند و (۳) اطمینان از ذخیره شدن داده‌های مربوط به قابلیت ردیابی به‌طور مناسب، برای جلوگیری از تخریب یا تغییر در مدت زمان مربوطه. علاوه بر این چارچوب قانونی اتحادیه‌ی اروپا در مورد جریان آزاد اطلاعات غیر شخصی داده‌ها، همچنین بر ضرورت سازوکارهای حسابرسی مناسب تأکید کردند و پیشنهاد دادند که مقامات ذی‌صلاح باید بتوانند اقدامات مناسبی را برای تنظیم فرآیند قابلیت حسابرسی مانند اعمال الزامات عملکردی برای پشتیبانی از دسترسی به داده‌ها و شرح سیستم اتخاذ کنند. با این حال اقدامات پیشنهادی فعلی برای قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی، فقط مرحله قبل از استقرار سیستم‌های هوش مصنوعی را هدف قرار می‌دهد. از آنجایی که سیستم‌های هوش مصنوعی می‌توانند در طول و پس از مرحله‌ی استقرار اشتباه کنند، حسابرسی‌ها باید به‌طور مداوم و دوره‌ای انجام شوند. بنابراین لازم است تا معیارهای قابلیت حسابرسی در طول و پس از مرحله‌ی استقرار مورد بررسی و مطالعه قرار گیرند. قابلیت حسابرسی به‌عنوان یکی از شش بعد اصول اخلاقی قابل اعتماد هوش مصنوعی ذکر شده است. با این حال صنعت هوش مصنوعی فاقد روش‌های اثبات شده برای تبدیل اصول به عمل است، زیرا این اصول با زبانی بیش از حد فنی نوشته شده‌اند. هر اصل باید تفسیر و به قوانین مشخصی تقسیم شود تا ذی‌نفعان آن را درک کرده و بر اساس آن عمل کنند. قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی مهم است زیرا کلید حل مسائلی مانند سوگیری و امنیت هوش مصنوعی را در خود دارد. قابلیت حسابرسی پیش‌نیاز حسابرسان برای انجام حسابرسی‌های هوش مصنوعی است. این که آیا و چگونه سیستم هوش مصنوعی قابل حسابرسی است، می‌تواند بر حجم کار و کیفیت حسابرسی هوش مصنوعی نیز تأثیر بگذارد. اگرچه ابعاد قابلیت حسابرسی فناوری اطلاعات در رویه‌ها به خوبی اعتبار سنجی شده‌اند و توسط متخصصان حسابرسی فناوری اطلاعات تأیید شده‌اند، مطالعاتی که به‌طور سیستماتیک معیارهای سنجش قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی را در سراسر چرخه عمر سیستم‌های هوش مصنوعی بررسی کنند، وجود ندارد. معیارهای فعلی پیشنهادی برای قابلیت حسابرسی مربوط به سیستم‌های هوش مصنوعی نیز

فاقد اعتبار سنجی توسط متخصصان حسابرسی بر اساس تجربیات عملی آن‌ها هستند.

به‌طور خلاصه، پنج جزء اصلی در سیستم‌های هوش مصنوعی وجود دارد، که عبارتند از داده‌های آموزشی، مدل، فرآیند، راهبری و افراد. داده‌های آموزشی قابل حسابرسی، نیازمند دسترسی به داده‌ها، اطلاعات مربوط به ویژگی‌های داده‌ها، و تضمین کیفیت است؛ مدل قابل حسابرسی نیاز به مستندسازی کاربردهای مورد نظر مدل، انتخاب مدل و مقادیر مدل، عملیات مدل، استقرار و نظارت مدل، افزایش قابلیت تبیین و شفافیت مدل دارد؛ فرآیند قابل حسابرسی نیازمند گزارش‌های کافی در طول چرخه حیات هوش مصنوعی است؛ راهبری قابل حسابرسی نیازمند قوانین داخلی و خارجی شفاف است که فرآیند و کیفیت هوش مصنوعی را کنترل می‌کنند؛ افراد قابل حسابرسی شامل یک ساختار راهبری است که نقش ذی‌نفعان کلیدی در توسعه، استقرار و نظارت بر سیستم‌های هوش مصنوعی را به تفصیل شرح می‌دهد. هر یک از پنج مؤلفه‌ی هوش مصنوعی، نیازمند ویژگی‌های متفاوتی از قابلیت حسابرسی می‌باشند. چارچوب قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی در جدول (۶) خلاصه شده است.

صلاحیت‌های مورد نیاز برای حسابرسی هوش مصنوعی

ادبیات فعلی به‌طور سیستماتیک دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای انجام حسابرسی هوش مصنوعی ارائه نکرده است. کمیسیون نظارت بر امور مالی عنوان کرده است که داشتن تیمی با مهارت‌های مناسب می‌تواند به موفقیت در پروژه‌های هوش مصنوعی کمک کند، با توجه به این که پروژه‌های هوش مصنوعی نیازمند انواع جدیدی از متخصصان است که در حوزه‌های آمار، ریاضیات و برنامه نویسی مهارت دارند. این کمیسیون بر اهمیت دانش هوش مصنوعی، مهارت‌های درونی لازم برای حفظ راه‌حل هوش مصنوعی، و مشارکت حسابرسان داخلی که به موفقیت یک پروژه‌ی هوش مصنوعی کمک کنند، اشاره کرده است. انجمن حسابرسان داخلی (IIA) حسابرسان داخلی هوش مصنوعی را به: (۱) دانستن نحوه کار با هوش مصنوعی (۲) درک مخاطرات و فرصت‌های ارائه شده توسط هوش مصنوعی و (۳) تعیین این که آیا نتایج هوش مصنوعی مورد انتظار، بوده است (۴) در صورت نیاز قادر به ارائه پیشنهاد یا انجام اقدامات اصلاحی باشد و (۵) تعیین کند که آیا ارائه‌دهندگان شخص ثالث سیستم‌های هوش مصنوعی صلاحیت دارند ملزم کرده است. به‌علاوه، تخصص در ابزارهای حسابرسی به‌عنوان یکی از تأثیرگذارترین محرک‌های کیفیت حسابرسی فناوری اطلاعات در نظر گرفته می‌شوند. حسابرسی‌های هوش مصنوعی نیازمند مجموعه‌ای از ابزارها است که متفاوت از ابزارهای سنتی حسابرسی فناوری اطلاعات

جدول (۶): چارچوب قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی

مؤلفه برای حسابرسی‌ها	معیارهای قابلیت حسابرسی
مجموعه داده‌های آموزشی	
۱- قابلیت دسترسی به داده‌ها	اطمینان از در دسترس بودن و قابلیت دسترسی به داده‌های آموزشی
۲- ویژگی‌های داده	توصیف داده‌ها، شامل ویژگی‌ها و کاربردهای داده‌های آموزشی، باید به خوبی ثبت شود.
۳- کیفیت داده‌ها	کیفیت داده‌های آموزشی را تضمین کنید و معیارهای کیفی مورد استفاده برای اندازه‌گیری کیفیت داده‌ها را ارائه دهید.
۴- ملاحظات امنیتی و حریم خصوصی	ملاحظات امنیتی و حریم خصوصی باید در مراحل اولیه طراحی و توسعه مدل در نظر گرفته شوند.
۵- استفاده مورد نظر مدل	کاربرد مورد نظر که به خوبی مستند شده باشد، شامل دامنه سیستم هوش مصنوعی و شرکت‌ها و زمینه‌هایی که سیستم هوش مصنوعی در آن‌ها اعمال می‌شود.
۶- قابلیت تبیین و شفافیت مدل	- ویژگی‌های قابلیت تبیین را در مدل پیاده‌سازی کنید. - از آنجایی که ماهیت جعبه سیاه قابل قبول نیست، می‌توان بخش‌هایی با توضیحات خوب در مورد الگوریتم‌های هوش مصنوعی، ردیابی خودکار اطلاعات در مورد عملکرد مدل و رفتار کاربر در سیستم، یا سایر روش‌هایی که قابلیت توضیح را افزایش می‌دهند، برای تبیین مدل‌های بسیار پیچیده پیاده‌سازی کرد.
۷- انتخاب مدل و مقادیر مدل	- تصمیم‌گیری در مورد انتخاب مدل و مقادیر مدل باید مستندسازی شود. - طرف حسابرسی شده باید سطح اتوماسیون مدل زیربنایی را شرح دهد.
۸- عملیات مدل	- شرح ویژگی‌های مدل، عملکرد مدل و معیارهای ارزیابی عملکرد به صورت مداوم. - شرح روابط علی و معلولی. - سوابق نتایج عملکرد تاریخی و نتایج تحلیل ریسک مدل در طول مراحل توسعه.
۹- استقرار و نظارت بر مدل	- مستندسازی نحوه ادغام مدل در کل محصول و فرآیند. - مستندسازی نحوه پایش مدل در طول عمر سیستم هوش مصنوعی. - شرح اقدامات مورد انتظار برای آموزش مجدد مدل و تشخیص زمان شکست مدل.
فرآیند، راهبری و افراد	
۱۰- پردازش و مدیریت داده‌ها	- مستندات و گزارش‌های مربوط و نحوه تهیه، ارزیابی، پاکسازی، استفاده و ذخیره‌ی داده‌ها، باید نگهداری شوند. - حریم خصوصی و امنیت داده‌ها باید با استانداردهای قوی خارجی در مورد حریم خصوصی و امنیت یا قوانین و معیارهای داخلی، به خوبی مدیریت شوند. - معیارهای کیفیت برای داده‌های آموزشی باید به خوبی تدوین و بیان شوند، به خصوص زمانی که داده‌ها از ارائه‌دهندگان خارجی خریداری می‌شوند.
۱۱- ساختار راهبری مدیریت	- استانداردهای راهبری مستند و مدل اطمینان بخش و انطباقی مستمر. - اطلاعات مستند در مورد ساختار راهبری. مستندات باید شامل افرادی باشد که مسئول هر مرحله هستند، افرادی که خروجی‌های مختلف را تایید کرده‌اند، فرآیند انتقال تصمیم‌گیری از توسعه‌دهندگان به مدیران ارشد، و معیارها و آستانه‌های عملکرد.
۱۲- راهبری مدل	ساختارهای مدیریتی مستند پیرامون توسعه مدل، شامل نحوه انتخاب، تطبیق، مدیریت، محدودسازی و استقرار مدل.

حسابرسان خارجی. از سوی دیگر استراتژی‌های طبقه بندی شده‌ای برای رفع سوگیری برای سیستم‌های هوش مصنوعی توسط محققان پیشنهاد شده است. برای کمک به انطباق با الزامات قانونی قبل از این که سیستم‌های هوش مصنوعی بتوانند به بازار عرضه شوند، "capAI" برای ارزیابی انطباق سیستم‌های هوش مصنوعی مطابق با قانون هوش مصنوعی ایجاد شد. در حالی که حسابرسی داخلی و خارجی هوش مصنوعی می‌توانند به قابلیت اتکای یک سیستم هوش مصنوعی کمک کنند، حسابرسی خارجی برای شناسایی

است. حسابرسی‌های هوش مصنوعی را می‌توان به صورت دستی از طریق بررسی‌های منطقی انجام داد و یا به‌طور خودکار از طریق بررسی کد یا شبیه‌سازی‌های کامپیوتری در مقیاس بزرگ انجام داد. بسیاری از ابزارهای اخلاقی که توسعه یافته و مورد استفاده قرار می‌گیرند، عمدتاً بخش خصوصی را هدف قرار می‌دهند و توسط تیم‌های هدایت‌کننده هوش مصنوعی، تضمین کیفیت، تدارکات و توسعه مورد استفاده قرار می‌گیرند؛ بیشتر ابزارهای اخلاقی موجود برای اهداف ارزیابی یا حسابرسی داخلی استفاده می‌شوند تا بررسی کنندگان یا

جدول (۷): دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای حسابرسی هوش مصنوعی

توضیحات	دانش و مهارت‌های مورد نیاز
حسابرسان هوش مصنوعی باید از الزامات انطباق با استانداردهای هوش مصنوعی آگاه باشند.	۱- آگاهی از الزامات انطباق
حسابرسان هوش مصنوعی باید دانش هوش مصنوعی داشته باشند.	۲- دانش هوش مصنوعی
حسابرسان هوش مصنوعی باید از مدل زیربنایی مورد حسابرسی آگاه باشند.	۳- آگاهی از مدل هوش مصنوعی زیربنایی مورد حسابرسی
حسابرسان هوش مصنوعی باید از فرآیند کسب‌وکار صاحب‌کار آگاه باشند.	۴- دانش کسب‌وکار
حسابرسان هوش مصنوعی باید در علوم داده، آمار و ریاضیات تخصص داشته باشند.	۵- تخصص در علم داده
حسابرسان هوش مصنوعی باید تخصص مهندسی داده، از جمله پایگاه داده و سیستم‌ها، مدل‌سازی داده‌ها، نمونه‌گیری داده‌ها و تجزیه و تحلیل داده‌ها را داشته باشند.	۶- تخصص در مهندسی داده
حسابرسان هوش مصنوعی باید درک خوبی از پیامدهای اجتماعی فناوری هوش مصنوعی داشته باشند.	۷- آگاهی از مفاهیم اجتماعی
حسابرسان هوش مصنوعی باید فرآیند حسابرسی را درک کنند و مهارت‌های حسابرسی برای پروژه‌های حسابرسی هوش مصنوعی را داشته باشند.	۸- مهارت‌های حسابرسی
حسابرسان هوش مصنوعی باید از مهارت کدنویسی قوی برخوردار باشند.	۹- صلاحیت کدنویسی
حسابرسان باید بدانند که چگونه از ابزارهای حسابرسی در حسابرسی‌های هوش مصنوعی استفاده کنند.	۱۰- شایستگی در ابزارهای حسابرسی هوش مصنوعی
حسابرسان هوش مصنوعی باید مهارت مهندسی نرم‌افزار یا تجربه در توسعه نرم‌افزار را داشته باشند.	۱۱- مهارت‌های مهندسی نرم‌افزار
حسابرسان هوش مصنوعی باید مهارت‌های اجتماعی و داستان‌سرایی داشته باشند.	۱۲- مهارت‌های نرم

ابعاد پاسخ‌گویی هوش مصنوعی است و به مجموعه‌ای از ارزیابی‌های اصولی که امکان اجرای رویه‌های حسابرسی را فراهم می‌کند، اشاره دارد و یکی از محرک‌های اصلی کیفیت حسابرسی مالی سنتی و کیفیت حسابرسی فناوری اطلاعات است. مولفه‌های اصلی برای قابلیت حسابرسی شامل: قابلیت دسترسی داده، ویژگی‌های داده، کیفیت داده، ملاحظات امنیت و حریم خصوصی، استفاده موردنظر مدل، قابلیت تبیین و شفافیت مدل، انتخاب مدل و مقادیر مدل، عملیات مدل، استقرار و نظارت بر مدل، پردازش و مدیریت داده، ساختار راهبردی مدیریت و راهبردی مدل است که چارچوب قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی در جدول (۸) ارائه شده است.

همچنین باید توجه داشت برای حسابرسی هوش مصنوعی لازم است تا حسابرسان دانش و مهارت‌های مورد نیاز جدیدی را علاوه بر توانمندی‌های حسابرسی کسب کنند که عبارتند از: آگاهی از الزامات انطباق، دانش هوش مصنوعی، آگاهی از مدل هوش مصنوعی زیربنایی مورد حسابرسی، دانش کسب‌وکار، تخصص در علم داده، تخصص در مهندسی داده، آگاهی از مفاهیم اجتماعی، مهارت‌های حسابرسی، صلاحیت کدنویسی، شایستگی در ابزارهای حسابرسی هوش مصنوعی، مهارت‌های مهندسی نرم‌افزار، مهارت‌های نرم. یافته‌های مطالعه حاضر ضمن کمک به ادبیات حسابرسی هوش مصنوعی، توسعه‌دهندگان هوش مصنوعی را در مورد پیاده‌سازی قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی آگاه کرده، و زمینه‌های آموزشی مورد نیاز حسابرسان را در عصر فناوری برجسته ساخته و مبنایی برای مطالعات بیشتر در این زمینه ایجاد می‌کند.

ریسک‌های فناوری هوش مصنوعی به صورت خارجی طراحی شده‌اند و معیارهای پاسخ‌گویی برای این مدل‌های مستقر فراهم می‌سازند. مجموعه دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای حسابرسان خارجی هوش مصنوعی هنوز تعریف نشده است. دانش و مهارت‌های مورد نیاز برای حسابرسی هوش مصنوعی در جدول (۷) خلاصه شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

هوش مصنوعی به‌طور عمومی به‌عنوان مجموعه‌ای از فناوری‌ها تعریف می‌شوند که می‌توانند وظایف شناختی را که قبلاً فقط توسط انسان‌ها انجام می‌شدند، انجام دهند. برخی از فناوری‌های هوش مصنوعی به دلیل دسترسی به ابزارهای از پیش توسعه‌یافته، برای پیاده‌سازی در حسابرسی به‌راحتی قابل استفاده و به‌طور کامل جا افتاده‌اند که ما به آن‌ها «هوش مصنوعی ساده» می‌گوییم. برخی دیگر از فناوری‌های هوش مصنوعی از نظر فنی پیچیده‌ترند و معمولاً به علم داده نیاز دارند، که «هوش مصنوعی پیچیده» نامیده می‌شوند. آنچه حائز اهمیت است این نکته است که انواع هوش مصنوعی دارای کاربردهای متفاوتی در حسابرسی است که در جدول (۱)، خلاصه شده بود. در دهه‌های گذشته تلاش‌های نظارتی فراوانی در حوزه‌ی هوش مصنوعی در ایالات متحده و اروپا مشاهده شده است. مؤسسات و نهادهای مختلف رهنمودهایی را برای کمک به سازمان‌ها در طراحی و اجرای راهبردی شرکتی، مدیریت ریسک، استراتژی‌های نظارتی و ساختارهای مرتبط با هوش مصنوعی تدوین کرده‌اند که در جدول (۲) بیان شد. قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی یکی از مهم‌ترین

جدول (۸): چارچوب قابلیت حسابرسی هوش مصنوعی

پشتیبانی صاحب کاران و صلاحیت‌ها	استانداردهای قوی و راهبری	
<ul style="list-style-type: none"> - دسترسی به موارد مورد نیاز - دانش ذی‌نفعان در مورد فرآیندها و موارد راهبری 	<ul style="list-style-type: none"> - الزامات جهانی پذیرفته شده در هوش مصنوعی و راهبری داده و الزامات مختص صنعت - ابزار توسعه یافته درون سازمانی توسط مؤسسات حسابرسی 	
<p>قابلیت حسابرسی داده‌ها:</p> <ul style="list-style-type: none"> - دسترسی به داده‌های آموزشی - تبیین منشا و ویژگی‌های داده‌ها - معیارهای کیفیت داده - ملاحظات حریم خصوصی و امنیتی 	<p>قابلیت حسابرسی فرآیند و راهبری:</p> <ul style="list-style-type: none"> - پردازش و راهبری داده - راهبری مدل - ساختار راهبری مدیریت - هر نوع به روز رسانی راهبری 	<p>قابلیت حسابرسی مدل:</p> <ul style="list-style-type: none"> - استفاده موردنظر مدل - انتخاب معیارها و مقادیر - قابلیت تبیین مدل - شفافیت مدل - عملیات مدل - توسعه‌ی مدل - نظارت بلندمدت
<p>گزارشات ذخیره شده مناسب، معقول و کافی</p>	<p>مستندات صحیح و در دسترس</p>	
<ul style="list-style-type: none"> - گزارشات برای آموزش مدل - گزارشات برای جریان‌ات ورودی داده و تصمیمات مبتنی بر هوش مصنوعی - گزارشات برای حاکمیت و فرآیند داده‌ها 	<ul style="list-style-type: none"> - مدل - آموزش پایگاه داده - فرآیندها و راهبری 	

منابع اصلی:

Kokina, J., Blanchette, S., Davenport, T. H., & Pachamanova, D. (2025). Challenges and opportunities for artificial intelligence in auditing: Evidence from the field. *International Journal of Accounting Information Systems*, 56, 100734.

Georgios Kontogeorgis, The Artificial Intelligence (AI) framework and the benefits of its use in internal audit, *International Multilingual Journal of Science and Technology (IMJST) ISSN: 2528-9810 Vol. 10 Issue 1, January – 2025.*

Artificial Intelligence Auditability and Auditor Readiness for Auditing Artificial Intelligence Systems. 2025

پی‌نوشت‌ها:

1. Robotic Process Automation
2. Machine learning
3. National Institute of Standards and Technology
4. AI Risk Management Framework
5. Institute of Internal Auditor
6. European Committee for Electrotechnical Standardization (CENELEC)
7. explainability

۸. دفتر کمیسیونر اطلاعات (ICO) The Information Commissioner's Office یک نهاد عمومی غیر وابسته به وزارتخانه است که مستقیماً به پارلمان بریتانیا گزارش می‌دهد و توسط وزارت علوم، نوآوری و فناوری حمایت می‌شود. این دفتر، یک دفتر نظارتی مستقل (مرجع ملی حفاظت از داده‌ها) است که با قانون حفاظت از داده‌ها ۲۰۱۸ و مقررات عمومی حفاظت از داده‌ها، مقررات حریم خصوصی و ارتباطات الکترونیکی (دستورالعمل EC (۲۰۰۳) در سراسر بریتانیا؛ و قانون آزادی اطلاعات ۲۰۰۰ و مقررات اطلاعات زیست‌محیطی ۲۰۰۴ در انگلستان، ولز و ایرلند شمالی و تا حد محدودی در اسکاتلند سروکار دارد.

فرصت‌ها و ریسک‌های به کارگیری هوش مصنوعی در حسابداری و حسابداری

وحید منتی و رامین پروپور

میان، یکی از فناوری‌های نوظهور که به دلیل آثار بالقوه و بالفعل خود بر حسابداری و حسابداری شایسته توجه ویژه است، هوش مصنوعی آ می‌باشد. هوش مصنوعی دارای قابلیت پردازش و تحلیل حجم عظیمی از داده‌ها است. همچنین هوش مصنوعی توانایی تولید بینش‌های جدید برای کارشناسان مالی، این پتانسیل را دارد که این حرفه‌ها را به‌طور چشمگیری متحول کند. با این حال، این ظرفیت گسترده با ریسک‌هایی جدی نیز همراه است.

در پاسخ به فراخوان‌های اخیر برای بررسی کاربرد فناوری‌های نوین در حسابداری، از جمله هوش مصنوعی، این مقاله به تحلیل کاربردهای فعلی و بالقوه هوش مصنوعی در حسابداری و حسابداری، شناسایی ریسک‌های اخلاقی و حرفه‌ای مرتبط با آن و بررسی راهکارهایی برای کاهش این ریسک‌ها می‌پردازد. بر اساس نظرسنجی صورت گرفته از مدیران اجرایی که چند سال پیش توسط موسسه‌ی حسابداری کی پی ام جی انجام شد؛ نزدیک به نیمی از پاسخ‌دهندگان عنوان کردند که سرعت پذیرش هوش مصنوعی در سازمان‌هایشان بیش از حد بالاست؛ این در حالی است که در سال ۲۰۱۹ تنها حدود یک‌سوم از مدیران چنین دیدگاهی داشتند. همچنین، ۹۳ درصد شرکت‌کنندگان در این نظرسنجی بر این باور بودند که استفاده از فناوری هوش مصنوعی باید تحت نظارت راه و روش اخلاقی صورت گیرد.

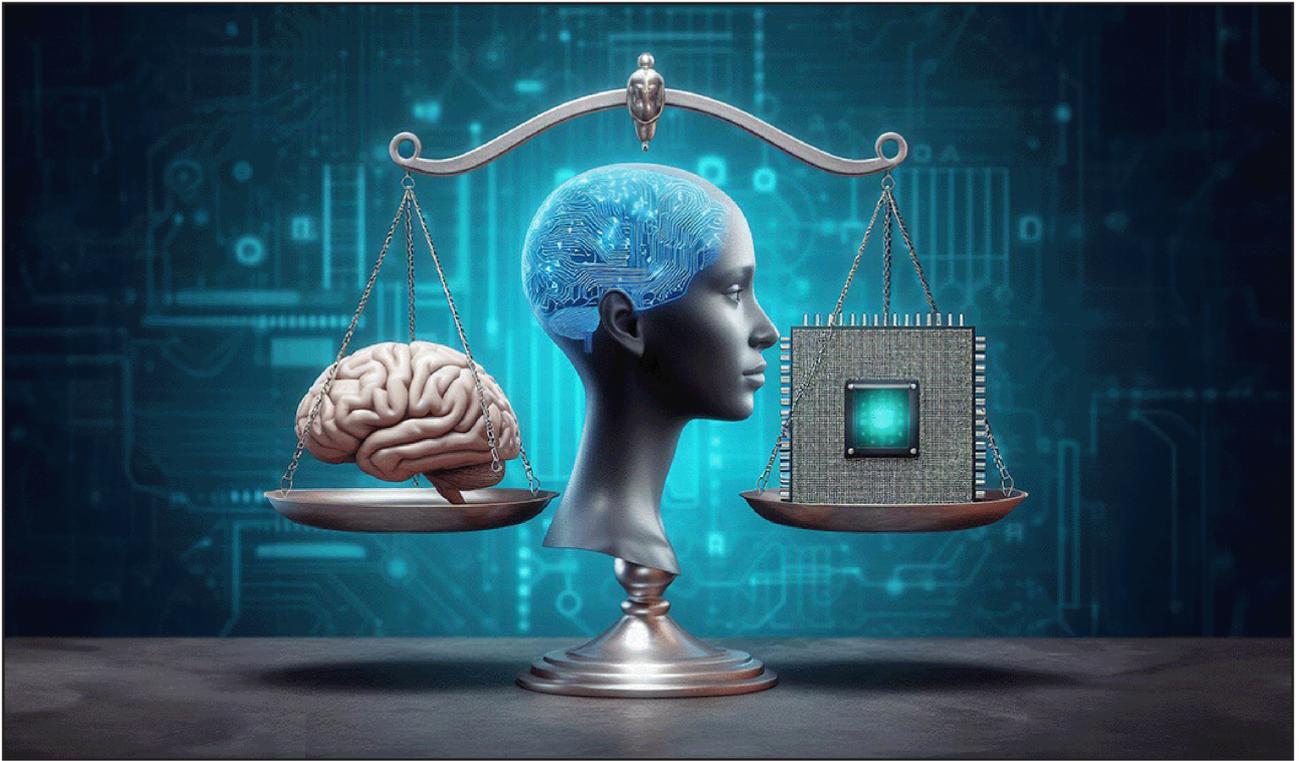
در این مقاله، آثار هوش مصنوعی بر حسابداری و حسابداری با تمرکز بر ریسک‌های مرتبط با داده‌ها و امنیت اطلاعات،

چکیده

در سال‌های اخیر، استفاده از هوش مصنوعی به سرعت در محیط‌های کسب و کار گسترش یافته است و حوزه‌های مختلف حسابداری و حسابداری نیز از این تحول بی‌نصیب نمانده‌اند. هوش مصنوعی در انجام وظایف تکراری، تولید محتوای متنی از طریق مدل‌های مولد و پیش‌بینی ریسک‌های آتی کاربرد دارد. با این حال، ورود این فناوری به حرفه حسابداری با چالش‌هایی جدی از جمله مالکیت و حاکمیت داده، سوگیری الگوریتم‌ها و تهدید نسبت به مهارت‌های حرفه‌ای همراه است. این مقاله ضمن بررسی فرصت‌ها و کاربردهای اصلی هوش مصنوعی در حرفه حسابداری، به تحلیل پیامدهای احتمالی آن بر اعتماد حرفه‌ای و کیفیت تصمیم‌گیری می‌پردازد. همچنین، راهکارهایی برای کاهش ریسک‌ها، از جمله تدوین استانداردهای جدید و ایجاد سازوکارهای نظارتی مناسب، ارائه می‌شود. یافته‌ها حاکی از آن است که بهره‌گیری مؤثر از هوش مصنوعی مستلزم درکی عمیق از مسائل فناورانه، اخلاقی و حرفه‌ای است.

مقدمه

حرفه‌ی حسابداری و حسابداری همواره در مسیر بهره‌گیری از فناوری‌های نوین حرکت کرده و به‌طور مستمر ابزارهای جدیدی همچون زبان گزارشگری مالی توسعه‌پذیر، بلاکچین و فناوری‌های خودکار را مورد استفاده قرار داده است. در این

آماري ساده و سطح پايين هستند؛ مانند الگوريتم‌هاي تکميل خودکار واژگان در تلفن‌هاي هوشمند؛ اما در مقابل، کاربردهاي پيچيده‌تر هوش مصنوعي به‌صورت فزاينده‌اي در حوزه‌هاي دولتي و تجاري مورد استفاده قرار مي‌گيرند. اين فناوري‌ها وظايفي را که در گذشته به قضاوت انساني نياز داشتند، به‌طور فزاينده‌اي برعهده گرفته‌اند؛ از جمله ارزيابي استادان/معلمين، تأييد وام و اعتبار، شناسايي تراکنش‌هاي مشکوک بانكي، ثبت اطلاعات مالي و مديريت منابع انساني.

هوش مصنوعي را مي‌توان بر اساس روش آموزش (يادگيري نظارت‌شده، يادگيري بدون نظارت، يادگيري عميق و شبکه‌هاي عصبي) يا بر اساس نوع کاربرد (بينايي ماشين، پردازش زبان طبيعي و غيره) طبقه‌بندي کرد. با توجه به اين که تمرکز اين مقاله بر کاربردهاي هوش مصنوعي در حسابداري و حسابري است، نه روش‌هاي آموزشي آن، سه دسته اصلي از کاربردها در اين حوزه‌ها مورد بررسي قرار مي‌گيرد.

نخست، هوش مصنوعي محدود^۴ است که از نرم‌افزارهاي استفاده مي‌کند که با پيروي از مجموعه‌اي از قواعد، وظايف تکراري را در يک دامنه مشخص انجام مي‌دهند. اين نوع از هوش مصنوعي، در قالب دستيارهاي ديجيتال مانند سيري يا آلکسا، ابزارهاي اصلاح‌گر املايي و پيش‌بندي گره‌اي واژگان در متون نوشته‌شده، در زندگي روزمره ما حضور دارد.

دومين دسته، مدل‌هاي مولده^۵ مبتني بر پردازش زبان طبيعي هستند که زبان انساني را درک کرده و مي‌توانند

ريسک‌هاي نظارتي و ريسک‌هاي عملياتي بررسي مي‌شود. همچنين، موضوعاتي همچون مالکيت داده‌ها، تأثير هوش مصنوعي بر مهارت‌هاي حرفه‌اي و کاهش احتمالي اعتماد به تخصص حسابداري تحليل مي‌شود. پس از مرور اين حوزه‌ها، رهنمودهايي براي کاهش ريسک‌هاي ناشي از استفاده از هوش مصنوعي در اين حرفه‌ها ارائه مي‌شود. پژوهش حاضر با مطالعات پيشين مانند مقاله موناکو، براون - ليپورد و وازارهي (۲۰۲۰) مرتبط است که چهار چوبي اخلاقي براي ارزيابي ملاحظات اخلاقي پيش از پذيرش هوش مصنوعي در حسابري پيشنهاده مي‌دهند. همچنين، مقاله‌ي کوکينا و داونپورت (۲۰۱۷) به بررسي نقش متحول شده‌ي حسابداري در جهاني مي‌پردازد که در آن بسياري از وظايف تکراري توسط هوش مصنوعي انجام مي‌شود. اگرچه مقاله‌ي حاضر نيز به ملاحظات اخلاقي و تحولات حرفه‌اي توجه دارد، تمرکز اصلي آن بر ريسک‌هاي مرتبط با هوش مصنوعي و راهبردهاي کاهش آن‌ها است. هدف اين مقاله مخالفت با تغييرات فناورانه در اين حرفه نيست، بلکه دعوتي براي انديشه‌ورزي و تدبير در مواجهه با اين تحولات است.

هوش مصنوعي چيست؟

هوش مصنوعي مجموعه‌اي از فناوري‌هاي آماري يادگيري ماشيني است که قادر است الگوهائي را در مجموعه داده‌هاي بزرگ شناسايي کرده و بر اساس اين الگوها، پيش‌بندي‌هايي ارائه دهد. برخي از کارکردهاي هوش مصنوعي شامل پيش‌بندي‌هاي

زبان جدیدی تولید کنند. این مدل‌ها شامل ابزارهایی برای تولید متن‌های بلند مانند Jasper.ai و Wordplay.ai و چت‌بات‌هایی مانند ChatGPT و Gemini هستند.

سومین حوزه‌ی مهم، مدل‌سازی پیش‌بین‌آست. این مدل‌ها با استفاده از اطلاعات موجود، پیش‌بینی‌هایی را ارائه می‌دهند که به‌آسانی مشاهده شدنی نیستند. این نوع از کاربرد هوش مصنوعی، شاید از جذاب‌ترین و مهم‌ترین موارد در زمینه حسابداری و حسابرسی باشد.

حرفه حسابرسی به‌عنوان حوزه‌ای قانونمند، با محدودیت‌هایی در خصوص حریم خصوصی داده‌ها مواجه است که پذیرش فناوری را در آن با چالش روبه‌رو می‌سازد. همچنین، نگرانی مؤسسات حسابرسی از نظارت هیأت نظارت بر حسابرسی شرکت‌های سهامی عام و احتمال مواجهه با اقدامات انضباطی، ممکن است موجب احتیاط بیشتر یا حتی خودداری از به‌کارگیری برخی از کاربردهای هوش مصنوعی شود. افزون بر این، فرایند انتقال داده‌ها از صاحب‌کاران به حسابرسان با محدودیت‌هایی همراه است که نوع استفاده حسابرسان از داده‌ها را مقید می‌سازد. از این‌رو، کاربرد هوش مصنوعی در حسابرسی معمولاً محدودتر از حسابداری خواهد بود.

باین‌حال، هوش مصنوعی به‌ویژه از نوع هوش مصنوعی محدود در پردازش سریع حجم بالایی از داده‌ها و انجام وظایف تکراری با دقت بالا بسیار مؤثر است. همچنین، قابلیت‌های مولد هوش مصنوعی در حوزه‌ی پردازش زبان طبیعی می‌تواند در تولید پیش‌نویس‌هایی برای گزارش‌های مالی و سایر اسناد حسابداری به کار رود. افزون بر این، هوش مصنوعی در انجام وظایف پیچیده‌تری نظیر تحلیل داده، کشف الگوهای پنهان و پیش‌بینی روندهای مالی، توانایی چشمگیری دارد. در ادامه مقاله، هر یک از این کاربردها به‌طور تفصیلی مورد بررسی قرار خواهد گرفت.

کاربرد هوش مصنوعی محدود در انجام وظایف تکراری

در حوزه‌ی وظایف خاص، تعریف‌شده و تکراری، هوش مصنوعی می‌تواند برای شمارش موجودی انبار یا مطالعه قراردادها مورد استفاده قرار گیرد. این سیستم‌ها همچنین قادرند تعداد زیادی از صورتحساب‌ها را با سرعت و دقتی بیش از انسان تحلیل کرده و اطلاعات اصلی را استخراج کنند. به همین ترتیب، سیستم‌های مبتنی بر هوش مصنوعی می‌توانند دفاتر حسابداری صاحب‌کار و صورتحساب‌های بانکی را با هم تطبیق داده و مغایرت‌ها را شناسایی کنند (آن‌هم در زمانی بسیار کوتاه‌تر و با دقت بالاتر نسبت به نیروی انسانی). نمونه‌ی دیگری از کاربرد این فناوری، تحلیل دفاتر حساب‌های پرداختی است؛ جایی که سیستم می‌تواند موارد تکراری را شناسایی کند. حوزه‌ی دیگر قابل استفاده، تشخیص تصویر است. سیستم‌های هوش مصنوعی آموزش‌دیده در تشخیص تصویر می‌توانند اطلاعات استاندارد را از اسناد اسکن‌شده مانند فایل (پرونده) PDF صورتحساب‌ها یا دیگر مدارک شناسایی کرده و بررسی نمایند که آیا هر پرداخت مربوط به یک صورتحساب مشخص است یا خیر و از انجام پرداخت‌های تکراری پیشگیری کنند. تحلیل تراکنش‌ها نیز می‌تواند برای شناسایی مواردی که با الگوی معمول سازگار نیستند و بنابراین نیازمند بررسی‌های بیشتر هستند. برای نمونه، در تحلیل مطالبات بیمه‌ای، ممکن است ادعاهای

کاربردهای هوش مصنوعی در حسابداری و حسابرسی

باوجود پیشرفت‌های سریع در فناوری، حرفه‌های حسابداری و حسابرسی که به‌طور سنتی محافظه‌کارانه عمل می‌کنند، هنوز به‌طور گسترده‌ای پذیرای هوش مصنوعی نشده‌اند. افزون بر این، در نحوه‌ی پذیرش هوش مصنوعی بین حسابداران و حسابرسان تفاوت‌هایی وجود دارد. برای نمونه، حسابداران شاغل در شرکت‌ها ممکن است داده‌های داخلی شرکت را برای آموزش مدل‌های هوش مصنوعی به‌کارگیرند. درحالی‌که

غیرعادی شناسایی شوند که نشانه‌هایی از تقلب احتمالی داشته باشند. در چنین مواردی، شرکت‌ها می‌توانند منابع بیشتری را صرف بررسی صحت این ادعاها نمایند.

از دیگر کاربردهای بالقوه‌ی هوش مصنوعی در حسابداری و حسابرسی، تحلیل متنی است. به‌عنوان مثال، یک سیستم هوش مصنوعی می‌تواند قراردادها را برای شناسایی اجاره‌های پنهان (شناسایی نشده) بررسی کند. همچنین تحلیل متنی می‌تواند برای شناسایی اصالت امضاها به‌منظور تشخیص طرفین قرارداد و کشف ناهنجاری‌های احتمالی مورد استفاده قرار گیرد.

هوش مصنوعی مولد در حوزه پردازش زبان طبیعی

هوش مصنوعی مولد به سیستمی اطلاق می‌شود که قادر به تولید محتوای جدید است. این نوع هوش مصنوعی می‌تواند در تهیه‌ی پیش‌نویس متون حسابداری و حسابرسی، ابزار مناسبی برای کمک به حسابداران حرفه‌ای باشد. یکی از پیشرفت‌های اخیر در این حوزه، توسعه‌ی مدل‌های مولد همچون چت‌بات‌ها (مانند ChatGPT و Gemini) و تولیدکننده‌های متون بلند (مانند Jasper.ai و Wordplay.ai) است. این ابزارها به کاربران اجازه می‌دهند وظیفه‌ای را توصیف کنند و سیستم، خروجی‌ای در حد عملکرد انسانی ارائه دهد. این مدل‌ها تاکنون برای تولید متون سطح دانشگاهی، آثار هنری و به‌طور فزاینده، برنامه‌نویسی (کدنویسی) استفاده شده‌اند. به دنبال گسترش استفاده از ابزارهای پردازش زبان طبیعی در کسب‌وکارها و جامعه، گزارش بانک سرمایه‌گذاری گلدمن ساکس پیش‌بینی می‌کند که این فناوری می‌تواند تا ۷ تریلیون دلار به تولید ناخالص داخلی جهانی بیفزاید و رشد بهره‌وری را به میزان ۱.۵ درصد افزایش دهد.

در حسابداری، یکی از کاربردهای هوش مصنوعی مولد می‌تواند تهیه یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی بر اساس اطلاعات حسابداری صاحب‌کار باشد. به‌طور مشابه، این سیستم‌ها می‌توانند بخش‌های دیگر اسناد مالی مانند «ریسک‌ها»، «گزارش مدیریت» یا «افشاهای درآمد» را تهیه کنند. با این حال، این فناوری بدون ریسک نیست. در یک پرونده‌ی اخیر، وکلایی به دلیل ارائه ارجاع‌های ساختگی تولیدشده توسط ChatGPT، ۵,۰۰۰ دلار جریمه شدند. این ماجرا یادآور این نکته‌ی مهم است که هوش مصنوعی نمی‌تواند جایگزین تخصص حرفه‌ای حسابداران و حسابرسان شود؛ بلکه متون تولیدشده باید حتماً توسط انسان بازبینی و ویرایش شوند.

مدل‌های پیش‌بینی^۷

دسته‌ی دیگری از کاربردهای هوش مصنوعی در حسابداری

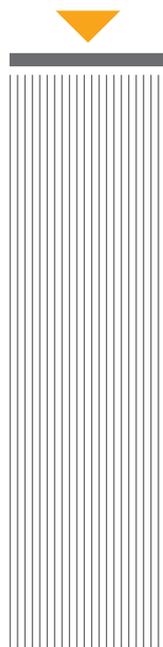
و حسابرسی، مدل‌های پیش‌بینی هستند. این مدل‌ها استفاده‌ای متفاوت و پیشرفته‌تر از فناوری را ممکن می‌سازند، چراکه به‌جای جایگزینی وظایف تکراری، جایگزین قضاوت انسانی و عقل سلیم می‌شوند. در حسابداری شرکت‌ها، یک مدل پیش‌بینی می‌تواند تحلیلی از حساب‌های دریافتی ارائه دهد که منجر به برآورد دقیق‌تر مبالغ مشکوک‌الوصول و در نتیجه ثبت هزینه‌ی مطالبات مشکوک (کاهش ارزش مطالبات) شود. برآوردهای مشابهی نیز می‌توان برای کاهش ارزش انباشته تسهیلات بانکی به کار گرفت.^۸ در این زمینه، برخی شرکت‌ها^۹ توانسته‌اند با استفاده از این مدل‌ها، دقت پیش‌بینی پرداخت‌های دیرهنگام و ام‌ها را تا ۷۰ تا ۹۰ درصد افزایش دهند.

استفاده از هوش مصنوعی، به‌ویژه مدل‌های پیش‌بینی، در تعیین هزینه مطالبات مشکوک می‌تواند کیفیت برآوردهای حسابداری را به‌طور چشمگیری بهبود بخشد. این مدل‌ها، فرایندی علمی و محاسبه‌پذیر را به حوزه‌ای وارد می‌کنند که ممکن بود پیش‌تر در معرض مدیریت سود و سوگیری‌های ذهنی قرار گیرد. افزون بر آن، مدل‌های پیش‌بینی می‌توانند در حوزه‌های دیگری مانند ذخایر احتمالی یا دعاوی حقوقی صاحب‌کاران نیز به کار گرفته شوند و در پیش‌بینی پیامدهای مالی ناشی از آن‌ها مؤثر واقع شوند.

یکی از کاربردهای بنیادین یادگیری ماشینی در فرایند حسابرسی می‌تواند در پیش‌بینی توانایی تداوم فعالیت واحد تجاری باشد. ارزیابی اعتبار فرض تداوم فعالیت، بیانگر ایفای نقشی اساسی توسط هوش مصنوعی در فرایند حسابرسی است. مدل‌های پیش‌بینی همچنین می‌توانند در اجرای روش‌های تحلیلی و شناسایی حوزه‌هایی که ممکن است نیازمند توجه بیشتر حسابرسان باشند، مورد استفاده قرار گیرند. در این موارد، مدل پیش‌بینی می‌تواند موضوعات یا بخش‌هایی را شناسایی کند که خارج از حدود مورد انتظار قرار دارند و از این طریق به تمرکز دقیق‌تر حسابرسان در مراحل بعدی کمک کند. یکی دیگر از کاربردهای بالقوه‌ی مدل‌های پیش‌بینی، برآورد ریسک کلی حسابرسی است. برای مثال، در فرایند پذیرش صاحب‌کار یا در ارزیابی‌های ادواری مربوط به تداوم همکاری با صاحب‌کاران، مؤسسه‌ی حسابرسی می‌تواند از یک سیستم مبتنی بر هوش مصنوعی برای پیش‌بینی ریسک‌های خاص هر صاحب‌کار و تأثیر این ریسک‌ها بر ریسک جاری صاحب‌کار استفاده کند. این کار، به مؤسسه‌ی حسابرسی اجازه می‌دهد تا تصمیم‌گیری آگاهانه‌تری درباره پذیرش یا تداوم همکاری با صاحب‌کاران اتخاذ کند.

ریسک‌های ناشی از هوش مصنوعی

در این بخش، ریسک‌های احتمالی ناشی از ادغام هوش مصنوعی در حوزه‌ی حسابداری و حسابرسی را بررسی

می‌کنیم. ابتدا به داده‌های مورد استفاده در فرایندهای هوش مصنوعی و ریسک‌های مربوط به حریم خصوصی و امنیت داده‌ها می‌پردازیم. سپس، نگرانی‌های اخلاقی مرتبط با سوگیری الگوریتم‌ها و مشکلات تاریخی هوش مصنوعی را تحلیل کرده و در پایان، ریسک‌های خاص حرفه حسابداری و حسابرسی، از جمله کاهش اعتماد حرفه‌ای و پدیده‌ای موسوم به حسابرسی مدل‌های ناشفاف (جعبه سیاه) را مورد بحث قرار می‌دهیم؛ جایی که تصمیمات انسانی حسابرسی جای خود را به فرآیندهای تصمیم‌گیری ناشناخته و فهم‌ناپذیر توسط مدل‌های هوش مصنوعی می‌دهند.

حاکمیت داده‌ها و ریسک‌های حریم خصوصی

استفاده از سیستم‌های هوش مصنوعی می‌تواند ریسک‌های مربوط به حریم خصوصی را افزایش دهد؛ چراکه در بسیاری از موارد، داده‌های شخصی قابل‌شناسایی برای آموزش مدل‌های هوش مصنوعی مورداستفاده قرار می‌گیرند. بسیاری از شرکت‌های بزرگ فعال در حوزه هوش مصنوعی نظیر OpenAI و Wordplay، از داده‌های عمومی برای آموزش مدل‌های خود بهره می‌برند. با این حال، برای این که سیستم هوش مصنوعی در محیط حسابداری مؤثر واقع شود، لازم است از داده‌های خصوصی مربوط به شرکت خاصی که مورد تحلیل قرار می‌گیرد، استفاده شود. این داده‌ها می‌تواند شامل اطلاعات حسابداری سال‌های گذشته، کاربرگ‌های حسابرسی و سایر داده‌هایی که به صورت عمومی در دسترس نیستند؛ می‌باشد. برای حسابرسان، این موضوع به معنای نیاز به جداسازی سیستم‌های هوش مصنوعی است تا از نشت اطلاعات محرمانه یا مالکیتی پیشگیری شود. هرچند این رویکرد به محافظت از داده‌ها کمک می‌کند، اما کارایی الگوریتم‌های هوش مصنوعی را به شدت کاهش می‌دهد؛ چراکه این الگوریتم‌ها تنها بر داده‌های داخلی صاحب‌کار تکیه می‌کنند و نمی‌توانند از مجموعه داده‌های وسیع‌تر بهره بگیرند.

یکی دیگر از چالش‌های مربوط به حریم خصوصی، استفاده از داده‌های کارکنان یا مشتریان صاحب‌کار برای ارزیابی ریسک است. برای نمونه، داده‌های بدهکاران صاحب‌کار می‌تواند به سیستم هوش مصنوعی کمک کند تا توان بازپرداخت بدهی و احتمال نکول حساب‌های دریافتی را پیش‌بینی کرده و از این طریق، برآورد دقیق‌تری از کاهش ارزش مطالبات ارائه کند. اطلاعات شخصی مربوط به مدیران صاحب‌کار، مانند محل سکونت، نیز می‌تواند برای اتخاذ تصمیمات مربوط به احتمال وقوع تقلب مورداستفاده قرار گیرد. افزون بر آن، سیستم‌های هوش مصنوعی ممکن است به تحلیل شبکه‌های اجتماعی یا منابع مشابه بپردازند تا تغییرات سبک زندگی، سطوح بالای بدهی یا رفتارهایی چون قمار را شناسایی کنند که می‌تواند

حاکمی از مصرف بیش از درآمد توسط مدیران باشد و احتمال ارتکاب تقلب را افزایش دهد. گرچه استفاده از این نوع اطلاعات می‌تواند کیفیت حسابرسی را ارتقاء دهد، اما چنین رویکردی مسائل جدی در حوزه‌ی حریم خصوصی ایجاد می‌کند، به‌ویژه از آن جهت که معلوم نیست چنین داده‌هایی در حیطه معمول رسیدگی‌های حسابرسی قرار می‌گیرد یا خیر. این موضوع ممکن است مستلزم وضع مقررات جدی از سوی نهادهایی مانند هیأت نظارت بر حسابرسی شرکت‌های سهامی عام باشد. نگرانی‌های مربوط به مالکیت داده‌ها و استفاده از اطلاعات خصوصی، مشابه نگرانی‌هایی است که در دیگر حوزه‌ها نظیر موتورهای جست‌وجوی برخط نیز مطرح شده‌اند. برخی مقررات موجود همچون مقررات عمومی حفاظت از داده‌های اتحادیه اروپا می‌توانند برخی از آثار منفی استفاده از هوش مصنوعی در حسابداری و حسابرسی را کاهش دهند. همچنین، مقررات جاری مانند آیین‌نامه‌های هیأت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام و هیأت استانداردهای بین‌المللی اخلاق برای حسابداران حرفه‌ای دستورالعمل‌هایی درباره نحوه استفاده عمومی یا محدود از داده‌ها و چگونگی به‌کارگیری آن‌ها توسط حسابرسان ارائه داده‌اند. با این وجود، ممکن است نهادهایی مانند انجمن حسابداران رسمی آمریکا^{۱۱} نیاز به تدوین مقررات جدیدی داشته باشند که مشخص کند سیستم‌های هوش مصنوعی چگونه می‌توانند از داده‌ها استفاده کنند، منابع داده از کجا باید تأمین شوند، مالکیت داده‌های استخراج‌شده متعلق به چه کسی است و داده‌ها تا چه مدت باید نگهداری شوند.

ریسک‌های مدل‌سازی، سوگیری و نگرانی‌های مرتبط با داده‌ها

خروجی یک سیستم هوش مصنوعی تنها به‌اندازه‌ی کیفیت داده‌هایی که به آن وارد می‌شود، ارزشمند است. اگر یک صاحب‌کار تلاش کند تا حسابرسان را با ارائه‌ی اطلاعات تحریف‌شده یا ناقص همراه کند، سیستم هوش مصنوعی نیز به همان نسبت دچار خطا خواهد شد. همچنین ممکن است صاحب‌کاران تمایلی به ارائه برخی داده‌ها به حسابرسان نداشته باشند، زیرا این اطلاعات را محرمانه می‌دانند و از دید آن‌ها، مرتبط با کار حسابرسی تلقی نمی‌شوند. افزون بر این، اگر صاحب‌کار قصد پنهان‌کردن یک ناهنجاری یا تقلب را داشته باشد، ممکن است عمداً بخشی از اطلاعات را کتمان کند. این نوع مشکلات داده‌ای، توانایی سیستم هوش مصنوعی را در بازتاب دقیق واقعیت عملکرد صاحب‌کار کاهش می‌دهد. سوگیری الگوریتمی و سوگیری تاریخی نیز از نگرانی‌های مهم دیگر هستند؛ زیرا سیستم‌های هوش مصنوعی برای پیش‌بینی وقایع آینده به داده‌های گذشته تکیه می‌کنند. این فناوری به‌گونه‌ای طراحی‌شده که الگوهایی را از گذشته

کاربرگ‌ها، ردپایی از تصمیمات اتخاذ شده برجای می‌گذارد؛ اما در حسابرسی مبتنی بر هوش مصنوعی، داده‌های ورودی ممکن است بسیار گسترده و پیچیده باشند و الگوریتم‌ها نیز ساختاری مبهم داشته باشند، به طوری که فرایند تصمیم‌گیری آن‌ها برای بازبینی درک شدنی نباشد. این مشکل در مورد سیستم‌هایی که از یادگیری عمیق یا یادگیری بدون نظارت بهره می‌برند، تشدید می‌شود. الگوریتم‌های چنین سیستم‌هایی ممکن است به نتایجی برسند که حتی توسط توسعه‌دهندگان آن‌ها نیز

قابل توضیح نباشد. تکیه بر چنین فناوری‌های سیستم غیر شفاف (جعبه سیاه) برای شناسایی ناهنجاری‌ها، می‌تواند نقش قضاوت انسانی حسابرس را کم‌رنگ کند. در مرحله برنامه‌ریزی حسابرسی، ممکن است حسابرسان از سیستم هوش مصنوعی برای شناسایی حوزه‌های پر ریسک استفاده کنند، اما اگر آن‌ها درک کاملی از نحوه‌ی تصمیم‌گیری سیستم نداشته باشند، این اتکا می‌تواند خطرناک باشد.

یکی از پیچیده‌ترین چالش‌ها، خطر تضعیف اعتماد

استخراج کرده و آن‌ها را برای تحلیل حال و آینده به کار گیرد. این موضوع، دو مشکل اساسی را به همراه دارد. نخست این‌که، هوش مصنوعی جهان را همان‌گونه که هست می‌بیند، نه آن‌گونه که باید باشد. به همین دلیل، سوگیری‌های موجود در داده‌های آموزش، از جمله سوگیری‌های جنسیتی، نژادی یا قومی، به شکل ضمنی وارد مدل می‌شوند. دوم این‌که، در زمینه حسابداری، اگر بی‌نظمی‌ها یا ناهنجاری‌ها به شکلی جدید و غیرمنتظره رخ دهند، مدل‌های پیش‌بینی قادر به شناسایی آن‌ها نخواهند بود؛ بنابراین، به کارگیری فناوری پیش‌بینی در حسابرسی باید با دقت و احتیاط فراوان انجام شود.

همانند حسابرسان انسانی، الگوریتم‌های هوش مصنوعی نیز می‌توانند در صورت تمرکز بر یک صنعت خاص، موفق‌تر عمل کنند. این تخصص‌گرایی در حسابرسی احتمالاً منجر به کاهش حجم داده‌های آموزشی در دسترس برای سیستم خواهد شد و در نتیجه، توانایی مدل در کشف تقلب یا شناسایی ناهنجاری در صنایع مختلف را محدود می‌سازد. این تمرکز تخصصی فزاینده هم در کارکنان و هم در ابزارهای هوش مصنوعی ممکن است بر توانایی جذب صاحب‌کاران جدید در خارج از حوزه تخصصی مؤسسه حسابرسی تأثیر بگذارد. این مسئله ممکن است نیازمند ارزیابی‌های بیرونی از سوی نهادهایی مانند انجمن حسابداران رسمی آمریکا و هیأت نظارت بر حسابرسی شرکت‌های سهامی عام^{۱۱} باشد تا مناسب بودن مدل‌های مختلف هوش مصنوعی برای صنایع گوناگون بررسی شود.

افزون بر این، تخصص‌گرایی بیش‌ازحد در حوزه‌های خاص ممکن است تأثیر نامساعد گسترده‌ای بر حرفه‌ی حسابرسی داشته باشد. در حال حاضر، مؤسسات حسابرسی با استخدام حسابرسان متخصص یا تمرکز بر جذب صاحب‌کاران خاص، در صنایع جدید تخصص پیدا می‌کنند؛ اما در آینده، وابستگی بیشتر به سیستم‌های هوش مصنوعی تخصصی ممکن است گسترش به صنایع دیگر را برای مؤسسات دشوارتر کند و منجر به تثبیت بیش‌ازحد آن‌ها در حوزه‌های محدود شود.

ریسک‌های حرفه‌ای، اعتماد و حسابرسی سیستم غیر شفاف (جعبه سیاه)

استفاده از سیستم‌های هوش مصنوعی در فرایند حسابرسی می‌تواند پیامدهایی بر نقش حسابرس و قضاوت حرفه‌ای او داشته باشد. یکی از نگرانی‌های اساسی، ناتوانی در بازسازی یا توضیح برخی از تصمیمات اتخاذ شده توسط سیستم‌های هوش مصنوعی است. برای نمونه، اگر هیأت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام یا یک نهاد بازبینی حرفه‌ای قصد بررسی گزارش حسابرسی را داشته باشند، ارائه‌ی تصمیمات مبتنی بر توصیه‌های یک مدل هوش مصنوعی ممکن است به‌تنهایی کافی نباشد. در حسابرسی سنتی، تیم حسابرسی با حفظ

حرفه‌ای است. ضروری است که آگاهی عمومی نسبت به این واقعیت که مدل‌های هوش مصنوعی ممکن است سوگیرانه و ناقص باشند افزایش یابد، چراکه با وجود ظاهر دقیق، آن‌ها همیشه حقیقت مطلق را بازتاب نمی‌دهند. حساب‌برسان باید به‌خوبی داده‌های ورودی، سوگیری‌های بالقوه و نقاط قوت و ضعف سیستم‌های هوش مصنوعی را درک کنند. بسیاری از حساب‌برسان بر اهمیت گفت‌وگوهای حضوری با صاحب‌کار برای ارزیابی ریسک تقلب تأکید می‌کنند. رها کردن یا کاهش

استفاده از این روش‌ها می‌تواند اثربخشی حساب‌برسی را کاهش دهد. همچنین صاحب‌کاران ممکن است استفاده بیش‌ازحد از هوش مصنوعی را زیر سؤال ببرند و احساس کنند به‌جای تکیه بر قضاوت انسانی، قضاوت ماشینی جایگزین شده است. یکی دیگر از نگرانی‌های اساسی، پدیده‌ی کاهش مهارت در نیروی انسانی حساب‌داری و حساب‌برسی است. بازار کار در درازمدت ممکن است با چالش‌هایی مواجه شود، زیرا مهارت‌هایی که کارکنان جوان از طریق انجام وظایف ساده‌تر

فرامی‌گیرند، برای رشد حرفه‌ای و تصمیم‌گیری‌های آینده آن‌ها ضروری است. با جایگزینی برخی از این وظایف توسط هوش مصنوعی، هم فرصت‌های شغلی کاهش می‌یابد و هم کیفیت آموزش حین خدمت آسیب می‌بیند.

با ورود هوش مصنوعی به جریان اصلی فعالیت‌های حساب‌داری و حساب‌برسی، این حرفه دستخوش دگرگونی‌های بنیادین خواهد شد. همان‌طور که سیستم‌های خودکار وارد فرایندهای حساب‌داری می‌شوند، مهارت‌های موردنیاز برای کارکنان نیز باید تغییر کند. بر اساس پژوهش انجام‌شده توسط انجمن حساب‌داران رسمی آمریکا^{۱۲}، تقاضا برای فارغ‌التحصیلان حساب‌داری در مؤسسات حساب‌برسی ایالات‌متحده در حال کاهش است، درحالی‌که تعداد قابل‌توجهی از نیروهای جذب‌شده در این مؤسسات، از رشته‌های غیر حساب‌داری هستند. انتظار می‌رود که ادغام هوش مصنوعی در مؤسسات حساب‌برسی، این روند را تسریع کرده و نقش حساب‌داران را از انجام وظایف تکراری به فعالیت‌های ارزش‌آفرین‌تر سوق دهد. هم‌زمان، مؤسسات احتمالاً کارشناسان فناوری بیشتری را برای بهره‌برداری از این سیستم‌ها به کار خواهند گرفت.

تحول در آموزش حساب‌داران و حساب‌برسان نیز ضروری خواهد بود. از ژوئیه ۲۰۲۱، آزمون حساب‌دار رسمی^{۱۳} ذهنیت دیجیتال را در بر گرفته و بازتاب‌دهنده تغییرات فناورانه در این حرفه است. برای هماهنگی آموزش دانشگاهی با این تغییرات، انجمن حساب‌داران رسمی آمریکا و انجمن هیأت‌های ایالتی حساب‌داری در ژوئن ۲۰۲۱ برنامه مدل درسی تحول حساب‌دار رسمی را معرفی کردند؛ بنابراین، تأثیر هوش مصنوعی نه‌تنها به فعالیت‌های کنونی حرفه محدود نمی‌شود، بلکه شامل آموزش نسل آینده حساب‌داران نیز خواهد بود.

میزان استفاده از هوش مصنوعی در گزارشگری مالی و رویکردهای حساب‌برسی آن

شواهد میدانی نشان می‌دهد که استفاده از هوش مصنوعی در گزارشگری مالی هنوز بسیار محدود است. شرکت‌های فعال در صنایع پیشرو مانند فناوری، بانکداری و بیمه اگرچه از هوش مصنوعی در بخش‌های مختلف کسب‌وکار بهره می‌گیرند، اما کاربرد آن در گزارشگری مالی به دلیل بازدهی اقتصادی پایین و الزامات شدید نظارتی رایج نیست. در شرایط فعلی، تمرکز بیشتر شرکت‌ها بر استفاده از اتوماسیون برای افزایش کارایی داخلی است و تنها برخی از آن‌ها به‌صورت آزمایشی در حال بررسی ظرفیت‌های هوش مصنوعی مولد هستند. یکی از دلایل احتیاط شرکت‌ها، ماهیت مقرراتی گزارشگری مالی است؛ زیرا استفاده گسترده از هوش مصنوعی و اتوماسیون می‌تواند منجر به افزایش آزمون‌های حساب‌برسی و کنترل‌های فناوری اطلاعات شود، مگر آنکه کنترل‌های دستی همچنان حفظ شوند.

از منظر حسابرسی، رویکرد غالب در حال حاضر تمرکز بر ارزیابی خروجی مدل‌های هوش مصنوعی به جای بررسی کدها و فرآیندهای درونی آنها است. این رویکرد مشابه مراحل اولیه ورود رایانه به حسابرسی است که ابتدا خروجی سیستم‌ها بررسی می‌شد و سپس رویکرد کنترل محور ایجاد شد. با توجه به چالش‌های شفافیت، اتکاپذیری و نبود ردپای حسابرسی در برخی مدل‌های یادگیری عمیق، حسابرسان اغلب ریسک را از طریق آزمون نتایج نهایی، بررسی کیفیت کنترل‌های حاکمیتی و کیفیت داده‌ها مدیریت می‌کنند. افزون بر این، دستورالعمل‌ها و راهنماهای جاری برای حسابرسی هوش مصنوعی هنوز در حال توسعه هستند و نبود چارچوب مشخص ممکن است ریسک حسابرسی را افزایش دهد. به همین روی، تمرکز فعلی حرفه‌ی حسابرسی بر ایجاد دستورالعمل‌های داخلی، شفاف‌سازی چرخه‌ی عمر مدل‌های هوش مصنوعی و طراحی روش‌های جدید حسابرسی است تا امکان حسابرسی اثربخش و اتکاپذیر فراهم شود.

نتیجه‌گیری

همانند بسیاری از حوزه‌های دیگر در بخش‌های مالی و تجاری، ورود فناوری‌های هوش مصنوعی و یادگیری ماشینی به حرفه حسابداری و حسابرسی، با فرصت‌ها و ریسک‌های قابل توجهی همراه است. هدف این مقاله مخالفت با تغییر در حرفه حسابداری و حسابرسی نیست، بلکه هشدار در برابر تغییرات نسنجیده و بدون تدبیر است. حسابداران و حسابرسان نباید از تغییراتی که با هوش مصنوعی همراه‌اند، بترسند؛ بلکه باید با آغوش باز آن را بپذیرند. هرچند پذیرش این تغییرات گریزناپذیر بوده و با خود، ریسک‌های جدیدی نیز به همراه دارند. هوش مصنوعی به احتمال زیاد موجب تغییر تمرکز کاری حسابداران و حسابرسان خواهد شد. فعالیت‌های سطح پایین‌تر، مانند ویرایش، تطبیق اعداد و حتی نگارش اولیه‌ی

برخی مستندات، به دست سیستم‌های هوشمند سپرده خواهد شد. با این حال، فعالیت‌های سطح بالاتر همچنان در حیطه تخصص و قضاوت انسانی باقی خواهند ماند. نکته‌ی مهم آن است که دغدغه‌های امنیتی، نگرانی‌های مربوط به داده‌های محرمانه و مسائل ناشی از «جعبه سیاه» بودن تصمیمات هوش مصنوعی، مستلزم توجه دقیق و شاید حتی تدوین مقررات جدید در حوزه‌ی امنیت و مالکیت داده‌ها خواهند بود.

برای تدوین مؤثر مقررات مرتبط با استفاده و حاکمیت داده‌ها، انجام پژوهش‌های علمی گسترده‌ای لازم است تا مشخص شود چه نوع کنترل‌هایی بر داده‌ها، به‌ویژه در حوزه حسابرسی، باید اعمال شود. محدود کردن مؤسسات حسابرسی به استفاده از داده‌های همان سال مالی برای همان صاحب‌کار، می‌تواند به شدت اثربخشی ابزارهای هوش مصنوعی را کاهش دهد؛ بنابراین، پژوهش‌ها در خصوص چگونگی بهره‌برداری حسابرسان از داده‌ها، بدون نقض حریم خصوصی صاحب‌کاران، بسیار حائز اهمیت است. یکی دیگر از حوزه‌های مهم برای انجام پژوهش‌های آتی، بررسی قابلیت تکرارپذیری مدل‌های هوش مصنوعی است؛ چراکه پژوهش‌های اخیر، مشکلات قابل توجهی را در زمینه‌ی دقت و بازتولید نتایج این مدل‌ها ارائه کرده‌اند. ممکن است ضرورت داشته باشد تا نهادهای نظارتی و سازمان‌های حرفه‌ای حسابداری بر فرایند طراحی و آموزش مدل‌های هوش مصنوعی نظارت داشته و دستورالعمل‌هایی برای تضمین اثربخشی و دقت آن‌ها در فرایند حسابرسی تدوین کنند. افزون بر آن، انجام پژوهش‌هایی در خصوص آموزش مدل‌های هوش مصنوعی با مجموعه داده‌هایی متنوع و از منابع مختلف، می‌تواند در درک اهمیت داده‌های اختصاصی برای افزایش کارایی این مدل‌ها نقش مهمی ایفا کند. دست‌آخر، اگر قرار است هوش مصنوعی جایگاهی در حسابداری و حسابرسی بیابد، آنگاه قابلیت بازتولید، اثبات‌پذیری و اتکاپذیری اطلاعات حسابداری، ضرورت بنیادینی خواهد بود.

منبع اصلی:

Nir Eisikovits, William C. Johnson, Ariel Markelevich; Should Accountants Be Afraid of AI? Risks and Opportunities of Incorporating Artificial Intelligence into Accounting and Auditing. *Accounting Horizons* 1 June 2025; 39 (2): 117–123. <https://doi.org/10.2308/HORIZONS-2023-042>

پی‌نوشت‌ها:

1. XBRL	۸. شرکت dotData شرح می‌دهد که چگونه	هزینه‌های ذخیره‌ی زیان‌وام را تا ۳۰ درصد و
2. Artificial Intelligence (AI)	یکی از مشتریانش با استفاده از یک سیستم	نرخ زیان را تا ۲۰ درصد کاهش دهد.
3. KPMG	۱۰. AICPA	هوش مصنوعی برای بررسی شیوه‌های اعتباری
4. Narrow AI	خود، توانست بدهی‌های معوق خود را به میزان	۱۱. PCAOB
5. Generative AI	۱۵ میلیون دلار کاهش دهد.	۱۲. AICPA
6. Predictive Modeling	۹. شرکت Capella Solutions (2023)	۱۳. CPA
7. Predictive Models	اعلام می‌کند که هوش مصنوعی می‌تواند	

ضرورت رویکرد یکپارچه به مراقبت حرفه‌ای

سیدمحمد علوی

و فکر می‌کنیم که در مسیر مراقبت از خود قرار داریم و معمولاً نیز به پنج بخش دیگر توجهی نمی‌کنیم. بخش‌های بعدی اسباب حفظ سلامتی عبارتند از دوم، آب و هوا، سوم، خواب و بیداری، چهارم، سکون و حرکت، پنجم، روح و روان (اعراض نفسانی) و ششم استفرغ و احتباس است. وقتی که ضروریات شش‌گانه را به‌خوبی تدبیر و متعادل کنیم به مراقبت از خود و تندرستی دست پیدا می‌کنیم، سالم‌بودن نیز همانند بیمارشدن علل و عواملی دارد که باید به‌صورت متوازن مورد توجه قرار دهیم.

در همین زمینه در باب سی‌وسوم از قابوسنامه نوشته‌ی امیر عنصرالمعالی کیکاووس بن وشمگیر، چنین آمده که بسیار آموزنده و قابل‌تعمیم به حرفه‌ی حسابرسی است: «و معالج باید که تجربت بسیار کند و تجربت بر مردم معروف و مشهور نکند و باید که خدمت بیمارستان‌ها کرده باشد و بیماران بسیار دیده و معالجت بسیار کرده باشد تا علت‌های غریب بر وی مشکل نشود و اعلال اعضا و احشاء بر وی نپوشد و آنچه اندر کتب خوانده باشد به رأی‌العین همی بیند و به معالجت اندر نماند و باید که وصایای بقراط خوانده باشد تا اندر معالجت بیماران شرط امانت و راستی به جای تواند آورد و پیوسته خویشتن پاک و جامه‌ی پاک و مطیب دارد و چون بر سر بیمار

بسیار اتفاق افتاده که وقتی می‌خواهیم از همدیگر جدا شویم و به‌اصطلاح خداحافظی کنیم می‌گوییم مراقب خودت باش. اما این مراقبت فقط مراقبت فیزیکی و جسمی نیست. سرشت این مراقبت منطقاً باید شامل مراقبت از خود در زمینه‌ی مطالعه و یادگیری، رشد و توسعه‌ی فردی، سلامت جسم، سلامت روان، اوقات فراغت و سرگرمی، دوستی و معاشرت و... نیز باشد.

در ادبیات حسابرسی نیز به موضوع مراقبت حرفه‌ای توجه شده است. در اجرای اصول و موازین حرفه‌ای، حسابرسی مستقل صورت‌های مالی باید بر مبنای استانداردهای حسابرسی، آیین اخلاق حرفه‌ای و تردید حرفه‌ای انجام شود. یکی از اصول بنیادی آیین اخلاق حرفه‌ای که حسابرس ملزم به رعایت آن است، مراقبت حرفه‌ای است که به دلیل فقر ادبیات نظری و نیز فقدان دستورالعمل‌های اجرایی یکی از اصول مغفول‌مانده‌ی آیین اخلاق حرفه‌ای به‌شمار می‌رود.

شیخ‌الرئیس ابوعلی سینا ارکان مراقبت از خود یا اسباب حفظ سلامتی را در شش بخش تبیین کرده است. اول طعام و شراب یا خورد و خوراک است که ما معمولاً فقط به همین یک بخش اکتفای می‌کنیم و کچ‌دار و مریز، نان و برنج نمی‌خوریم

آزار و اذیت در محیط کار، وجود سیاست‌های ضد تبعیض در محیط کار، چشم‌انداز روشن ارتقا و پیشرفت حرفه‌ای مستمر). پنجم، رفاه و سلامتی (بیمه‌ی درمانی تکمیلی، دسترسی به مشاور و روان‌شناس در محیط کار، روش‌های مدیریت استرس، برنامه‌های ورزشی مستمر، وجود مشاور خانواده، پایش سلامت روان، پایش سلامت جسمی). ششم، منشور اخلاقی و رعایت قوانین و مقررات (تدوین و ابلاغ اصول و ضوابط رفتاری روشن و شفاف برای تمام رده‌های حرفه‌ای و نه فقط کارکنان با ضمانت اجرایی مربوط، وجود یک کانال امن و تضمین‌شده برای گزارش هرگونه رفتار غیر حرفه‌ای).

ناترازی فرایندهای مراقبت حرفه‌ای اهداف حسابرسی را به ابتدال می‌کشاند. بنابراین در بررسی شواهد و گزارشگری هم نباید فریب استدلال‌های نامربوط مدیران صاحب‌کار را خورد و هم نباید وجه‌المصالحه‌ی اغراض نفسانی یا دیگران گردید. تنها راه مقابله با آن هم به استناد شواهد تجربی فراوان جاری‌سازی یکپارچه‌ی فرایندهای مراقبت حرفه‌ای است. عدم‌حفظ تعادل در این زمینه مثل شمشیر دولبه آسیب‌رسان است. نباید صرفاً وقتی فسادی کشف می‌شود و یا سال آخر حسابرسی در موارد جایگزینی، در مقایسه با حسابرسی سایر سنوات، ذی‌نفعان رویکردهای متفاوت و عدم تعادل را احساس کنند.

شود با بیمار تازه‌رو و خوش‌سخن باشد و بیمار را دلگرمی دهد که تقویت طبیب بیمار را قوت حرارت غریزی بیفزاید». در مؤسسات حسابرسی مطرح جهان مراقبت حرفه‌ای از طریق تدوین سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی متنوع و جاری‌سازی آن‌ها در قالب دستورالعمل‌های مراقب حرفه‌ای صورت می‌گیرد. اصول اساسی دستورالعمل‌های مراقبت حرفه‌ای مؤسسات حسابرسی مزبور مشتمل است بر: اول، سرپرستی و آموزش (سرپرستی و پرورش حرفه‌ای فرد در فرایند شغلی علاوه بر کار توسط رده‌های مختلف، برگزاری دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی و ارتقای مستمر مهارت‌های فنی و تخصصی علاوه بر حسابداری). دوم، سیستم تضمین کیفیت خدمات (مانیتورینگ جامع و بهبود مستمر کیفیت خدمات و پرداخت خسارت‌های ناشی از قصور و اهمال حسابرس). در ایران نیز مثل حفظ سلامتی فقط همین دو بخش به شکلی ناقص اجرا می‌شود. سوم، تعادل بین کار و زندگی (اجبار به استراحت و تفریح برای جلوگیری از فرسودگی شغلی و حفظ شادابی، برقراری ساعت‌های دورکاری و انعطاف‌پذیری). چهارم، محیط کار متنوع (ایجاد محیط کاری امن، محترمانه برای همه‌ی رده‌ها، ایجاد احساس تعلق به محیط کار، احساس ارزشمند بودن در محیط کار، احساس امنیت شغلی، فقدان

حرفه‌ی حسابرسی و «دیگران»

محمد نورزاد دولت‌آبادی

تعبیر و تفسیر می‌کنند حتی بر ضد خود قانون مسئولیت‌ها را جابه‌جا می‌کنند. روزبه‌روز بر تعداد آن‌ها افزوده می‌شود. چرا؟ برای این که روزبه‌روز بر تعداد مشکلات افزوده می‌شود. حل مشکل از طریق قانون جدید طولانی‌تر است ولی از طریق بخشنامه به آسانی نوشتن یک نامه‌ی اداری است نامه‌هایی که چون توسط نهاد صاحب‌قدرت تنظیم شده اسمش بخشنامه است؛ نامه‌هایی که حتی کلی غلط‌های املائی و انشایی دارند. اکثراً فاقد مکانیسم پیگیری هستند. بسیاری از آن‌ها حتی قبل از این که به مرحله‌ی اجرا گذاشته شود به راحتی کنار گذاشته می‌شوند. سلیقه‌ها عوض می‌شود. مسئولین عوض می‌شوند. بخشنامه‌ها عوض می‌شوند.

در حقیقت در کشور ما بخشنامه‌ها همان کاری را می‌کنند که مکانیسم بازار آزاد در کشورهای سرمایه‌داری و نهادهای سیاسی - اجتماعی - اقتصادی مرتبط با آن می‌کنند. درحقیقت در جامعه‌ی ما، نه قانون، نه استاندارد و نه مکانیسم‌های بازار، بلکه «دیگران» امور را اداره می‌کنند. دیگرانی که می‌آیند ولی نمی‌روند بلکه تنها جابه‌جا می‌شوند و وظایف خود را با همان مکانیسم نامه‌نگاری یک‌سویه انجام می‌دهند. نامه‌هایی که ذی‌نفعان آن‌ها اهمیتی ندارند و تنها به این درد می‌خورند که نویسندگان نامه‌های خود را خطاب به آن‌ها بنویسند به قول برتولت برشت «آدم‌ها برای این وجود دارند که جیبی داشته باشند تا در آن شناسنامه‌ای جای گیرد تا بتوانند به راحتی به دیگران رای دهند.»

حال، ما حسابرسان نیز در میان انبوهی از این نامه‌پراکنی‌ها گیر افتاده‌ایم؛ اگرچه آن‌ها را چندان جدی نمی‌گیریم، «بله» را می‌گوییم ولی کار خود را و در حقیقت درخواست‌های دیگران را انجام می‌دهیم تا در این جامعه‌ی بی‌سامان به زندگی و شغل خود سامانی بدهیم و امیدوار باشیم شرایط تغییر کند، کارفرمایان ما عوض شوند، کارفرمایانی بیایند که دستورات کم‌تری صادر کنند و در مواردی نظر ما را هم بپرسند تا کسب‌وکار ما از این کسادگی درآید و رونق گیرد. به امید آن روز.

حرفه‌ی حسابرسی دست دیگران افتاده است. دیگران برای او قانون «تأسیس» می‌نویسند؛ دیگران قانون خود را عوض می‌کنند؛ دیگران استانداردهای او را می‌نویسند، و تشخیص می‌دهند چه استانداردی برای او لازم یا مناسب است؛ دیگران برای او تکلیف تعیین می‌کنند و مثلاً به او می‌گویند موظف است نسبت به قانون پول‌شویی اظهار نظر کند، اما اصلاً نظر او را نمی‌پرسند و این تکلیف را دستوری ابلاغ می‌کنند.

دستور پشت دستور، بخشنامه روی بخشنامه. دستورات صحیح‌اند، بخشنامه‌ها لازم‌الاجرا هستند. چرا چنین است؟ برای این که دیگران این را می‌خواهند آن‌ها هر چند وقت یک‌بار دستورات خود را لغو می‌کنند، بخشنامه‌ها را عوض می‌کنند. مثلاً یک‌باره نامه می‌دهند که حسابرس باید براساس قانون پول‌شویی اظهار نظر کند. اما چرا باید اظهار نظر کند؟ چون آن‌ها می‌خواهند. اما پول‌شویی چه ارتباطی با حسابرسی دارد. ارتباطش را آن‌ها تشخیص می‌دهند. این که چگونه اظهار نظر کند، حتی فرمت و کلمات آن را آن‌ها تعیین می‌کنند و هر وقت لازم دانستند این فرمت را عوض می‌کنند. قانونی را که خودشان نوشته‌اند و در آن قانون تأمین بودجه‌ی آن را برعهده گرفته‌اند از بودجه‌ی حسابرسان و جیب حسابرسان تأمین می‌کنند. می‌گویند بنویسید حسابرسان می‌نویسند بعد می‌گویند بنویسید حسابرسان نمی‌نویسند.

ولی پول‌شوها منتظر حسابرسان نمی‌مانند آن‌ها کار خودشان را انجام می‌دهند و به ریش سیستم و حسابرسان می‌خندند. دیگران کار خود را انجام می‌دهند. پول‌شوها کار خود را می‌کنند حسابرسان کار خود را می‌کنند، ولی حتی یک مورد پول‌شویی را گزارش نمی‌کنند. همه کار خود را بلدند. همه کار خود را به‌درستی بر اساس قوانین، استانداردها و بخشنامه‌ها انجام می‌دهند. قوانینی که شکلی هستند و صرفاً به خاطر قانون وضع شده‌اند. استانداردهایی که ترجمه‌اند ولی این بخشنامه‌ها هستند که مهم‌اند برای این که آن‌ها قوانین را

دوگانگی در ارزیابی کیفیت مؤسسات حسابرسی

بهرام همتی - مسعود شعبان

پیشگفتار

هدف از ارزیابی کیفیت حسابرسی، اندازه‌گیری متغیرهای مؤثر بر انجام خدمات حرفه‌ای حسابرسی به منظور افزایش کیفیت آن است. متغیرهای مؤثر بر کیفیت حسابرسی متنوع و شامل مواردی است از قبیل حق الزحمه‌ی حسابرسی، تعداد شرکا و سوابق علمی و تجربی آنان، ترکیب گروه حسابرسی، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری مؤسسه، تخصص حسابرسی در صنعت، دوره‌ی تصدی حسابرسی، کیفیت صورت‌های مالی، وجود کمیته‌ی حسابرسی و حسابرسی داخلی در واحد مورد رسیدگی، کیفیت سود شرکت، اندازه‌ی شرکت، کیفیت کنترل‌های داخلی صاحب‌کار و متغیرهای دیگر. بخشی از متغیرهای یادشده، از قبیل تعداد شرکا و سوابق آن‌ها، ترکیب گروه حسابرسی، امکانات مؤسسه و تخصص حسابرسی در صنعت، تحت کنترل حسابرسی است. بخش دیگر، شامل مواردی از قبیل کیفیت صورت‌های مالی، وجود کمیته‌ی حسابرسی و حسابرسی داخلی، کیفیت سود شرکت، اندازه‌ی شرکت و کیفیت کنترل‌های داخلی صاحب‌کار خارج از کنترل حسابرسی است، در عین حال که بر کیفیت حسابرسی اثرگذار هستند. حق الزحمه‌ی حسابرسی به‌عنوان یک متغیر مهم و اثرگذار بر کیفیت حسابرسی بر اساس قدرت چانه‌زنی بین صاحب‌کار و حسابرسی تعیین می‌گردد. البته در چند سال اخیر جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران حداقل افزایش حق الزحمه‌ی حسابرسی برای هر سال را به مؤسسات حسابرسی و حسابداران رسمی شاغل ابلاغ کرده است.

نظارت بر حسابرسی در جهان

نظام نظارت بر حسابداران رسمی و مؤسسات حسابرسی، ستون اصلی «اعتماد عمومی» به صورت‌های مالی و بازار سرمایه است. در دو دهه‌ی اخیر، روند جهانی از «خودنظارتی صرف حرفه» به سمت ایجاد «نظارت عمومی مستقل» حرکت کرده است. برای مثال در این زمینه می‌توان از «هیأت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام» در آمریکا و «مجمع بین‌المللی ناظران حسابرسی مستقل» در اروپا و سایر کشورها نام برد.

نظارت بر حسابرسی در ایران

در ایران دو مرجع رسمی امر نظارت بر حسابرسی را در کشور ایران به‌عهده دارند:

الف) هیأت عالی نظارت سازمان حسابرسی

طبق ماده ۸ اساسنامه سازمان حسابرسی از زمان تشکیل سازمان مزبور در سال ۱۳۶۶، هیأت عالی نظارت، نهاد ناظر بر سازمان حسابرسی بوده و به موجب ماده ۲۲ اساسنامه و تبصره آن مرکب از یک رئیس و چهار عضو است. رئیس هیأت عالی نظارت و یک عضو با پیشنهاد وزیر امور اقتصادی و دارایی و تصویب هیأت وزیران و دو عضو با انتخاب رئیس دیوان محاسبات کشور و یک عضو با پیشنهاد دادستان کل کشور منصوب می‌شوند.

ب) هیأت عالی نظارت جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران به موجب ماده ۴ اساسنامه‌ی جامعه، هیأت عالی نظارت

زیر توسط مؤسسات حسابرسي و حسابداران رسمي عضو جامعه است:

(الف) استانداردهای خدمات حرفه‌ای

(ب) آیین رفتار حرفه‌ای

(پ) قوانین، مقررات، آیین‌نامه‌ها و دستورالعمل‌های اجرایی مصوب ارکان جامعه و مراجع ذی‌صلاح

(ت) اجرای روش‌های انجام حسابرسي، بازرسي قانونی و ارائه‌ی خدمات حرفه‌ای

(ث) حفظ و ارتقای کیفیت خدمات حرفه‌ای و نیز صدور گزارش‌های حرفه‌ای بر اساس استانداردهای حسابرسي و دستورالعمل‌ها و مقررات مربوطه.

(ج) ضوابط آموزش حرفه‌ای مستمر بر اساس آیین‌نامه‌های مربوط

برای دستیابی به اهداف مزبور، دو پرسشنامه شامل کنترل وضعیت مؤسسات حسابرسي و کنترل کیفیت کار حسابداران رسمي شاغل انفرادی توسط کارگروه نظارت حرفه‌ای تدوین و پس از تأیید هیأت مدیره جامعه به تصویب شورای عالی جامعه می‌رسد.

همچنین پرسشنامه‌ی کنترل کیفیت کار مؤسسات حسابرسي توسط کارگروه کنترل کیفیت تدوین و به تصویب هیأت عالی نظارت می‌رسد. کارگروه کنترل کیفیت ارزیابی وضعیت مؤسسات حسابرسي و کیفیت شاغلین انفرادی را به‌صورت سالانه و ارزیابی کیفیت مؤسسات حسابرسي را

جامعه‌ی حسابداران رسمي، به‌عنوان یکی از ارکان جامعه، مرکب از یک رئیس و دو نفر عضو بوده که از بین حسابداران رسمي عضو جامعه، توسط وزیر امور اقتصاد و دارایی برای مدت دو سال تعیین می‌شوند.

بنا به پیشنهاد هیأت عالی نظارت در تاریخ ۱۴۰۲/۰۶/۲۸ آیین‌نامه‌ی نظارت حرفه‌ای توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی با هم‌فکری خزانه‌داری کل کشور، نهایی و در اجرای بند الف ماده‌ی ۵۱ اساسنامه‌ی جامعه‌ی حسابداران رسمي ایران تصویب و جهت اجرا در تاریخ ۱۴۰۲/۰۸/۲۹ به رئیس هیأت عالی نظارت این جامعه ابلاغ شده است. مفاد ماده‌ی ۵۱ اساسنامه جامعه‌ی حسابداران رسمي (اصلاحی ۱۴۰۴/۰۵/۱۲) شورای عالی و هیأت عالی نظارت را موظف به تهیه و ارسال موارد زیر برای تصویب به وزیر امور اقتصادی و دارایی کرده است:

(الف) آیین‌نامه‌ی نظارت حرفه‌ای و آیین رفتار حرفه‌ای (ب) مبلغ ورودیه و حق عضویت ثابت و متغیر اعضا. در این‌جا این ابهام می‌تواند مطرح شود که آیا شورای عالی دوره‌ی هشتم در تهیه‌ی آیین‌نامه‌ی مشارکت نکرده و یا این‌که تهیه و پیشنهاد آیین‌نامه از سوی هیأت عالی نظارت بدون اطلاع و نظرخواهی از شورای عالی صورت پذیرفته است؟

هدف از نظارت حرفه‌ای

هدف از نظارت حرفه‌ای، حصول اطمینان از رعایت موارد

حداکثر دو سالانه انجام می‌دهد.

بر اساس مفاد ماده‌ی ۷ آیین‌نامه‌ی فوق‌الذکر نتیجه‌ی ارزیابی مزبور تحت عناوین «ارزیابی کنترل وضعیت» و «ارزیابی کنترل کیفیت» در پایگاه اطلاع‌رسانی جامعه منتشر می‌شود.

امتیاز کنترل وضعیت و کیفیت کار به صورت زیر طبقه‌بندی

می‌شود:

امتیاز مکتسبه‌ی وضعیت مؤسسه	طبقه	امتیاز مکتسبه‌ی کیفیت کار
۸۵۱ تا ۱۰۰۰	الف	۱۰۰۰ تا ۷۵۱
۷۰۱ تا ۸۵۰	ب	۷۵۰ تا ۶۰۱
۵۵۱ تا ۷۰۰	ج	۶۰۰ تا ۵۰۱
۵۵۰ تا ۰	د	۵۰۰ تا ۰

شاخص «کنترل وضعیت» حاصل پرسشنامه‌ای است که بر فرایندهای مدیریتی، ساختار حکمرانی و انطباق مؤسسه با الزامات نظارتی تمرکز دارد و در چهار طبقه‌ی الف تا د گزارش می‌شود.

شاخص «کنترل کیفیت» روی کیفیت اجرای خود کار حسابرسی، کفایت شواهد، پایبندی به استانداردها و نتایج بازرسی تمرکز می‌کند و چهار طبقه‌ی «الف» تا «د» دارد. نتایج حاصل از ارزیابی کنترل کیفیت و وضعیت مؤسسات حسابرسی از سال ۱۴۰۳ در دو جدول جداگانه در پایگاه اطلاع‌رسانی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران افشا می‌شود.

رتبه‌بندی مؤسسات با هدف اطلاع‌رسانی به استفاده‌کنندگان خدمات حرفه‌ای حسابرسی انجام می‌شود، اما به دلیل ارائه‌ی دو فهرست جداگانه که طی آن هر کدام از جداول «رتبه‌بندی کیفیت کار» و «وضعیت مؤسسه» بر اساس پرسشنامه‌های جداگانه و مفصلی انجام می‌شود، درک و تحلیل آن معمولاً برای استفاده‌کنندگان دشواری‌هایی دارد و استفاده‌کنندگان را دچار سردرگمی می‌کند و تصمیم‌گیری در خصوص انتخاب مؤسسه‌ی حسابرسی با کیفیت بالاتر را با مشکل مواجه می‌سازد.

تحلیل ضریب همبستگی و پیامدها

بررسی داده‌های ۲۳۷ مؤسسه نشان می‌دهد که شاخص «کنترل وضعیت» و شاخص «کنترل کیفیت»- با وجود آن‌که هر دو بناست تصویری از صلاحیت حرفه‌ای ارائه دهند، تنها همبستگی ۰/۵۷۷ دارند؛ عددی که مصادف با یک رابطه‌ی متوسط است و نشان می‌دهد دو معیار عملاً تصویری همسو از عملکرد مؤسسات نمی‌سازند. این گسست خطر ایجاد سردرگمی فراوان برای شرکتهای متقاضی حسابرسی را در پی دارد، زیرا انتخاب میان رتبه‌بندی‌هایی که یکدیگر را تأیید

نمی‌کنند دشوار و پرهزینه است.

همبستگی ۰/۵۷۷، به لحاظ آماری، «متوسط» تلقی می‌شود؛ اگر ضریب تعیین (R^2) را محاسبه کنیم، به این نتیجه می‌رسیم که تنها حدود ۳۳٪ از پراکندگی یکی از شاخص‌ها به وسیله‌ی شاخص دیگر توضیح داده می‌شود و سهم باقیمانده‌ی واریانس که هنوز «توضیح داده نشده» است، حدود ۶۷٪ و به این معنی است که پراکندگی یکی از شاخص‌ها همچنان با عواملی خارج از شاخص دیگر توضیح داده می‌شود. چنین واگرایی سه پیامد مستقیم دارد:

۱- ارسال سیگنال‌های متناقض به بازار: شرکت پذیرنده‌ی حسابرس با مشاهده‌ی امتیاز ۴ در یکی و ۲ در دیگری نمی‌داند کدام معیار را مرجع تصمیم‌گیری قرار دهد. این تضاد، ریسک گزینش نامناسب و هزینه‌ی جست‌وجو را افزایش می‌دهد.

۲- فرصت آربیتراژ شهرت برای مؤسسات: حسابرسان می‌توانند از شاخصی که در آن قوی‌ترند برای بازاریابی بهره‌گیرند، در حالی که شاخص ضعیف‌تر پنهان می‌ماند.

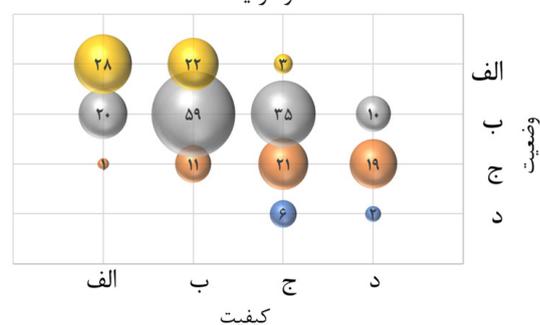
۳- ضعف در قابلیت پاسخ‌گویی نهاد ناظر: وقتی دو معیار رسمی به یک نتیجه‌ی واحد ختم نمی‌شوند، در فضای حقوقی امکان اعتراض مؤسسات و پیچیده شدن فرآیند انتظامی بیشتر خواهد شد.

به‌منظور درک بهتر شکاف دو شاخص ارزیابی و همبستگی ضعیف آن‌ها، رابطه‌ی دو شاخص در قالب جدول و نمودار یک ارائه شده است.

جدول یک

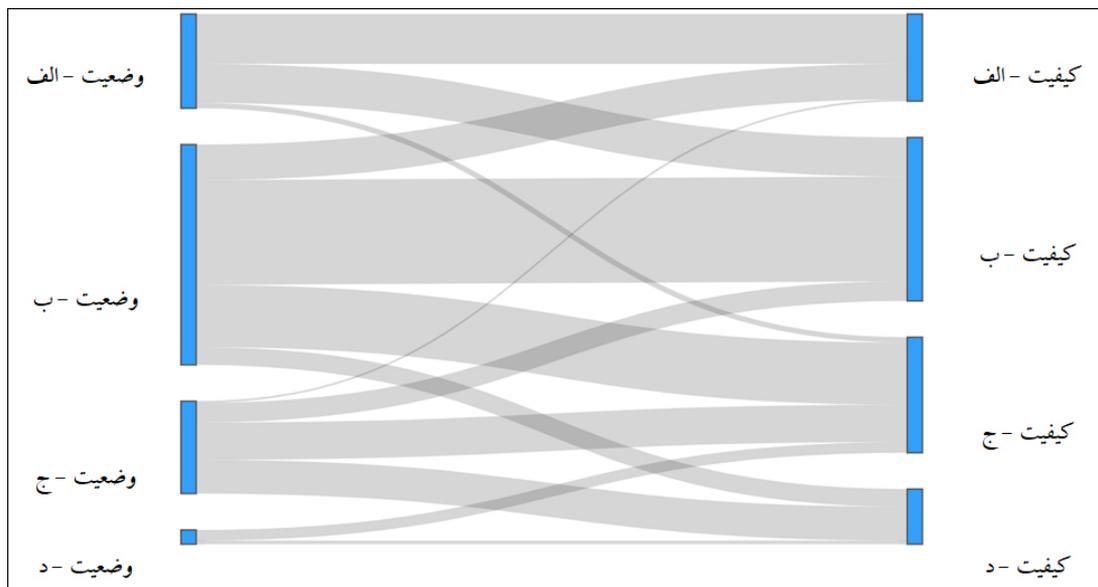
وضعیت	وضعیت			
	الف	ب	ج	د
الف	۰	۳	۲۲	۲۸
ب	۱۰	۳۵	۵۹	۲۰
ج	۱۹	۲۱	۱۱	۱
د	۲	۶	۰	۰
	د	ج	ب	الف
کیفیت				

نمودار یک

در نمودار فوق توزیع رتبه‌بندی را در اطراف قطر اصلی مشاهده می‌کنید.

نمودار دو

نمودار سه

متمایل شده و هسته‌ی کیفیت پرونده کم‌وزن مانده است. همین شکاف فرآیندی-مهارتی، فراخوانی برای بازنگری در آموزش، سرپرستی مأموریت‌ها و تخصیص منابع کیفی است.

خاستگاه‌های واگرایی

۱- تفاوت در فلسفه‌ی طراحی: شاخص کنترل وضعیت متکی بر ورودی‌ها و سازوکارهای داخلی است (مانند کفایت ساختار مالکیت، رویه‌های ضدتقلب، آموزش پرسنل)، در حالی که کنترل کیفیت بیشتر خروجی محور و نتیجه‌ی بازدید میدانی از پرونده‌های حساسی است.

۲- سقف‌های امتیازی ناهمسان: حد نصاب‌های ۱۰۰۰ امتیازی دو پرسشنامه هم‌پوشانی ندارد؛ بدان معنا که مثلاً امتیاز ۷۲۰ در کنترل وضعیت معادل طبقه‌ی «ب» است ولی همان ۷۲۰ در کنترل کیفیت به «ج» تنزل می‌یابد. از

در نمودار دو ارتباط دو گروه‌بندی و شاخه‌های پراکنده را مشاهده می‌نمایید.

همچنین در نمودار سه چهار سطح رتبه‌بندی برای مؤسسات مختلف و اختلاف دو شاخص را مشاهده می‌کنید.

لازم به تاکید است شکاف دو شاخص، بیش از آن که به ناکارآمدی نظارت دلالت کند، احتمالاً محصول تفاوت فلسفه و مقیاس‌گذاری آن‌هاست. همچنین این واگرایی فقط اختلاف روش اندازه‌گیری نیست؛ بلکه می‌تواند چراغ زردی برای آسیب‌شناسی درون‌سازمانی مؤسسات هم باشد. اگر مؤسسه‌ای در «کنترل وضعیت» (تعهدات، فرایندها، به‌روز بودن فرم‌ها) امتیاز بالاتری می‌گیرد، اما در «کنترل کیفیت» (عمق مستندات، شواهد آزمون‌ها، قضاوت حرفه‌ای) عقب می‌ماند، یعنی بخشی از سرمایه‌گذاری‌اش به سمت ظاهر انطباق

دید آماری، چنین مقیاس‌بندی ناهماهنگی می‌تواند ضریب همبستگی را مصنوعاً تضعیف کند.

۳- وزن دهی ذهنی به سؤالات: مطالعات جهانی نشان می‌دهد اختلاف زیاد در اوزان سؤالات، یکی از اصلی‌ترین دلایل شکاف بین سنج‌های ارزیابی کیفیت حسابرسی مختلف است.

بررسی اجمالی متن پرسشنامه‌های جامعه‌ی حسابداران رسمی (۲۶ سؤال برای وضعیت و ۳۲ سؤال برای کیفیت) حاکی است دامنه‌ی ضرایب هر سؤال رسماً منتشر نمی‌شود؛ بنابراین امکان بازآزمایی علمی برای پژوهشگران وجود ندارد.

پیشنهاد‌های اصلاحی

۱- ترکیب شاخص‌ها در یک «امتیاز جامع کیفیت مؤسسه» با وزن‌دهی مبتنی بر تحلیل عاملی اکتشافی؛ الگویی که «هیأت نظارت بر حسابداری شرکت‌های سهامی عام» (PCAOB) برای سنج‌های ارزیابی کیفیت حسابرسی پیشنهادی خود مطرح کرد.

همسویی تدریجی شاخص‌ها، به‌جز هم‌ترازی مقیاس و وزن‌ها، به بهبود معماری نظارت و تقویت استقلال نهاد ناظر هم وابسته است؛ محورهایی که در طرح‌های اخیر پژوهشی نیز مورد تأکید است.

۲- شفاف‌سازی ضرایب پرسشنامه تا پژوهشگران مستقل بتوانند پایایی و روایی آن را آزمون کنند و در صورت لزوم، ضرایب تعدیل شود.

۳- استفاده از داشبورد برخط که روند سه‌ساله‌ی هر دو شاخص را کنار هم نشان دهد؛ بدین ترتیب وزن زمان‌سنجی (Trend) جایگزین مقایسه‌ی تک نقطه‌ای می‌شود.

۴- افزودن نشانگرهای فناوری مانند میزان بهره‌گیری از ابزارهای داده‌کاوی و هوش مصنوعی در حسابرسی؛ شاخصی

تبعات عملی برای شرکت‌ها

۱- افزایش هزینه‌ی جست‌وجو: مؤسسات بورسی مکلفاند حسابرس معتمد سازمان بورس را انتخاب کنند. در عمل، بخش قابل‌توجهی از هیئت‌مدیره زمان جلسه را صرف توجیه تفاوت دو نمره می‌کند. پژوهش‌ها نشان می‌دهد هزینه‌ی تصمیم‌گیری در چنین شرایطی تا ۱۷٪ رشد می‌کند.

۲- ریسک‌گزینش نادرست: ضعف همبستگی احتمال انتخاب حسابرسی با کیفیت خروجی پایین ولی ساختار اداری قوی (یا به‌عکس) را زیاد می‌کند؛ مسئله‌ای که نهادهای ناظر اروپایی نیز نسبت به آن هشدار داده‌اند.

۳- ابهام برای سرمایه‌گذاران: کاربران صورت‌های مالی زمانی به کیفیت حسابرسی اعتماد می‌کنند که یک نشانه‌ی واحد و

باشد. حاصل کار، چشم اندازی مبهم برای هیأت‌مدیره‌های شرکت‌ها و همچنین برای خود حرفه‌ی حسابرسی است. بدون یکپارچه‌سازی یا دست‌کم شفافیت در منطق امتیازدهی، این دو شاخص نه‌تنها به انتخاب آگاهانه کمک نمی‌کنند، بلکه ریسک‌گریزی بازار سرمایه را تشدید خواهند کرد و اعتماد به این حرفه و جامعه را نیز سست خواهد کرد. از این‌رو، بازنگری علمی در طراحی پرسشنامه‌ها، انتشار عمومی روش‌شناسی، و توسعه‌ی یک امتیاز ترکیبی، گام‌های حیاتی برای بازگرداندن اعتماد ذی‌نفعان و سامان‌بخشی به فرآیند انتخاب حسابرسان در ایران محسوب می‌شود.

که اکنون در نظام‌های اروپایی در دست تدوین است.
۵- هم‌ترازی سطوح امتیازی: پیشنهاد می‌شود جامعه سقف‌های ۱۰۰۰ امتیازی هر دو پرسشنامه را بر مبنای چهارک‌های مشترک بازتعریف کند تا مقایسه‌ی طبقه‌ها معنادارتر شود.

نتیجه‌گیری

تمایز منطقی، وزن‌دهی نامتقارن و نبود سقف مشترک در دو شاخص «کنترل وضعیت» و «کنترل کیفیت» سبب شده ضریب همبستگی آن‌ها برخلاف انتظار تنها ۰/۵۷۷

منابع:

- ۱- آیین‌نامه‌ی نظارت حرفه‌ای مصوب ۱۴۰۲/۰۸/۲۹ وزیر امور اقتصادی و دارایی.
- ۲- اساسنامه‌ی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران آخرین ویرایش ۱۴۰۲/۰۲/۲۴.
- ۳- نگاهی گذرا به نهادهای ناظر بر حرفه حسابرسی در ایران و جهان حمیدرضا کیهانی، حسابرسان شماره‌ی ۱۳۷ سال ۱۳۹۸.
- ۴- زنجانی و همکاران، بررسی ابعاد نظارت مطلوب بر حسابرسان در بازار سرمایه ایران، فصلنامه‌ی دانش حسابداری و حسابرسان مدیریت، شماره‌ی ۴۱، بهار ۱۴۰۱.
- ۵- پایگاه اطلاع‌رسانی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران، نظارت حرفه‌ای پرسشنامه کنترل وضعیت و کیفیت کار حسابرسان.
- 6- Christensen, B. E., Glover, S. M., Omer, T. C., & Shelley, M. K. (2016). Understanding audit quality: Insights from audit professionals and investors. *Contemporary Accounting Research*, 33(4), 1648-1684.
- 7- M. Kathleen Harris, L. Tyler Williams, Audit quality indicators: Perspectives from Non-Big Four audit firms and small company audit committees, *Advances in Accounting*, Volume 50, 2020, 100485.
- 8- Financial Times. (2025, June 26). Big accounting firms fail to track AI impact on audit quality, says regulator. *Financial Times*. <https://www.ft.com/content/ee5be0d2-6d7b-432b-b778-1f7e471d8145>.
- 9- Public Company Accounting Oversight Board. (2013, November 14). Discussion – Audit quality indicators. PCAOB. https://pcaobus.org/Information/Documents/11142013_AQI_Discussion.pdf
- 10- Kordisch, J., & Quick, R. (2025). The influence of audit quality indicators on the quality of forecast reporting in group management reports. *Corporate Ownership & Control*, 22(1), 125–138. <https://doi.org/10.22495/cocv22i1art10>.

ارائه و افشا در صورت‌های مالی

نگاهی به استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸

عبداله آزاد - محبوبه کاظمی

ثبات رویه، مقایسه عملکرد مالی واحدهای تجاری را دشوار می‌کند.

هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری، در فاصله سال‌های ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹، فعالیت‌های پژوهشی را برای بهبود استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی و رفع نگرانی‌های بالا انجام داد. هیأت، تصمیم گرفت مبنایی برای طبقه‌بندی اقلام درآمد و هزینه در صورت سود و زیان معرفی کند که منجر به ارائه جمع‌های فرعی اجباری در صورت سود و زیان و افزایش قابلیت مقایسه بین واحدهای تجاری شود.

افزون بر این، هیأت تصمیم گرفت واحدهای تجاری را به افشای اطلاعات مربوط به معیارهای عملکرد تعریف‌شده توسط مدیریت^۳، ملزم کند. این معیارها جمع‌های فرعی درآمد و هزینه هستند که واحد تجاری در آگاهی‌رسانی‌های خود برای انتقال دیدگاه مدیریت نسبت به جنبه‌ای از عملکرد مالی (مانند «سود تعدیل‌شده»^۴) به کار می‌برد. البته استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ استثناهایی را نیز در نظر گرفته است که مشمول الزامات افشا نمی‌شوند.

پس از انجام پژوهش، هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری، پیش‌نویس استاندارد ارائه و افشای عمومی^۵ را در دسامبر ۲۰۱۹ منتشر کرد. هیأت پس از بررسی بازخوردهای دریافتی نسبت به این پیش‌نویس، در آوریل ۲۰۲۴ استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ با نام «ارائه و افشا در صورت‌های مالی»^۶ را منتشر کرد.

استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ برای دوره‌های

چکیده

هیأت استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ در آوریل ۲۰۲۴ منتشر کرد. این استاندارد تغییرات مهمی را در طبقه‌بندی و ارائه‌ی صورت‌های مالی، به ویژه در صورت سود و زیان پدید آورده و جایگزین استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱ شده است. این مقاله، مرور کوتاه مهم‌ترین تغییرات پدید آمده در نتیجه‌ی انتشار استاندارد یادشده است.

آغاز سخن

هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری^۱، در پی دریافت بازخوردهایی از ذی‌نفعان مبنی بر این که استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، برای موارد زیر الزامات تفصیلی ندارند؛ طرح صورت‌های مالی اساسی^۲ را آغاز کرد:

- ◀ طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها در صورت سود و زیان؛
- ◀ ارائه‌ی جمع‌های فرعی بالاتر از «سود یا زیان خالص» (مانند سود عملیاتی) در صورت سود و زیان؛ یا
- ◀ تجمیع و تفکیک اطلاعات ارائه‌شده در صورت‌های مالی اساسی یا افشاشده در یادداشت‌های توضیحی.

به باور ذی‌نفعان، نبود الزامات تفصیلی، منجر به گوناگونی رویه‌ها در عمل شده است. برای نمونه، بسیاری از واحدهای تجاری جمع فرعی «سود عملیاتی» دارند؛ اما هر واحد تجاری این جمع فرعی را به شیوه‌ای متفاوت تعریف می‌کند. این نبود

انتشار استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی ۹ ابزارهای مالی،^{۱۲} درآمد حاصل از قرارداد با مشتریان،^{۱۳} ۱۶ اجاره‌ها^{۱۴} و ۱۷ قراردادهای بیمه^{۱۵}، الزامات شناسایی و اندازه‌گیری را برای بسیاری از معاملات رایج واحدهای تجاری به‌طور اساسی تغییر داد و انتظار می‌رود استاندارد ۱۸ نیز تأثیری مشابه و قابل توجه بر چگونگی ارائه صورت‌های مالی واحدهای تجاری داشته باشد.

اگرچه استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ تغییری در چگونگی شناخت و اندازه‌گیری استانداردهای حسابداری بین‌المللی ایجاد نمی‌کند؛ تأثیر این استاندارد نباید توسط واحدهای تجاری نادیده گرفته شود. هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری حدود سه سال برای آماده‌سازی و اجرای این استاندارد به تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی فرصت داده است که مشابه بازه زمانی اجرای استانداردهای ابزارهای مالی، درآمد و اجاره‌ها است.

تغییرات کلیدی معرفی شده در استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸

مهم‌ترین آثار استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ (و تعدیلات پیامدی آن در سایر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی) مربوط به موضوع‌های ارائه شده در جدول ۱ است.

گزارشگری سالانه که از ۱ ژانویه ۲۰۲۷ (یعنی صورت‌های مالی سالانه‌ی منتهی به ۳۱ دسامبر ۲۰۲۷ برای واحدهایی که سال مالی آن‌ها با سال میلادی منطبق است) یا پس از آن آغاز می‌شوند، مشروط بر تأیید مراجع ذی‌صلاح هر حوزه قضایی، لازم‌الاجرا خواهد بود. اجرای زودتر این استاندارد نیز مجاز است.

نگاهی به تغییرات ایجادشده توسط استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸

استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ «ارائه و افشا در صورت‌های مالی»^۶ جایگزین استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱ «ارائه‌ی صورت‌های مالی»^۸ گردیده و چندین اصلاح را در سایر استانداردهای بین‌المللی حسابداری، از جمله استاندارد بین‌المللی حسابداری^۸ که نام آن از «رویه‌های حسابداری، تغییر در برآوردهای حسابداری و اشتباهات»^۹ به «مبنای تهیه‌ی صورت‌های مالی»^{۱۰} تغییر یافته، به دنبال داشته است. استاندارد یادشده تغییرات مهمی را در الزامات موجود ایجاد کرده است؛ عمدتاً مبنی بر این که واحد تجاری چگونه:

- ◀ صورت سود و زیان را ارائه کند (شامل طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها و جمع‌های فرعی جدید و الزامی)؛
- ◀ اطلاعات ارائه‌شده در صورت‌های مالی را تجمیع و تفکیک^{۱۱} کند؛ و
- ◀ اطلاعاتی را درباره‌ی معیارهای عملکرد تعیین شده توسط مدیریت افشا کند.

جدول ۱: تغییرات کلیدی معرفی شده در استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ ارائه و افشا در صورت‌های مالی

تغییر کلیدی	خلاصه
طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها در صورت سود و زیان	<p>همه درآمدها و هزینه‌ها باید در یکی از پنج طبقه‌ی زیر طبقه‌بندی شوند:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◀ عملیاتی^{۱۶} ◀ سرمایه‌گذاری^{۱۷} ◀ تأمین مالی^{۱۸} ◀ مالیات بر درآمد^{۱۹} ◀ عملیات متوقف‌شده^{۲۰} <p>به‌طور کلی، طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها بر اساس ویژگی هزینه (یعنی نوع دارایی یا بدهی مرتبط با درآمد یا هزینه) انجام می‌شود؛ با این حال، برای واحدهای تجاری دارای فعالیت‌های اصلی تجاری مشخص (مانند شرکت‌های سرمایه‌گذاری)، استثناهایی وجود دارد که برخی درآمدها و هزینه‌هایی را که در حالت عادی باید در طبقه‌ی سرمایه‌گذاری یا تأمین مالی قرار گیرند؛ در طبقه‌ی عملیاتی طبقه‌بندی می‌کند.</p>
اصول تجمیع و تفکیک اطلاعات	<p>مجموعه‌ی جدیدی از اصول برای چگونگی تجمیع و تفکیک دارایی‌ها، بدهی‌ها، حقوق مالکانه، اندوخته‌ها، درآمدها، هزینه‌ها و جریان‌های نقدی معرفی شده است. اجرای این الزامات منجر به ارائه‌ی تجمیع و تفکیک اقلام در صورت‌های مالی اساسی و افشا در یادداشت‌ها می‌شود.</p>
جمع‌ها و جمع‌های فرعی ارائه‌شده در صورت سود و زیان	<p>پس از طبقه‌بندی اقلام درآمد و هزینه در طبقه‌های مناسب و تجمیع آن‌ها در سطوح مناسب برای ارائه در صورت سود و زیان، جمع‌ها و جمع‌های فرعی الزامی و اضافی، در نتیجه‌ی مراحل پیش، ارائه شده است. برای نمونه، همه‌ی واحدهای تجاری ملزم به ارائه‌ی «سود عملیاتی» در صورت سود و زیان هستند که نتیجه‌ی کل درآمدها و هزینه‌های طبقه‌ی عملیاتی است.</p>
افشای معیارهای عملکرد تعریف‌شده توسط مدیریت	<p>استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ واحدهای تجاری را ملزم می‌کند اطلاعات مربوط به معیارهای عملکرد تعریف‌شده توسط مدیریت^{۲۱} (MPMS) را افشا کنند؛ این معیارها جمع فرعی درآمد و هزینه هستند که:</p> <ul style="list-style-type: none"> الف) واحد تجاری در ارتباطات عمومی خارج از صورت‌های مالی از آن استفاده می‌کند؛ ب) واحد تجاری برای انتقال دیدگاه مدیریت نسبت به جنبه‌ای از عملکرد مالی کل واحد تجاری به استفاده‌کنندگان، از آن استفاده می‌کند؛ پ) در بند ۱۱۸ استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ بیان نشده یا به‌گونه‌ای ویژه در استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی الزام به ارائه یا افشای آن وجود ندارد. <p>یک نمونه‌ی رایج از معیارهای عملکرد تعریف‌شده توسط مدیریت، معیار «سود تعدیل‌شده»^{۲۲} است که طبق آن هزینه‌های پرداخت مبتنی بر سهام^{۲۳} و کاهش ارزش سرقفلی^{۲۴} از سود کم می‌شود.</p>
اصلاحات پیامدی در استاندارد بین‌المللی حسابداری ۷ «صورت جریان‌های نقدی»	<p>برای واحدهایی که صورت جریان‌های نقدی^{۲۵} را به روش غیرمستقیم تهیه می‌کنند، نقطه‌ی آغاز معمولاً سود یا زیان عملیاتی خواهد بود. پیش از به‌کارگیری استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، نقطه آغاز صورت جریان‌های نقدی، سود یا زیان خالص بود. استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، همچنین انتخاب‌های طبقه‌بندی جریان‌های نقدی ناشی از بهره و سود نقدی سهام را حذف می‌کند که ثابت رویه را می‌افزاید.</p>
سایر تغییرات	<p>صورت وضعیت مالی</p> <ul style="list-style-type: none"> ◀ استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، ارائه‌ی سرقفلی^{۲۶} به‌عنوان یک دارای نامشهود جداگانه را جدا از سایر دارایی‌های نامشهود^{۲۷} در صورت وضعیت مالی الزامی می‌کند. استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، چنین تفکیکی را الزام نکرده بود. استاندارد بین‌المللی حسابداری ۳۳ «سود هر سهم»^{۲۸} ◀ پیش از لازم‌الاجرا شدن استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، استاندارد بین‌المللی حسابداری ۳۳ به واحدهای تجاری اجازه می‌داد ارقام اضافی سود هر سهم^{۲۹} را با استفاده از اجزای گزارش‌شده در صورت سود و زیان جامع به‌عنوان صورت کسر افشا کنند. ◀ استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، استاندارد بین‌المللی حسابداری ۳۳ را اصلاح کرده و اجازه‌ی ارائه ارقام اضافی سود هر سهم را فقط زمانی می‌دهد که صورت کسر: <ul style="list-style-type: none"> • جمع یا جمع فرعی مشخص‌شده در بندهای ۸۶، ۶۹ یا ۱۱۸ استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، باشد؛ یا • معیار عملکرد تعریف‌شده توسط مدیریت باشد. ◀ بر طبق استاندارد بین‌المللی حسابداری شماره ۳۳، در صورت ارائه‌ی مبالغ اضافی هر سهم توسط واحد تجاری افزون بر سود پایه‌ی هر سهم^{۳۰} و سود تقلیل یافته‌ی هر سهم^{۳۱} (برای نمونه، سود عملیاتی تعدیل‌شده هر سهم^{۳۲})، الزامات افشای اضافی^{۳۳} لازم است. الزامات افشا زمانی اهمیت بیشتری دارد که مبلغ اضافی هر سهم افشا شده، در محاسبه از معیار عملکرد تعیین‌شده توسط مدیریت در صورت کسر استفاده کند.

موضوع‌های بدون تغییر اساسی نسبت به استاندارد

بین‌المللی حسابداری ۱

بسیاری از الزامات استاندارد حسابداری ۱ به همان صورت در استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ (یا سایر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی) منتقل شده و تغییر اساسی نداشته‌اند. بخش قابل توجهی از این الزامات به استاندارد شماره ۸ با عنوان مبانی ارائه‌ی صورت‌های مالی^{۳۴} (که نام آن از رویه‌های حسابداری، تغییر در برآوردهای حسابداری و اشتباهات^{۳۵} تغییر یافته است) انتقال یافته‌اند. برخی دیگر از الزامات از استاندارد حسابداری ۱ به سایر استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی، مانند استاندارد ۷ ابزارهای مالی: افشا^{۳۶}، منتقل شده‌اند. خلاصه‌ی این موارد، به شرح جدول ۲ است.

طبقه‌بندی درآمد و هزینه‌ها در صورت سود و زیان

طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها در صورت سود و زیان، اصلی‌ترین تغییر ایجاد شده توسط استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ است. طبق بند ۴۷ استاندارد یادشده، واحدهای تجاری را ملزم اند که همه‌ی اقلام درآمد و هزینه را در یکی از پنج طبقه‌ی زیر طبقه‌بندی کنند:

- طبقه‌ی عملیاتی^{۴۹}
- طبقه‌ی سرمایه‌گذاری^{۵۰}
- طبقه‌ی تأمین مالی^{۵۱}
- طبقه‌ی مالیات بر درآمد^{۵۲}
- طبقه‌ی عملیات متوقف‌شده^{۵۳}

بنابراین، ساختار یک صورت سود و زیان بر اساس نحوه طبقه‌بندی اقلام درآمد و هزینه می‌تواند به شرح جدول ۳ باشد.

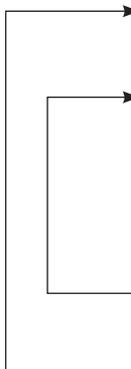
جدول ۲: موضوع‌های بدون تغییر اساسی نسبت به استانداردهای پیشین

خلاصه	۳۰
استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ تأثیر قابل توجهی بر نحوه‌ی تهیه سایر صورت‌های مالی اساسی (مانند صورت وضعیت مالی ^{۳۷} ، صورت جریان‌های نقدی ^{۳۸} ، صورت تغییرات در حقوق مالکانه ^{۳۹} و غیره) به‌جز معرفی الزامات جدید تجمیع و تفکیک اقلام ندارد، مگر در برخی موارد استثنا که در بالا به آن اشاره شده است، از جمله: < صورت وضعیت مالی (ارائه جداگانه سرفصلی ^{۴۰})؛ < صورت جریان‌های نقدی (سود یا زیان عملیاتی ^{۴۱} به‌عنوان نقطه آغاز برای روش غیرمستقیم و کاهش گزینه‌های طبقه‌بندی جریان‌های نقدی مربوط به بهره و سود نقدی سهام).	بیشتر الزامات مربوط به تهیه‌ی صورت‌های مالی اساسی به‌غیر از صورت سود و زیان
بدون تغییر اساسی، به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۸ منتقل شده است.	ارائه‌ی منصفانه و رعایت استانداردهای حسابداری بین‌المللی گزارشگری مالی ^{۴۲}
بدون تغییر اساسی، به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۸ منتقل شده است.	تداوم فعالیت ^{۴۳}
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	تهاتر ^{۴۴}
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	تناوب گزارشگری ^{۴۵}
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	اطلاعات مقایسه‌ای
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	ثبات رویه در ارائه
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است؛ شامل اصلاحات استاندارد ۱ درباره‌ی طبقه‌بندی تسهیلات به جاری یا غیر جاری که برای دوره مالی سالانه آغاز شونده از ۱ ژانویه ۲۰۲۴ لازم‌الاجرا شده است.	طبقه‌بندی دارایی‌ها و بدهی‌ها به جاری یا غیر جاری
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	ساختار یادداشت‌های توضیحی
بدون تغییر اساسی، به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۸ منتقل شده است.	افشای اطلاعات مربوط به رویه‌های حسابداری ^{۴۶}
بدون تغییر اساسی، به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۸ منتقل شده است.	افشا درباره قضاوت‌ها و منابع ابهام (عدم اطمینان) قابل ملاحظه در برآوردها ^{۴۷}
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	افشای اطلاعات سرمایه
بدون تغییر اساسی، به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۷ منتقل شده است.	افشا درباره ابزارهای مالی قابل بازخرید ^{۴۸} که در بخش حقوق مالکانه طبقه‌بندی شده‌اند.
نسبت به استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱، تغییر اساسی نداشته است.	سایر افشاها (سود سهام اعلام‌شده، سود سهام ممتاز انباشته‌شده شناسایی نشده، محل قانونی و نوع شخصیت حقوقی، شرح ماهیت فعالیت واحد تجاری و غیره).

جدول ۳: نمونه‌ی طبقه‌بندی در صورت سود و زیان

طبقه‌بندی	مبلغ	سرفصل صورت سود و زیان
	xxx	درآمد
	xxx	بهای تمام‌شده فروش
	xxx	سود ناخالص
طبقه‌ی عملیاتی	xxx	سایر درآمدهای عملیاتی
	xxx	هزینه‌های فروش
	xxx	هزینه‌های تحقیق و توسعه
	xxx	هزینه‌های عمومی و اداری
جمع فرعی الزامی	xxx	سود عملیاتی
طبقه‌ی سرمایه‌گذاری	xxx	سود افزایش ارزش منصفانه سرمایه‌گذاری در ابزارهای مالکانه
جمع فرعی الزامی	xxx	سود قبل از هزینه‌ی مالی و مالیات بر درآمد
طبقه‌ی تأمین مالی	xxx	هزینه‌ی بهره بابت وام‌ها و بدهی‌های اجاره
جمع فرعی اضافی	xxx	سود قبل از مالیات بر درآمد
طبقه‌ی مالیات بر درآمد	xxx	هزینه‌ی مالیات بر درآمد
جمع فرعی اضافی	xxx	سود حاصل از عملیات در حال تداوم
طبقه‌ی عملیات متوقف‌شده	xxx	زیان ناشی از عملیات متوقف‌شده
جمع کل الزامی	xxx	سود

برای واحدهای تجاری با فعالیت‌های اصلی مشخص، برخی درآمدها و هزینه‌هایی که در طبقات سرمایه‌گذاری و تأمین مالی طبقه‌بندی می‌شوند، در صورت احراز معیارها، ممکن است در طبقه‌ی عملیاتی طبقه‌بندی شوند.

فعالیت‌های عملیاتی

طبقه‌ی عملیاتی، یک «طبقه‌ی باقیمانده»^{۵۴} است؛ به این معنا که اقلام درآمد و هزینه همواره در طبقه‌ی عملیاتی طبقه‌بندی می‌شوند مگر این که معیارهای طبقه‌بندی در طبقه‌ی دیگری را داشته باشند (بند ۵۲). بنابراین، لازم است واحدهای تجاری تعیین کنند که آیا هر قلم درآمد و هزینه می‌تواند (یا باید) در یکی از چهار طبقه‌ی دیگر طبقه‌بندی شود یا نه. البته، به‌جز هرگونه درآمد و هزینه حاصل از سرمایه‌گذاری‌هایی که با استفاده از روش ارزش ویژه ارائه می‌شوند و همیشه در طبقه‌ی سرمایه‌گذاری طبقه‌بندی می‌شوند.

برای واحدهای تجاری با فعالیت‌های اصلی تجاری مشخص (مانند شرکت‌های سرمایه‌گذاری)، این الزامات عمومی برای طبقه‌بندی درآمد و هزینه‌ها در طبقه‌های سرمایه‌گذاری و تأمین مالی اصلاح می‌شود. برای نمونه در یک شرکت سرمایه‌گذاری، درآمد و هزینه‌های مشخص شده، به‌جای سرمایه‌گذاری در طبقه‌ی عملیاتی ارائه می‌شوند تا فعالیت‌های اصلی تجاری واحد تجاری را بهتر نشان کنند.

طبقه‌ی عملیاتی به‌عنوان یک طبقه‌ی باقیمانده تعریف می‌شود (یعنی باید زمانی استفاده شود که یک قلم، در سایر طبقات طبقه‌بندی نمی‌شود)، بنابراین، استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸، الزامات ویژه‌ای درباره‌ی معیارهایی که باید برای طبقه‌بندی درآمد و هزینه در طبقه‌ی عملیاتی رعایت شوند، ارائه نمی‌دهد. جدول ۴ خلاصه‌ای غیر جامع از درآمد

و هزینه‌هایی را نشان می‌دهد است که معمولاً انتظار می‌رود عملیاتی طبقه‌بندی شوند، با فرض این که یک واحد تجاری فعالیت‌های اصلی تجاری مشخصی مانند سرمایه‌گذاری ندارد.

فعالیت‌های سرمایه‌گذاری

واحد تجاری که سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها، فعالیت اصلی آن نیست؛ باید درآمدها و هزینه‌های ناشی از دارایی‌های زیر را در طبقه‌ی سرمایه‌گذاری طبقه‌بندی کند:

الف. سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری وابسته^{۵۵}، مشارکت‌های خاص^{۵۶} و واحدهای تجاری فرعی تلفیق نشده^{۵۷}؛

ب. نقد و معادل‌های نقد؛ و

پ. سایر دارایی‌ها، در صورتی که عمدتاً به‌طور مستقل و جدا از سایر منابع واحد تجاری بازده ایجاد کنند.

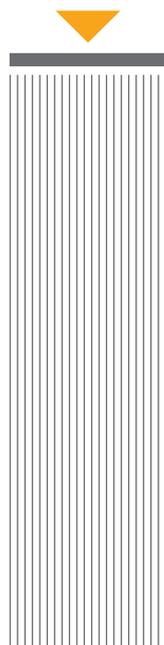
فعالیت‌های تأمین مالی

واحد تجاری که تأمین مالی مشتریان، فعالیت اصلی آن نیست؛ باید برای طبقه‌بندی درآمدها و هزینه‌ها، بین بدهی‌های زیر تفاوت قائل شود: کند:

الف. بدهی‌هایی که از معاملات ناشی می‌شوند که تنها شامل تأمین مالی هستند؛ و

ب. بدهی‌هایی غیر از بند الف. یعنی بدهی‌هایی که از معاملات ناشی می‌شوند که تنها شامل تأمین مالی نیستند.

الزامات جداگانه‌ای برای درآمدها و هزینه‌هایی که مربوط به این دو نوع بدهی هستند؛ به‌کار می‌رود.

جدول ۴: نمونه‌هایی از درآمد و هزینه‌های عملیاتی

درآمد و هزینه‌ها	نمونه‌های درآمدها و هزینه‌های طبقه‌بندی شده در طبقه‌ی عملیاتی (با فرض این که یک واحد تجاری فعالیت‌های اصلی تجاری مشخصی مانند سرمایه‌گذاری، ندارد)
درآمدها و هزینه‌های دارایی‌هایی که به صورت جداگانه و تا حد زیادی مستقل از سایر منابع واحد تجاری، بازده ایجاد نمی‌کنند.	درآمد فروش کالاها و ارائه خدمات، شامل: < درآمد حاصل از قراردادهای با مشتریان (IFRS 15). < درآمد بیمه (IFRS 17). < استهلاک، کاهش ارزش و سود و زیان ناشی از واگذاری اموال، ماشین‌آلات و تجهیزات. < هزینه‌های موجودی‌ها (برای نمونه، هزینه‌های حذف موجودی‌ها مانند «بهای تمام‌شده فروش» و ارقام مشابه، کاهش ارزش به خالص باز یافتنی. < هزینه‌های دریافتی‌های تجاری و دارایی‌های قرارداد (مانند زیان‌های اعتباری مورد انتظار با بکارگیری IFRS 9).
درآمدها و هزینه‌های بدهی‌هایی که از معاملاتی ناشی می‌شوند که تنها شامل تأمین مالی نمی‌شوند و یکی از موارد زیر نیستند: درآمدها و هزینه‌های بهره؛ یا درآمدها و هزینه‌های ناشی از تغییرات در نرخ بهره.	< هزینه‌های مصرف کالاها و خدماتی که برای آن‌ها بدهی شناسایی شده است (مانند بسیاری از قراردادهای اجرایی مانند خرید خدمات نظافت، پذیرایی، تعمیرات و نگهداری که به عنوان دارایی شناسایی نمی‌شوند). < اندازه‌گیری دوباره بدهی‌های پرداخت مبتنی بر سهام بر مبنای تسویه نقدی (IFRS 2). < سود و زیان تعدیل قرارداد (IFRS 15). < سود و زیان تعدیل بدهی‌های اجاره (IFRS 16). < تغییرات در بهترین برآورد مورد نیاز برای تسویه یک ذخیره قرارداد (IAS 37).
سایر مواردی که باید عملیاتی طبقه‌بندی شوند.	< درآمدها و هزینه‌های حاصل از قراردادهای سرمایه‌گذاری با ویژگی‌های مشارکتی که با بکارگیری (IFRS 9) شناسایی شده است. < درآمدها و هزینه‌های تأمین مالی بیمه که با بکارگیری (IFRS 17) در صورت سود و زیان شناسایی شده است. < درآمدها و هزینه‌های مربوط به ترکیب‌های تجاری، مانند سود حاصل از خرید سهام زیر قیمت و درآمدها و هزینه‌های اندازه‌گیری مجدد مابه‌التفاوت احتمالی (IFRS 18).

درآمدها و هزینه‌های مربوط به تأمین مالی در یک طبقه‌ی جداگانه و ارائه‌ی یک جمع فرعی قبل از آن ارقام، می‌توان عملیات واحد تجاری را مستقل از نحوه‌ی تأمین مالی آن (مانند نسبت بدهی به حقوق مالکانه، هزینه‌ی تأمین مالی بدهی و غیره) مقایسه کرد.

طبقه‌ی مالیات بر درآمد

درآمدها و هزینه‌هایی که در دامنه‌ی کاربرد استاندارد بین‌المللی حسابداری ۱۲ مالیات بر درآمد باشند در طبقه‌ی مالیات بر درآمد طبقه‌بندی می‌شوند.

طبقه‌ی عملیات متوقف‌شده

درآمدها و هزینه‌های عملیات متوقف‌شده، در طبقه‌ی عملیات متوقف‌شده طبقه‌بندی می‌شوند بر اساس الزامات استانداردهای بین‌المللی گزارشگری مالی ۵ و ۱۸، مجموع مبالغ زیر باید به‌عنوان یک قلم جداگانه در صورت سود و زیان ارائه شود:

۱. سود یا زیان پس از مالیات عملیات متوقف‌شده؛ و
۲. سود یا زیان پس از مالیات شناسایی شده در اندازه‌گیری به ارزش منصفانه پس از کسر هزینه‌های فروش یا کناره‌گذاری دارایی‌های عملیات متوقف‌شده.

بدهی‌های ناشی از معاملاتی که تنها شامل تأمین مالی هستند شامل مواردی است که واحد تجاری:

- الف. تأمین مالی را به صورت نقد، یا تسویه بدهی مالی، یا دریافت ابزارهای مالکانه خود واحد تجاری دریافت کند؛ و
- ب. در تاریخ بعدی، نقد یا ابزارهای مالکانه خود را در عوض برگرداند.

برای چنین بدهی‌هایی، واحد تجاری باید مبالغ مربوط به موارد زیر را در صورت سود و زیان در طبقه‌ی تأمین مالی طبقه‌بندی کند:

الف. درآمدها و هزینه‌هایی که از اندازه‌گیری اولیه و بعدی بدهی‌ها، از جمله در زمان قطع شناخت (حذف) بدهی‌ها، ناشی می‌شوند؛ و

ب. هزینه‌هایی که مستقیماً به انتشار و تسویه بدهی‌ها مربوط می‌شوند (مانند بهای معامله).

الزامات طبقه‌بندی برای طبقه‌ی تأمین مالی بر بدهی‌ها تمرکز دارد؛ در حالی که، طبقه‌ی سرمایه‌گذاری بر دارایی‌ها تمرکز دارد. بسیاری از استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی به دنبال تجزیه و تحلیل عملکرد یک واحد تجاری، مستقل از نحوه‌ی تأمین مالی آن واحد تجاری هستند. با جداسازی

پایان سخن

استاندارد بین‌المللی گزارشگری مالی ۱۸ در آوریل ۲۰۲۴ منتشر شد و برای دوره‌ی گزارشگری سالانه‌ای که از ۱ ژانویه ۲۰۲۷ یا پس از آن آغاز می‌شود؛ لازم‌الاجرا است. می‌توان گفت که مهم‌ترین تغییری که این استاندارد ایجاد کرده، به صورت سود و زیان مربوط است. طبق این استاندارد، واحدهای تجاری ملزم شده‌اند که همه‌ی اقلام درآمد و هزینه را در یکی از پنج طبقه‌ی عملیاتی، سرمایه‌گذاری، تأمین مالی، مالیات بر درآمد و عملیات متوقف‌شده، ارائه کنند. این طبقه‌بندی‌ها لزوماً با طبقه‌بندی در

صورت جریان‌های نقدی برابر نیستند. این استاندارد تغییرات مهم دیگری را نیز مانند ارائه‌ی جمع‌های فرعی الزامی و ... به وجود آورده که خلاصه‌ی آن‌ها در جداول مربوط در متن این نوشتار آمده است. گرچه در نگاه نخست، این گونه به دیده می‌آید که به‌کارگیری این استاندارد دشواری چندانی نخواهد داشت؛ باید توجه شود که هیأت استانداردهای بین‌المللی حسابداری حدود سه سال برای آماده‌سازی و اجرای این استاندارد به تهیه‌کنندگان صورت‌های مالی فرصت داده است که مشابه بازه‌ی زمانی اجرای استانداردهای ابزارهای مالی، درآمد و اجاره‌ها است.

منابع:

1. BDO Global, 2024, IFRS Accounting Standards in Practice IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements (Presentation in the Statement of Profit or Loss) 2024/2025, Retrived from: <https://www.bdo.global/getmedia/4f832e42-47f0-417d-9fc2-88b69ffd8d70/IFRS-18-Presentation-and-Disclosure-in-Financial-Statements.pdf?ext=.pdf>.
2. International Accounting Standards Board (IASB), 2024, IFRS 18 Presentation and Disclosure in Financial Statements. Retrived from: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-18-presentation-and-disclosure-in-financial-statements>.
3. KPMG, 2024, Presentation and disclosure – IFRS 18, Retrived from: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/xx/pdf/ifrg/2024/isg-first-impressions-presentation-and-disclosure-ifrs-18.pdf>.

پی‌نوشت‌ها:

1. International Accounting Standards Board (IASB)	Standard 15 (IFRS 15) – Revenue from Contracts with Customers	35. Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors
2. Primary Financial Statements Project	14. International Financial Reporting Standard 16 (IFRS 16) – Leases	36. IFRS 7 Financial Instruments: Disclosures
3. Management-defined Performance Measures	15. International Financial Reporting Standard 17 (IFRS 17) – Insurance Contracts	37. Statement of Financial Position
4. Adjusted profit	16. Operating	38. Statement of Cash Flows
5. General Presentation and Disclosures	17. Investing	39. statement of changes in equity
6. International Financial Reporting Standard 18 (IFRS 18) Presentation and Disclosure in Financial Statements	18. Financing	40. Separate presentation of goodwill
7. International Financial Reporting Standard 18 (IFRS 18) Presentation and Disclosure in Financial Statements	19. Income Taxes	41. operating profit or loss
8. International Accounting Standard 1 (IAS 1) Presentation of Financial Statements	20. Discontinued Operations	42. Fair presentation and compliance with IFRS Accounting Standards
9. International Accounting Standard 8 (IAS 8) Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors	21. Management-defined Performance Measures (MPMs)	43. Going concern
10. Basis of Preparation of Financial Statements	22. adjusted profit	44. Offsetting
11. Aggregates and disaggregates	23. share-based payments expenses	45. Frequency of reporting
12. International Financial Reporting Standard 9 (IFRS 9) - Financial Instruments	24. impairment of goodwill	46. Disclosure of accounting policy information
13. International Financial Reporting	25. Statement of Cash Flows	47. Disclosures about judgements and sources of significant estimation uncertainty
	26. goodwill	48. puttable financial instruments
	27. intangible assets	49. operating category
	28. IAS 33 Earnings per Share	50. investing category
	29. Additional amounts per share	51. financing category
	30. Basic earnings per share	52. income taxes category
	31. Diluted earnings per share	53. discontinued operations category
	32. Adjusted operating profit per share	54. Residual Category
	33. Additional disclosure requirements	55. associates
	34. Basis of Preparation of Financial Statements	56. joint ventures
		57. unconsolidated subsidiaries

چارچوب سیستم مدیریت کیفیت در مؤسسات حسابرسی و پیاده‌سازی آن از ISQM تا ISA220 بازنگری شده

حمیدرضا کیهانی

۱- سرآغاز

کنترل کیفیت در حرفه‌ی حسابرسی همواره از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده، چراکه اعتماد به گزارش‌های مالی و نتایج حسابرسی مستلزم رعایت اصول کیفیت و انطباق با استانداردهای حرفه‌ای است. استاندارد کنترل کیفیت^۱ (ISQC) برای اولین بار و به صورت رسمی در سال ۲۰۰۹ توسط هیأت بین‌المللی استانداردهای حسابرسی و خدمات اطمینان‌بخشی^۲ (IAASB) تدوین و ابلاغ شد. این استاندارد به مؤسسات حسابرسی کمک می‌کند تا: ۱. رویه‌های مشخصی برای ارائه‌ی خدمات با کیفیت بالا ایجاد کنند. ۲. الزامات اخلاقی و حرفه‌ای را رعایت کنند.

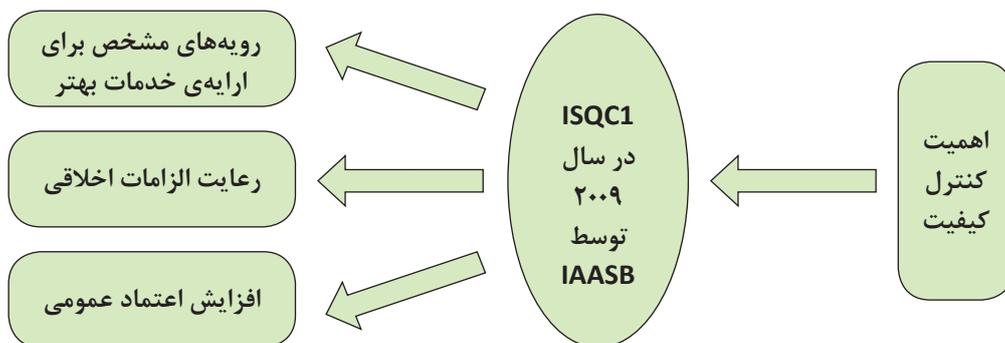
۳. اعتماد عمومی به خدمات حسابرسی را افزایش دهند. در ادامه، به سبب محدودیت‌های استفاده از این استاندارد مقرر شد که استاندارد^۳ (ISQM) از تاریخ دسامبر ۲۰۲۲ جایگزین آن شود.

۱-۱- هدف از ارائه‌ی این مقاله

- آشنایی با اصول و اجزای استانداردهای جدید
- بررسی روش‌های پیاده‌سازی در عمل
- درک ارتباط بین استانداردها

۱-۲- اهمیت موضوع

- افزایش کیفیت گزارش‌ها و ارائه‌ی خدمات بهتر
- انطباق با استانداردهای بین‌المللی و رعایت الزامات اخلاقی
- جلب اعتماد سرمایه‌گذاران و ذی‌نفعان

حسابرسی نتوانند به سرعت با تغییرات محیطی و چالش‌های جدید سازگار شوند.

(ج) عدم انعطاف‌پذیری در برابر تغییرات:

• این استاندارد، بیشتر بر ایجاد سیاست‌های ثابت تمرکز داشت و انعطاف‌پذیری کم‌تری برای تنظیم سیستم بر اساس نیازهای خاص مشتریان یا پروژه‌ها فراهم می‌کرد.

۲-۱-۲- چرا تغییر به ISQM1 ضروری شد؟

ISQM1 برای برطرف کردن این محدودیت‌ها طراحی شد و رویکردی مبتنی بر ریسک و نظارت در جهت بهبود مستمر ارائه داد که در ادامه به آن اشاره می‌شود:

(الف) تمرکز بر شناسایی ریسک‌های خاص: هر سازمان و هر پروژه به‌طور جداگانه بررسی می‌شود تا ریسک‌ها به‌دقت شناسایی و مدیریت شوند.

(ب) نظارت و بهبود مستمر: سیستم مدیریت کیفیت به‌طور مداوم ارزیابی می‌شود تا بر اساس نتایج، اصلاحات لازم اعمال می‌شود.

(ج) انعطاف‌پذیری بیشتر: این استاندارد به مؤسسات این امکان را می‌دهد تا کنترل‌ها را بر اساس ویژگی‌های خاص هر پروژه تنظیم کنند.

۲-۲- معرفی استانداردهای جدید و اهمیت آن‌ها

سیستم جدید مدیریت کیفیت شامل استانداردهای زیر است:

۲- مقدمه‌ای بر استانداردهای کنترل کیفیت

استاندارد ISQC1 و محدودیت‌های آن:

۱-۲- تعریف و هدف استاندارد ISQC1

استاندارد ISQC1 استاندارد برای مدیریت کیفیت در مؤسسات حسابرسی و خدمات اطمینان‌بخشی و با هدف، تعیین الزامات لازم برای سیستم کنترل کیفیت در سطح مؤسسات حسابرسی و با تمرکز بر تضمین کیفیت در ارائه خدمات حسابرسی، تدوین، تصویب و به مرحله‌ی اجرا درآمده بود. این استاندارد مؤسسات حسابرسی را ملزم می‌کرد تا با طراحی، پیاده‌سازی سیاست‌ها و رویه‌هایی در راستای استاندارد موجب شود ریسک‌های مربوط به کیفیت خدمات کاهش یابد.

۱-۱-۲- محدودیت‌های استاندارد ISQC1:

(الف) ضعف در شناسایی ریسک‌ها:

• این استاندارد به شناسایی ریسک‌های خاص در هر پروژه یا هر مشتری تأکید کم‌تری داشت و بیشتر بر روی کنترل‌های کلی سازمان متمرکز بود. این رویکرد می‌توانست به نادیده گرفتن ریسک‌های مهم در پروژه‌های خاص منجر شود.

(ب) ناکافی بودن تأکید بر بهبود مستمر:

• این استاندارد، به ایجاد سیستم کیفیت پایدار تأکید داشت، اما تأکید کم‌تری بر ارزیابی و بهبود مستمر سیستم‌های کنترل کیفیت داشت. این کمبود باعث می‌شد مؤسسات

کارکنان مجموعه اطمینان معقول داشته باشد؛ همچنین باید اطمینان یابد که رعایت الزامات مقرر در قوانین و استانداردها توسط شریک مسئول کار حسابرسی یا (EP) به درستی اجرا می‌شود.

۲-۲-۲- استاندارد بین‌المللی مدیریت کیفیت ۲ ISQM2

این استاندارد به کسب اطمینان از رعایت کیفیت توسط بررسی‌کننده‌ی کیفیت کار حسابرسی یا بازبین EQR^۷ می‌پردازد و مکمل فرآیندهای نظارتی ISQM1 است. لذا می‌توان گفت که ISQM1 به چارچوب سیستم مدیریت کیفیت و ISQM2 به صلاحیت بازبین و بررسی کیفیت کار انجام شده توسط بازبین‌کننده می‌پردازند. در نهایت، این سیستم‌ها طراحی می‌شوند تا به‌عنوان بخشی از سیستم SOQM مؤسسه که متعاقباً شرح آن ارائه می‌شود ایفای نقش کنند.

۲-۲-۳- مدیریت کیفیت برای حسابرسی صورت‌های مالی با تمرکز بر تیم حسابرسی (ISA220 (Revised)

این استاندارد مسئولیت‌های کلی حسابرس و مدیر مسئول کارحسابرسی را در ارتباط با استاندارد حسابرسی شماره ۲۰۰ (اهداف کلی حسابرس مستقل و انجام حسابرسی در رعایت استانداردهای حسابرسی و الزامات اخلاقی) بیان می‌کند. این استاندارد راهنمایی‌های لازم را درباره‌ی مسئولیت‌های مشخص کارکنان مؤسسات حسابرسی در مورد روش‌های کنترل کیفیت حسابرسی اطلاعات مالی تاریخی و حسابرسی صورت‌های مالی و

- ISQM1
- ISQM2
- ISA220 (Revised)^۸
- SOQM^۵

همان‌گونه که گفته شد، مؤسسات حسابرسی تا قبل از ۱۵ دسامبر ۲۰۲۲ از سیستم ISQC برای کنترل کیفیت مؤسسه و کارهای حسابرسی خود استفاده می‌کردند، لیکن طبق نظر (IAASB) مقرر شد مؤسسات حسابرسی از تاریخ مذکور استاندارد بین‌المللی مدیریت کیفیت ISQM را طراحی، اجرا و جایگزین ISQC نمایند و اجرای سیستم مذکور را با پیاده‌سازی SOQM ظرف مدت یک سال پس از ۱۵ دسامبر ۲۰۲۲ به‌کار گیرند.

۱-۲-۲- استاندارد بین‌المللی مدیریت کیفیت ۱ ISQM1

این استاندارد بر سیستم مدیریت کیفیت در سطح مؤسسات حسابرسی و اطمینان‌بخشی تمرکز داشته تا با پیاده‌سازی و اجرای آن تضمینی برای کیفیت خدمات و رعایت الزامات اخلاقی باشد.

در این زمینه مؤسسات حسابرسی باید با به‌کارگیری رویکرد مبتنی بر ریسک، سیستمی را طراحی، پیاده‌سازی و اجرا کنند که اجزای آن با سیستم SOQM به‌هم‌پیوسته، هماهنگ و مرتبط باشد و مدیریت مؤسسه به‌طور کامل از اجرای کامل و مناسب سیستم کیفیت و اجرای صحیح وظایف محوله به

مسئولیت‌های حسابرسان را در رابطه با وظایف تعیین شده توسط سیستم مدیریت کیفیت و تعهدات او را در سطح حسابرسان صورت‌های مالی و مسئولیت‌های مربوط به شریک مسئول کار حسابرسان بیان می‌کند. همچنین، برای مشخص کردن نقش‌ها و مسئولیت‌های تیم حسابرسان و تضمین این‌که مستندسازی دقیق و منطبق با استانداردها در سطح تیم حسابرسان انجام گرفته است، دستورالعمل‌هایی ارائه می‌کند.

۲-۴- (سیستم مدیریت کیفیت) SQM

برای استقرار و پیاده‌سازی استانداردهای مدیریت کیفیت می‌بایست از سیستم و مدلی تحت عنوان SQM استفاده شود، این سیستم در واقع به مجموعه‌ای از فرآیندها و رویه‌ها گفته می‌شود که برای تضمین کیفیت خدمات ارائه‌شده‌ی یک سازمان طراحی می‌گردد. این سیستم چارچوبی را فراهم می‌کند که ISQM1 در سطح عملیاتی از آن تبعیت کند.

۳- اهداف، الزامات و فرآیندهای ISQM1 و تغییرات آن با استاندارد قبل

۱-۳- تعریف ISQM1

این استاندارد بر سیستم مدیریت کیفیت در سطح مؤسسات حسابرسان و ارائه‌دهنده‌ی خدمات اطمینان‌بخشی تمرکز دارد. این استاندارد جایگزین ISQC1 شده و رویکردی مبتنی بر ریسک را برای طراحی، پیاده‌سازی و نگهداری سیستم مدیریت کیفیت ارائه می‌کند.

۲-۳- اهمیت مدیریت کیفیت در سطح سازمان

- تضمین کیفیت خدمات: مدیریت کیفیت به مؤسسات حسابرسان کمک می‌کند تا از ارائه‌ی خدماتی با کیفیت بالا و مطابق با الزامات قانونی اطمینان حاصل کنند.
- افزایش اعتماد عمومی: با اطمینان از دقت و صحت گزارش‌ها، اعتماد سهام‌داران و مراجع قانونی جلب می‌شود.
- مدیریت ریسک: سیستم کیفیت به شناسایی و کاهش ریسک‌هایی که ممکن است بر کیفیت خدمات تأثیر بگذارند کمک می‌کند.
- رقابت‌پذیری: سازمان‌هایی که سیستم مدیریت کیفیت مؤثری دارند، مزیت رقابتی بیشتری در بازار خواهند داشت.

۳-۳- فرآیندهای اصلی ISQM1

این فرآیندها شامل عملیات شناسایی ریسک و کنترل کیفیت است که در ادامه به شرح آن می‌پردازم:

الف) شناسایی ریسک:

۱. تعیین اهداف کیفیت: اهدافی که مؤسسه می‌خواهد از طریق مدیریت کیفیت به آن‌ها دست یابد (مانند انطباق با استانداردها).

۲. ارزیابی ریسک‌های کیفیت:

• شناسایی ریسک‌هایی که می‌توانند بر دستیابی به اهداف

کیفیت تأثیر بگذارند.

• تحلیل منابع این ریسک‌ها (مانند خطاهای انسانی، تغییرات قوانین).

۳. بررسی محیط داخلی و خارجی:

- محیط داخلی: فرهنگ سازمانی، منابع موجود.
  - محیط خارجی: تغییرات اقتصادی، قوانین و مقررات جدید.
- ب) کنترل کیفیت:

برای کاهش ریسک‌ها، کنترل‌های مناسب باید طراحی و اجرا شوند:

۱- کنترل‌های پیشگیرانه:

۱-۱- آموزش کارکنان:

در این مبحث باید نیازهای آموزشی کارکنان شناسایی و سپس از طریق طراحی برنامه‌های آموزشی در خصوص موضوعات الزامات اخلاقی، فرآیندهای ارزیابی ریسک و کنترل کیفیت و نحوه مستندسازی و گزارش‌دهی از طریق دوره‌های حضوری یا آنلاین و کارگاه‌های عملی اقدام شود. قطعاً این دوره‌ها زمانی تأثیرپذیر خواهد بود که از آزمون حین آموزش برای سنجش تأثیر آموزش استفاده شود.

۲-۱- استانداردهای فرآیندها:

استانداردهای فرآیندها در ISQM1 به معنای ایجاد رویه‌های مشخص و مدون برای اجرای کارهاست. این امر به کاهش خطاها و تضمین کیفیت ثابت کمک می‌کند. برای این کار موارد زیر لازم است:

الف- شناسایی فرآیندهای کلیدی:

۱. فرآیند ارزیابی ریسک.
  ۲. اجرای کنترل‌های کیفی در سطح پروژه‌ها.
  ۳. نظارت و اصلاح فرآیندها.
- ب. طراحی استانداردها:

۱. تدوین رویه‌ها: مستندسازی دقیق وظایف و مسئولیت‌ها.
۲. الگوها و فرم‌ها: ایجاد قالب‌های استانداردها برای گزارش‌دهی و مستندسازی.
- ج. پیاده‌سازی استانداردها

۱. آموزش کارکنان: آشنا کردن آن‌ها با رویه‌های استاندارد.
۲. استفاده از فناوری: پیاده‌سازی نرم‌افزارهای مدیریت فرآیند برای اجرای خودکار مراحل.

۲- کنترل‌های شناسایی:

در جهت نظارت و بهبود فرآیندهاست و از طریق زیر عمل می‌کند:

الف) پایش عملکرد: استفاده از معیارهای کلیدی عملکرد (KPI) برای سنجش کیفیت و استفاده از چک‌لیست‌ها برای بررسی انطباق با معیارهای تعیین‌شده.

ب) بازخورد: استفاده از نظرات کارکنان و مشتریان برای بهبود فرآیندها.

تفاوت ISQM 1 با ISQC 1

ویژگی	ISQM 1	ISQC 1
تمرکز اصلی	مدیریت کیفیت به صورت پویا و با تمرکز بر شناسایی و مدیریت ریسک‌های کیفی.	کنترل کیفیت در سطح سازمان.
رویکرد	مبتنی بر مدیریت ریسک و فرآیندهای پویا برای شناسایی، ارزیابی، و کاهش ریسک‌ها.	مبتنی بر سیاست‌ها و رویه‌های ثابت.
انعطاف‌پذیری	انعطاف‌پذیری بیشتر برای انطباق با شرایط خاص سازمان‌ها و تغییرات محیطی.	انعطاف‌پذیری کمتری داشت و بیشتر بر رویه‌های استاندارد تمرکز می‌کرد.
فراگیری	تمام خدمات ارائه‌شده توسط شرکت، از جمله مشاوره و خدمات مالی دیگر را پوشش می‌دهد.	بیشتر بر حسابرسی متمرکز بود.
نظارت و بهبود مستمر	نظارت و بازبینی مستمر به‌عنوان یکی از اجزای کلیدی سیستم مدیریت کیفیت در نظر گرفته شده است.	تأکید کمتری بر فرآیندهای نظارتی و بهبود مستمر داشت.

به‌طور خلاصه تفاوت‌های زیر در مدیریت کیفیت مؤسسات ISQM با ISQC1 مشهود است:

ISQM 2	ISQM 1	ISQC 1
	ارزیابی ریسک	ندارد
	حاکمیت و رهبری	رهبری
	الزامات اخلاق حرفه‌ای	الزامات اخلاق حرفه‌ای
بررسی‌کننده‌ی کیفیت	پذیرش و تداوم	پذیرش و تداوم
	انجام خدمات حسابرسی	انجام خدمات حسابرسی
	منابع انسانی، فناوری و فکری	منابع انسانی
	اطلاعات و ارتباطات	ندارد
	نظارت و اصلاح	نظارت

۳-۴- تفاوت‌های بین ISQC1 با ISQM1

- ۱- ISQM1) همان استاندارد بین‌المللی مدیریت کیفیت است.
  - ۲- ISQC) همان استاندارد بین‌المللی کنترل کیفیت است.
  - ۳-۵- معرفی ISQM1 در یک نگاه
- اجزاء کلیدی ISQM1 شامل ۶ موارد زیر است:
- ۱- ارزیابی ریسک Risk Assessment
  - ۲- حکمرانی و رهبری Governance And Leadership
  - ۳- الزامات اخلاقی Ethical Requirements
  - ۴- پذیرش و تداوم Acceptance And Continuance
  - ۵- منابع Resources
  - ۶- فرآیند اجرای کار Engagement Performance
  - ۷- اطلاعات و ارتباطات Information Communication
  - ۸- نظارت و بهبود مستمر Monitoring And Remediation
- ۱-۳-۵- تعریف اجزای ISQM1
- ۱- حاکمیت و رهبری (Governance and Leadership)
- تعریف:
این جزء از ISQM1 نحوه‌ی مدیریت و نظارت کلی بر

مؤسسه را که شامل تعیین ارزش‌ها، اصول اخلاقی و تعهد به کیفیت است، برعهده دارد. اهمیت:

تعهد رهبران مؤسسه به کیفیت، پایه و اساس یک سیستم مدیریت مؤثر است و در این زمینه لازم است برای فرهنگ سازمانی که کیفیت کار را در اولویت قرار می‌دهد اهمیت ویژه‌ای قائل شد.

۲- الزامات اخلاقی (Relevant Ethical Requirements)

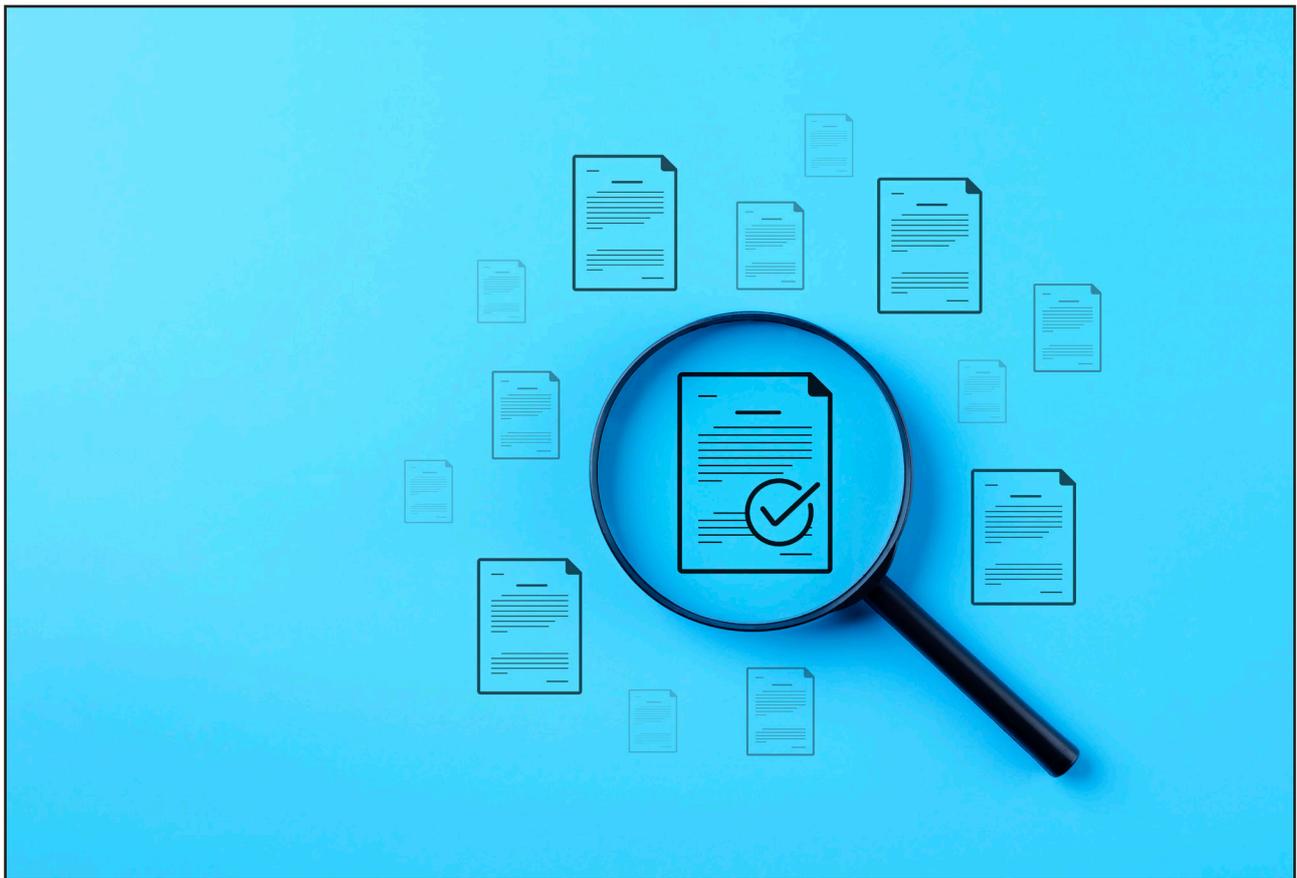
تعریف: انطباق با الزامات اخلاقی از جمله استقلال، بی‌طرفی، رازداری و رفتار حرفه‌ای.

اهمیت: تضمین رفتار حرفه‌ای و افزایش اعتماد مشتریان و جلوگیری از تضاد منافع و حفظ اعتبار سازمان

۳- پذیرش و تداوم ارتباط با مشتریان (Acceptance and Continuance of Client Relationships)

تعریف: ارزیابی مشتریان جدید و حفظ ارتباط با مشتریان فعلی در چارچوب استانداردهای کیفیت.

اهمیت: اطمینان از پذیرش مشتریانی که با اهداف و استانداردهای سازمان همخوانی دارند و در نظر داشتن و

داخلی و ارائه‌ی اطلاعات به مدیریت و کارکنان برای تصمیم‌گیری و بهبود در کیفیت فرآیند عملیات.

۲- ارتباطات داخلی:

- انتقال اطلاعات مرتبط میان کارکنان، تیم‌ها و مدیران.
- تعیین کانال‌های رسمی برای اشتراک‌گذاری اطلاعات مانند ایمیل، جلسات تیمی یا گزارش‌های مکتوب.

۳- ارتباطات خارجی:

- تبادل اطلاعات با مشتریان، نهادهای نظارتی و سایر ذی‌نفعان.

۴- سیستم‌های فناوری اطلاعات:

- استفاده از ابزارها و سیستم‌های فناوری برای مدیریت، ذخیره‌سازی و اشتراک‌گذاری اطلاعات.

اهمیت اطلاعات و ارتباطات در ISQM1:

- هماهنگی سازمانی: تضمین می‌کند که همه‌ی کارکنان درک مشترکی از اهداف و استانداردهای سازمان دارند.
- افزایش شفافیت: با تسهیل اشتراک‌گذاری اطلاعات، فرآیندهای سازمانی شفاف‌تر و قابل پیگیری‌تر می‌شوند.
- حمایت از تصمیم‌گیری: اطلاعات دقیق و به‌موقع به مدیران کمک می‌کند تا تصمیمات بهتری بگیرند.
- تضمین کیفیت: با بهبود جریان اطلاعات، ریسک‌های

اجرای مدیریت ریسک‌های مرتبط با مشتریان.

۴- منابع انسانی (Resources)

تعریف: مدیریت منابع انسانی و سایر منابع (مانند فناوری) برای اطمینان از کیفیت خدمات اهمیت: آموزش، صلاحیت و کفایت کارکنان و با استفاده از ابزارها و فناوری‌های مناسب در جهت بهبود

۵- فرآیندهای انجام کار (Engagement Performance) تعریف: اطمینان از این‌که تمامی فعالیت‌ها و پروژه‌ها مطابق با استانداردهای حرفه‌ای و الزامات قانونی انجام می‌شوند.

اهمیت: استانداردسازی فرآیندها برای تضمین دقت و کارایی و نظارت مستمر بر کیفیت کار تیم‌های حسابرسی

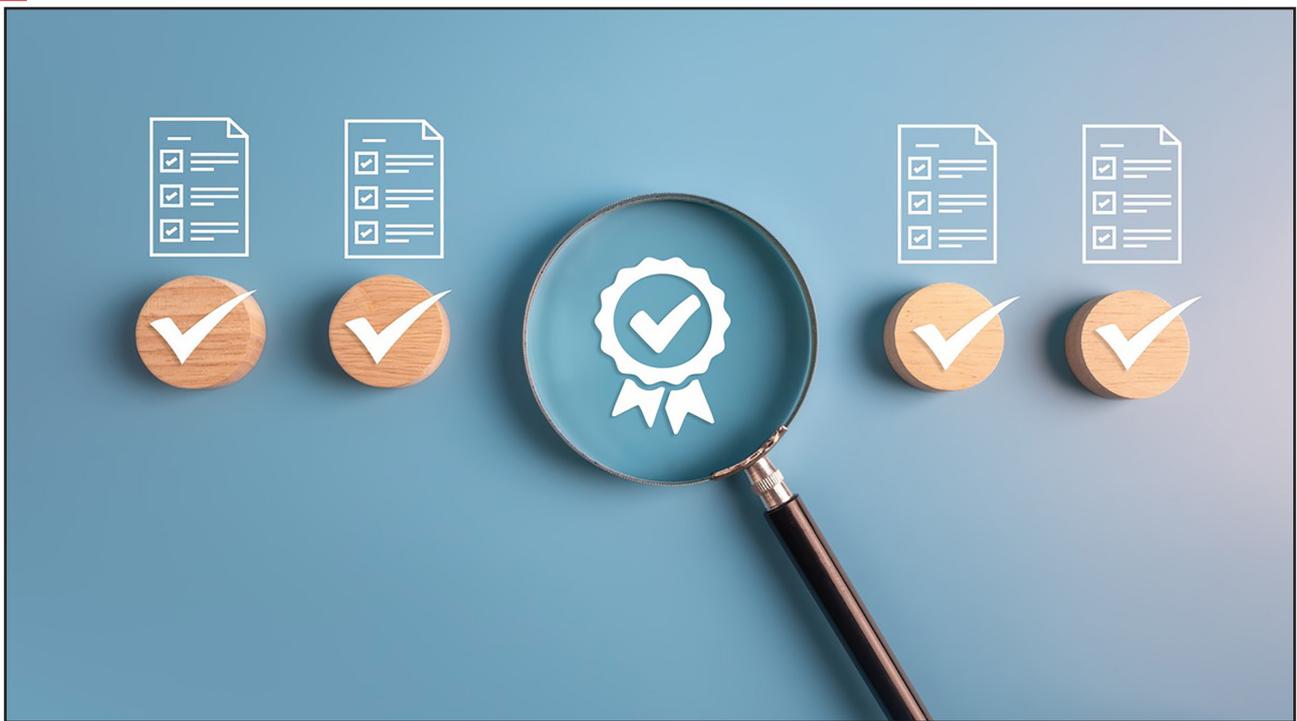
۶- اطلاعات و ارتباطات (Information and Communication)

تعریف: اطلاعات و ارتباطات یکی از اجزای کلیدی سیستم مدیریت کیفیت است که تضمین می‌کند اطلاعات مرتبط، به‌موقع و دقیق برای تصمیم‌گیری و عملیات مؤثر در اختیار افراد و ذی‌نفعان قرار گیرد.

اجزای اصلی اطلاعات و ارتباطات:

۱- اطلاعات داخلی:

- جمع‌آوری و پردازش داده‌ها و گزارش‌ها از فرآیندهای

کیفیت به موقع شناسایی و مدیریت می‌شوند.

مثال کاربردی از اطلاعات و ارتباطات در ISQM1

یک شرکت حسابرسی چندین تیم در مناطق مختلف دارد.

۱. اطلاعات داخلی: هر تیم حسابرسی گزارش‌های عملکردی

خود را به صورت ماهانه به مدیریت ارائه می‌دهد.

۲. ارتباطات داخلی: مدیریت، نتایج ارزیابی‌های کیفیت

را با همه تیم‌ها به اشتراک می‌گذارد و تغییرات لازم را اطلاع‌رسانی می‌کند.

۳. ارتباطات خارجی: شرکت، نتایج نهایی حسابرسی را به

مشتری ارسال کرده و در صورت نیاز توضیحات تکمیلی ارائه می‌دهد.

۴. سیستم فناوری اطلاعات: همه داده‌ها در یک نرم‌افزار

مدیریت پروژه ذخیره می‌شوند که همه کارکنان به آن

دسترسی دارند.

۷- ارزیابی ریسک (Risk Assessment)

در ISQM1، فرآیند ارزیابی ریسک مستقیماً در مرحله‌ی

شناسایی و ارزیابی ریسک‌های کیفیت قرار دارد. این جزء از

فرآیندهای شناسایی ریسک و طراحی پاسخ‌ها در چرخه‌ی

مدیریت کیفیت است.

تعریف و اهمیت: فرآیند ارزیابی ریسک در ISQM1 به

شناسایی و ارزیابی ریسک‌هایی می‌پردازد که می‌توانند بر

دستیابی به اهداف سیستم مدیریت کیفیت تأثیر منفی

بگذارند. این فرآیند به سازمان کمک می‌کند که ریسک‌های

مرتبط با کیفیت حسابرسی را به طور جامع شناسایی و

مدیریت کند.

مراحل اصلی ارزیابی ریسک

۱. شناسایی ریسک‌ها:

• ریسک‌هایی که ممکن است به اهداف کنترل کیفیت

آسیب بزنند.

۲. ارزیابی ریسک:

• ارزیابی احتمال وقوع ریسک و شدت تأثیر آن.

• ریسک‌های با احتمال بالا و تأثیر زیاد باید اولویت‌بندی

شوند.

۳. ایجاد پاسخ به ریسک:

• طراحی و پیاده‌سازی کنترل‌ها یا اقداماتی برای کاهش

احتمال یا تأثیر ریسک.

۸- نظارت و بهبود مستمر (Monitoring and

Remediation)

این فرآیند به عنوان جزء هشتم (و نهایی) استاندارد

ISQM1 قرار دارد و مربوط به نظارت مداوم بر سیستم

مدیریت کیفیت و اجرای اقدامات اصلاحی برای رفع نواقص

شناسایی شده است.

تعریف و اهمیت: این بخش تضمین می‌کند که سیستم

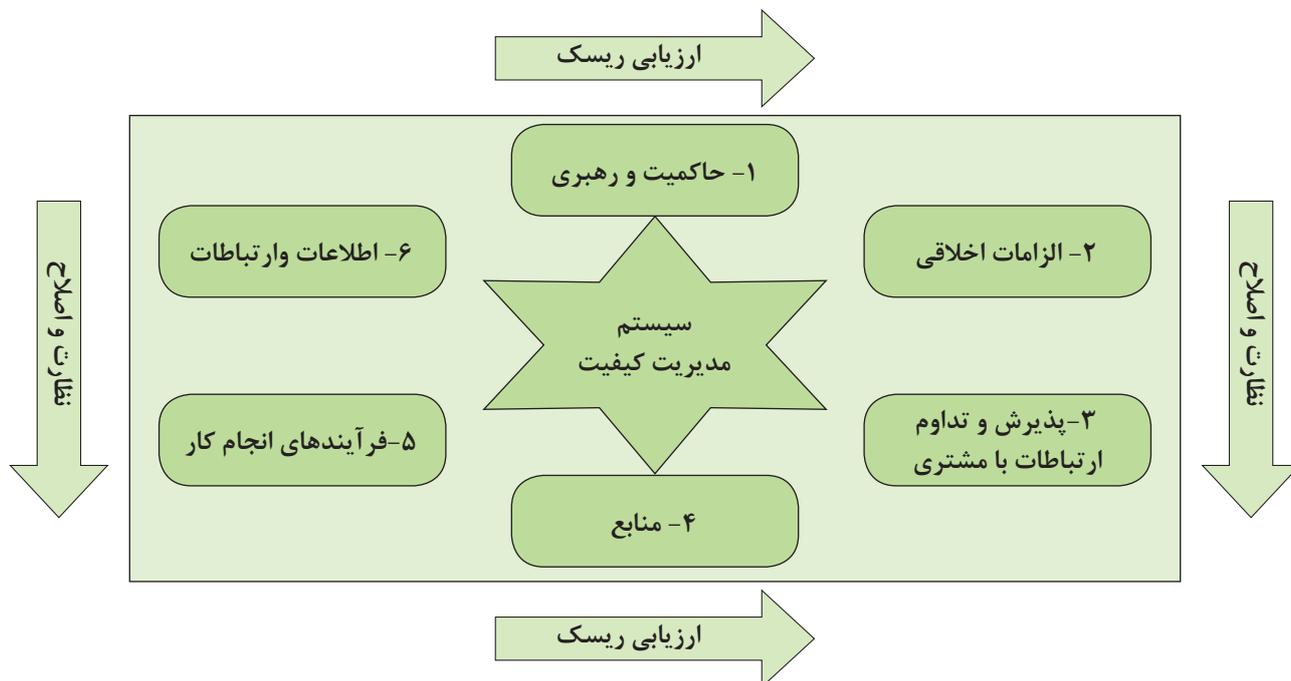
مدیریت کیفیت به طور مداوم کارآمد باقی بماند. نظارت

و اصلاح شامل ارزیابی مستمر اثربخشی سیستم، شناسایی

مشکلات و اجرای اقدامات اصلاحی است.

مراحل نظارت و بهبود:

نمودار اجزای ISQM1 و نمایی کلی از ۸ جزء سیستم مدیریت کیفیت

۱. برنامه‌ریزی (Plan): تعیین اهداف کیفیت و شناسایی ریسک‌ها.
 ۲. اجرا (Do): پیاده‌سازی کنترل‌ها و فرآیندها.
 ۳. ارزیابی (Check): نظارت بر اثربخشی کنترل‌ها.
 ۴. اقدام (Act): اصلاح و بهبود فرآیندها.
 ب) نمودار چرخه‌ی مدیریت کیفیت:
 این نمودار نمایی کلی از چرخه‌ی مدیریت کیفیت را نشان می‌دهد که شامل چهار مرحله اصلی برنامه‌ریزی، اجرا، ارزیابی، و اقدام است.
 ارتباط بین اجزای سیستم ISQM1 و چرخه سیستم مدیریت کیفیت

۱. نظارت مداوم
 ۲. شناسایی مشکلات
 ۳. ارائه‌ی اقدامات اصلاحی
 ۴. پیگیری اثربخشی اصلاحات
 نقش این دو جزء در ISQM1:
 • ارزیابی ریسک به شناسایی و پیشگیری از مشکلات کمک می‌کند.
 • نظارت و اصلاح به حفظ و بهبود مستمر کیفیت در طول زمان کمک می‌کند.
 نمایش چرخه‌ی مدیریت کیفیت
 الف) اجزای چرخه‌ی مدیریت کیفیت:

فرایند و چرخه مدیریت کیفیت در ISQM1

- این شش جزء به طور مستقیم در اجزای چرخه سیستم مدیریت کیفیت تأثیرگذار هستند:
- حاکمیت و رهبری: در چرخه‌ی مرحله‌ی برنامه‌ریزی
- الزامات اخلاقی و پذیرش مشتریان: در چرخه‌ی اجرای کنترل‌های عملی
- منابع انسانی و فرآیندهای اجرای کار: در چرخه‌ی پایش و ارزیابی کیفیت.
- نظارت و بهبود مستمر: در چرخه‌ی اقدام برای بهبود و اصلاح

۴- اهداف، الزامات و فرآیندهای ISQM2

- ISQM2 در واقع به انتصاب شخص واجد شرایط بازمینی (EQR) برای بازمینی، اجرای عملیات مدیریت کیفیت و مستندات آن می‌پردازد.
- بازمینی متعهد و مسئول است که اطمینان حاصل کند همه‌ی مراحل بررسی مدیریت کیفیت به‌درستی و مطابق ISQM1 اجرا شده است. لذا می‌توان گفت که بازمینی، ارزیابی عینی از قضاوت‌های مهم انجام‌شده توسط تیم ارزیابی‌کننده و نتایج حاصل از آن را ارزیابی و قضاوت می‌کند و این که آیا آن‌ها در چارچوب استانداردهای حرفه‌ای و الزامات قانونی و نظارتی انجام گرفته است، یا خیر؟

- نقش اصلی ISQM2: بر بازمینی مستقل و نظارت بر پروژه‌های حسابرسی تمرکز دارد. این استاندارد نقش بازرسی کیفیت را تعریف می‌کند و تضمین می‌کند که بررسی مستقلی روی کار تیم حسابرسی انجام شود.

۴-۱- ارتباط ISQM2 با ISQM1

- ISQM2 با جزء هشتم ISQM1 یعنی نظارت و بهبود مستمر ارتباط دارد.

۴-۲- اهداف، الزامات و فرآیندهای ISQM2

الف) اهداف ISQM2

۱. ارتقای کیفیت حسابرسی: تضمین این که کار حسابرسی به صورت مستقل و منطبق بر استانداردها انجام می‌شود.
۲. تمرکز بر بازرسی کیفیت (EQR): تعریف وظایف، اختیارات و معیارهای انتخاب بازرسی کیفیت برای بهبود نظارت بر فرآیند حسابرسی.
۳. پیشگیری از ریسک‌های جدی: شناسایی و کاهش اشتباهات یا نواقص احتمالی پیش از ارائه‌ی گزارش نهایی.

ب) الزامات ISQM2

۱. انتخاب بازرسی کیفیت مناسب: بازرسی باید دارای تجربه و دانش کافی در زمینه‌ی حسابرسی باشد و استقلال و بی‌طرفی وی تضمین شود.
۲. ارزیابی ریسک‌ها: فرآیند ارزیابی باید قبل از تعیین

تفاوت‌های استانداردهای ISA220 (Revised) با ISA220

نام استاندارد	یکپارچگی با استانداردهای دیگر	تأکید بر مستندسازی	مدیریت ریسک	تأکید بر رهبری و حاکمیت	تمرکز بر مدیریت کیفیت
IAS220	نسخه‌ی قبلی به طور خاص به ارتباط با سایر استانداردهای حسابرسی اشاره نمی‌کرد	در نسخه‌ی قبلی به عنوان یک الزام مهم ذکر شده بود، اما جزئیات کمتری در مورد نحوه‌ی مستندسازی و الزامات آن وجود داشت.	به مدیریت ریسک در حسابرسی‌ها اشاره می‌کرد، اما به جزئیات کمتری در این زمینه پرداخته بود.	تأکید کمتری بر نقش رهبری و حاکمیت در مدیریت کیفیت وجود داشت.	بیشتر بر الزامات مدیریت کیفیت در حسابرسی تمرکز داشت اما به جزئیات کمتری در مورد فرآیندهای مدیریت کیفیت و نقش آن در بهبود کیفیت پرداخته بود.
IAS220 Revised	بهبودهایی در زمینه مدیریت کیفیت، رهبری، مدیریت ریسک، مستندسازی و یکپارچگی با سایر استانداردها ارائه می‌دهد.	نسخه‌ی جدید به وضوح الزامات مستندسازی را مشخص می‌کند و بر اهمیت مستندسازی در فرآیندهای مدیریت کیفیت تأکید می‌کند.	نسخه‌ی تجدید نظر شده به طور خاص به شناسایی و ارزیابی ریسک‌های مرتبط با کیفیت خدمات حسابرسی می‌پردازد و فرآیندهای لازم برای مدیریت این ریسک‌ها را تشریح می‌کند.	نسخه جدید به وضوح بر اهمیت رهبری و حاکمیت در ایجاد و حفظ یک فرهنگ کیفیت در سازمان تأکید می‌کند و نقش مدیران را در این زمینه برجسته می‌سازد.	به وضوح بر اهمیت سیستم‌های مدیریت کیفیت تأکید می‌کند و به حسابرسان کمک می‌کند تا فرآیندهای بهبود مستمر را در حسابرسی‌های خود پیاده‌سازی کنند.

تفاوت ISA220 (Revised) با ISA220 از منظری دیگر

ویژگی	IAS220 Revised	IAS220
تمرکز اصلی	مدیریت کیفیت کل پروژه حسابرسی، از آغاز تا پایان.	کیفیت فرآیند حسابرسی.
نقش مدیر پروژه	نقش مدیر پروژه دقیق تر تعریف شده و مسئولیت های او برای مدیریت کیفیت صریح تر بیان شده است.	نقش مدیر پروژه حسابرسی به صورت کلی تعریف شده بود.
شناسایی ریسک ها	بر شناسایی، ارزیابی و کاهش ریسک های مرتبط با کیفیت حسابرسی تأکید بیشتری دارد.	تأکید کمتری بر شناسایی و مدیریت ریسک های کیفیت داشت.
یکپارچگی با ISQM 1	به طور کامل با ISQM 1 هماهنگ است و الزامات آن را در سطح پروژه پیاده سازی می کند.	ارتباط کمی با سیستم کلی مدیریت کیفیت سازمان داشت.
استفاده از فناوری	استفاده از فناوری های جدید در فرآیند حسابرسی مورد تأکید قرار گرفته است.	کمتر به استفاده از فناوری های مدرن در فرآیند حسابرسی توجه می شد.
استقلال و شفافیت	رویه های مشخصی برای مدیریت تضاد منافع و تضمین استقلال اعضای تیم حسابرسی معرفی شده است.	توجه به استقلال و شفافیت کمتر بود.

۳-۵- تفاوت های استانداردهای ISA220 (Revised) با ISA220

۱-۳-۵- تفاوت ISA220 (Revised) با ISA220 از منظری

دیگر

۲-۳-۵- خلاصه ی تغییرات ISA220 (Revised) در مقایسه

با ISA220

۱. از کنترل به مدیریت: ISQC1 و ISA220 بیشتر بر کنترل

فرآیندها تمرکز داشتند، اما ISQM1 و ISA220 (Revised)

بر مدیریت پویا و ریسک محور تأکید دارند.

۲. یکپارچگی و انعطاف پذیری: استانداردهای جدید برای

سازگاری بهتر با تغییرات محیطی، فناوری، و پیچیدگی

پروژه ها طراحی شده اند.

۳. مسئولیت پذیری: مسئولیت مدیران و تیم ها در حفظ

کیفیت به طور واضح تعریف شده است.

۴. تأکید بر بهبود مستمر: استانداردهای جدید نظارت

مداوم و بازنگری سیاست ها و رویه ها را ضروری می دانند.

۶- مدیریت کیفیت در سطح سازمان SOQM

۱-۶- نقش اصلی: SOQM به عنوان استاندارد برای

مدیریت کیفیت در سطح سازمان طراحی شده است. این

استاندارد نگاه کل نگر دارد و سیاست ها، خط مشی ها، و منابع

کلیدی را برای تضمین کیفیت در سازمان هدایت می کند.

۲-۶- ارتباط با ISQM1

SOQM به طور مستقیم به دو جزء از ISQM1 کمک

می کند:

• حاکمیت و رهبری

• منابع انسانی

بازرس انجام شود تا مشخص شود آیا پروژه به نظارت بازبین، نیاز دارد یا خیر؟ و معیارهایی مانند پیچیدگی پروژه، الزامات قانونی و اهمیت آن نیز باید بررسی شوند.

۳. نظارت بازرس کیفیت: بررسی تصمیمات کلیدی تیم حسابرسی مانند ارزیابی ریسک، آزمون های انجام شده و نتیجه گیری ها و اطمینان از رعایت الزامات اخلاقی توسط تیم.

ج) فرآیندهای ISQM2

۱- شناسایی پروژه هایی که نیازمند بازرس کیفیت هستند: از طریق بررسی پیچیدگی، حجم کار و تأثیر پروژه بر ذی نفعان.

۲- تعیین بازرس: انتخاب فردی که دانش بالا، استقلال و تجربه ی کافی داشته باشد.

۳- اجرای نظارت: بازرس باید تصمیمات کلیدی و نقاط حساس پروژه را بازبینی کند.

۴- گزارش دهی: تهیه ی گزارش برای مدیریت ارشد در خصوص کیفیت انجام کار.

۵- اهداف، الزامات و فرآیندهای مدیریت کیفیت در

تیم حسابرسی (ISA220 (REVISED)

۵-۱- مدیریت کیفیت در تیم حسابرسی (ISA220 (Revised)

نقش اصلی: این استاندارد بر فعالیت های تیم حسابرسی در

سطح هر پروژه تمرکز دارد. به عبارتی، (ISA220 (Revised)

وظیفه دارد کیفیت را در اجرای کارهای حسابرسی توسط

اعضای تیم تضمین کند.

۲-۵- ارتباط با ISQM1

(ISA220 (Revised) بیشتر با جزء پنجم ISQM1 یعنی

فرآیندهای انجام کار مرتبط است.

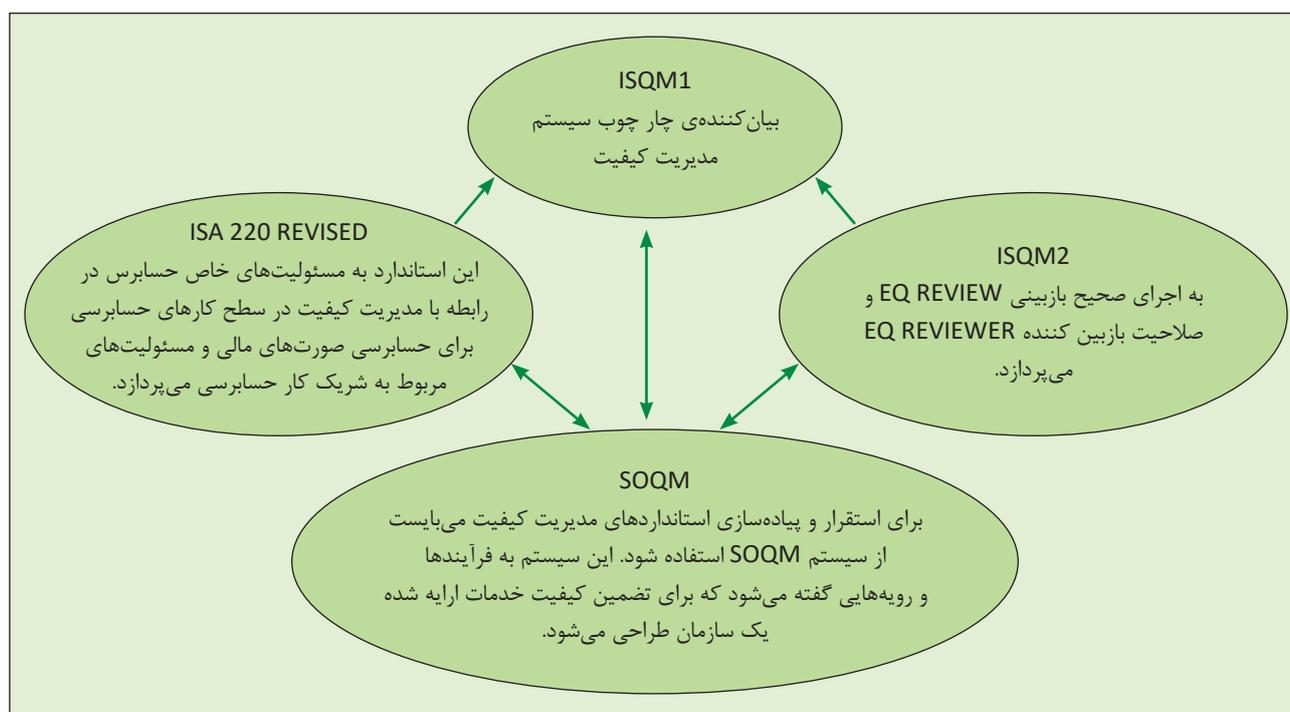
۳-۶- سیستم کنترل مدیریت کیفیت SOQM و ارتباط آن با اجزای ISQM1

- با استقرار استانداردهای جدید و سیستم مدیریت کیفیت فرآیند یکپارچه‌سازی برای مدیریت تسهیل، و از عملیات تکراری جلوگیری می‌شود.
  - هدف از پیاده‌سازی و اجرای این استاندارد، ایجاد مدیریت جامع بر کیفیت مؤسسه و پاسخ‌گویی به خطرات احتمالی و بهبود مستمر در روند عملیات حسابرسی از طریق ایجاد حلقه‌ی اطمینان و بازخورد نظارتی و اصلاحی مورد نیاز است.
  - الزامات جدید این استاندارد باعث می‌شود که اطمینان حاصل شود که راهبری مؤسسه و سیستم مدیریت کیفیت به‌طور کارآمد و مؤثر عمل کند.
  - در نمودار ارائه شده بعد‌نمایی خلاصه و روشن را برای درک بیشتر بیننده به‌نمایش در آمده است.
- الزامات استاندارد ISQM1 برای پیاده‌سازی سیستم SOQM

۱. مشخص کردن اهداف کیفی مؤسسه
۲. شناسایی و ارزیابی خطرات مؤسسه
۳. طراحی و پیاده‌سازی پاسخ‌های ریسک مؤسسه
۴. ارزیابی، نظارت و پیاده‌سازی تغییرات در مؤسسه
۵. نظارت پیشگیرانه و اصلاح مؤثر ریسک‌ها در مؤسسه

نکات کلیدی و نتیجه‌گیری

- این سه استاندارد کمک می‌کنند که مدیریت کیفیت ISQM در سه سطح مختلف اجرا شود:
۱. سطح کلان سازمان: (SOQM) سیاست‌ها، منابع و آموزش.
  ۲. سطح تیم‌های پروژه: (ISA 220 Revised) تخصیص نقش‌ها و اجرای کار.
  ۳. سطح نظارتی: (ISQM2) اطمینان از کیفیت با بازبینی مستقل.

منابع:

- 1- Introduction to ISQM fact sheet of IAASB
- 2- UHY international Audit firm class collection

پی‌نوشت‌ها:

1. ISQC: International Standard on Quality Control
2. IAASB: International Auditing and Assurance Standard Board
3. ISQM: International Standard on Quality Management
4. ISA220(Revised): International Standard Auditing 220 Revised
5. SOQM: System of Quality Management
6. Engagement Partner
7. EQR: Engagement Quality Reviewer

مدل ارزیابی یکپارچه ریسک‌های حسابرسی محیط داخلی واحدهای تجاری با ریسک‌های محیط خارجی کسب‌وکار در کشورهای در حال توسعه

مر تزی ادیبی

مقدمه

مدل ریسک حسابرسی فعلی (مدل داخلی) برای واحدهای تجاری به شرح زیر است:

$$AR = IR \times CR \times DR$$

همانطور که مشاهده می‌شود، این فرمول موارد زیر را در نظر نمی‌گیرد:

- ریسک‌های محیطی کسب‌وکار همزمان (مانند فساد سیستمی، ریسک‌های اجتماعی-سیاسی)
- ریسک‌های نوظهور (مانند تحریم‌های محیط‌زیستی)
- نوسانات متوسط نرخ ارز بیش از ۴۰ درصد در طول دوره
- تأثیر مثبت استفاده‌ی مؤسسات حسابرسی از فناوری‌های پیشرفته برای کاهش حجم کار و زمان حسابرسی

در مقابل، فرمول تجدید نظر شده زیر پیشنهاد می‌شود:

$$AR_{new} = IR \times (SECR \times \alpha) \times (CR \times \beta) \times (DR \times \beta)$$

تعاریف و محاسبات متغیرها

۱. ریسک فساد محیطی سیستماتیک (SECR):

چکیده

این مقاله به ارائه‌ی یک مدل یکپارچه‌ی ریسک‌های حسابرسی برای کشورهای در حال توسعه می‌پردازد که ریسک‌های داخلی مانند کنترل‌های داخلی ضعیف، کشف تقلب‌های عمدی و ریسک‌های فناوری را با ریسک‌های محیطی خارجی مانند فساد سیستماتیک محیطی، نوسانات ارزی، ریسک‌های سیاسی-اجتماعی ترکیب می‌کند. روش‌شناسی این مقاله مبتنی بر استفاده از روش‌های کمی و کیفی است تا بدین ترتیب تلاش شود یک فرمول ریاضی برای سنجش تأثیرات کلیه‌ی ریسک‌ها ارائه شود. بر این اساس، مدل پیشنهادی نشان می‌دهد که یکپارچه‌سازی ریسک‌های داخلی و خارجی، دقت ارزیابی ریسک را افزایش می‌دهد و به سازمان‌ها کمک می‌کند تا برنامه‌های حسابرسی داخلی و مدیریت ریسک کارآمدتری طراحی کنند. این پژوهش با ترکیب ریسک‌های سنتی داخلی با ریسک‌های محیطی خارجی، چارچوبی نوین برای حسابرسی یکپارچه ریسک ارائه می‌دهد که کمتر مورد توجه قرار گرفته است.

$$SECR = 1 - (CPI \div 100)$$

CPI - شاخص درک فساد (انتشار سالانه توسط شفافیت بین الملل)

مثال: $SECR \rightarrow 40 = CPI = 1 - (40 \div 100) = 0.6$

۱. ضریب آلفا (α):

یک ترکیب وزنی شده از:

- ریسک اجتماعی-سیاسی ($S.P \times W_{sp}$)

- ریسک‌های نوظهور ($ER \times W_{er}$)

- نوسان نرخ ارز بیش از 40٪ ($F \times W_{f(x)}$)

فرمول:

$$\alpha = 1 + [(100 - CPI) \div 100] \times [(W_{sp} \times S.P) + [(W_{er} \times ER) + (W_{f(x)} \times F)] \div (W_{f(x)} + W_{er} + W_{sp} = 1$$

منابع داده:

- ثبات سیاسی: بانک جهانی

- ناآرامی اجتماعی: IHS Markit

- نرخ ارز: بانک مرکزی

مثال:

CPI = 40

$W_{f(x)} = 0.3, W_{er} = 0.5, W_{sp} = 0.2$

ضرایب وزنی ($W_{f(x)}$ ، W_{er} و W_{sp}) بر اساس داده‌های تاریخی هستند که تأثیر آن‌ها بر ضریب آلفا را نشان می‌دهد.

$F = 1.3, ER = 0.8, S.P = 1.5$

$\alpha = 1 + 0.6 \times (0.4 + 0.39 + 0.3) = 1.654 \rightarrow$

۱. ضریب بتا (β - عامل فناوری):

$\beta = 1 \div \{1 + e^{[(TechScore - \mu) \div \sigma]}\}$

TechScore: امتیاز پذیرش فناوری توسط مؤسسه (مثلاً ۱۰/۷)

- μ : میانگین صنعت (مثلاً ۵)، σ : انحراف معیار (مثلاً ۲)

مثال: $0.27 \approx \beta = 1 \div (1 + e^{[(7-5)/2]})$

- در فرمول ضریب بتا، معادله‌های عددی نمادهای ریاضی به صورت فرضی برای یک مؤسسه حسابرسی در نظر گرفته شده‌اند.

یافته‌های کلیدی (مقایسه‌ی عملکرد)

شاخص مدل سنتی - مدل پیشنهادی

دقت ۱۸٪ - ۸۸٪

هزینه‌ی نمونه‌گیری ۱۰۰٪ - ۵۵٪

فرمول نهایی:

$AR = IR \times (SECR \times \alpha) \times (CR \times \beta) \times (DR \times \beta)$

مثال:

$AR = IR \times (0.6 \times 1.654) \times (CR \times 0.27) \times (DR \times 0.27)$

نتایج

۱. گسترش دامنه‌ی ریسک:

مدل‌های سنتی ریسک داخلی ناکافی هستند. ریسک‌های خارجی (مانند فساد سیستمی، بی‌ثباتی اجتماعی-سیاسی، ریسک‌های نوظهور محیط زیستی/تحریمی) باید ادغام شوند. نوسان نرخ ارز (بیش از ۴۰٪) هم به‌عنوان یک ریسک مستقل و هم به‌عنوان یک تقویت‌کننده‌ی ریسک‌های موجود عمل می‌کند.

۲. نقش فناوری:

دستاوردهای کارایی حسابرسی ناشی از فناوری (β) حیاتی هستند اما در حال حاضر مستثنی شده‌اند.

۳. منطق ضریب آلفا (α):

• ارتباط مستقیم با فساد سیستمی

• ریسک‌های اجتماعی-سیاسی/نوظهور را بزرگنمایی می‌کند

• بر امکان‌سنجی پروژه و سرمایه‌گذاری‌ها تأثیر می‌گذارد

پیشنهاد‌های اجرایی

۱. پایش خودکار ماهانه‌ی α

۲. به‌روزرسانی پویای β بر اساس آخرین امتیازات پذیرش فناوری

فناوری

مهم‌ترین مشارکت‌ها

- ادغام نوآورانه‌ی ریسک‌های خارجی/محیطی در مدل‌سازی ریسک حسابرسی

- دستاوردهای کارایی قابل اندازه‌گیری مبتنی بر فناوری (β)

- اعتبارسنجی تجربی از طریق بهبود ۸۸٪ دقت و کاهش

۴۵٪ هزینه

مطالعه‌ی موردی: کاربرد مدل ریسک حسابرسی

۱- پیشینه‌ی شرکت:

شرکت تولیدی XYZ در یک کشور در حال توسعه فعالیت می‌کند و در معرض عوامل محیطی زیر است:

۱-۱ شاخص ادراک فساد (CPI) کشور: ۳۸ از ۱۰۰

۲-۱ نوسانات ارزی قابل توجه: ۵۵٪ ($F = 1.5$)

۳-۱ بی‌ثباتی اجتماعی-سیاسی متوسط ($S.P = 0.7$)

۴-۱ ریسک تحریم‌های محیط زیستی نوظهور ($ER = 1.2$)

$$AR\_modified = 0.8 \times (0.62 \times 1.6262) \times (0.7 \times 1.6487) \times (0.6 \times 1.6487)$$

$$AR\_modified = 0.8 \times 1.0082 \times 1.1541 \times 0.9892 = 0.922 \text{ (92.2\%)}$$

۴- تحلیل و پیامدها:

این مطالعه‌ی موردی نشان‌دهنده‌ی تأثیر قابل توجه عوامل محیطی و قابلیت فناوری بر ارزیابی ریسک حسابرسی است: - اثر بزرگ‌نمایی ریسک: مدل افزایش قابل توجهی در ریسک حسابرسی (از ۳۳.۶٪ به ۹۲.۲٪) را نشان می‌دهد که عمدتاً توسط عوامل زیر هدایت می‌شود:

$$1-4 \text{ - ریسک فساد محیطی بالا (SECR = ۰.۶۲)}$$

$$2-4 \text{ - عوامل ریسک خارجی تقویت شده (}\alpha = ۱.۶۲۶۲\text{)}$$

$$3-4 \text{ - ضعف فناوری (TDF = ۱.۶۴۸۷)}$$

۵. پیامدهای برنامه‌ی حسابرسی:

۱-۵- حجم نمونه‌ی مورد نیاز باید به‌طور قابل توجهی افزایش یابد.

۲-۵- نیاز به آزمون‌های محتوایی گسترده‌تر

۳-۵- تمرکز بیشتر بر حوزه‌های آسیب‌پذیر در برابر ریسک‌های خارجی

۴-۵- نیاز به مهارت‌های تخصصی در ارزیابی ریسک‌های محیطی

۶. تصمیم‌گیری برای سرمایه‌گذاری در فناوری

۱-۶ شکاف فناوری مؤسسه حسابرسی (امتیاز فناوری ۴ در مقابل میانگین صنعت ۵) سهم قابل توجهی در افزایش ریسک دارد

۲-۶ سرمایه‌گذاری در فناوری می‌تواند TDF را کاهش داده و در نتیجه ریسک حسابرسی را کاهش دهد.

۷. ملاحظات پذیرش مشتری:

۱-۷- ریسک حسابرسی ۹۲.۲٪ ممکن است از آستانه‌ی تحمل ریسک مؤسسه فراتر رود

۲-۷- پاسخ‌های احتمالی:

- رد همکاری،

- افزایش حق الزحمه‌ی حسابرسی،

- اجرای ارتقای فوری فناوری

این مطالعه‌ی موردی، ارتباط عملی مدل ریسک حسابرسی را در شناسایی عوامل ریسک دنیای واقعی که مدل‌های سنتی نادیده می‌گیرند، تأیید می‌کند.

۲- پروفایل مؤسسه‌ی حسابرسی:

۱-۲ امتیاز فناوری (TechScore): ۴ از ۱۰ (پایین‌تر از میانگین صنعت)

۲-۲ میانگین امتیاز فناوری صنعت (μ): ۵ از ۱۰

۳-۲ انحراف معیار صنعت (σ): ۲

۳- محاسبات ارزیابی ریسک:

۱-۳- مرحله‌ی ۱:

محاسبه‌ی SECR

$$SECR = 1 - (CPI \div 100) = 1 - (38 \div 100) = 0.62$$

۲-۳- مرحله‌ی ۲: محاسبه‌ی ضریب آلفا (α)

ضرایب وزنی اختصاص داده شده:

$$0.5 = W_{sp}, 0.3 = W_{er},$$

$$0.2 = W_f(x)$$

$$\alpha = 1 + [(100 - CPI) \div 100] \times [(W_{sp} \times S.P) + (W_{er} \times ER) + (W_f(x) \times F)]$$

$$\alpha = 1 + [(100 - 38) \div 100] \times [(0.5 \times 0.7) + (0.3 \times 1.2) + (0.2 \times 1.5)]$$

$$\alpha = 1 + [0.62] \times [0.35 + 0.36 + 0.3] = 1 + 0.62 \times 1.01 = 1.6262$$

۳-۳- مرحله‌ی ۳: محاسبه‌ی ضریب ضعف فناوری (TDF)

$$TDF = e^{[(\mu - TechScore) \div \sigma]} = e^{[(5 - 4) \div 2]} = e^{0.5} = 1.6487$$

۴-۳- مرحله‌ی ۴: اعمال مدل ریسک حسابرسی

فرض می‌شود ارزیابی‌های اولیه ریسک:

- ریسک ذاتی (IR) = ۰.۸

- ریسک کنترل (CR) = ۰.۷

- ریسک کشف (DR) = ۰.۶

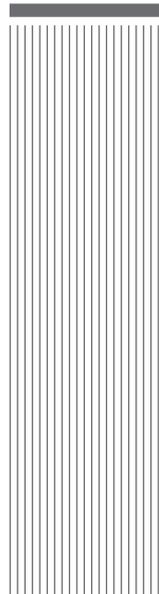
۱-۴-۳- مدل سنتی:

$$= AR\_traditional = IR \times CR \times DR$$

$$0.8 \times 0.7 \times 0.6 = 0.336 \text{ (33.6\%)}$$

۲-۴-۳- مدل پیشنهادی:

$$AR\_modified = IR \times (SECR \times \alpha) \times (CR \times TDF) \times (DR \times TDF)$$

چرا نسل Z از حسابداری فاصله می‌گیرد؟

بر اساس آخرین آمار KPMG، یک چهارم افراد زیر ۳۰ سال از بخش خدمات مالی خارج شده‌اند. این خبر برای حرفه‌ی حسابداری اهمیت دارد، زیرا دلایل این خروج در حوزه‌های حسابداری، مالیات و مشاوره مشابه است. نیروهای جوان‌تر به دنبال استقلال و تأثیر ملموس هستند. در حال حاضر حقوق مناسب و ترفیع‌های تدریجی مانند در این حرفه را تضمین نمی‌کند. این حرفه باید نشان دهد که چرا ماندن در آن اکنون ارزش دارد.

شکاف در درک و مسئله‌ی معنا

بسیاری از دانشجویان، هنوز حسابداری را کاری محدود، با ساعات طولانی و مسیر شغلی ثابت تصور می‌کنند. در حالی که واقعیت درون بیشتر مؤسسات ارائه دهنده‌ی خدمات حسابداری بسیار گسترده‌تر است. کار با مشتریان اکنون حوزه‌هایی مانند استراتژی، داده، پایداری و تحول سازمانی را دربر می‌گیرد. با این حال، آنچه در رویدادهای دانشگاهی یا فرصت‌های شغلی نمایش داده می‌شود، همچنان بر وظایف انطباقی و تکمیل ساعت تمرکز دارد. اگر اولین برداشتهای، نقش‌های مشاوره‌ای و مهارت‌های فناورانه را کم‌رنگ نشان دهند، فارغ‌التحصیلان بلندپرواز به سراغ استارت‌آپ‌ها یا نقش‌های می‌روند که در آن‌ها اختیار عمل از روز اول آشکار است. کاهش این شکاف، نخستین فیلتر در مسیر جذب استعداد است.

انعطاف‌پذیری مفید است اما مسئله‌ی معنا را حل نمی‌کند. مؤسسات ساعات کاری شناور، الگوهای ترکیبی کار حضوری و دورکاری، و برنامه‌های سلامت روان را اجرا کرده‌اند که خوب است، اما نقطه‌ی حساس، قدرت تصمیم‌گیری است. نسل Z می‌خواهد ببیند که ایده‌ها از اتاق تیم تا مشتری به سرعت پیش می‌روند. این امر نیازمند کاهش لایه‌های تأیید، زنجیره‌های تصمیم‌گیری کوتاه‌تر، و فرهنگی است که در آن یک همکار تازه کار بتواند با حمایت شریک (Partner)، یک جریان کاری مشخص را هدایت کند. هدف انداختن جوانان در عمق آب نیست، بلکه طراحی روال کار به نحوی است که مسئولیت را از همان ابتدا رشد دهد و ملموس نماید.

بازنگری در طراحی مسیر شغلی و توسعه

این حرفه هنوز پیشرفت را به صورت سلسله‌مراتبی از عناوین شغلی تعیین می‌کند. اما نسل‌های جدیدتر به دنبال مسیرهای منحنی شکل

هستند، نه نردبام‌های عمودی. آن‌ها چرخش‌های کاری را ارزشمند می‌دانند که دامنه‌ی مهارت را بالا ببرد، نه فقط سابقه‌ی کاری را. مسیری ۱۲ ماهه که شامل چرخش کار در زمینه‌های تحلیل حسابداری، خدمات اطمینان بخشی ESG و مأموریت‌های حضوری در محل مشتری باشد، و ذهن پرسشگر را پویا نگه داشته و مهارت‌ها را به‌روز می‌کند. این رویکرد همچنین به روحیه‌ی کارآفرینانه‌ی بسیاری از حسابداران نسل Z پاسخ می‌دهد. اگر به آن‌ها فضا دهید تا چیزی درون مؤسسه بسازند، تمایل به ترک آن برای ساختن همان چیز در بیرون کاهش می‌یابد.

آموزش نیز باید با سرعت ابزارها پیش برود. نیروهای جدید با داده، هوش مصنوعی و ابزارهای فناوری محور وارد صحنه می‌شوند. با این حال بسیاری از برنامه‌ها هنوز نرم‌افزار را جدا از نتایج مشتری آموزش می‌دهند، یا اتوماسیون را به‌صورت الحاقی در نظر می‌گیرند. فناوری نباید تهدیدی برای ساعات قابل درج در صورتحساب باشد، بلکه باید دلیلی برای حضور پایدار شما نزد مشتری باشد.

هدف، حمایت و فرهنگ

نسل Z به دنبال کاری است که با نتایج دنیای واقعی پیوند داشته باشد. مؤسسات خدمات حسابداری در نقطه‌ای نزدیک به اهرم‌های تصمیم‌گیری سازمان‌ها قرار دارند، و این نزدیکی باید قابل لمس باشد. تیم‌هایی که پیش‌بینی نقدینگی انجام دادند و شبکه‌ی تأمین‌کنندگان را در بحران نقدینگی سرپا نگه داشتند، باید داستان‌شان در داخل و خارج از مؤسسه بازگو شود. همکاران دیگر، باید ببینند چگونه آن کار بر تصمیمات سرمایه‌گذاری تأثیر گذاشته است. وقتی افراد بتوانند به نتایج اشاره کنند، از کار روزمره حس پیشرفت دست می‌دهد نه فرسایش.

هدایت‌گر تیم باید دارای قدرت واقعی باشد. اما چیزی که استعداد را حفظ می‌کند، حمایت است. یک حامی کسی است که وقتی در اتاق نیستید، نام شما را برای فرصت‌ها مطرح می‌کند و از شما دفاع می‌کند. حمایت‌گری در سیستم تخصیص پروژه و پاداش، رفتارها را به سرعت تغییر می‌دهد. شفافیت درباره‌ی پروژه‌های چالشی نیز چنین اثری دارد. افراد زمانی می‌مانند که ببینند درب ورود به کارهای باارزش بسته نیست.

فصل شلوغی (busy season) همچنان گره‌ای است که کسی مایل به باز کردنش نیست. حجم کار بالا خواهد بود، اما سؤال این است که این فشار چگونه تجربه می‌شود. تیم‌هایی که می‌دانند زمان بازبایی واقعی خواهند داشت، در زمان‌بندی نظر می‌دهند و ابزارهایی دارند که کار تکراری را حذف می‌کند، کمتر دچار فرسودگی می‌شوند. تغییرات کوچک عملیاتی می‌تواند اثر بزرگ داشته باشد.

وعده‌ای ملموس برای نسل بعد

مؤسسات چه می‌توانند بکنند که در یک فصل مالی قابل اجرا و برای یک کارآموز ۲۳ ساله در محل مشتری قابل لمس باشد؟ کار را از ابعاد کوچک شروع کنید اما واقعی. ورودی فارغ‌التحصیلان را بر پایه‌ی یک وعده‌ی روشن بازطراحی کنید. به هر تازه‌وارد یک پروژه‌ی تحلیلی زنده

بدهید. از آن‌ها بخواهید فرآیند بهبود قابل‌اندازه‌گیری برای مشتری را شناسایی کنند و آن را با داده ارائه دهند.

هر فرد را با یک حامی مشخص همراه کنید که مسئول مسیر اولیه‌ی او باشد، با دو نقطه‌ی عطف از روز اول: یک مأموریت چالشی در شش ماه نخست و یک مسیر مشخص به‌سوی حوزه یا تخصص تا ماه نهم. پیشرفت‌ها را منتشر کنید، موفقیت‌های اولیه را برجسته سازید و به بازخوردها، وقتی موانع گزارش می‌شوند عمل کنید. حتی حذف یک مانع تکرارشونده پیامی قوی به همراه دارد.

نسل Z از خدمات حرفه‌ای بیزار نیست، از ابهام، بازخورد کند و کاری که به نتیجه وصل نمی‌شود بیزار است. حسابداری اگر بخواهد می‌تواند نقطه‌ی مقابل این‌ها باشد. مؤسساتی که این انتخاب را به رفتار روزمره تبدیل کنند، نیروهای جوانشان را آن‌قدر نگه می‌دارند تا به ارزشمندترین دارایی‌هایشان تبدیل شوند.

۲۷ اکتبر ۲۰۲۵، www.accountancyage.com

حسابداری در میان مورد اعتمادترین حرفه‌های جهان

حسابداری پس از پزشکی و مهندسی، در رتبه‌ی سوم جهانی از نظر اعتماد به حرفه قرار دارد، زیرا کسب‌وکارها بیش از پیش، برای مدیریت پذیرش هوش مصنوعی، مقابله با اطلاعات گمراه‌کننده و چالش‌های اخلاقی به این حرفه تکیه می‌کنند.

اگرچه اعتماد به کل حرفه‌ی حسابداری از سال ۲۰۲۳ به میزان سه امتیاز کاهش یافته است، اما اعتماد به حسابداران حرفه‌ای ثابت مانده و شکاف پنج امتیازی بی‌سابقه‌ی ایجاد کرده که ارزش مدرک حسابداران حرفه‌ای را تقویت می‌کند. این داده‌ها در زمانی منتشر شده‌اند که نگرانی‌ها درباره‌ی اختلالات دیجیتال، پذیرش هوش مصنوعی و اطلاعات گمراه‌کننده در کسب‌وکارها رو به افزایش است و نقش حسابداران حرفه‌ای به عنوان حافظان قابل اعتماد داده‌های مالی و تصمیم‌گیری‌های اخلاقی را برجسته می‌کند.

در زمانی که اعتماد به حرفه‌ها در حال کاهش است، حسابداران حرفه‌ای خلاف این روند حرکت می‌کنند، در دنیایی که هوش مصنوعی، اطلاعات گمراه‌کننده و افزایش تقاضا برای پاسخگویی شکل‌دهنده‌ی آن هستند، حرفه‌ی ما نه تنها به خاطر برتری فنی، بلکه به عنوان حافظ

داده‌های قابل اعتماد و رهبری اخلاقی، برجسته باقی می‌ماند.

اهمیت مدرک حسابداران حرفه‌ای برای حفظ و ارتقای اعتبار حرفه‌ای یادآوری می‌کند که اعتماد پایه و اساس حرفه‌ی ماست، پس ملاحظه‌ی سطوح بالای اعتماد به دارندگان مدرک حسابداری حرفه‌ای دلگرم‌کننده است. این نظرسنجی جهانی، اعتماد جامعه را به اعضای حرفه تأیید می‌کند و نقش آنان در رهبری اخلاقی و مدیریت مالی در دنیای دیجیتال در حال تحول را نشان می‌دهد.

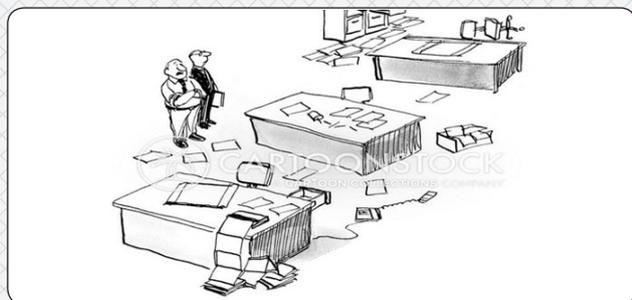
آن والانس، مدیرعامل ICAEW، اظهار داشت که نتایج نظرسنجی‌ها نشان‌دهنده‌ی افزایش اهمیت حرفه در زمینه‌ی هوش مصنوعی و تحول دیجیتال است؛ آموزش سخت‌گیرانه‌ی اعضا، همراه با چارچوب‌های تصمیم‌گیری قوی که در ضوابط اخلاق حرفه‌ای ما تدوین شده، حسابداران حرفه‌ای را به متحدان جدایی‌ناشدنی کسب‌وکارها تبدیل می‌کند که به حمایت از حرفه به صورت جهانی ادامه می‌دهند و مهارت‌های حیاتی برای سازگاری با چالش‌های مدرن، از جمله تمرکز بیشتر بر اخلاق، پایداری و هوش مصنوعی به ارمغان می‌آورند.

این نظرسنجی همچنین به افزایش مسئولیت‌های حسابداران حرفه‌ای اشاره دارد. سه چهارم کسب‌وکارها اکنون به این حسابداران حرفه‌ای برای حفظ یکپارچگی داده‌ها متکی هستند، که نسبت به سال ۲۰۲۳ شش امتیاز افزایش داشته است. اعتبار در مسائل هدفمند، نشان‌دهنده‌ی انتظار بیشتر از حسابداران برای رهبری در مسائل اخلاقی و راهبردی، فراتر از گزارشگری مالی است.

اکنون حسابداران حرفه‌ای حکم رهبری دارند، از حسابداران حرفه‌ای خواسته می‌شود نه تنها در مدیریت مالی بلکه در هدایت سازمان‌ها در مرزهای اخلاقی و دیجیتال پیشگام باشند. در شرایط پیچیده‌ی امروزی که حقیقت مورد تردید است و داده‌ها آسیب‌پذیر، نقش حسابداران حرفه‌ای به عنوان نگهبانان داده هرگز به این اندازه حیاتی نبوده است. تحقیقات نشان می‌دهد آن‌ها نه تنها مورد اعتماد هستند بلکه به طور فزاینده‌ای غیرقابل جایگزین‌اند.

۴ سپتامبر ۲۰۲۵، www.accountancyage.com

فرصت تغییر - چگونه در تحولات بزرگ دنیای حسابداری شکوفا شویم؟

صنعت حسابداری در نقطه‌ی عطف خود قرار دارد. از یک سو، فناوری مرزهای آن را گسترش داده و از سوی دیگر حسابداران را با فشار برای

ارتقای سریع مهارت‌ها مواجه کرده است. هم‌زمان، شاخص استعدادهای حسابداری نشان می‌دهد، ثبت‌نام در رشته‌ی حسابداری از سال ۲۰۱۰ بیش از نصف کاهش یافته و بسیاری از فارغ‌التحصیلانی که وارد این رشته می‌شوند، اغلب مسیرهای شغلی مرتبط در حوزه‌های مالی دیگر را انتخاب می‌کنند.

با این حال، حسابداران در حال سازگاری با این چالش‌ها هستند و به نظر می‌رسد این روند موفق بوده است. گزارش صنعت حسابداری و دفترداری Xero در سال ۲۰۲۵ نشان می‌دهد خدمات مشاوره‌ای اکنون تقریباً یک‌سوم (۳۲ درصد) از درآمد حسابداران را تشکیل می‌دهد و چهار نفر از هر پنج حسابدار (۷۹ درصد) افزایش درآمد نسبت به سال قبل گزارش کرده‌اند. این موضوع بیانگر آن است که مجموعه‌ای از تغییرات موفق، نیازهای مشتریان را برآورده کرده است. برای حفظ این روند مثبت، حسابداران باید با تغییرات بنیادین این صنعت همراه شوند. این امر مستلزم تمرکز بر سواد دیجیتال، یافتن روش‌های تازه برای جذب استعدادهای و چابکی در بهره‌گیری از فرصت‌های تجاری جدید، متناسب با آشفته‌گی اقتصاد کسب‌وکارهای کوچک است.

• حرکت به سمت حوزه‌های رشد

چشم‌انداز پرتلاطم کسب‌وکارهای تجاری، حسابداران را در حالت آماده‌باش نگه داشته است. سال گذشته، ۲۰۰ هزار کسب‌وکار در انگلستان تعطیل شدند (بیشترین میزان در دو دهه‌ی اخیر). این کاهش مشتریان بالقوه، حسابداران را وادار کرده به دنبال حوزه‌های دارای رشد دیگری باشند.

یکی از مسیرهای موفقیت، شناسایی بخش‌های در حال شکوفایی و پاسخ به نیاز کسب‌وکارهای تازه است. بر اساس گزارش Enterprise Nation، در سال ۲۰۲۴ بخش املاک با ۴۴ هزار کسب‌وکار جدید (افزایش ۳۸ درصدی نسبت به سال قبل) بیشترین رشد را تجربه کرد، همچنین صنعت مواد غذایی ۲۲ هزار فروشگاه و غرفه‌ی غذای آماده، به خود افزوده است. حسابداران می‌توانند با بازبینی پایگاه مشتریان خود و تمرکز بر صنایعی که با این حوزه‌های در حال رشد همسو هستند، از این فرصت استفاده کنند.

البته رشد تنها به یک صنعت خاص محدود نمی‌شود. اجرای طرح «مالیات دیجیتال برای مالیات بر درآمد» نیز می‌تواند فرصتی برای جذب مشتریان جدید یا ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای تازه به مشتریان فعلی باشد. این تغییرات، هم برای صاحبان کسب‌وکار و هم برای حسابداران، فضای کاری را دیجیتال‌تر خواهد کرد.

• ارتقای سواد دیجیتال

با ادغام روزافزون هوش مصنوعی در فرآیندهای کاری، ورود دستی داده‌ها و وظایف انطباقی به طور فزاینده‌ای خودکار می‌شوند. این موضوع به معنای جایگزینی حسابداران با هوش مصنوعی نیست، بلکه نقش آن‌ها را به سمت تفسیر داده‌های مالی و کمک به تصمیم‌گیری‌های تجاری سوق می‌دهد. بنابراین، سواد دیجیتال و توانایی تحلیل داده‌ها

به سرعت، به اندازه‌ی مهارت سنتی کار با اعداد و ارقام اهمیت پیدا می‌کند.

اجرای طرح «مالیات دیجیتال برای مالیات بر درآمد» نیز این روند را شتاب می‌بخشد. این طرح کسب‌وکارهای کوچک را ملزم به نگهداری سوابق دیجیتال و ارسال اظهارنامه‌ها به صورت آنلاین می‌کند که برای بسیاری چالش‌برانگیز خواهد بود. اگرچه این طرح در بلندمدت سودمند است، در ابتدا بار گزارش‌دهی را افزایش می‌دهد، به ویژه در سال نخست که گزارش‌های سه‌ماهه با دوره نهایی خوداظهاری همپوشانی دارد.

با این حال، طبق گزارش Xero، تنها ۴۹ درصد از کسب‌وکارهای کوچک از نرم‌افزار حسابداری استفاده می‌کنند، ۵۹ درصد از حسابدارانی مبتنی بر فضای ابری برخوردار هستند و تنها ۴۰ درصد از مشتریان از اتصال مستقیم بانکی بهره می‌برند.

این آمارها، نیاز به پذیرش گسترده‌تر ابزارهای دیجیتال را نشان می‌دهد تا وظایف دستی خودکار شوند، وقت حسابداران آزاد شود و بتوانند تحلیل‌های عمیق‌تری ارائه دهند و به مشتریان در رعایت مقررات طرح مالیات دیجیتال برای مالیات بر درآمد کمک کنند. با ارتقای توانایی‌های فنی، حسابداران می‌توانند خدمات جدید ارائه دهند و رشد را هدایت کنند.

• آماده‌سازی جهت رویارویی با چهره‌ی جدید صنعت حسابداری

این تغییر دیجیتال، هم‌زمان موجب تحول به سمت خدمات مشاوره‌ای شده و تصویر حرفه‌ی حسابداری را دگرگون می‌کند. نهادهای حرفه‌ای نیز از طریق آموزش به این تغییر پاسخ می‌دهند. با تمرکز بر دانش فنی و مهارت‌های نرم مشاوره‌ای، نسل جدید حسابداران از زاویه‌ای متفاوت نسبت به نسل‌های پیشین وارد حرفه می‌شوند.

نکته‌ی مهم این است که این تغییر به توانایی‌های اصلی آسیب نرساند. در حالی که توانایی محاسبات فنی بدون تغییر باقی می‌ماند، فناوری موجب بهبود ۳۶ درصدی در مهارت‌های تحلیلی دانشجویان این رشته می‌شود. حسابداران باید این واقعیت را در محیط کار منعکس کنند و خدمات خود را با شیوه‌ی آموزش نسل جدید هماهنگ سازند.

آینده‌ی حرفه‌ی حسابداری به مهارت‌های متنوع‌تری نیاز دارد. با کاهش تمایل دانشجویان به تحصیل در رشته‌ی حسابداری، این صنعت باید دامنه‌ی جذابیت خود را گسترش دهد و خود را به عنوان حرفه‌ای مبتنی بر تفکر انتقادی و تحلیل معرفی کند تا استعدادهای مورد نیاز را جذب نماید.

حسابداری، صنعتی دیرینه است که اکنون در حال گذار است. با تغییر اصول بنیادین آن تحت تأثیر فناوری، مؤسسات ارائه دهنده‌ی خدمات حسابداری باید به ارتقای مستمر مهارت‌های کارکنان، به‌روزرسانی خدمات و تمرکز بر حوزه‌های در حال رشد ادامه دهند تا حداکثر بهره‌برداری از فرصت‌های تجاری جدید حاصل شود. در غیر این صورت، عقب‌ماندن از رقبا در این تحول بزرگ صنعت، اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.

www.accountancyage.com، ۹ سپتامبر ۲۰۲۵

جهت‌گیری آینده‌ی حرفه دربارهی خدمات مشاوره‌ای، هوش مصنوعی و حفظ استعدادها

تغییر همیشه در هسته‌ی هر گذاری وجود دارد و این موضوع فقط جابه‌جایی از یک نرم‌افزار به نرم‌افزار دیگر نیست، بلکه در مورد قلب‌ها و ذهن‌هاست. اگر بتوانید افراد را قانع کنید و مهارت و اعتماد به نفس استفاده از ابزارهای جدید را به آن‌ها بدهید، کل فرآیند آسان‌تر می‌شود.

• انطباق دیگر در مرکز توجه نیست

انطباق به‌زودی تقریباً از بین خواهد رفت. این بخش کمتر به هسته‌ی خدمات مؤسسات تبدیل می‌شود و بیشتر یک هزینه‌ی اجرای قانون برای کسب‌وکار است. این به معنای حذف انطباق نیست و همچنان لازم است، اما فرصت واقعی در خدمات مشاوره‌ای است. کسب‌وکارها نیاز به گزارش‌دهی مدیریتی، شاخص‌های کلیدی عملکرد (KPIs) و بینش‌هایی دارند که به آن‌ها کمک کند بهتر عمل کنند. این‌جا جایی است که ارزش ایجاد می‌شود. انطباق فقط هزینه‌ای است که باید پرداخت شود؛ و این مشاوره است که بهره‌وری و رشد را به حرکت درمی‌آورد.

فناوری، به ویژه در زمینه‌ی داده‌ها و خودکارسازی جریان کار، برای این تغییر حیاتی است. در اختیار داشتن داده‌ها با یک کلیک، خدمات مشاوره‌ای را متحول می‌کند. اگر فناوری بتواند کارهای تکراری را انجام دهد، حسابداران می‌توانند وقت بیشتری را با مشتریان بگذرانند و گفت و گوهای بهتری داشته باشند.

• چالش مهارت‌ها و ذهنیت

مانع بعدی نرم‌افزار نیست، بلکه انسان‌ها هستند. در گذشته همه چیز درباره‌ی بدهکار و بستانکار، مغایرت‌گیری صورت‌حساب‌ها و به شکل کاغذی بود. امروزه نرم‌افزارها این کارهای پایه را به‌صورت خودکار انجام می‌دهند. بنابراین سوال این است که چگونه مطمئن شویم حسابداران همچنان مهارت‌های گسترده‌ای دارند و در عین حال با فناوری راحت هستند؟

این امر نیاز به تغییر ذهنیت دارد، هم در مؤسسات و هم در جذب نیرو. امروزه تقریباً نیاز است کنار مدرک حسابداری، مدرک فناوری هم داشته باشید. اما مهارت‌هایی که مؤسسات به دنبالشان هستند نیز در حال تغییر است. در ده سال آینده، آن‌ها خلاقیت، اجتماعی بودن و توانایی برقراری ارتباط را در اولویت قرار خواهند داد. خوب بودن در کار با اعداد دیگر کافی

نیست، باید بتوانید آن اعداد را توضیح دهید، نوآوری کنید و با مشتریان تعامل داشته باشید. هدف تجهیز افراد برای داشتن گفت و گوهای بهتر با مشتری است. این چیزی است که نقش مشاوره را ماندگار می‌کند.

• حفظ نیرو، روابط و نقش هوش مصنوعی

با گسترش خودکارسازی، برخی حسابداران نگران از دست دادن ارتباطات شخصی با مشتریان هستند. اما اگر فناوری زمان صرف شده برای انطباق را کاهش دهد، به حسابداران فرصت بیشتری برای ملاقات حضوری و کار مشاوره‌ای می‌دهد. خطر، از دست دادن روابط نیست، بلکه عدم تطبیق خدمات با ابزارهای جدید است.

حفظ نیرو نیز چالش بزرگی است. مؤسسات ارائه‌دهنده‌ی خدمات حسابداری جدید زیادی، باز نمی‌شوند. صنعت در حال ادغام است و ارزش و بهره‌وری باعث ایجاد شبکه‌های بزرگ‌تر می‌شود. حفظ استعدادها سخت‌تر خواهد شد. اما اگر فرآیندهای اتان کارآمد و فناوری تان قوی باشد، چرا کسی بخواد برود؟

هوش مصنوعی، باید به عنوان دستیار پذیرفته شود، نه تهدیدی برای جایگزینی انسان‌ها. افراد باید آن را به عنوان چیزی که توانایی‌هایشان را تقویت می‌کند ببینند، نه چیزی که نقششان را تهدید می‌کند.

• نگاه به آینده

تمرکز بر بهبود قابلیت‌های موجود مانند پردازش خودکار داده‌ها باعث شده است، حسابداران دیگر نیازی به وارد کردن دستی اطلاعات نداشته باشند. این گذار دیجیتال موجب نمی‌شود انطباق از بین برود، اما انطباق دیگر حوزه‌ای نیست که ارزش واقعی حرفه در آن ایجاد شود. مؤسساتی که فناوری را برای ارائه‌ی خدمات مشاوره‌ای می‌پذیرند و کارکنان خود را در برقراری ارتباط و نوآوری آموزش می‌دهند، همان‌هایی خواهند بود که مشتریان و کارکنان می‌خواهند با آن‌ها بمانند.

www.accountancyage.com، ۱ اکتبر ۲۰۲۵

آیا حسابداری با بحران مهارت‌ها مواجه است؟

نیروی کار آینده در حال انتخاب مسیر خود است و برای بسیاری، حرفه‌ی حسابداری در اولویت نیست. آیا برای شکاف استعدادهایی که در پیش است آماده‌ایم؟

در نظرسنجی اخیر BBC Bitesize از بیش از ۴۰۰۰ نوجوان ۱۳

حرفه نمی‌شوند. گزارش‌های LinkedIn نیز نشان می‌دهد نسل جدید دو برابر نسل قبلی، انتظار تغییر شغل در طول عمر کاری‌شان را دارند. اما با توجه به این که Skills England حسابداران و تکنسین‌های مالی را جزو مشاغل بسیار مورد نیاز در ۲۰۲۴ معرفی کرده است، فرصت‌های بزرگی در خدمات این حرفه در آینده وجود دارد، با نقش‌های متنوعی که حسابداران می‌توانند در زمینه‌های استراتژیک، مشاوره‌ای و عملیاتی، ایفا کنند. به عنوان نمونه، خدمات ESG (گزارشگری زیست محیطی، اجتماعی و حاکمیت شرکتی) نیازمند شیوه‌های جدید تفکر هستند. این خدمات، فرصت‌هایی برای توسعه‌ی مهارت در تحلیل داده، گزارش‌دهی، تضمین و برنامه‌ریزی‌های نظارتی فراهم می‌کنند.

آینده‌نگری برای حرفه

ICAEW، دو اولویت کلیدی برای مؤسسات متوسط جهت حفظ نیروی کار ماهر شناسایی کرده است.

نخست هوش مصنوعی، دیجیتالی‌سازی و خودکارسازی وظایف. این فناوری چاره‌ی تمام مشکلات نیست، اما امکان تمرکز کارکنان بر وظایف بارزتر و تخصصی‌تر را فراهم می‌کند.

در عین حال، افراد باید درک کنند چه اتفاقی می‌افتد، چگونه و چرا. سواد دیجیتال، به همراه تفکر خلاق، کار گروهی، رهبری، سواد کار با داده، همچنان جزء مهارت‌های ضروری نیروی کار انگلستان است.

دوم سرمایه‌گذاری در آموزش حرفه‌ای مستمر، به‌ویژه در زمینه‌هایی مانند پایداری، ESG و تحلیل داده‌ها.

اما آیا مؤسسات این کارها را انجام می‌دهند یا فقط شعار می‌دهند؟ گزارش ACCA ۲۰۲۵ نشان داد نیمی از پاسخ‌دهندگان نگرانند که مهارت‌های آینده را نیاموخته‌اند و تنها ۳۲٪ گفته‌اند در حال یادگیری مهارت‌های مرتبط با هوش مصنوعی هستند.

این موضوع برای مراکز آموزش حرفه‌ای مانند First Intuition نگران‌کننده است. مدیرعامل آن، مارتین تیلور، این نیاز به یادگیری مستمر را فراتر از مهارت‌های فنی شناسایی کرده است. تیم او رویکردی جامع در آموزش طراحی کرده که شامل همکاری، رهبری در دوران گذار، ارتباط‌گیری مؤثر و ساخت روابط معنادار با مشتریان می‌شود.

تا سال ۲۰۳۰، ICAEW پیش‌بینی می‌کند مشاغل حسابداری تخصصی‌تر شده و نیازمند دانش عمیق در حوزه‌هایی چون تحلیل مبتنی بر هوش مصنوعی، خدمات پایداری و برنامه‌ریزی مدل‌های کسب‌وکار خواهند بود. برای تحقق این هدف، باید از همین حالا شروع کنیم.

جذب و الهام‌بخشی به نسل آینده‌ی حسابداران

بازگو کردن داستان‌ها از زبان هم‌سالان، روشی عالی برای الهام‌بخشی است. در Moore Kingston Smith از فرصت‌هایی همچون تعریف روزهای آشنایی با شغل، نمایشگاه‌های شغلی یا ویدیوهای «یک روز از زندگی من» در شبکه‌های اجتماعی برای ارتباط دادن کارآموزان فعلی با متقاضیان آینده استفاده می‌کنند. بازخوردها نشان می‌دهد این روش بیشترین تأثیر را دارد. همکاری بین مؤسسات و به اشتراک‌گذاری منابع هم راهکار خوبی برای جذب استعدادها به این صنعت است. همچنین کسب تجربه‌ی کاری باید تا حد امکان در دسترس باشد.

تا ۱۶ ساله، شغل‌های پزشکی، مهندس و معلم در صدر انتخاب‌ها قرار داشتند و گوگل و اپل به عنوان کارفرمایان برتر شناخته شدند. هیچ مؤسسه‌ی خدمات حرفه‌ای در فهرست نبود.

شاید این حرفه به درستی درک نشده یا قدیمی و بی‌روح تصور می‌شود. کمتر از نیمی از پاسخ‌دهندگان (۴۷٪) دانشگاه را به عنوان مسیر ترجیحی برای شغل آینده انتخاب کردند و یک‌چهارم آن‌ها مسیر کارآموزی را برگزیدند. خبر خوب این که ۸۵٪ از نوجوانان اطمینان داشتند می‌توانند شغل دلخواهشان را به دست آورند.

باید به دانش‌آموزان نشان دهیم که حرفه‌ی ما چه قدر می‌تواند جالب، متنوع، هیجان‌انگیز و پویا باشد. بزرگ‌ترین گروه از این نوجوانان می‌توانند از سال ۲۰۲۷ وارد صنعت ما شوند. اگر نوجوان ۱۳ ساله‌ی امروز وارد دانشگاه شود، ممکن است تا سال ۲۰۳۳ به عنوان حسابدار یا حسابرس وارد حرفه بشود.

آیا با بحران مهارت‌ها روبه‌رو هستیم که دیگر کسی نمی‌خواهد حسابدار یا حسابرس شود؟

چرا حسابداری انتخاب اول نیست؟

بیشتر مؤسسات ارائه‌دهنده‌ی خدمات حسابداری متوسط، چندان نگران این موضوع به نظر نمی‌رسند. تحقیقات ICAEW (انجمن حسابداران خبره انگلستان و ولز) نشان می‌دهد تنها ۳٪ از مؤسسات جذب کارآموز را در میان سه دغدغه‌ی اصلی خود قرار داده‌اند. همین تحقیق نشان می‌دهد جمعیت ۲۰ تا ۲۹ ساله‌ها در انگلستان تا سال ۲۰۳۰ حدود ۸ میلیون نفر افزایش می‌یابد، یعنی ۷.۶٪ رشد نسبت به ۲۰۲۴.

گزارش High Fliers در ۲۰۲۴ نیز بازار شغل فارغ‌التحصیلان را مطلوب ارزیابی کرده و نشان می‌دهد بیش از ۶۰۰۰ نفر در حسابداری و خدمات حرفه‌ای جذب شده‌اند، تقریباً دو برابر تعداد جذب‌شدگان در بخش‌های دولتی (۳۷۲۰) و فناوری (۳۱۰۰).

اگر هم موقعیت شغلی وجود دارد و هم رشد جمعیت جوان، چرا حسابداری را به عنوان مقصد شغلی انتخاب نمی‌کنند؟

ما باید برداشت‌ها را تغییر دهیم و با صدای بلند بگوییم کارمان چه فوایدی دارد. اگر زمانی فقط مشغول شمارش ارقام و کار با صفحات گسترده بودیم، حالا باید روشن کنیم که حسابداری دیگر این‌گونه نیست. ما مشاوران مورد اعتماد کسب‌وکارها، آینده‌نگر، استراتژیست‌های طرح‌های تحول و ارائه‌دهندگان راه‌حل هستیم و با تنوع‌پذیری و فراگیری از همکاری با هر پیش‌زمینه‌ای، با یا بدون مدرک دانشگاهی، استقبال می‌کنیم، افرادی که توانمندی‌هایی چون هوش هیجانی و حل خلاقانه‌ی مسئله دارند.

چالش‌ها و فرصت‌ها

وقتی وارد صنعت شدید، بعد چه؟ طبق گزارش ICAEW در ۲۰۲۵، حفظ نیروی کار ماهر چالش اصلی است. به‌ویژه با وجود مسیرهای جایگزین خارج از مؤسسات و قابلیت انتقال مهارت‌های اساسی به مشاغل دیگر.

یکی از مؤسسات گفته است، فارغ‌التحصیلان با قصد ماندگاری وارد

مسیرهای کارآموزی باید فرصت‌های روشن و قابل مشاهده‌ای باشند. هدف نهایی فقط رسیدن به سطح حسابدار رسمی نیست، بلکه فرصت‌های تخصصی نیز باید در مسیر پیشرفت شغلی گنجانده شوند. یادگیری مستمر و جامع، فقط مخصوص افراد دارای صلاحیت حرفه‌ای نیست.

ما باید به توسعه‌ی حرفه‌ای همه‌جانبه نگاه کنیم؛ مهارت‌های STEM (علوم، فناوری، مهندسی و ریاضیات) را در بر بگیریم، فناوری دیجیتال و هوش مصنوعی را وارد کنیم، توانایی رهبری و تفکر خلاق را پرورش دهیم و مهارت‌های کار تیمی و ارتباط مؤثر را نیز فراموش نکنیم. آموزش‌های داخلی ما و همکاری با شرکای آموزشی‌مان در این مسیر بسیار حیاتی است.

اگر به نقطه‌ی آغاز بازگردیم، باید با داستان‌های الهام‌بخش، الگوهای واقعی و فرصت‌هایی برای تجربه کردن، به دانش‌آموزان نشان دهیم که می‌توانند به چه فردی تبدیل بشوند.

۶ اکتبر ۲۰۲۵، www.accountancyage.com

نقشه‌ی راه تحول حسابرسی: گزارش جدید مسیر تحول را ترسیم می‌کند

گزارش جدیدی از CPA.com و AICPA.com تصویری کلی از آنچه به عنوان مسیر تحول یک مؤسسه حسابرسی به نظر می‌رسد را ارائه می‌دهد؛ این گزارش بر اساس بازخورد دریافتی

از ۵۴ مؤسسه‌ی حسابرسی در آمریکا با اندازه‌ها و سطوح بلوغ مختلف تهیه شده است.

اریک اسگایرسون، رئیس و مدیرعامل CPA.com و سو کافی، مدیر AICPA.com در حوزه‌ی حسابداری عمومی، در مقدمه‌ی این گزارش نوشته‌اند: این نخستین گزارش تحول حسابرسی است که با ایجاد مفاهیم بنیادین، قصد دارد به شکل‌گیری گفت‌وگویی آگاهانه‌تر در سراسر حرفه کمک کند. مضامینی که در این گزارش برجسته شده‌اند، نشان می‌دهند مؤسسات امروز در چه وضعیتی قرار دارند و تغییرات راهبردی، روش‌شناختی و فناورانه‌ای را که برای پاسخ‌گویی به نیازهای حسابرسی‌های آینده لازم است، روشن می‌کنند.

این گزارش، فناوری‌های نوظهور مانند هوش مصنوعی را به‌عنوان محرک اصلی تحولات حسابرسی معرفی می‌کند. بیش از سه‌چهارم مؤسسات مورد بررسی اعلام کرده‌اند که از هوش مصنوعی یا ابزارهای پیشرفته اتوماسیون استفاده می‌کنند، اما تقریباً همین درصد گفته‌اند که برنامه‌ی تحول رسمی و مستندی ندارند.

این گزارش، الگویی برای سامان‌دهی بهتر برنامه‌های تحول ارائه می‌دهد و مخاطبان را تشویق می‌کند این گزارش را با رهبران مؤسسه و

همکاران آینده‌نگر خود به اشتراک بگذارند.

بر اساس نظرات دریافت شده، نویسندگان این گزارش پنج محور کلیدی برای تحول حسابرسی را به همراه گام‌های پیشنهادی مرتبط با هر محور جمع‌بندی کرده‌اند:

۱. فناوری در حسابرسی در حال تکامل است:

گام‌های بعدی شامل رسمی‌سازی و مستندسازی برنامه‌های گذار و سرمایه‌گذاری در راهبردهای فناورانی محور جامع و هدفمند است.

۲. بهره‌وری، محرک اصلی تحول حسابرسی است:

اقدامات پیشنهادی در این حوزه بر افزایش سطح بهره‌وری و ارزش تمرکز دارد؛ این اقدامات از بهینه‌سازی فرآیندهای فعلی حسابرسی آغاز می‌شود و به برنامه‌ریزی برای استفاده‌ی مؤثر از زمان آزادشده می‌رسد.

۳. پذیرش روش‌شناسی‌های مدرن حسابرسی در حال شتاب گرفتن است:

نویسندگان گزارش توصیه می‌کنند وابستگی بیش از حد به کاربرگ‌های سال قبل کنار گذاشته شود و رویکردی مبتنی بر ریسک، همراه با دیجیتالی‌سازی رویه‌های قدیمی، جایگزین آن شود.

۴. شاخص‌های عملکرد در حال تغییرند، اما به‌کندی:

شاخص‌های جدید پشتیبان تحول حسابرسی شامل پاسخ‌گویی مبتنی بر خروجی، امتیاز آمادگی مشتری و حاشیه‌ی سود حسابرسی به ازای هر مأموریت است.

۵. بهبود تجربه‌ی مشتریان و کارکنان:

گام‌های بعدی شامل رسمی کردن ارائه‌ی بینش‌های حسابرسی به‌عنوان یک خروجی اصلی، شناسایی مهارت‌ها و علائق تیم، و درگیر کردن تیم‌های حسابرسی در ارزیابی فناوری‌های جدید است.

اسگایرسون و کافی در پایان نوشتند:

مؤسسه‌ای که در این مسیر جلوتر هستند، از دستاوردهای قابل اندازه‌گیری در بهره‌وری، کیفیت حسابرسی، تجربه‌ی کارکنان و رضایت مشتریان سخن می‌گویند، که تصویری نوظهور از چگونگی مواجهه‌ی حسابرسی مدرن با محیط در حال تحول را نشان می‌دهد.

۱۰ دسامبر ۲۰۲۵، www.journalofaccountancy.com

دانش عمومی نسبت به کار حسابداران کم است

اعتماد به حرفه‌ی حسابداری همچنان قوی باقی مانده است، اما طبق نظرسنجی اخیر انجمن حسابداران خبره‌ی اسکاتلند (ICAS)، شکاف قابل‌ملاحظه‌ای در دانش عمومی نسبت به کار حسابداران وجود دارد.

این نظرسنجی که به عنوان بخشی از ابتکار «شکل‌دهی به حرفه»

تغییر در اقتصاد مدل شراکتی در مؤسسات حسابرسی

ارنست اند یانگ EY داستانی آشنا از تضادها را روایت می‌کند، رشد متوسط درآمد، بازار دشوارتر برای خدمات مشاوره‌ای، و در عین حال افزایش تقریباً دو رقمی در پرداخت به شرکا. میانگین پرداخت به شرکای EY انگلستان در سال گذشته ۹ درصد افزایش یافت و به ۷۸۷ هزار پوند رسید، رقمی که به رکورد پیش از همه‌گیری نزدیک می‌شود و EY را در مسیر مشابه با رقابت‌کنندگان نگاه می‌دارد.

در جدول درآمد شرکا، شرکای Deloitte همچنان پیشتازند (بیش از ۱ میلیون پوند)، پس از آن PWC با ۸۶۵ هزار پوند و KPMG با ۸۱۶ هزار پوند قرار دارند.

روی کاغذ، ارقام اطمینان‌بخش به نظر می‌رسند، ۲ درصد افزایش در درآمد حق الزحمه (به ۳٫۸ میلیارد پوند) و ۳ درصد رشد در سود قابل تقسیم، نشانه‌ی ثبات در شرایط اقتصادی نامطمئن هستند. اما در زیر این ظاهر باثبات، پرسشی عمیق‌تر نهفته است؛ مدل جبران خدمات و مزایا در ساختار شراکت تا چه اندازه در شرایط افزایش هزینه‌ها و کاهش نیروی کار، پایدار است؟

• پایداری پرداخت‌ها در روند آهسته‌ی بازار

آخرین گزارش‌های چهار مؤسسه‌ی بزرگ حسابرسی (Big Four) نشان از گذار از رونق پس از همه‌گیری به چرخه‌ای محتاطانه‌تر دارد. تقاضا برای خدمات حسابرسی و مالیاتی همچنان قوی است، اما بخش مشاوره‌ای که زمانی موتور محرک رشد دو رقمی بود، کاهش یافته است. در EY، درآمد خدمات مشاوره‌ای ۶ درصد کاهش یافت؛ روندی مشابه در Deloitte و PWC نیز مشاهده می‌شود. مشتریان اجرای پروژه‌های تحول‌آفرین را به تعویق می‌اندازند و به دنبال همکاری‌های مقرون‌به‌صرفه‌تر هستند.

با این حال، پرداخت به شرکا همچنان بالاست. شرکای EY انگلستان حتی پس از تعدیل نیرو و خروج تعدادی از شرکا در سال گذشته، در مجموع نزدیک به ۷۰۰ میلیون پوند سود قابل تقسیم دریافت کردند.

این الگو منحصر به EY نیست؛ در سراسر Big Four، کاهش کارکنان و ادغام بخش‌های غیرمحوری، حاشیه‌ی سود را بی‌سروصدا تقویت کرده است. در نتیجه، درآمد شرکا اکنون بیش از رشد درآمد کل، بازتاب‌دهنده‌ی کنترل هزینه‌هاست.

توسط ICAS انجام شد، نشان می‌دهد که اگرچه بیش از ۸۰٪ افراد، حسابداران را به عنوان متخصص می‌شناسند، اما حدود نیمی اذعان دارند که به‌طور کامل نمی‌دانند حسابداران دقیقاً چه کاری انجام می‌دهند. یافته‌های این نظرسنجی چالش‌های ادراکی مستمر را برجسته می‌کند، با وجود این که این حرفه به‌طور گسترده‌ای به دلیل تخصص فنی و صداقت شناخته می‌شود.

هدف این پژوهش که از طریق گروه‌های متمرکز و نظرسنجی از بیش از ۱۰۰۰ نفر در انگلستان، انجام شده است، ارزیابی میزان اعتماد اجتماعی به حرفه‌ی حسابداری، برداشت‌ها از این حرفه و فرصت‌های پیش روی حسابداران برای گسترش نقش‌هایشان فراتر از خدمات سنتی بود.

جیمز بایرد، حسابدار خبره و رئیس گروه راهبری طرح شکل‌دهی به حرفه، در این باره اظهار داشت، تحقیقات ما نشان می‌دهد که برداشت عمومی از این حرفه عموماً مثبت است، به‌ویژه در زمینه‌ی اعتماد به حرفه، اما درک محدودی از آنچه حسابداران انجام می‌دهند وجود دارد و کلیشه‌های قدیمی همچنان پابرجاست. روشن است که فرصت قابل توجهی برای گسترش نقش این حرفه در حوزه‌هایی مانند مشاوره‌ی استراتژیک و پذیرش هوش مصنوعی وجود دارد.

یافته‌های کلیدی این نظرسنجی به شرح ذیل است:

- ۸۱٪ پاسخ‌دهندگان حسابداران را متخصص می‌دانند و ۷۰٪ آنان را مشاوران مورد اعتماد تلقی می‌کنند.
- اعتماد در میان افرادی که ارتباط نزدیک‌تری با حسابداری دارند (۷۸٪) بیشتر از افرادی است که آشنایی کمتری دارند (۵۸٪).
- نیمی از افراد به‌طور دقیق نمی‌دانند حسابداران چه کاری انجام می‌دهند و ۵۵٪ آنان را بیشتر در خدمت ثروتمندان می‌دانند.
- پاسخ‌دهندگان حرفه‌ای، فناوری و هوش مصنوعی (۵۴٪)، گزارشگری پایداری (۱۷٪) و رهبری اخلاقی (۱۰٪) را به‌عنوان مهم‌ترین حوزه‌های رشد آینده برشمردند.
- انتظار می‌رود وظایف روتین حسابداری به‌طور فزاینده‌ای خودکار شود که اهمیت نقش‌های مشاوره‌ای، تحلیلی و استراتژیک را پررنگ‌تر می‌سازد.

این نظرسنجی همچنین چالش‌هایی را در درون حرفه مشخص می‌کند. اعضای ICAS نگرانی داشتند که مهارت‌های فنی و شخصی اصلی ممکن است تا حدی به دلیل اتکای بیش از حد به فناوری‌های جدید و برون‌سپاری، در حال کاهش باشند که می‌تواند باعث شکاف برداشت عمومی از ارزش حرفه شود.

این پژوهش نشان می‌دهد حسابداران فرصت دارند نقش خود را شفاف‌تر کنند، ارزش ملموس حضور خود در بخش‌های مختلف را نشان دهند و به حوزه‌های مشاوره‌ای اقبال نشان دهند که با نیازهای اجتماعی هم‌راستا هستند. گفتنی است، ICAS قصد دارد از این بینش‌ها برای تدوین رهنمودهای آتی، توسعه‌ی حرفه و افزایش تعامل عمومی استفاده کند.

۱۷ سپتامبر ۲۰۲۵، www.accountancyage.com

انکار هستند. واقعیت این است که حتی زمانی که Big Four بر فرهنگ، فراگیری و نوآوری تأکید می‌کنند، پاداش‌های مالی به شدت در بالاترین سطوح متمرکز شده است. اما آینده‌ی جذب نسل‌های جدید به این حرفه، به این بستگی دارد که آیا این مؤسسات می‌توانند سودآوری را با فرصت‌های گسترده‌تر پیوند دهند یا تنها با توزیع سود میان شرکا.

www.accountancyage.com، ۲۹ اکتبر ۲۰۲۵

قرار گرفتن سود به جای توسعه‌ی رهبری، در اولویت مؤسسات بیگ فور

آمارهای جدید چهار مؤسسه‌ی بزرگ حسابرسی، Deloitte، PwC، EY و KPMG نشان می‌دهد که ورودی شرکای جدید به پایین‌ترین سطح طی پنج سال گذشته رسیده است؛ این مهم نشانه‌ای روشن از این است که اولویت اصلی این مؤسسات به جای توسعه رهبری، حفاظت از سود و تثبیت ساختار مالی‌شان است.

در سال‌های پس از کرونا، مؤسسات بزرگ حسابرسی با امید به رونق خدمات مشاوره‌ای، به‌طور گسترده نیرو استخدام کردند و تعداد بالایی از مدیران را در سمت شریک قرار دادند. اما اکنون، همان مؤسسات با پیامدهای آن دوره روبه‌رو هستند. یعنی بازاری با رشد آهسته، هزینه‌هایی روبه‌افزایش و مدل‌هایی که با ظهور هوش مصنوعی در حال دگرگونی‌اند. در چنین شرایطی، ترفیع مدیران به سمت شریک؛ یک تصمیم مالی حساس است که می‌تواند میلیون‌ها پوند سود را تحت‌تأثیر قرار دهد. به همین دلیل است که مؤسسات با احتیاطی بی‌سابقه مسیر شراکت را محدود کرده‌اند. با وجود کاهش یا توقف رشد درآمد، دریافتی شرکا در بسیاری از مؤسسات نه‌تنها کم نشده، بلکه افزایش هم داشته است.

این واقعیت نشان می‌دهد که رهبری عالی تصمیم گرفته فشار اقتصادی را نه بر شرکای فعلی، بلکه بر نسل آینده وارد کند. منطق حاکم ساده اما قاطع است، وقتی درآمد رشد نمی‌کند، چرا باید افراد بیشتری را در سود شریک کنیم. حاصل این منطق آن است که مدیران ارشد امیدوار به شراکت، اکنون باید نه‌فقط عملکرد عالی، بلکه مدلی از سودآوری خود در آینده کسب‌وکار را ارائه دهند؛ مدلی که مؤسسه مطمئن باشد در پنج سال آینده هم سودآور باقی خواهد ماند. یکی از راهکارهای کلیدی مؤسسات برای مدیریت این شرایط، گسترش نقش «شریک حقوق‌بگیر» است.

این نقش از نظر جایگاه سازمانی اعتبار دارد، اما برخلاف شریک

برای بسیاری از این مؤسسات، حفظ سطح بالای پاداش شرکا هدفی راهبردی در بر دارد؛ این پرداخت‌ها ابزار اصلی برای حفظ و جذب استعدادهای رده‌بالا محسوب می‌شوند. با این حال، همین مسئله ساختار شراکت را زیر ذره‌بین سیاست‌گذاران قرار داده است. به‌ویژه با توجه به بررسی خزانهداری انگلستان برای اعمال بیمه‌ی ملی بر درآمد شرکا، در صورت اجرای آن، نرخ مالیات مؤثر برای شرکا ممکن است از ۵۰ درصد عبور کند و توازن مالی مدل شراکت را تهدید نماید.

نتایج عملکرد EY تفاوت عملکرد بخش‌های مختلف را آشکار می‌کند:

- حسابرسی: رشد ۳٪
- مالیات: رشد ۵٪
- مشاوره در معاملات: رشد چشمگیر ۱۰٪
- مشاوره: کاهش برای دومین سال متوالی

این الگو در سراسر Big Four تکرار می‌شود و بازتابی از تغییر گسترده‌تر در بازار خدمات حرفه‌ای است؛ جایی که استفاده از هوش مصنوعی و برون‌سپاری توسط مشتریان، نیاز به تیم‌های مشاوره‌ای بزرگ را کاهش داده است.

در چنین فضایی، سرمایه‌گذاری در فناوری به میدان رقابت جدید تبدیل شده است. تعهد جهانی EY برای اختصاص ۱ میلیارد دلار به ابزارهای حسابرسی و هوش مصنوعی و توسعه‌ی پلتفرم جدید فناوری محور، نشان از تمرکز بر کارایی بلندمدت دارد نه صرفاً افزایش درآمد کوتاه‌مدت. خودکارسازی ممکن است در کوتاه‌مدت درآمد را افزایش ندهد، اما می‌تواند حاشیه‌ی سود را در محیطی که مشتریان خواهان خدمات بیشتر با هزینه‌ی کمتر هستند، حفظ کند.

• اقتصاد مدل شراکت در حال تغییر است
چرخه‌ی فعلی ممکن است آغازگر دگرگونی ساختاری در نحوه‌ی فعالیت مؤسسات حسابرسی با مدل شراکتی باشد.

فرمول سنتی، یعنی رشد از طریق افزایش نیروی انسانی، گسترش درآمد از راه مشاوره و پاداش بر اساس سهم شرکت، اکنون تحت فشار است. کارایی مبتنی بر هوش مصنوعی و انتظار مشتریان برای خدمات دیجیتال یکپارچه، مؤسسات را واداشته تا با نیروی انسانی کمتر، کار بیشتری انجام دهند.

کاهش جذب فارغ‌التحصیلان تازه‌وارد در Big Four نیز نشانه‌ای از تغییر در مسیر ورود استعدادهای جوان است. در همین حال، پرداخت‌های بالا به شرکا به نمادی سیاسی تبدیل شده‌اند. در شرایطی که حقوق بخش عمومی در رکود است و درخواست برای مالیات بالاتر بر خدمات حرفه‌ای افزایش یافته، رشد سود شرکا می‌تواند بحث عدالت و پاسخگویی اجتماعی را داغ‌تر کند. مؤسسات اکنون با چالشی حساس روبه‌رو هستند، این که چگونه بین پاداش‌دهی به شرکا و نشان دادن ارزش اجتماعی تعادل برقرار کنند.

افزایش حقوق و مزایای شرکا همیشه خبرساز بوده است، زیرا نشانه‌ای از اعتماد به رهبری، سودآوری مدل شراکتی و تا حدی موفقیت در کنترل هزینه‌ها محسوب می‌شود. اما در عین حال، شکاف فزاینده میان شرکا و سایر کارکنان را نمایان می‌سازد. برای نیروهای جوان‌تر، مسیرهای ارتقای طولانی‌تر، جایگزینی ناشی از هوش مصنوعی و رکود حقوق و مزایا، چالش‌های غیر قابل

سهام‌دار، سهمی از سود مؤسسه ندارد.

چرا این مدل گسترش یافته است؟

- مؤسسات می‌خواهند استعدادهای ارزشمند را نگه دارند؛
- اما نمی‌خواهند حلقه‌ی شرکای سهام‌دار را بزرگ‌تر کنند؛
- بنابراین ترفیع به سمت «شریک حقوق‌بگیر» به‌عنوان یک مرحله‌ی میانی عمل می‌کند.

به همین دلیل، برای بسیاری از مدیران، مسیر شراکت واقعی دو مرحله‌ای شده است: ابتدا شریک حقوق‌بگیر؛ و تنها در صورت مساعد بودن شرایط بازار، شریک سهام‌دار.

شاید مهم‌ترین دلیل باریک شدن مسیر ترفیع به سمت شریک مؤسسه، نه شرایط فعلی بازار، بلکه ابهام ناشی از هوش مصنوعی باشد. مؤسسات می‌دانند که بخش قابل ملاحظه‌ای از خدمات‌شان به‌ویژه در حسابرسی، مالیات و بخش‌هایی از خدمات مشاوره‌ای در معرض خودکارسازی است. بنابراین ارزشی که امروز یک مدیر به مؤسسه می‌آورد، ممکن است پایدار نباشد.

حال پرسش اصلی این است که اگر این فرد را شریک کنیم، آیا پنج سال آینده هم سودآور خواهد بود؟

وقتی پاسخ روشن نباشد، مؤسسات ترجیح می‌دهند ترفیع را به تعویق بیندازند. اگرچه بازی تغییر کرده است، نه بازیگران؛ از این رو اگر در چرخه‌ی سال ۲۰۲۵ به شراکت نرسیدید، به آن به‌عنوان شکست فردی نگاه نکنید. آنچه تغییر کرده، زمین بازی و قواعد آن است.

- مؤسسات در وضعیت دفاعی‌اند.
- به حوزه‌های کم‌ریسک‌تر مثل حسابرسی و مالیات بازمی‌گردند.
- نقش‌های مشاوره‌ای پرهزینه را کوچک می‌کنند.
- و ترفیع به درجه‌ی شریک را به حداقل می‌رسانند تا سود تثبیت شود.
- تا زمانی که بازار مشاوره جان تازه‌ای نگیرد یا مؤسسات مدل‌های درآمدی مطمئن‌تری برای هوش مصنوعی پیدا نکنند، مسیر شراکت همچنان نیمه‌باز خواهد ماند و فقط برای افرادی با ارزش‌آفرینی استثنایی کاملاً گشوده می‌شود.

www.accountancyage.com، ۲۱ نوامبر ۲۰۲۵

حقوق آغاز به کار در مؤسسات حسابرسی در حال افزایش است

بر اساس بررسی که اخیراً توسط انجمن حسابداران رسمی آمریکا انجام شده است، حقوق‌های آغاز به کار در مؤسسات حسابرسی که نسبت

به سایر حرفه‌ها پایین‌تر بود، مدت‌ها به‌عنوان یکی از چالش‌های جذب دانشجویان به حوزه‌ی حسابرسی مطرح بوده است. نتایج نظرسنجی که اخیراً منتشر شد، نشان می‌دهد مؤسسات حسابرسی در حال افزایش حقوق فارغ‌التحصیلان تازه جذب شده هستند.

بر اساس این نظرسنجی در سال ۲۰۲۵، حقوق آغاز به کار برای افراد تازه استخدام که دارای مدرک کارشناسی ارشد هستند، تقریباً ۱۷٪ افزایش یافته و به میانگین ۶۷,۷۵۰ دلار رسیده است (نسبت به نظرسنجی قبلی در سال ۲۰۲۳). حقوق افرادی که دارای مدرک کارشناسی هستند نیز ۱۱٪ افزایش یافته و به ۶۰,۸۳۴ دلار رسیده است.

بیشترین رشد در حقوق آغاز به کار برای فارغ‌التحصیلان کارشناسی ارشد در مؤسساتی با خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتریان، کمتر از ۵ میلیون دلار بوده است. این مؤسسات ۸۱٪ از ۱۰۷۳ مؤسسه‌ای را که در این نظرسنجی شرکت کردند، تشکیل می‌دهند. این نظرسنجی هر دو سال یک‌بار توسط AICPA و از طریق سایت CPA.com انجام می‌شود. این نظرسنجی بزرگ‌ترین مطالعه‌ی معیارسنجی مؤسسات حسابرسی شرکت‌های دارای منافع عام است. این نظرسنجی داده‌هایی کلی درباره‌ی حرفه‌ی حسابداری و جزئیات مؤسسات بر اساس اندازه و حوزه‌ی فعالیت‌شان ارائه می‌دهد. نظرسنجی ۲۰۲۵ که از ۵ می تا ۱۸ ژوئیه ۲۰۲۵ انجام شد، شاخص‌های کلیدی عملکرد و اطلاعات مالی و مدیریتی مهم سال مالی ۲۰۲۴ را نشان می‌دهد که برای اولین بار شامل داده‌هایی درباره‌ی استفاده‌ی مؤسسات از هوش مصنوعی و اتوماسیون نیز است.

• افزایش حقوق در تمام سطوح

مؤسسات گزارش دادند که حقوق در تمام ۱۰ موقعیتی که نظرسنجی مورد بررسی قرار داده است، افزایش یافته است. بیشترین میزان افزایش‌ها در مقایسه با نظرسنجی ۲۰۲۳، مربوط به حقوق مدیران بوده است که طی دو سال ۱۵٪ افزایش یافته است.

شرکا و صاحبان مؤسسات نیز افزایش دو رقمی داشتند، به طوری که حقوق آن‌ها ۱۰٪ افزایش یافته و به ۲۰۲,۵۲۱ دلار رسیده است که این میانگین تحت تأثیر مؤسسات کوچک‌تر است که اکثریت پاسخ‌دهندگان را تشکیل می‌دهند. همچنین درآمد خالص باقی‌مانده برای هر صاحب مؤسسه ۱۲٪ افزایش یافته و به ۲۵۲,۶۶۳ دلار رسیده است.

لیزا سیمپسون، CPA و معاون بخش خدمات مؤسسات در AICPA گفت: «حقوق آغاز به کار بالاتر و پرداخت رقابتی‌تر در تمام سطوح، قطعاً به مؤسسات حسابرسی کمک خواهد کرد تا استعدادها را بیشتری جذب و حفظ کنند. این حرفه در این زمینه پیشرفت داشته، اما باید همچنان پرداخت‌ها را نسبت به فرصت‌های شغلی دیگر ارزیابی و بازنگری کنیم.

• رشد درآمد ادامه دارد اما آهسته‌تر

افزایش حقوق آغاز به کار در شرایطی رخ داد که رشد درآمد مؤسسات آهسته‌تر اما همچنان ادامه دارد بود. مؤسسات در تمام هفت دسته‌ی درآمدی که نظرسنجی دنبال می‌کند، افزایش درآمد خالص سالانه گزارش کردند. روند افزایش خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری (NCF) بر اساس اندازه‌ی مؤسسه به شرح زیر است:

- در مؤسسات با درآمد سالانه‌ی کمتر از ۲۰۰,۰۰۰ دلار، میانه‌ی

یا نگرانی درباره‌ی بازگشت سرمایه، کمبود تخصص یا رهبری داخلی و همچنین عدم اطلاع از نقطه‌ی شروع است.

تنها ۵ درصد از مؤسسات، آموزش رسمی برای کارکنان فراهم کرده‌اند تا نقش‌های استراتژیک را در مواجهه با اتوماسیون بر عهده بگیرند و ۲۶ درصد آموزش غیررسمی و گاه‌به‌گاه ارائه کرده‌اند. کمی بیش از یک سوم هنوز در حال بررسی گزینه‌های خود هستند.

با خودکار شدن کارهای تکراری و دستی، مؤسسات باید تصمیم بگیرند چگونه از ظرفیت اضافی به دست آمده استفاده کنند. یک سوم از مؤسسات هنوز برنامه‌های ندارند. مؤسساتی که برنامه دارند، اولویت خود را بهبود کیفیت زندگی کارکنان اعلام کرده‌اند، به طوری که ۴۵٪ از پاسخ‌دهندگان گفتند قصد دارند ساعات کاری را کاهش دهند تا تعادل کار و زندگی بهبود یابد. همچنین مؤسسات برنامه دارند خدمات مشاوره‌ای بیشتری ارائه دهند (۴۰٪)، حجم کاری مشتریان را بدون افزایش نیروی انسانی افزایش دهند (۳۹٪) یا خدمات یا تخصص‌های جدیدی عرضه کنند (۲۰٪).

هارتمن می‌گوید: «هرچند برخی مؤسسات در به‌کارگیری هوش مصنوعی و اتوماسیون محتاطانه عمل می‌کنند، اما دیدن این که به مزایای آن فکر می‌کنند و آینده‌نگر هستند، هیجان‌انگیز است.

www.journalofaccountancy.com، ۱۱ سپتامبر ۲۰۲۵

تقویت درک مفهوم رشد: ۶ استراتژی مشترک میان مؤسسات حسابرسی با رشد بالا

در نظرسنجی جهانی که اخیراً از متخصصان مالیاتی و حسابداری در مؤسسات با اندازه‌های مختلف انجام شده است، اکثر این مؤسسات افزایش درآمد را تجربه کرده‌اند. همچنین این نظرسنجی که در گزارشی تحت عنوان، حسابداران آماده برای آینده، منتشر شده است، تفاوت‌های جالبی را میان اقدامات مؤسسات با رشد بالا و رویکرد مؤسساتی که رشدشان ثابت یا رو به کاهش بوده، نشان داده است. بر اساس داده‌های پیوست گزارش، مؤسسات با رشد بالا که با رشد درآمدی ۵ درصد یا بیشتر تعریف شده‌اند، در سه سال گذشته بیشتر از سایرین تغییراتی را برای بهبود خدمات به مشتریان و افزایش توانایی کارکنان در ارائه‌ی خدمات ایجاد کرده‌اند.

مؤسسات با رشد بالا در شش حوزه سرمایه‌گذاری کرده‌اند که اختلاف میان رویکرد آنان را با مؤسساتی که رشد ثابت یا کاهشی داشته‌اند، آشکار

خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۱۰۶,۳۰۱ دلار و رشد سالانه ۵.۲ درصد بود.

• در مؤسسات با درآمد ۲۰۰,۰۰۰ تا ۵۰۰,۰۰۰ دلار، میان‌ه‌ی خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۳۳۰,۰۰۰ دلار و رشد سالانه ۵.۸ درصد بود.

• در مؤسسات با درآمد ۵۰۰,۰۰۰ تا ۷۵۰,۰۰۰ دلار، میان‌ه‌ی خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۶۰۹,۸۵۲ دلار و رشد سالانه ۶.۱ درصد بود.

• در مؤسسات با درآمد ۷۵۰,۰۰۰ تا ۱.۵ میلیون دلار، میان‌ه‌ی خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۱ میلیون دلار و رشد سالانه ۷.۱ درصد بود.

• در مؤسسات با درآمد ۱.۵ تا ۵ میلیون دلار، میان‌ه‌ی خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۲.۶ میلیون دلار و رشد سالانه کمی کمتر از ۶ درصد بود.

• در مؤسسات با درآمد ۵ تا ۱۰ میلیون دلار، میان‌ه‌ی خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۶.۵ میلیون دلار و رشد سالانه ۶ درصد بود.

• در مؤسسات با درآمد بیش از ۱۰ میلیون دلار، میان‌ه‌ی خالص حق الزحمه‌ی دریافتی از مشتری ۱۷.۷ میلیون دلار و رشد سالانه ۹.۱ درصد بود.

اگرچه رشد در تمام بخش‌ها پایدار بود، اما نسبت به دو سال قبل آهسته‌تر شده است. نرخ رشد سالانه‌ی NCF در مقایسه با نظرسنجی ۲۰۲۳ بین ۰.۴ تا ۴.۲ درصد کاهش یافته است. برای همه‌ی مؤسسات، رشد سالانه میان ۶.۷ درصد بود در حالی که در نظرسنجی قبلی ۹.۱ درصد گزارش شده بود.

سیمپسون می‌گوید: نتایج ۲۰۲۳ از بهبود پس از همه‌گیری کرونا متاثر شد، اما نتایج ۲۰۲۵ ممکن است تحت تأثیر عوامل متعددی مانند ارزیابی استراتژیک مشتریان موجود و ظرفیت مؤسسه در بررسی فرصت‌های جدید باشد.

ارین هارتمن، CPA و مدیر ارشد بخش خدمات مؤسسات در AICPA نیز معتقد است که مؤسسات آماده‌ی حرکت به سوی رشد استراتژیک هستند و در حال تحول مدل کسب‌وکار در بخش حسابرسی شرکت‌های دارای منافع عام هستند.

• نگاه به هوش مصنوعی و اتوماسیون

برای اولین بار، نظرسنجی ۲۰۲۵ درباره‌ی نگرش‌ها و اقدامات مؤسسات در رابطه با هوش مصنوعی و اتوماسیون سوال کرد. نتایج نشان می‌دهد که بیشتر مؤسسات به این فناوری‌ها علاقه‌مندند، اما تعداد کمی اقدامات عملی برای ادغام استراتژیک آن‌ها انجام داده‌اند.

۶۵ درصد از مؤسسات نگرش مثبت یا باز به پذیرش ابزارهای جدید دارند و ۵۶ درصد تا حدی یا کاملاً به توانایی خود برای سازگاری با هوش مصنوعی و اتوماسیون طی سه سال آینده اطمینان دارند.

اما این احساسات مثبت هنوز به پذیرش گسترده منجر نشده است، تنها ۱۳ درصد از مؤسسات گزارش دادند که هوش مصنوعی و اتوماسیون را به طور موفقیت‌آمیز به کار گرفته‌اند. مهم‌ترین موانع پذیرش شامل نبود زمان کافی برای بررسی یا پیاده‌سازی فناوری، محدودیت بودجه

می‌کند و می‌تواند برای مؤسسات جا مانده، درس‌آموز باشد. سه حوزه‌ی متداول تغییر در مؤسسات با رشد بالا بر بهبود خدمات به مشتریان تمرکز دارد:

- متنوع‌سازی یا ایجاد خدمات جدید
- افزایش سرمایه‌گذاری در بازاریابی/ تلاش برای متمایزسازی مؤسسه از رقبا

- بهبود ارتباط با مشتری از طریق کانال‌های ارتباطی دیجیتال
- سه حوزه‌ی دیگر بر توانمندسازی کارکنان برای خدمت‌رسانی بهتر به مشتریان متمرکز است:

- ارتقای قابلیت‌های تحلیل داده‌ها و هوش تجاری
- جذب نیروی انسانی بیشتر
- سرمایه‌گذاری در توسعه‌ی حرفه‌ای و آموزش کارکنان

بیشتر مؤسسات در چند سال اخیر حداقل رشد اندکی را تجربه کرده‌اند و انتظار دارند این روند ادامه یابد. با این حال، رشد، تنها از طریق جذب مشتریان بیشتر حاصل نمی‌شود. افزایش بهره‌وری می‌تواند به رشد سودآوری منجر شود و افزودن خدمات جدید می‌تواند حتی با تعداد مشتری کمتر، درآمد را افزایش دهد. برای بیشتر مؤسسات، دستیابی به رشد، به ترکیبی از افراد مناسب که از فناوری مناسب استفاده می‌کنند نیاز دارد.

www.journalofaccountancy.com، ۱ نوامبر ۲۰۲۵

بررسی نقش فناوری در حسابداری مدرن

صنعت حسابداری در آستانه‌ی تغییرات گسترده‌ای قرار دارد؛ از فناوری‌های در حال تحول گرفته تا تغییر مقررات و افزایش تقاضای مشتریان. گاس مالزیس، رئیس هیات مدیره‌ی شرکت IRIS Software و مارک چمبرز، مدیرعامل IRIS Accountancy، در این مطلب به دنبال بررسی چگونگی کمک به حسابداران هستند تا در این پیچیدگی‌ها مسیر خود را پیدا کنند و در عین حال پاسخگوی نیازهای روزمره کاری‌شان باشند.

حسابداری، صنعتی در نقطه‌ی عطف

گاس مالزیس با بیش از ۳۵ سال تجربه در حوزه‌ی فناوری اعتراف می‌کند که هرگز با حرفه‌ای پرتقاضا به اندازه‌ی حسابداری روبرو نشده است. وقتی با پول و مالیات مردم سروکار دارید، اهمیت و حساسیت بسیار بالاست. وی معتقد است، یک اشتباه کوچک می‌تواند عواقب جدی

داشته باشد. بنابراین دقت در این صنعت بسیار حیاتی است. با این حال، حسابداران فقط به فناوری قابل اعتماد نیاز ندارند، بلکه به فناوری نیاز دارند که به آن‌ها کمک کند سریع‌تر نوآوری کنند. حسابداران از ابزارهای خود انتظار بیشتری دارند. آن‌ها می‌خواهند نوآوری سریع‌تری داشته باشند تا همیشه یک قدم جلوتر باشند. از این رو، بیشتر به دنبال فناوری هستند که به آن‌ها امکان ارائه‌ی خدمات بیشتر و سریع‌تر را بدهد. در حالی که نیاز به اعتماد و قابلیت اطمینان در حسابداری تغییری نکرده، اما نیاز به سرعت و نوآوری، روز به روز بیشتر شده است و این چالشی است که حرفه مستقیماً با آن روبرو شده است.

تغییر نگرش حسابداران

مارک چمبرز تغییرات را به صورت زنده می‌بیند. جایی که قبلاً مؤسسات ارائه دهنده‌ی خدمات حسابداری فقط سعی می‌کردند در برابر تالطم‌های اقتصادی مقاومت کنند، اما اکنون با ذهنیتی استراتژیک‌تر به آینده نگاه می‌کنند.

تغییر در حال وقوع است. وظیفه‌ی حسابداران دیگر فقط پر کردن اظهارنامه‌ی مالیاتی نیست. آن‌ها به مشاوران مورد اعتماد مشتریان تبدیل شده‌اند و می‌خواهند ارزش بیشتری اضافه کنند و حضورشان را در کسب‌وکارهای تجاری گسترش دهند. اما واقعیت این است که رشد، نیازمند بیش از یک ذهنیت درست است، منابع نیز لازم است و در حال حاضر حسابداران با مهارت کافی در بازار وجود ندارند. کمبود مهارت در صنعت چالشی است که وجود دارد. حسابداران انتظار دارند خدمات بیشتری ارائه دهند، اما نیروی کار کافی برای انجام این کار نیست و این جاست که فناوری اهمیت پیدا می‌کند.

گاس و مارک هر دو تأکید کردند که پذیرش فناوری اکنون به عنوان کلید رشد دیده می‌شود. با فراهم آوردن راهکارهایی که وظایف زمان‌بر مانند تکمیل اظهارنامه مالیاتی پایان سال را خودکار می‌کنند، حسابداران می‌توانند زمان بیشتری برای تمرکز روی خدمات با ارزش‌تر داشته باشند. گاس می‌گوید، ما می‌خواهیم به حسابداران کمک کنیم که کسب‌وکارهای‌شان را بدون خستگی زیاد توسعه دهند. چه از طریق اتوماسیون و چه ابزارهای مبتنی بر ابر، هدف ما این است که آزادی برای دستیابی به رشد و تحول را به آن‌ها بدهیم.

جایی که پذیرش فناوری معمولاً شکست می‌خورد

اما در حالی که بسیاری از شرکت‌ها به استفاده از فناوری خود اعتماد دارند، گاس و مارک هر دو به یک نقطه‌ی کور رایج اشاره کردند؛ شکافی بین آنچه مؤسسات ارائه دهنده‌ی خدمات حسابداری فکر می‌کنند به خوبی انجام می‌دهند و آنچه واقعاً به دست می‌آورند.

حسابداران ممکن است از نرم‌افزار استفاده کنند، اما اغلب از پتانسیل کامل آن بهره نمی‌برند، به خصوص در زمینه‌ی توسعه‌ی عملیات یا ادغام خدمات جدید.

گاس معتقد است، مشکل نبود نوآوری نیست، مشکل کمبود منابع است. حسابداران می‌خواهند خدمات بیشتری ارائه دهند، اما نیروی کافی ندارند. آن‌ها به دنبال راهکارهایی هستند که بدون کاهش کیفیت، به آن‌ها کمک کند خدمات بیشتری ارائه دهند و این فقط محدود به داشتن ابزارهای مناسب

نیست، بلکه استفاده‌ی درست از آن‌هاست. گاس و مارک اشاره کردند که بسیاری از مؤسسات هنوز در مدیریت پایه‌ای فناوری مشکل دارند. مارک گفت: حسابداران متخصص IT نیستند. نباید انتظار داشت که سرورها یا امور فنی را خودشان مدیریت کنند. آن‌ها به راهکارهای ساده و بدون نیاز به به‌روزرسانی و نظارت مداوم نیاز دارند. در این‌جا فناوری ابری واقعاً می‌درخشد. فناوری ابری به مؤسسات اطمینان می‌دهد که سیستم‌هایشان امن، به‌روز و مطابق مقررات است. آنگاه نگرانی درباره‌ی مدیریت زیرساخت ندارند و همه چیز برایشان انجام می‌شود.

آینده‌ی متمرکز بر نوآوری‌ها و صرفه‌جویی در زمان

گاس و مارک موافقت کردند که فناوری با صرفه‌جویی در زمان در قلب تحول صنعت خواهد بود. با فشار بیشتر روی حسابداران برای انجام کارهای بیشتر، هر فناوری که بتواند کارهای معمول را خودکار کند ارزشمند خواهد بود. اما موضوع فقط کارایی نیست، بلکه اجازه دادن به حسابداران برای تمرکز بر روی خدمات با ارزش افزوده است که مشتریان به طور فزاینده‌ای درخواست می‌کنند.

با پیشرفت فناوری، هوش مصنوعی نیز نقش فزاینده‌ای در کمک به حسابداران برای بهینه‌سازی فرایندها خواهد داشت. اما گاس تأکید کرد که در حالی که هوش مصنوعی مزایای زیادی دارد، باید به شکلی ادغام شود که حریم خصوصی و محرمانگی را حفظ کند. وی افزود، حسابداران با اطلاعات بسیار حساسی سروکار دارند. پس هر فناوری که به کار می‌برد باید اطمینان دهد که این اطلاعات امن باقی می‌ماند.

حسابداران ستون فقرات اقتصاد هستند. کار ما این است که اطمینان حاصل کنیم ابزارها و پشتیبانی لازم را دارند تا به تحول ادامه دهند و ارزش بیشتری به مشتریان‌شان ارائه دهند.

www.accountancyage.com. ۲۵ سپتامبر ۲۰۲۵

جایگاه بالای PwC در جذب و پرورش کارآموزان حسابداری

پرایس واتر هاوز کوپرز همچنان یکی از برترین کارفرمایان برای فارغ‌التحصیلان رشته‌ی حسابداری در انگلیس است و در رتبه‌ی دوم نظرسنجی ۱۰۰ مؤسسه‌ی برتر قرار گرفته است. این مؤسسه

امسال بیش از هزار فارغ‌التحصیل و دانشجوی را جذب کرده است. برای دانشجویانی که به دنبال نخستین مقصد کاری هستند، این مؤسسه از جایگاه بسیار بالایی برخوردار است؛ چرا که مقیاس بزرگ و آموزش ساختارمند، نشانه‌های قوی هستند.

• تصویر کلی از وضعیت فارغ‌التحصیلان

گزارش‌های اخیر نشان می‌دهند که تعداد فرصت‌های شغلی برای

فارغ‌التحصیلان رشته‌ی حسابداری کاهش یافته و رقابت برای مشاغل در سطح ابتدایی افزایش یافته است. در حالی که نرخ بیکاری به بالاترین حد در چهار سال اخیر رسیده است، بخش خدمات مالی همچنان استخدام دارد، اما مسیرهای ورود به این حوزه سخت‌تر از سال قبل شده است. از این رو، شرایط برای تازه‌واردان و دانشجویانی که برای سال ۲۰۲۶ برنامه‌ریزی می‌کنند، تغییر کرده است.

• چه چیزهایی در نقش‌های ابتدایی تغییر کرده‌اند؟

پایه‌ی هرم شغلی دیگر مانند گذشته نیست. ابزارهای نرم‌افزاری می‌توانند استخراج، تطبیق و بررسی مجموعه داده‌های بزرگ را سریع‌تر از تیمی از کارآموزان با صفحات گسترده انجام دهند. این فناوری‌ها، مدل سنتی «شاگردی» در حوزه‌ی حسابداری و مالیات را فشرده کرده و کارآموزان را زودتر وارد وظایفی با نیاز به قضاوت حرفه‌ای می‌کنند. کار از بین نرفته است؛ بلکه تجدیدساختار یافته و بیشتر حول کنترل‌ها، منشأ داده‌ها و تبیین نتایج می‌چرخد تا تکرار کار دستی.

• پیامدها برای مؤسسات

اگر تعداد ورودی‌ها کاهش یابد، سرمایه‌گذاری روی هر کارآموز باید افزایش یابد. مسیر ایجاد ارزش اکنون از طریق مواجهه‌ی زودتر با مشتریان، آموزش‌های سناریومحور در زمینه‌ی به کارگیری تردید حرفه‌ای و هدایت ساختاریافته جهت تحلیل و تبیین نتایج ابزارها، می‌گذرد. این شرایط فرصتی برای گسترش مسیرهای ورود است. مسیرهای کارآموزی و برنامه‌های مختص دانشجویان و تازه‌واردان، می‌توانند توانایی قضاوت عملی را از سنین پایین‌تری پرورش دهند. برنامه‌های هدفمند در زمینه‌ی کار با داده، مدیریت ریسک و گزارش‌های ESG نیز با تقاضاهای روبه‌رشد منطبق هستند.

• چه چیزهایی برای داوطلبان اهمیت دارد؟

توانایی اعمال قضاوت حرفه‌ای، اکنون از تعداد وظایف انجام‌شده مهم‌تر است. داوطلبانی که می‌توانند محیط‌های کنترلی را ترسیم کنند، خروجی یک مدل را زیر سوال ببرند و محدودیت‌های آن را برای افراد غیرمتخصص توضیح دهند، نسبت به افرادی که صرفاً با تکنیک‌های سنتی وارد می‌شوند، سریع‌تر پیشرفت خواهند کرد. آشنایی با تحلیل‌های حسابداری و ابزارهای بررسی مبتنی بر داده، اکنون ضرورت محسوب می‌شود، نه یک مزیت اضافی.

این تغییرات نیازمند تبدیل شدن به مهندس نرم‌افزار نیست، اما نیازمند کنجکاوی در مورد منشأ داده‌ها و اعتمادبه‌نفس برای به چالش کشیدن نتایج مشکوک است. گزارش‌های نهادهای حرفه‌ای و انجمن‌های تخصصی نیز همین نکته را تأیید می‌کنند؛ رهبران مالی از شکاف مهارتی در تقاطع اتوماسیون و سطوح ابتدایی کار جوانان سخن می‌گویند.

• مدیریت چالش

نگرانی موجهی وجود دارد که کاهش جذب فارغ‌التحصیلان می‌تواند به تضعیف نسل‌های آینده‌ی رهبری منجر شود. پاسخ آن، صرفاً استخدام کمتر و فشار بر بهره‌وری نیست؛ بلکه باید مشاغل ابتدایی بازطراحی شوند تا کارآموزان سریع‌تر به مرحله‌ی قضاوت حرفه‌ای برسند و در عین حال، دامنه‌ی مهارتی وسیعی داشته باشند. این مهم نیازمند تشکیل

از بزرگ‌ترین توافقات حقوقی در زمینه دعاوی اوراق بهادار علیه مؤسسات حسابرسی در دهه‌ی اخیر توصیف کردند.

یکی از کارشناسان کنترل داخلی دیلویت، پس از مرور عملکرد شرکت در این پروژه، یادداشتی شش‌صفحه‌ای نوشته است که در آن اذعان داشته، دیلویت باید بیشتر به هشدارهای مربوط به افشایات پروژه توجه می‌کرده است. با وجود این، دیلویت در بیانیه‌ای اعلام کرد که همچنان از کیفیت حسابرسی خود دفاع می‌کند و تنها برای اجتناب از هزینه و کشمکش‌های حقوقی بیشتر، این توافق را انجام داده است.

www.ft.com. ۱۷ اکتبر ۲۰۲۵

همکاری ACCA و مرکز هیات‌های مشورتی برای تقویت نقش مشاوره‌ای حسابداران

انجمن حسابداران خبره (ACCA) همکاری خود را با مرکز هیات‌های مشورتی آغاز کرده است تا توانمندی‌های مشاوره‌ای حسابداران را ارتقاء دهد. این همکاری فرصتی فراهم می‌کند تا اعضای ACCA بتوانند از آموزش‌ها، پژوهش‌ها و شبکه‌سازی بهره‌مند شوند و تأثیر خود را بر تصمیم‌گیری‌های راهبردی در سازمان‌ها در سراسر جهان افزایش دهند.

این همکاری فرصت‌هایی برای ارتقای مهارت‌های مشاوره‌ای و دسترسی به نقش‌های راهبردی در سطوح بالاتر، برای حسابداران ارائه می‌دهد. توافق این همکاری که در سپتامبر آغاز شده است، با هدف ترکیب تخصص ACCA در توسعه‌ی حرفه، با پژوهش‌ها و چارچوب‌های مرکز هیات‌های مشورتی جهت ایجاد تعامل مؤثر با این مرکز شکل گرفته است.

از طریق این طرح، اعضای ACCA می‌توانند به ابزارهای عملی، بینش‌های تخصصی و فرصت‌های شبکه‌سازی دسترسی پیدا کنند تا نفوذ خود را در تصمیم‌گیری‌های سازمانی تقویت کنند.

لوسیا رئال مارتین، مدیر اجرایی بخش ارتباطات در ACCA اظهار داشت، متخصصان مالی، شرکای مورد اعتماد کسب‌وکارها هستند و بسیاری از آن‌ها به‌طور فزاینده‌ای نقش‌های مشاوره‌ای را برعهده می‌گیرند که آینده‌ی سازمان‌ها را شکل می‌دهد. همکاری با مرکز هیات‌های مشورتی ابزارهای عملی و پل ارتباطی را در اختیار اعضا قرار می‌دهد تا تأثیر خود را عمیق‌تر کنند و در ایجاد ارزش پایدار در سطح راهبردی مشارکت داشته باشند. این همکاری دسترسی اعضای ACCA

تیم کارآموزان با سرپرست‌های باتجربه از همان هفته‌ی اول، استفاده از پرونده‌های واقعی به جای مطالعات شبیه‌سازی‌شده، و سنجش یادگیری بر اساس تصمیمات اتخاذشده و قابل دفاع است.

• جایگاه حرفه‌ی حسابداری

جایگاه برتر PWC نشان می‌دهد که این حرفه هنوز می‌تواند توجه دانشجویان برتر را جلب کند. وظیفه‌ی مؤسسات این است که مشاغل ابتدایی را به‌عنوان موتور کیفیت حسابرسی و رشد مشاوره‌ای ببینند، نه صرفاً هزینه‌ای برای ارائه‌ی خدمات. وظیفه‌ی فارغ‌التحصیلان نیز این است که شواهدی از قضاوت حرفه‌ای و توانایی توضیح اعداد ارائه دهند، نه فقط مهارت در پردازش آن‌ها. حرفه‌ی حسابداری می‌تواند در این زمینه پیشرو باشد و نشان دهد که مسیرهای ورود جدید، چگونه متخصصان بهتر و تیم‌های انعطاف‌پذیرتری ایجاد می‌کنند.

www.accountancyage.com. ۲۵ سپتامبر ۲۰۲۵

موافقت Deloitte برای پرداخت ۳۴ میلیون دلار غرامت به دلیل شکایت سهام‌داران

مؤسسه‌ی دیلویت موافقت کرده است مبلغ ۳۴ میلیون دلار بپردازد تا شکایت سهام‌داران درباره‌ی حسابرسی پروژه‌ی نیروگاه هسته‌ای نیمه‌کاره‌ای را در ایالت کارولینای جنوبی آمریکا حل و فصل کند. ادعا شده است Deloitte نقص‌های مهمی را نادیده گرفته و صورت‌های مالی گمراه‌کننده را تأیید کرده است. این پروژه، که تحت مالکیت شرکت SCANA Corp و شرکای آن بود، میلیاردها دلار هزینه داشت و پس از پیشرفت ناقص متوقف شد. سهام‌داران مدعی بودند که دیلویت در حسابرسی‌های خود هشدارهای مهم درباره‌ی مشکلات مالی و فنی پروژه را نادیده گرفته و گزارش‌های مالی را تأیید کرده است، در حالی که این اطلاعات گمراه‌کننده بودند. حل‌وفصل این پرونده بدون پذیرش تقصیر از سوی دیلویت انجام شده است، اما به‌عنوان بخشی از توافق، مبلغ مورد نظر میان شاکیان توزیع می‌شود. گفتنی است، توقف پروژه در سال ۲۰۱۷ موجب سقوط قیمت سهام Scana و فروش آن با قیمت پایین به رقیب شد. همچنین، مدیرعامل سابق شرکت به دلیل گمراه کردن نهادهای ناظر به زندان افتاد. وکلای سهام‌داران این توافق را یکی

را به آموزش‌های تخصصی هیات‌های مشورتی و چارچوب‌های مبتنی بر پژوهش جهت تبادل بهترین رویه‌های عملکردی تسهیل نموده و ارتباط با شبکه‌ای جهانی از مشاوران، رهبران کسب‌وکارها و سازمان‌هایی را که به دنبال راهنمایی‌های راهبردی هستند، فراهم می‌کند.

این مرکز همچنین محتواهای منتخب، رهبری فکری، ابزارهای عملی و بستر لازم را برای به اشتراک گذاشتن بینش‌ها فراهم خواهد کرد و هم‌زمان روی ترویج اخلاق حرفه‌ای در ارائه خدمات مشاوره‌ای تمرکز دارد.

اودو دورینگ، مدیر عامل و مدیر اجرایی مرکز هیات‌های مشورتی، درباره‌ی این همکاری اظهار داشت، انجمن حسابداران خبره و مرکز هیات‌های مشورتی می‌توانند متخصصان حرفه را توانمند سازند تا در نقش‌های مشاوره‌ای راهبردی شکوفا شوند و استانداردها و تأثیر خدمات مشاوره‌ای را در سطح جهانی ارتقاء دهند. حسابداران با تخصص منحصر به فرد خود، می‌توانند نقش محوری در هیات‌های مشورتی ایفا کنند و به سازمان‌ها در مدیریت پیچیدگی‌ها، نوآوری و رشد مسئولیت‌پذیری کمک کنند.

این ابتکار نشان‌دهنده‌ی تمرکز مستمر ACCA بر گسترش فرصت‌های شغلی اعضا فراتر از نقش‌های سنتی حسابداری و مالی است. با تجهیز حسابداران به مهارت‌های خاص مشاوره، نفوذ راهبردی حرفه در بخش‌های مختلف تقویت شده و استانداردهای جهانی در حوزه مشاوره ارتقا می‌یابد. www.accountancyage.com، ۱۸ سپتامبر ۲۰۲۵

معرفی مدل جدید «الماس تقلب هوش مصنوعی» برای مقابله با تقلب‌های الگوریتمی

محققان، مدل جدیدی به نام «الماس تقلب هوش مصنوعی» را معرفی کرده‌اند که به منظور مقابله با تقلب‌های پیچیده در سیستم‌های هوش مصنوعی طراحی شده است. این مدل چهار عامل فشار، فرصت، توجیه و پیچیدگی فنی را در نظر می‌گیرد و بر لزوم ارزیابی آسیب‌پذیری‌های سیستماتیک به جای بررسی‌های سطحی تأکید دارد. مدل «الماس تقلب هوش مصنوعی» (AI-Fraud Diamond)، یک چارچوب نوین در حوزه حسابرسی و کشف تقلب‌های مبتنی بر هوش مصنوعی است که

مؤلفه‌های مدل AI-Fraud Diamond

۱. فشار (Pressure)، الزام به دستیابی به نتایج مالی مطلوب یا اهداف عملکردی که می‌تواند منجر به رفتارهای تقلب آمیز شود.
۲. فرصت (Opportunity)، وجود ضعف‌های کنترلی یا دسترسی به سیستم‌ها که امکان ارتکاب تقلب را فراهم می‌کند.
۳. توجیه (Rationalization)، توجیه‌های ذهنی فرد برای رفتارهای نادرست، مانند «همه این کار را می‌کنند» یا «این تنها راه بقا است».
۴. پیچیدگی فنی (Technical Opacity)، پیچیدگی و عدم شفافیت در عملکرد مدل‌های هوش مصنوعی که می‌تواند مانع از شناسایی تقلب‌های الگوریتمی شود.

طبقه‌بندی تقلب‌های هوش مصنوعی

- در چارچوب AI-Fraud Diamond، تقلب‌های هوش مصنوعی به پنج دسته اصلی تقسیم می‌شوند:
۱. دستکاری در داده‌های ورودی: تغییر یا جعل داده‌های ورودی به مدل‌های هوش مصنوعی به منظور دستیابی به نتایج مطلوب.
  ۲. استفاده از مدل‌ها: بهره‌برداری از ویژگی‌های خاص مدل‌های هوش مصنوعی برای دستکاری نتایج.
  ۳. دستکاری در تصمیم‌گیری الگوریتمی: تأثیرگذاری بر فرآیند تصمیم‌گیری مدل‌های هوش مصنوعی برای رسیدن به نتایج خاص.
  ۴. اطلاعات نادرست مصنوعی: تولید و انتشار اطلاعات نادرست یا گمراه‌کننده با استفاده از تکنیک‌های هوش مصنوعی.
  ۵. تقلب مبتنی بر اخلاقیات: رفتارهای نادرست مرتبط با مسائل اخلاقی در استفاده از هوش مصنوعی.

چالش‌ها و راهکارهای حسابرسان

- مطالعات نشان می‌دهند که حسابرسان با چالش‌هایی در شناسایی تقلب‌های هوش مصنوعی مواجه هستند، از جمله:
- کمبود تخصص فنی: عدم آشنایی کافی با فناوری‌های هوش مصنوعی و پیچیدگی‌های آن.
  - کمبود همکاری میان‌رشته‌ای: عدم تعامل مؤثر میان حسابرسان و متخصصان فناوری اطلاعات.
  - دسترسی محدود به فرآیندهای داخلی: محدودیت در دسترسی به اطلاعات و فرآیندهای مدل‌های هوش مصنوعی.
- برای مقابله با این چالش‌ها، پیشنهاد می‌شود که حسابرسان به جای تمرکز صرف بر نتایج نهایی، رویکردی تشخیصی اتخاذ کنند که بر شناسایی آسیب‌پذیری‌های سیستماتیک متمرکز باشد.
- arxiv.org، آگوست ۲۰۲۵

قدرت داستان‌گویی مالی - تبدیل داده‌ها به بینش‌های استراتژیک

به‌عنوان متخصصان حسابداری و مالی، ما متولی کار با اعدادی هستیم که عملکرد مالی یک کسب‌وکار را نشان می‌دهند. اگرچه اعداد برای ما منطقه‌ای امن محسوب می‌شوند، اما هر استفاده‌کننده‌ی گزارش ممکن است آن‌ها را به شکل متفاوتی تفسیر کند. ذی‌نفعان، از جمله سرمایه‌گذاران، از ما انتظار دارند داستان پشت این اعداد را روایت کنیم، زیرا نتایج مالی حاصل تصمیمات، فعالیت‌ها، تأثیرات، فرایندها و رویدادهای بی‌شماری هستند. اگر ما نتوانیم داستانی قانع‌کننده از عملکرد کسب‌وکار ارائه دهیم، سرمایه‌گذاران ممکن است خودشان خلاها را پر کنند و برداشت‌هایی داشته باشند که با واقعیت منطبق نیست و این می‌تواند بر درک آن‌ها از ارزش کسب‌وکار تأثیر بگذارد.

تبدیل اعداد به داستان‌های عملکرد

چالش ما متخصصان حسابداری و مالی این است که به‌طور طبیعی خود را راوی داستان نمی‌دانیم. اگر اصطلاح «داستان‌گو» بیشتر به همکاران ما در بازاریابی، روابط عمومی یا ارتباط با سرمایه‌گذاران می‌خورد، وقت آن رسیده نقش خود را به‌عنوان یک متخصص مالی مدرن در کسب‌وکار بازتعریف کنیم. امروزه از رهبران مالی انتظار می‌رود داده‌های دقیق را به بینش‌های معنادار عملکردی تبدیل کنند. داستانی که شما به‌عنوان متخصص مالی یا حسابداری تعریف می‌کنید، گزارشی مستند و آگاهانه از عملکرد کسب و کار است. به ویژه در جایی که داده‌ها ناقص هستند، باید با اتکا به قضاوت متخصصان، روایتی معتبر و قابل اعتماد شکل داد.

اهمیت زمینه‌سازی و معرفی کسب‌وکار

داستان عملکرد را با یادآوری این موضوع برای خوانندگان گزارش آغاز کنید که کسب‌وکار شما برای چه کسانی است، چه ارزشی برای آن‌ها ایجاد می‌کند، و چگونه درآمد کسب می‌کند. این همان مدل کسب‌وکار شماست و باید با بیانی‌هی هدفمند و روشن معرفی شود که جوهره‌ی آن را دربر دارد. سپس، عناصر کلیدی مدل عملیاتی را توضیح دهید، شامل فرایندهای کلیدی، زیرساخت‌های فیزیکی و فناوری، ساختار سازمانی، زنجیره‌ی تأمین، سرمایه‌فکری و نظام حاکمیت شرکتی.

از آنجا که کسب‌وکارها باید برای حفظ رقابت‌پذیری خود تکامل یابند، باید داستان تغییر را نیز روایت کنید و این همان استراتژی است. استراتژی ابزاری است برای حفظ تناسب مدل کسب‌وکار و رقابتی ماندن مدل عملیاتی.

نقش فرهنگ در عملکرد

در نهایت، کسب‌وکار دربار‌هی انسان‌هاست؛ دربار‌هی فرهنگ

سازمانی، ارزش‌های مشترک، باورها و رفتارهای مورد انتظار کارکنان. یک داستان عملکردی قوی باید نشان دهد که چگونه فرهنگ و مدل عملیاتی همدیگر را تقویت می‌کنند. برای مثال، اگر فرهنگ سازمانی شما رفتارهای کارآفرینانه را تشویق می‌کند، مدل عملیاتی نیز باید از این رفتارها پشتیبانی کند. نبود این هماهنگی، ممکن است باعث شود ذی‌نفعان دربار‌هی توانایی سازمان در اجرای برنامه‌ها و رقابت‌پذیری آینده‌ی آن تردید کنند، حتی اگر مدل کسب‌وکار بسیار قانع‌کننده باشد.

سه رشته‌ی طلایی در داستان عملکرد

رشته‌ی طلایی در سراسر داستان عملکرد از سه بخش تشکیل شده است:

۱. آنچه کسب‌وکار قصد انجامش را داشت.
۲. آنچه در واقع اتفاق افتاد و اقداماتی که مدیران برای تحقق آن انجام دادند.
۳. آنچه این موضوع برای آینده و برآوردهای بعدی به‌معنای واقعی دارد.

اگر این سه بخش به‌خوبی به هم متصل نشوند، تردیدهایی دربار‌هی پایداری عملکرد ایجاد می‌شود که می‌تواند بر ارزش‌گذاری اثر بگذارد.

استفاده از نمودارها و روندها

یکی از روش‌های مؤثر برای تقویت داستان عملکرد، نمایش گرافیکی روندهای گذشته است. در حالی که مقررات معمولاً مقایسه با سال قبل را الزامی می‌کنند، هیچ مانعی برای نمایش روندهای بلندمدت وجود ندارد. یک روند زمانی معنادار می‌شود که حداقل چهار دوره‌ی زمانی را دربر گیرد. وقتی این روندها با روایت توضیحی از اقدامات مدیریتی همراه شوند، می‌توانند اعتبار و اعتماد را به‌طور قابل توجهی افزایش دهند. با این حال، این ابزار هنوز کمتر از ظرفیت واقعی‌اش مورد استفاده قرار می‌گیرد.

تقویت روایت‌های درون‌سازمانی

تعریف یک داستان عملکردی قانع‌کننده برای بیرون، از روایت‌های داخلی آغاز می‌شود. تصور این‌که ذی‌نفعان داخلی از هدف، مدل کسب‌وکار، مدل عملیاتی، استراتژی و فرهنگ سازمان کاملاً آگاه‌اند، و سوسه‌انگیز است، اما تحقیقات خلاف این را نشان می‌دهد.

اکثر کارکنان از بیانی‌هی هدف شرکت یا نقش خود در تحقق استراتژی آگاه نیستند. تیم‌های مالی ممکن است درک عمیقی از عملیات نداشته باشند، در حالی که مدیران عملیاتی نیز ممکن است از تأثیر استراتژیک فعالیت‌های خود آگاهی نداشته باشند. اگر داستان عملکرد توسط مدیران عملیاتی نوشته شود، ممکن است ارتباطات استراتژیک نامشخص بماند؛ و اگر توسط تیم مالی نوشته شود، احتمال دارد به دلیل کمبود دانش عملیاتی، روایت سطحی به‌نظر برسد. این دوگانگی که در تحقیقات اخیر AICPA و CIMA تأیید شده، می‌تواند به روایت‌های درونی ضعیف منجر شود و در نتیجه کار CFO را برای ارائه‌ی داستانی قابل اعتماد و مربوط به بیرون دشوار کند.

داستان‌گویی فعالیت‌ی مشارکتی است

داستان‌گویی باید فعالیت‌ی مشارکتی باشد. نقش متخصص مالی در این میان، نقش منتقد سازنده، مدیر کیفیت و شریک تجاری است. شرکای مالی کسب‌وکار باید با مدیران عملیاتی گفت‌وگوهای عملکردی داشته باشند. این گفت‌وگوها به تقویت اعتبار داستان‌های عملکرد کمک می‌کنند. همانند

داده‌های مالی، پس از توافق، این روایت‌ها باید مستند و ذخیره شوند. سپس، با استفاده از هوش مصنوعی مولد، می‌توان این روایت‌های عملیاتی تأیید شده را در قالب داستانی جامع از عملکرد کسب‌وکار تدوین کرد. به عنوان متخصصان مالی مدرن درک این نکته ضروری است که اعداد به تنهایی، قابل تفسیرهای مختلفی هستند. با روایت داستان پشت اعداد، می‌توان ذی‌نفعان را به سمت درک درست هدایت کرد و از ارزش‌گذاری سازمان محافظت و دفاع نمود.

www.accountancyage.com، ۲۲ اکتبر ۲۰۲۵

اعتمادسازی به داده‌های پایداری از درون آغاز می‌شود

اعتبار اطلاعات پایداری شرکتی تنها بر یک پایه استوار است؛ داده‌های قابل اتکا. بدون این داده‌ها، حتی بلندپروازانه‌ترین تعهدات زیست‌محیطی یا اجتماعی بی‌معنا می‌شوند. پژوهش مشترک جدیدی از ACCA و بنیاد حسابرسی داخلی (Internal Audit Foundation) نشان می‌دهد که کنترل‌های داخلی قوی برای گزارشگری پایداری و قابل اعتماد ضروری هستند، و حسابداران و حسابرسان بهترین افرادی هستند که می‌توانند این اطمینان را فراهم کنند.

• از آرمان تا اطمینان

این گزارش با عنوان کنترل داخلی حاکم بر داده‌های پایداری تأکید می‌کند که اصول شناخته شده‌ی کنترل مالی می‌تواند/ باید بر اطلاعات غیرمالی نیز اعمال شوند. بسیاری از شاخص‌های پایداری از بخش‌هایی خارج از دپارتمان مالی سرچشمه می‌گیرند. شاخص‌های پایداری حوزه‌ای است که هنوز در حال بلوغ است و در غیاب مالکیت و تأیید داده‌ها، ناسازگاری‌ها به سرعت ظاهر می‌شوند.

هلن برند، مدیرعامل ACCA، اعتماد به داده‌های پایداری را «برای ساختن دنیایی پایدارتر حیاتی» می‌داند. به نقل از این گزارش، این اعتماد به همان سخت‌گیری و دقتی نیاز دارد که زیربنای صورت‌های مالی است. با نزدیک‌تر شدن افشاهای پایداری به الزامات رسمی از طریق چارچوب‌هایی مانند استانداردهای ISSB و دستورالعمل گزارش‌دهی پایداری شرکت‌های اتحادیه‌ی اروپا (CSRD)، انتظار برای دقت و صحت داده‌ها به امری اجتناب‌ناپذیر بدل شده است.

• کنترل از رهبری آغاز می‌شود

این پژوهش بیش از هر چیز بر این نکته تأکید دارد که اهداف پایداری

باید بخشی از استراتژی اصلی کسب‌وکار باشند. هنگامی که رهبران، این اهداف را راهبردی و همراه با شاخص‌های عملکرد قابل اندازه‌گیری تعریف می‌کنند، فرآیندهای کنترلی به‌طور طبیعی شکل می‌گیرند. اما وقتی این اهداف به پروژه‌های جانبی تقلیل یابند، قابلیت اعتماد داده‌ها آسیب می‌بیند.

ذکر این نکته ضروری است که ضعف کنترل داخلی تنها به از بین رفتن اعتبار منجر نمی‌شود، بلکه می‌تواند منجر به اتهام سبزشویی (greenwashing) نیز بشود. حسابرسی داخلی نقش حیاتی در اطمینان بخشی به داده‌های مرتبط با پایداری دارند که باید همواره دقیق باشند.

• انجام صحیح اصول پایه

کنترل بر داده‌های پایداری نیازمند بازسازی کامل سیستم نیست. اقداماتی مانند نقشه‌برداری از جریان داده‌ها، تعیین مسئولیت‌ها و تعریف منابع مستندات، گام‌های بزرگی به شمار می‌روند. همکاری میان بخش‌های مالی، حسابرسی، عملیات و رهبران پایداری تضمین می‌کند که نقاط کنترل، قابل درک و قابل تکرار باشند.

فناوری می‌تواند در یکپارچه‌سازی و پایش داده‌ها نقش کمک‌کننده داشته باشد، اما قضاوت انسانی همچنان نقشی کلیدی دارد. سیستم‌های خودکار می‌توانند مصرف کربن یا داده‌های تأمین‌کنندگان را ردیابی کنند، اما این نظارت انسانی است که تعیین می‌کند ورودی‌ها چه قدر معنادار و بااهمیت‌اند. گزارش تأکید می‌کند که تردید حرفه‌ای که برای حسابداران امری ذاتی است، باید به حوزه‌ی اطمینان بخشی به اطلاعات پایداری نیز گسترش یابد.

• شکاف مهارتی

موضوع تکرار شونده‌ی دیگر در گزارش، مسئله‌ی مهارت‌ها است. بسیاری از کارکنانی که داده‌های پایداری را جمع‌آوری می‌کنند، در زمینه‌ی مستندسازی، تأیید نهایی و کنترل کافی ندارند. سرمایه‌گذاری اندک در آموزش می‌تواند به سرعت این شکاف‌ها را پر کند. گزارش پیشنهاد می‌دهد که ایجاد آگاهی کنترلی در میان تیم‌ها، فوراً کیفیت و شفافیت داده‌ها را بهبود می‌دهد.

• مأموریتی روبه‌رشد برای حرفه‌ی حسابداری

برای حسابداران و حسابرسان، این حوزه از نظر اهمیت و نفوذ در حال گسترش است. به‌کارگیری چارچوب‌های کنترلی آزموده‌شده‌ی حاکم بر داده‌های پایداری، حاکمیت شرکتی را تقویت کرده و با وظیفه‌ی خدمت به منافع عمومی همسو است. این رویکرد همچنین شرکت‌ها را برای الزامات جدید اطمینان بخشی از سوی نهادهایی مانند هیات بین‌المللی استانداردهای حسابرسی و اطمینان (IAASB) بخشی آماده می‌سازد.

در عمل، این بدان معناست که باید با شاخص‌های پایداری همانند داده‌های درآمد یا هزینه، با فرآیندهای تعریف‌شده، تأیید مشخص و بازبینی‌های دوره‌ای برخورد شود. سازمان‌هایی که از همین حالا این عادت‌ها را نهادینه کنند، در زمانی که اطمینان بخشی اجباری به یک الزام قانونی تبدیل شود، آماده‌تر و معتبرتر خواهند بود.

www.accountancyage.com، ۲۳ اکتبر ۲۰۲۵

راه اندازی برنامه‌ی «Scalebox» برای کمک به مؤسسات حسابرسی کوچک در رقابت با سلطه‌ی بیگ فور

شورای گزارشگری مالی انگلستان (FRC) از ابتکار جدیدی با عنوان «Scalebox» رونمایی کرده که هدف آن ارتقای مؤسسات حسابرسی کوچک و تقویت رقابت آن‌ها با ۴ مؤسسه‌ی بزرگ حسابرسی (Big Four) است.

این برنامه موسوم به «Scalebox» از مؤسسات حسابرسی رقیب دعوت می‌کند تا در طرح‌های مشورتی و برنامه‌های ارتقای کیفیت شرکت کنند که به‌طور ویژه برای بهبود کیفیت حسابرسی نهادهای دارای منافع عمومی (PIES)، از جمله شرکت‌های بورسی و مؤسسات مالی، طراحی شده‌اند. مؤسسات شرکت‌کننده در این برنامه، از کاهش موانع نظارتی بهره‌مند خواهند شد و در برخی موارد، از بازرسی‌های FRC نیز معاف می‌شوند، مشروط بر این که توصیه‌های اصلاحی را به اجرا بگذارند.

ریچارد مورپارتی، مدیرعامل FRC اظهار داشت که این نهاد، نظارت رسمی خود برای بهبود کیفیت حسابرسی‌ها را گسترش خواهد داد، اما با این حال، مسئولیت بهبود کیفیت حسابرسی‌ها، کاملاً بر عهده مؤسسات حسابرسی خواهد بود و شرط ماندن در این برنامه، مشاهده‌ی پیشرفت در طول زمان است.

این اقدام در پاسخ به نگرانی‌های بلندمدت در مورد تمرکز بالای مؤسسات بیگ فور بر بازار حسابرسی انجام شده است. در سال ۲۰۲۳، چهار مؤسسه‌ی PwC و Deloitte، EY، KPMG مجموعاً ۹۸ درصد از ۱۰۰ شرکت برتر بورسی را حسابرسی کردند، وضعیتی که نگرانی‌هایی در مورد تضاد منافع ایجاد کرده است. یک نمونه‌ی قابل ملاحظه در این زمینه، دشواری بانک HSBC در اجرای مزایده‌های حسابرسی در سال ۲۰۲۱ بود؛ طبق گزارش فایننشال تایمز دلیل این مشکل، قراردادهای مشاوره‌ای پرسود مؤسسات بیگ فور با این بانک بوده است.

مؤسسات حسابرسی رقیب معمولاً در دستیابی به استانداردهای سختگیرانه‌ی FRC با مشکل مواجه هستند. بررسی‌های اخیر این شورای گزارشگری مالی نشان داده که ۶۵ درصد از حسابرسی‌های نهادهای دارای منافع عمومی (PIES) که توسط مؤسسات غیر از بیگ فور انجام شده است، به «بهبود قابل ملاحظه» نیاز داشته‌اند؛ شکافی که با ورشکستگی‌های بزرگ شرکتی مانند Carillion برجسته شده است. این نگرانی‌ها درباره‌ی کیفیت باعث شده برخی از مؤسسات رقیب علی‌رغم رشد کلی بازار، فعالیت خود در حوزه‌ی حسابرسی PIEها را کاهش دهند، زیرا حتی شرکت‌های موفق‌ی مانند BDO نیز با انتقادهایی روبرو بوده‌اند. شورای گزارشگری مالی امیدوار است که از طریق برنامه Scalebox بتواند بازار حسابرسی رقابتی‌تری ایجاد کند؛ بازاری که در آن مؤسسات کوچک‌تر با دریافت حمایت‌های لازم، کیفیت خود را ارتقاء دهند و جایگاه تثبیت‌شده و تسلط بیگ فور را به چالش بکشند.

www.accountancyage.com، ۱۲ سپتامبر ۲۰۲۵

پیشبرد نقش زنان در حرفه‌ی حسابداری؛ تأکید بر گذار از مطالبه‌گری به اقدام عملی

در کنفرانس IFAC Connect MENA ۲۰۲۵ که در ریاض عربستان برگزار شد، جمعی از متخصصان و رهبران زن حوزه‌ی حسابداری بر ضرورت اقدام عملی برای ارتقای جایگاه زنان در این حرفه تأکید کردند. سخنرانان این نشست اعلام کردند که افزایش مشارکت زنان در سطوح مختلف حرفه‌ی حسابداری، عامل کلیدی برای پایداری، اعتبار و پیشرفت حرفه در منطقه‌ی مناست.

اهمیت نهادینه‌سازی شمول جنسیتی

در این نشست گفته شد کشورهایی که شمول جنسیتی را در اصلاحات حاکمیتی، نظام‌های نظارتی و فرآیندهای گزارش‌دهی ادغام کرده‌اند، به نتایج ملموس‌تری دست یافته‌اند. سخنرانان تأکید کردند که ایجاد محیط‌های توانمندساز، استفاده از ابزارهای دیجیتال و تعریف شاخص‌های سنجش برابری، سیاست‌های حمایتی را به اقدام قابل اندازه‌گیری تبدیل می‌کند.

اعتبار حرفه‌ای و نقش حمایتی در مسیر رهبری

در بخش دیگری از نشست، بر این نکته تأکید شد که زنان برای دستیابی به موقعیت‌های رهبری، بیش از هر زمان دیگری نیازمند کسب اعتبار حرفه‌ای، مطالبه‌گری برای فرصت‌ها و برخورداری از حمایت ساختاریافته هستند. به نقل از سخنرانان، نهادهای حرفه‌ای باید علاوه بر برنامه‌های آموزشی، برنامه‌های رسمی حمایتی ایجاد کنند؛ برنامه‌هایی که امکان معرفی و حمایت از زنان توانمند برای نقش‌های مدیریتی را فراهم کند.

شبکه‌سازی و همکاری نهادی به‌عنوان زنجیره‌ی توانمندسازی شرکت‌کنندگان بر اهمیت همکاری میان نهادهای حرفه‌ای بین‌المللی حسابداری، شرکت‌ها، دانشگاه‌ها و نهادهای حرفه‌ای منطقه‌ای تأکید کردند. این همکاری‌ها می‌تواند «زنجیره‌ای از توانمندسازی» ایجاد کند که مسیر پیشرفت حرفه‌ای زنان از کلاس‌های دانشگاه تا جلسات تصمیم‌گیری را هموار کند. آن‌ها تأکید داشتند، برنامه‌های حمایتی و شبکه‌سازی‌ها توانسته‌اند فاصله میان تمایل به رهبری و دستیابی به آن را در سال‌های اخیر کاهش دهند.

ضرورت ایجاد جوامع حرفه‌ای فراگیر

در این نشست تأکید شد که ایجاد محیط‌های کاری فراگیر، دسترسی برابر به فرصت‌ها و افزایش حضور الگوهای زن در سطوح مدیریتی، می‌تواند مشارکت زنان را به یک هنجار پایدار در حرفه حسابداری تبدیل کند. بر اساس مباحث مطرح‌شده، اکنون زمان ساختن ساختارهایی است که حضور زنان در آن طبیعی و مستمر باشد.

فراخوان برای اقدام مشترک

در جمع‌بندی نشست، از نهادهای حرفه‌ای، کسب و کارها و نهادهای ناظر خواسته شد، شمول جنسیتی را در استراتژی‌های خود نهادینه کرده و برنامه‌های رسمی حمایتی ایجاد کنند، مسیرهای شغلی فراگیر بسازند و حضور زنان در فرایندهای تصمیم‌گیری را تقویت کنند و با راه‌اندازی مشوق‌های مالی و سیاستی، به پایداری اصلاحات در این زمینه کمک کنند. سخنرانان تأکید کردند که ارتقای زنان در حرفه حسابداری نه یک اقدام نمادین، بلکه نیاز راهبردی برای آینده حرفه در منطقه‌ی مناست.

www.ifac.org، ۱۰ نوامبر ۲۰۲۵

نتیجین نهمین دوره شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران

نهمین دوره انتخابات شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران برگزار شد

نهمین مجمع انتخابات شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران، صبح روز ۲۹ شهریورماه ۱۴۰۴ با مشارکت اکثریت اعضا به صورت الکترونیکی برگزار شد.

در این مجمع که در سالن دانشکدگان مدیریت دانشگاه تهران تشکیل شد، اعضای هیأت عالی نظارت، ریاست هیأت عالی انتظامی، اعضای هیأت مدیره جامعه، دکتر سید رحمت‌اله اکرمی نماینده وزیر امور اقتصادی و دارایی در شورای عالی جامعه و تعدادی از داوطلبان نهمین دوره شورای عالی جامعه حضور داشتند. در این مجمع بیش از ۲۳۰۰ نفر از اعضای جامعه در انتخابات شرکت کردند که از این بین ۲۰۴۶ نفر آن‌ها رأی خود را ثبت کردند. در پی شمارش آرای انتخابات نهمین دوره‌ی

شورای عالی جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران و تأیید صحت انتخابات از سوی هیأت عالی نظارت و تأیید وزیر امور اقتصادی و دارایی، اسامی منتخبان شورای عالی دوره‌ی نهم به شرح زیر اعلام شد:

۱. مرتضی اسدی
۲. کاظم وادی‌زاده
۳. سیدمحمدرضا بنی‌فاطمی کاشی
۴. کیهان مهمان
۵. محسن غلامرضایی
۶. ناصر رزاق
۷. غلامرضا شجری
۸. ابوالفضل اکبری
۹. سردار بارگاهی
۱۰. محمدتقی رضایی

۱۱. محمدعلی زاهدی

اعضای علی‌البدل شورای عالی نهم نیز عبارتند از: بهرام همتی، مزدک کاظم‌زاده، مریم علیشیری؛ محمدرضا صابونچی، جواد باغبان و حمید اسدزاده.

همچنین جلسه‌ی تودیع و معارفه‌ی اعضای شوراهای عالی هشتم و نهم جامعه حسابداران رسمی ایران با حضور ناظرین و لطفعلی لطفعلیان صارمی، رئیس سابق هیأت عالی نظارت روز سه‌شنبه ۲۲ مردامه برگزار شد. درابتدای جلسه، روح‌الله مقیمی‌فر رئیس شورای عالی هشتم از همه‌ی همکاران در برگزاری موفق انتخابات شورای عالی نهم که برای اولین بار به صورت الکترونیکی برگزار شد تشکر به عمل آوردند. همچنین با توجه به

ادامه‌ی جلسه با ریاست آقای مرتضی اسدی ادامه یافت.

از سوی دیگر در جلسه‌ی مورخ ۲۵ آذرماه سال جاری آقایان محمدهادی افشاری و دکتر بابک پوربهرامی به‌عنوان اعضای هیأت مدیره در دوره‌ی جدید و آقای دکتر سیدعلی حسینی به سمت دبیرکل و رئیس هیأت مدیره‌ی جامعه حسابداران رسمی ایران انتخاب شدند.

روز سه شنبه ۱۳ آبان ۱۴۰۴ برگزار شد. در ابتدای این جلسه محمدرضا بنی فاطمی کاشی به‌عنوان رئیس جلسه انتخاب و پس از آن شورا وارد دستور جلسه شد. پس از اعلام کاندیداها برای ریاست شورا، با اکثریت آرا مرتضی اسدی به ریاست شورا انتخاب شد. در ادامه برای دبیری شورا رأی گیری به‌عمل آمد و ناصر رزاقی به‌عنوان دبیر شورا عالی انتخاب شد و

انتخاب ۷ نفر عضو اصلی و یک عضو علی‌البدل از بین اعضای شورای عالی هشتم، این امر را بیانگر تأییدی بر عملکرد مثبت شورای دوره‌ی هشتم عنوان کرد. وی همچنین خواستار انسجام بیشتر در انجام وظایف شورای عالی نهم شدند. همچنین نخستین جلسه‌ی شورای عالی نهم با حضور کلیه‌ی اعضای منتخب و نظاره،

برگزاری آیین‌های گرامیداشت روز حسابدار

در ادامه‌ی همایش پیام اختصاصی ژان بکو (Jean Bouquot) رئیس فدراسیون بین‌المللی حسابداران (IFAC) پخش شد. در این پیام اشاره شد که در حال حاضر ۱۴۲ کشور عضو فدراسیون بین‌المللی حسابداران یا آیفک هستند، روز جهانی حسابداری روزی است که باید به نقش حرفه‌ای حسابداری توجه ویژه‌ای صورت گیرد و با خدمات اطمینان بخشی، بهترین شیوه‌های عملی برای اقتصاد، بودجه و برنامه‌های دولت را مدیریت کرد. وی تأکید کرد که حسابداران در کانون توجه فرآیند جریان اطلاعات و تصمیم‌گیری‌ها هستند. ژان بکو در پایان از زحمات جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران و همه اعضای جامعه که در راستای شکوفایی اقتصاد ایران گام برداشته‌اند تشکر کرد.

تغییر حسابداری بخش عمومی از نقدی به تعهدی

سیدرحمت‌الله اکرمی، خزانه‌دار کل کشور و نماینده وزیر امور اقتصادی و دارایی در شورای عالی جامعه، دیگر سخنران این مراسم، نیز در سخنرانی خود اشاره کرد که مهم‌ترین زمینه و لازمه‌ی پیشرفت و توسعه‌ی اقتصادی سرمایه‌گذاری است و حسابداری در این زمینه قابل‌اتکا است. وی گفت: کار حسابداری باعث افزایش کیفیت زندگی شهروندان در زمینه‌ی اقتصاد است. به گفته‌ی خزانه‌دار کل کشور گزارش‌های حسابداری و حسابرسی

امسال نیز همچون سال‌های گذشته، به همت جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران با مشارکت خزانه‌داری کل کشور دوشنبه هفدهم آذرماه آیین‌های گرامی‌داشت روز حسابدار برگزار شد. سالن همایش‌های بین‌المللی رازی، در این روز میزبان بیش از هزار نفر از حسابداران رسمی و جمعی از مدیران وزارت اقتصاد و ذی‌حسابان این وزارتخانه بود. در ابتدای این مراسم، فرهاد پناهی دبیر کل و رئیس هیئت مدیره وقت جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران نخستین سخنرانان بود که ضمن خیرمقدم به حضاران گفت: روز حسابدار برای ما حسابداران روز بزرگی است روزی که یادآور اهمیت حسابداری و همبستگی است. حسابداری در ایران از ۲۵۰۰ سال پیش به گواه گل‌نوشته‌های لوح‌های هخامنشی وجود داشته است. دبیر کل وقت جامعه اشاره کرد که وظیفه‌ی اصلی حسابداران و حرفه‌ی حسابرسی شفافیت مالی است. به گفته پناهی حسابداران از توسعه اقتصادی کشور و بزرگ شدن شرکت‌ها و تبدیل شدن شرکت‌های کوچک به هلدینگ و توسعه‌ی اقتصادی استقبال می‌کنند. وی در خصوص انتخاب شعار جهانی «با همدیگر توانمندتریم» عنوان کرد انتخاب این شعار نشان می‌دهد که باورمان بر این است که با همدیگر و اجماع و اتفاق نظر می‌توانیم در مسیر اعتلای حرفه‌ی حسابداری گام‌های مؤثرتری برداریم. این انتخاب می‌تواند نشان‌گر نقش همبستگی در پیشبرد اهداف باشد.

شرکت ثبت شده در ایران داریم و تجربه نشان می دهد هر وقت درآمد ارزی کشور افزایش یافته تعداد ثبت شرکت های اقتصادی هم در کشور افزایش یافته است. اسدی گفت در حال حاضر از حدود ۶.۶ میلیون دانشجوی در کشور ۷۰۲ هزار نفر در رشته ی حسابداری تحصیل می کنند که ۱۱ درصد کل دانشجویان محسوب می شود. به گفته ی وی ۹۴ درصد از حسابرسان در جامعه حسابداران رسمی و تنها ۶ درصد در سازمان حسابرسی فعال هستند و کل افراد شاغل در رشته ی حسابداری حدود ۱۴ هزار نفر هستند.

رئیس شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران در قسمت دیگر بحث مسیوطی درباره ی وضعیت کنونی حرفه ی حسابداری در ایران ارائه کرد. وی ضمن تأکید بر حسابداری فناوری اطلاعات، افزایش نفوذ حسابداری و توجه ویژه به حق الزحمه ی حسابداری و عدم تناسب آن با شاخص های اقتصادی، حق الزحمه ی حسابرسان در سطح جهانی و ضرورت تنوع بخشی به منابع درآمدی حسابرسان توضیحات کاملی ارائه کردند. مشروح مباحث مرتضی اسدی در شماره ی آتی نشریه ی «حسابدار رسمی» درج می شود.

تأکید وزیر امور اقتصادی و دارایی بر صداقت، یادگیری مداوم و جرئت گفتن حقیقت

دیگر سخنران این مراسم، دکتر سیدعلی مدنی زاده، وزیر امور اقتصادی و دارایی بود. وی حسابداری و حسابداری ناکارآمد را مهم ترین عامل خلق پول بدون پشتوانه و تورم مزمن چند دهه ی اخیر دانست و دو اولویت الزام سریع به استانداردهای IFRS به عنوان زبان مشترک حسابداری جهان و ورود عاجل (نه بلندمدت) به حسابداری داده محور و انقلاب صنعتی چهارم را راهکارهای فوری عبور از این وضعیت برشمرد. وزیر اقتصاد همچنین برای تحقق این اهداف سه انتظار کلیدی را از جامعه حسابداری مطرح کرد. وی حوزه های حسابداری، حسابداری و گزارشگری مالی را ریشه های اصلی ساختاری و نهادی دولت فعلی برای مهار تورم مزمن و ایجاد رشد پایدار اقتصادی دانست. وی با اشاره به بحران مالی ۲۰۰۸ آمریکا و تصویب قانون داد-فرانک تأکید کرد که آمریکایی ها پس از آن بحران دریافتند ریشه ی اصلی در پنهان شدن ریسک ها و زیان ها در ترازنامه های صورتی است.

وزیر امور اقتصادی و دارایی افزود: دقیقاً همین مکانیسم چند دهه است

باعث شفافیت و تصمیم گیری بهتر مدیران و سیاستگذاران می شود. وی، شفافیت اطلاعات مالی را بستر لازم برای شفافیت جریان مالی اقتصاد و تخصیص بهینه ی منابع دانست.

اکرمی در بخش دیگری از سخنان خود گفت: استانداردهای حسابداری بخش عمومی را به روزرسانی و بدین ترتیب تعارض منافع را حذف کرده ایم. خزانه دار کل کشور همچنین از اصلاح آیین نامه های صلاحیت حرفه ای حسابداران خبر داد که در آینده انجام خواهد شد.

به گفته ی خزانه دار کل کشور، یکی از اقدامات اساسی این است که حسابداری بخش عمومی از حسابداری نقدی به حسابداری تعهدی تغییر پیدا کرده که گام مهمی جهت تقویت اقتصاد به شمار می رود. وی گفت: پرداخت به ذی نفع نهایی و حساب واحد خزانه از اقدامات مهمی بود که انجام شده و ما امروز به دستگاه های اجرایی پول نمی دهیم بلکه اعتبار برایشان اختصاص می دهیم. به گفته ی وی، تخصیص اعتبار به جای وجوه نقد به دستگاه های دولتی این گونه است که دستگاه ها می دانند بر اساس اعتباری که به آن ها اختصاص می یابد می توانند اقدامات اجرایی خود را انجام دهند.

وی همچنین گفت: با حسابداری تعهدی در حال حاضر چند سالی است که بودجه ی عمومی از بانک مرکزی تنخواه دریافت نکرده است. وی گفت: کسانی که ادعا می کنند از دولت طلب دارند باید سامانه های حسابداری نیز آن را تأیید کند وگرنه طلب آن ها به حساب نمی آید.

اکرمی همچنین گفت: گزارش های مالی حسابداری مرتب به رئیس جمهور و نهادهای نظارتی و مجلس ارائه می شود. وی همچنین تأکید کرد: اوراقی که دولت منتشر می کند اگر شرکت های طرف قرارداد اوراق دولت را خرید کنند با اطمینان می دانند، که حتی یک ریال از این اوراق نکول نمی شود. وی در ادامه افزود مهم ترین مشکل اقتصاد از نظر من این است که در حال حاضر از اموال و املاک دولت به صورت بهینه استفاده نمی شود لذا بحث مولدسازی دارایی ها را مطرح کرده ایم.

وضعیت کنونی حرفه ی حسابداری زیر ذره بین رئیس شورای عالی

همچنین در این همایش مرتضی اسدی، رئیس نهمین دوره ی شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران گفت: در حال حاضر ۲.۲ میلیون

وزیر اقتصاد سه انتظار اساسی از جامعه‌ی حسابداران کشور را چنین بیان کرد: پایبندی بی‌تعارف به صداقت حرفه‌ای که به معنای مقابله واقعی با فساد است، روحیه‌ی یادگیری مداوم برای همگام شدن با تحولات جهانی، و جرئت گفتن حقیقت حتی وقتی بسیار دشوار باشد. وی تأکید کرد که جامعه‌ی حسابداری ایران سابقه درخشانی در این زمینه دارد و مشکل اصلی تا امروز از سیاست‌گذار بوده که گزارش‌ها را جدی نگرفته، اما قول داد این رویه به‌طور جدی تغییر کند.

وزیر اقتصاد در پایان خطاب به نسل جوان حسابداران، دانشجویان و کارآموزان تأکید کرد که اگر فکر می‌کنید کارتان فقط ثبت سند و بستن تراز است، تصویر کاملی نیست؛ شما نگاهی‌تان نامرئی اعتماد در اقتصاد ایران هستند، مجربان شفافیت و پاسخگویی هستید و دقت و نحوه گزارش واقعیت توسط شما مستقیماً بر سرمایه‌گذاری، اشتغال و رفاه میلیون‌ها خانواده ایرانی اثر می‌گذارد؛ بنابراین همیشه «صداقت، یادگیری مداوم و جرئت گفتن حقیقت» را سه سرمایه‌ی اصلی خود قرار دهید.

دیگر بخش‌های آیین‌های گرامیداشت روز حسابدار

در بخش دیگری از آیین‌های گرامیداشت روز حسابدار شاهد اجرای گروه موسیقی روناک از آواها و نواهای اقوام ایران بود و موسیقی‌های این بخش شور خاصی به مراسم بزرگداشت داد و مورد تشویق مکرر حاضران قرار گرفت.

در ادامه، شاهد تقدیر از پیشکسوتان و نفرات برگزیده‌ی ذی‌حسابی کشور و همچنین نفرات برتر آزمون حسابدار رسمی و آزمون‌های حرفه‌ای کارکنان مؤسسات حسابرسی بودیم.

پایان بخش آیین‌های گرامیداشت روز حسابدار، برگزاری مراسم تحلیف و ادای سوگند حسابداران رسمی تازه‌ورود بود. در این بخش استاد نظام‌الدین ملک‌آرایی ضمن سخنان کوتاهی بر ضرورت ادای سوگند در حرفه‌ی حسابداری تأکید و متن سوگندنامه را قرائت کردند و کلیه‌ی حاضران در مراسم در پی سخنران با قرائت متن بر سوگند خویش بر رعایت اصول حرفه‌ای تأکید کردند.

که در ایران تکرار می‌شود؛ وقتی در سطح بنگاه حسابداری و حسابرسی درست انجام نشود، ریسک‌ها و زیان‌های امروز و فردا در صورت‌های مالی نشان داده نمی‌شوند، به‌صورت صوری انباشته می‌گردند، به نظام بانکی منتقل می‌شوند، در ترازنامه‌ی مؤسسات مالی تجمیع می‌شوند و نهایتاً روی ترازنامه بانک مرکزی می‌نشینند و بانک مرکزی را مجبور به چاپ پول بدون پشتوانه می‌کنند.

وی تصریح کرد: این همان ریشه‌ی اصلی تورم ساختاری ایران است و همه می‌دانند تورم چند دهه چه بلایی سر این کشور آورده است. وزیر اقتصاد اعلام کرد: کم‌توجهی حاکمیت به این حوزه و سرسری گرفتن گزارش‌های حسابرسان یکی از بزرگ‌ترین خطاهای تاریخی بوده، اما اکنون زمان تغییر فرارسیده و دنیا دیگر با روش‌های سنتی اداره نمی‌شود. مدنی‌زاده دو اولویت کاملاً هم‌سطح و فوری وزارتخانه را برای سازمان حسابرسی و کل جامعه‌ی حسابداران اعلام کرد: اولویت نخست، الزام سریع و بدون اغماض به استانداردهای گزارشگری مالی بین‌المللی IFRS است. وی IFRS را زبان مشترک حسابداری جهان خواند و گفت: این استاندارد باید در همه‌ی بنگاه‌ها، بانک‌ها، مؤسسات مالی و حتی دولت به‌سرعت پیاده شود.

وزیر اقتصاد یادآور شد: یکی از اولین ابلاغیه‌هایم به شبکه‌ی بانکی همین موضوع بوده تا گزارشگری مالی را بر اساس جدیدترین روش‌های جهانی به‌ویژه ECL و IFRS ارائه دهند، زیرا تا وضعیت واقعی دارایی بانک‌ها را دقیق ندانیم، اصلاح نظام بانکی و مهار تورم ممکن نیست.

مدنی‌زاده اولویت دوم و در همان سطح اهمیت را ورود عاجل به انقلاب صنعتی چهارم و حسابرسی داده‌محور برشمرد و هشدار داد: انقلاب صنعتی چهارم با سرعتی بسیار بالاتر از انقلاب‌های قبلی در جریان است و اگر مفهوم اقتصاد دیجیتال و داده‌محور در نظام حسابداری و حسابرسی ما پیاده نشود، اقتصاد دیجیتال در ایران خواهد مرد و کشور برای همیشه از قطار توسعه جهانی جا خواهد ماند.

وی از حسابداران خواست نه در برنامه‌ی بلندمدت بلکه همین امروز دست به کار شوند تا حکمرانی اقتصادی از تعادل نامطلوب فعلی خارج گردد.

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>ارقام پویا</p> <p>۳۸۸۲۳۵۰۱-۳۸۸۲۷۳۳۴ - ۳۸۸۲۷۳۳۳ - ۰۵۱۳۸۸۱۶۳۵۹</p> <p>مشهد- بلواروکیل آباد- بین وکیل آباد۸و۱۰- پلاک ۷۸- طبقه اول، واحد ۱</p>	<p>ابتکار حساب آریا</p> <p>۳۶۶۱۱۷۶۳-۰۳۱</p> <p>اصفهان - خیابان چهارباغ بالا، خیابان نیکبخت، کوچه جوادیه، شماره ۲</p>
<p>ارقام نگر آریا</p> <p>۶۶۱۲۷۹۹۰-۵</p> <p>تهران، شهرآرا، خیابان فرزین، خیابان باقرخان، پلاک ۴۶، طبقه همکف</p>	<p>ابراراندیشان</p> <p>۶۶۹۰۰۱۷۰-۶۶۹۰۳۸۹۳</p> <p>تهران- خیابان انقلاب- خیابان فرصت شیرازی- شماره ۱۰۸- واحد ۱۴</p>
<p>ارقام نماد چرتکه</p> <p>۰۲۶-۳۴۴۷۳۳۳۵</p> <p>کرج- خیابان مطهری- روبروی بلوار نبوت- جنب بانک مسکن- ساختمان دلتا- طبقه ۲- واحد ۴</p>	<p>احراز ارقام</p> <p>۶۶۵۳۸۳۰۴-۶۶۵۳۱۵۴۳</p> <p>تهران، شادمان، خیابان شهید یحیی ذوالفقاری، بن بست شهید حاج علی نصر آبادی، پلاک ۸، طبقه ۱</p>
<p>ارکان سیستم</p> <p>۸۸۸۰۴۹۴۱-۲</p> <p>تهران- بهجت آباد - خیابان لارستان - خیابان شهید حمید صدر- پلاک ۳۵- طبقه ۲ واحد ۱۰</p>	<p>ادیب</p> <p>۴۴۰۴۳۶۰۸-۴۴۰۳۳۲۱۶</p> <p>تهران، ابادر، بزرگراه اشرفی اصفهانی، خیابان گلستان ۱۴، پلاک ۳، مجتمع نگین رضا، طبقه ۶ واحد ۶۰۵</p>
<p>اصلاح گستران امین</p> <p>۷۷۸۷۲۲۴۰-۷۷۸۸۵۷۱۵</p> <p>تهران، تهرانپارس، خیابان شهید حجت اله سلیمی (۱۷۰ غربی)، خیابان شهید سعید باغدارنیا (رشید)، پلاک ۷۳، طبقه دوم شمالی</p>	<p>ارژنگ خبره</p> <p>۴۴۱۵۱۱۳۵-۶</p> <p>تهران، شهرک پرواز، خیابان پروانه جنوبی، خیابان شهید علی اکبر متقی (۲۱)، پلاک ۱۷، طبقه ۴</p>
<p>اصول اندیشه</p> <p>۸۸۷۹۹۳۶۵-۸۸۸۷۶۴۴۶-۸۸۸۷۷۰۰۳</p> <p>تهران، میدان آرژانتین- خیابان الوند- بن بست کامبیز- پلاک ۶- واحد ۳</p>	<p>ارقام بهین آرا</p> <p>۴۴۲۱۵۴۱۲-۴۴۲۱۰۰۵</p> <p>تهران- خیابان ستارخان- بین فلکه اول و دوم صادقیه- بلوار شهدای صادقیه شمالی- نبش کوچه ۱۵- پلاک ۴۹- طبقه دوم- واحد ۷</p>
<p>اصول پایه فراگیر</p> <p>۸۸۹۶۲۹۰۵-۸۸۹۵۳۹۸۸</p> <p>تهران، میدان فاطمی، خیابان طباطبائی، روبروی مسجد نور، پلاک ۲۰، طبقه دوم، واحد ۴</p>	<p>ارقام پژوهان دقیق</p> <p>۸۸۵۴۷۰۷۵-۸۸۷۶۴۶۴۸</p> <p>تهران، خیابان خرمشهر- پلاک ۲۱۸- طبقه دوم- واحد ۱۱</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

البرز پندار

۴۴۲۲۱۳۹۶-۴۴۲۲۱۱۴۹

تهران، اشرفی اصفهانی، بلوار مرزداران، نرسیده به پل یادگار امام، پلاک ۱۷۸، ساختمان نگین آسمان، بلوک C، طبقه ۵، واحد ۱۹

اصول نگر آریا

۸۸۰۵۵۹۴۰-۵

تهران، ملاصدرا، روبروی بیمارستان بقیه اله، پلاک ۱۸۹، طبقه ۷، واحد ۱۵

الگو حساب

۶۶۵۸۰۴۷۱-۶۶۵۸۰۴۷۵

تهران، خیابان ستارخان، خیابان باقر خان، نبش فرزین جنوبی، پلاک ۷، طبقه ۳ واحد ۴

اطمینان فرد

۸۸۶۱۸۱۹۷-۸

تهران، خیابان ملاصدرا، خیابان شیخ بهایی، میدان شیخ بهایی، جنب بانک تجارت، برج مرمر، پلاک ۱۷۱، طبقه ۴، واحد ۸

الماس حساب تابان

۸۲۸۰۷۳۳۰

تهران، فلکه دوم صادقیه، ابتدای بلوار فردوس شرقی، خیابان بیست متری ولیعصر، خیابان تقدیری، پلاک ۱۶، طبقه ۴، واحد ۱۴

اطمینان بخش و همکاران

۸۸۱۰۵۴۳۶-۸۸۱۰۵۴۷۲-۸۸۱۰۵۳۶۷

تهران- یوسف آباد- خیابان شهید ابوالفضل فراهانی پور- خیابان شهید فتحی شقایق- پلاک ۱۷- واحد ۵

امجد تراز

۸۸۷۰۵۳۰۷

تهران، خیابان ولی عصر، بالاتر از خیابان شهید بهشتی، جنب هتل سیمرغ، بن بست دلپسته، پلاک ۱، طبقه ۳

اطهر

۸۸۸۹۶۴۲۵-۸۸۹۶۴۲۸۰

تهران- خیابان دکتر فاطمی- بین خیابان ولیعصر و میدان دکتر فاطمی- ساختمان ۳۷- طبقه ۵

امین آزمون

۲۲۹۰۹۲۷۹

تهران- میرداماد- خیابان حصار- خیابان کوشا- کوچه شهره- پلاک ۱- واحد ۹- طبقه سوم

اعتبار آفرینان

۲۲۶۸۸۱۲۰

تهران، خیابان چیدر، کوچه شهید مهدی چیدری، خیابان سید محمد هاشمی علیا، پلاک ۳۱، طبقه ۴، واحد ۱۲

امین تدبیر بصیر

۷۷۶۵۰۹۱۰

تهران، انقلاب، بعد از متروی دروازه دولت، پلاک ۴۴۸، ساختمان سبز، طبقه اول، واحد ۳

اعتماد حساب پویا

۰۵۱۳۶۰۹۶۸۳۷-۰۵۱۳۶۰۹۹۸۴۵

مشهد، بلوار شهید فرامرز عباسی، شهید فرامرز عباسی ۱۳ (رسالت ۱۲)، پلاک ۱۶، طبقه همکف

امین حسابرس افق

۶۶۴۳۳۹۳۱

تهران، توحید، خیابان کوثر سوم، خیابان ستارخان، پلاک ۷۶، طبقه ۲، واحد ۵

اعداد آراء

۷۷۶۷۰۵۸۵-۶

تهران، خیابان شریعتی، سه راه طالقانی، خیابان خواجه نصیرالدین طوسی، پلاک ۲۸۰، واحد ۶

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>ایستاتیس محاسب کویر</p> <p>۰۳۵۳۸۴۲۶۹۲۶-۰۳۵۳۸۴۲۶۹۴۶</p> <p>یزد- محله دانشجو، خیابان شهید محسن حججی، بلوار آتش نشان، ساختمان اداری تجاری دایان، طبقه اول، واحد ۵</p>	<p>امین محاسب پارس</p> <p>۸۶۱۲۵۹۳۸</p> <p>تهران، خیابان شهید استاد مطهری، خیابان سهروردی شمالی، پلاک ۲۹۳، طبقه ۲، واحد ۶</p>
<p>آباد نوین تهران</p> <p>۰۴۱-۳۵۲۱۸۷۹۲</p> <p>تبریز، خاقانی، کوچه ۱۰ متری خزر، خیابان امام خمینی، مجتمع تجاری و خدماتی عتیق ۱، بلوک B، واحد ۴۵</p>	<p>امین مشاور بصیر</p> <p>۸۸۸۷۴۹۰۱-۸۸۸۷۴۹۰۰</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از پارک ساعی، نبش کوچه چمن، پلاک ۲۴۱۴، واحد ۳</p>
<p>آبان ارقام پارس</p> <p>۸۸۶۰۵۶۷۴-۸۸۶۰۵۶۷۵-۸۸۰۶۱۹۹۱-۸۸۰۶۱۹۹۰</p> <p>تهران، خیابان سیدجمال الدین اسدآبادی- بالاتر از میدان فرهنگ- نبش خ ۳۷- پلاک ۳۰۱- ط ۲- واحد ۶</p>	<p>امین نگاه بینا</p> <p>۴۴۷۵۴۶۹۴-۴۴۷۵۳۷۸۷</p> <p>تهران، بلوار دهکده المپیک، خیابان ساحل، خیابان شهید حیدر امانی (۵۷)، پلاک ۱، طبقه ۱</p>
<p>آبان آزمون</p> <p>۸۸۵۵۱۸۵۱</p> <p>تهران، خیابان میرزای شیرازی، پلاک ۲۲۹، طبقه ۴، واحد ۱۳</p>	<p>اندیشه نیکان حساب</p> <p>۸۸۸۵۳۰۷۹-۸۸۸۵۳۰۷۳</p> <p>تهران- خیابان ولیعصر- بالاتر از سه راه فاطمی- کوچه افتخاری نیا- ساختمان ۶۳- طبقه دوم- واحد ۶</p>
<p>آبان حساب</p> <p>۲۶۷۱۲۸۶۰</p> <p>تهران، پاسداران، دشتستان دوم، پلاک ۲۳، طبقه ۳</p>	<p>اهمیت نگر</p> <p>۸۸۳۱۰۰۷۳</p> <p>تهران، خیابان مفتح، کوچه عطارد، ساختمان عطارد، پلاک ۱۲، طبقه همکف، واحد ۴</p>
<p>آبان روش</p> <p>۴۴۲۶۱۷۱۰-۴۴۲۶۱۴۲۲</p> <p>تهران، فلکه دوم صادقیه - بلوار اشرفی اصفهانی - بن بست ۱۲ متری بهار- پلاک ۴- واحد دوم</p>	<p>اهورا محاسب پاسارگاد</p> <p>۸۸۸۴۲۴۲۶-۸۸۸۴۵۷۳۴</p> <p>تهران، میدان هفت تیر، خیابان خردمند شمالی، تقاطع کوچه کیانی، پلاک ۹۵، ساختمان کفرننگ، طبقه اول، واحد ۱ جنوبی</p>
<p>آبتین روش آریا</p> <p>۸۸۱۰۹۴۴۷-۸۸۱۰۹۴۱۹</p> <p>تهران، خیابان ولیعصر، کوچه نادر، پلاک ۶، ساختمان خوشبختی نادر، طبقه ۴، واحد ۱۸</p>	<p>ایران مشهود</p> <p>۸۸۷۸۵۷۶۵-۸۸۷۹۱۴۳۷</p> <p>تهران، خیابان ظفر، بین اتوبان مدرس و بلوار نلسون ماندلا، پلاک ۲۹۰، طبقه ۴</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آدریان نیک اندیش

۸۸۵۲۰۶۶۸-۹

تهران، عباس آباد، اندیشه، خیابان میرعماد، کوچه دوم، پلاک ۴، طبقه ۱، واحد ۳

آبتین محاسب پارس

۰۵۱۳۸۴۷۳۴۱۱-۲

مشهد، بلوار ناصر خسرو، ناصر خسرو ۱۵، بعد از چهار راه اول، سمت راست، پلاک ۹، طبقه ۲

آدرین حساب

۰۳۱۳۶۶۴۱۹۱۷-۸

اصفهان، میدان فیض، خیابان آپادانا، کوچه پارسیان (شماره ۶)، بن بست مهران، پلاک ۲۲، طبقه همکف

آپادانا

۸۸۵۴۲۸۴۴

تهران، خیابان شهید بهشتی-خیابان سهروردی شمالی-خیابان کورش-پلاک ۴۵-طبقه ۵-واحد ۱۴

آدرین پندار راستین

۰۷۱-۳۲۳۰۸۳۴۳

شیراز، باغ صفا، میدان امام حسین، خیابان آزادی، ساختمان باغ صفا، طبقه ۴، واحد ۴۲

آتامان حساب

۸۸۵۵۸۰۱۰

تهران، خیابان یوسف آباد، خیابان اکبری، کوچه پله سوم ولیعصر، پلاک ۱۰۳۶، برج سپهر ساعی، طبقه ۵، واحد ۵۱

آدرین تراز ارقام

۸۸۰۲۳۵۰۷-۸۸۳۳۲۷۱۱-۸۸۰۱۵۳۳۷-۸۸۰۱۵۳۳۸

تهران- خیابان فتحی شقایق- بعد از خیابان کاج- پلاک ۱۳۴ - طبقه اول شرقی

آتیه حساب ارقام

۰۲۶-۳۲۵۴۵۱۷۰

کرج - عظیمیه - بلوار کاج- بین ندا و پامچال- پلاک ۲۵۷- طبقه ۵- واحد ۷

آراء

۸۸۹۰۵۳۱۶-۸۸۸۰۲۹۳۲

تهران- خیابان فلسطین شمالی - پلاک ۴۶۳ - ساختمان ۵۵ - طبقه ۲ - شماره ۱۰

آتیه نگر

۸۸۱۷۶۱۰۱-۲

تهران، محله شهید قندی، نیلوفر، خیابان سهروردی شمالی، خیابان ابن یمین، پلاک ۳، طبقه ۲

آرتین پرگاس

۴۴۲۷۵۷۷۰-۴۴۲۷۵۷۷۱

تهران- خیابان ستارخان، روبروی برق آلستوم، پلاک ۷۹۸، طبقه دوم، واحد ۵

آتیه اندیش نمودگر

۸۸۵۲۲۰۹۶-۷

تهران، خیابان شهید مطهری-خیابان میرعماد-کوچه چهارم-پلاک ۱۲-طبقه ۵-واحد ۱۹

آرشین حساب

۸۸۴۸۰۹۶۶

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان بهشتی، کوچه نادر، پلاک ۶، طبقه دوم، واحد ۶

آداک آتین

۴۴۷۶۲۰۲۵-۷

تهران- همت غرب، شهرک گلستان(راه آهن سابق)، بلوار افاقیه، خیابان رز، پلاک ۹، طبقه اول

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آرمان اصول

۶۶۹۰۲۴۷۶-۶۶۹۰۲۱۵۴

تهران، خیابان اسکندری شمالی- خیابان طوسی شرقی- پلاک ۱۰۰- طبقه ۴ واحد ۹

آرمان حسابان قلم

۰۲۸۳۳۲۴۷۸۸۱-۲

قزوین، خیابان فردوسی، مجتمع تجاری اداری آبادگران، طبقه ۷، واحد ۳۰۳

آرمان اندیش آگاه

۰۴۴-۳۲۳۲۲۳۳۶

ارومیه، تختی، کوچه هجرت، کوچه شماره ۳، پلاک ۲۵، طبقه همکف

آرمان روش

۲۲۷۴۸۸۳۶-۲۲۷۴۸۸۳۸

تهران، میدان تجریش، دربند کوچه گنجی، خیابان شهید برادران فناخسرو، پلاک ۲۴، ساختمان ملک، طبقه ۳ واحد ۱۱

آرمان اندیشان آینده نگر ایلیا

۲۲۳۳۳۵۶۸-۷۱

تهران، مجیدیه شمالی، خیابان شهید برادران محمدی (ریحانی)، کوچه شهید ابوالقاسم سعیدی (جلال)، پلاک ۱، ساختمان پاسارگاد، طبقه ۵ و

آرمان روش معتمد

۰۳۱-۳۶۲۴۱۲۵۰

اصفهان، حسین آباد، کوچه نیلوفر ۲۲، بن بست نیکان، پلاک ۵، طبقه ۱

آرمان آروین پارس

۸۸۸۹۹۸۲۶-۸۸۹۰۱۵۴۹

تهران، خیابان استاد نجات الهی، خیابان خسرو، پلاک ۳۱، طبقه ۴

آرمان نوین رسیدگی

۴۴۰۶۴۳۸۷

تهران، اشرفی اصفهانی، نرسیده به سه راه مرزداران، گلستان ۱۴، برج نگین رضا، طبقه ۱۵، واحد ۱۵۰۱

آرمان بصیر

۸۸۷۴۶۳۰۴-۵

تهران، خیابان احمد قصیر (بخارست)- کوچه ششم- پلاک ۲۰- واحد ۶

آرمانی نو اقدام

۸۸۱۹۷۸۱۷

تهران، میدان ونک، خیابان کار و تجارت، پاساژ آسمان ونک، طبقه ۳، واحد ۳۰۲

آرمان پژوهان محاسب

۶۶۹۴۰۵۶۰

تهران، شهرآرا، خیابان یکم، خیابان پاتریس لومومبا، پلاک ۱۴، طبقه ۴، واحد ۵

آرمون گستران پیشگام

۸۸۷۴۳۶۸۳-۸۸۷۳۹۳۵۶

تهران، خیابان مطهری، نبش خیابان دوم مفتاح شمالی، پلاک ۳۵۸، طبقه سوم، واحد ۶

آرمان پیام جامع

۸۸۵۴۰۱۷۰-۸۸۵۴۵۱۳۰

تهران، خیابان سهروردی شمالی، خیابان خرمشهر، خیابان عربعلی، کوچه چهارم، پلاک ۶۰، واحد ۸

آروین باستان محاسب

۴۴۴۷۸۷۷۰

تهران، خیابان جنت آباد مرکزی، خیابان کاظم توکلی شرقی، خیابان جنت آباد، ساختمان کسری، پلاک ۲۱۶، طبقه ۳، واحد ۸

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آریا حساب رادمان

۴۴۱۷۴۶۰۶-۷

تهران، صادقیه، ناصر حجازی غرب، ابتدای ورزی جنوبی، نبش کوچه ۱۵ غربی، ساختمان کورش، پلاک ۲۶، واحد ۱۰

آروین خدمات مدیریت رادوین

۸۸۵۵۵۰۵۹-۸۸۵۵۵۳۸۳

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از سه راه شهید بهشتی، کوچه شهید کوزه گر، پلاک ۶، واحد ۷

آریا منشا امین

۸۸۳۸۴۷۵۹-۸۸۳۸۴۷۸۲

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان بهشتی، کوچه نادر، پلاک ۶، طبقه ۴، واحد ۱۴

آریا بصیر اندیشه

۸۸۶۴۷۹۱۱-۸۸۶۴۷۹۱۰-۸۸۶۴۷۸۴۴

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از پارک ساعی، خیابان سی و ششم، پلاک ۷، مجتمع ولیعصر (۲)، طبقه ۲، واحد ۲۲۵

آریاز مبتکر هخامنش

۰۵۱-۳۶۰۱۳۱۴۵

مشهد، سیدرضی ۳۸، ساختمان آرامش، پلاک ۲۷۴، طبقه ۵، واحد ۵۰۳

آریا حسابرسان پارسا

۸۸۷۷۳۸۲۸-۸۸۷۷۴۲۲۵

تهران- خیابان گاندی- خیابان بیست و یکم- پلاک ۲۶- واحد ۴

آریسا محاسب آراز

۸۸۷۹۵۲۲۶-۸۸۷۹۵۶۸۰

تهران، بزرگراه کردستان، خیابان ونک، پلاک ۱۱۰، برج آینه، طبقه ۴ واحد ۳۰۲

آریا روش

۸۸۶۶۰۸۲۴-۸۸۶۷۴۷۰۴

تهران- خیابان ولیعصر- بالاتر از میرداماد- بلوار ستاری- پلاک ۷۴- طبقه چهارم- واحد ۱۵

آزاد رای امین

۸۸۵۱۵۱۳۳-۳۴

تهران، ابتدای خیابان سهرودی شمالی- بالاتر از آبادانا- خیابان سراب- شماره ۱۲- واحد ۲

آریا نیک روش

۸۸۷۰۹۳۱۱-۲

تهران، خیابان قائم مقام فراهانی- کوچه شهدا- پلاک ۹- طبقه ۲- واحد ۱۲

آزما تراز ژرف

۸۸۳۴۲۴۷۶

تهران- هفت تیر، باغ صبا، سهروردی، خیابان شهید مهندس زیرک زاده، خیابان شهید مسعود ملابری پور، پلاک ۹۷، طبقه ۵ غربی

آریان محاسب پویا

۴۰۴۴۲۲۳۸-۴۰۴۴۲۱۴۶

تهران، مرزداران، بزرگراه شهید آیت اله اشرفی اصفهانی، خیابان شهید برادران بیدکی، پلاک ۱۵، ساختمان زمرد، طبقه ۲، واحد ۲۱

آزمودگان

۸۸۹۳۹۵۱۳-۸۸۹۲۹۷۰۹

تهران- خیابان کریم خان زند- خیابان دکتر عضدی (آبان جنوبی)- شماره ۵۲- طبقه دوم

آریان حساب همراز

۰۷۱۳۶۲۸۰۸۵۲-۰۷۱۳۶۲۸۰۹۹

شیراز، قصرالدشت، کوچه ۵۴ قصر دشت، ساختمان گلبرگ، طبقه ۴

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

آزموده کاران

۲۰-۲۲۹۲۵۹۱۰

تهران، خیابان شریعتی- قلهک- نرسیده به یخچال- کوچه شریف- شماره ۵

آفاق حساب برتر فردا

۴۱-۳۳۱۳۵۹۸۱

تبریز، سه راه محقق، محقق غربی، کوچه زرگر باشی، مرکز خرید نگین گلستان، طبقه سوم، واحد ۳۰۵

آزمون

۶۱-۲۲۹۱۱۹۵۹

تهران، داوودی، خیابان یکم، خیابان استاد سید عبدالله انوار (شنگرف)، پلاک ۳۷، طبقه ۲، واحد ۸

آفاق کاوشگران

۴۶-۵۱۳۷۲۶۴۷۴۶-۳۷۲۵۹۳۱۴-۳۷۲۵۹۳۱۷-۳۷۲۵۹۷۱۴-۳۷۲۳۶۲۴۸

مشهد- میدان راهنمایی- ابتدای بلوار سازمان آب- خیابان عطار- عطار غربی-۱- پلاک ۸

آزمون پرداز

۶-۸۸۷۰۸۱۷۴

تهران، میدان آرژانتین، جنب مرکز خرید آفریقا، ساختمان صهبا، پلاک ۲۲، طبقه اول

آگاه تدبیر

۴۸۴-۳۶۴۱۰۴۳۱

اصفهان، چهار راه آبشار اول، ساختمان شرکت پلی اکریل ایران، طبقه همکف

آزمون تراز ارقام

۴۴-۳۱۳۲۲۴۵۳۴۴-۳۱۳۲۲۴۳۹۱۱

اصفهان، خیابان آمادگاه، نبش بن بست قاضی ها (شماره ۱۹)، مجتمع تجاری و اداری امیر، طبقه همکف، واحد ۲ و ۳

آگاه تراز مدبر

۴۴-۳۶۶۱۰۴۳۱

اصفهان، باغ نگار، آئینه خانه، خیابان میرفندرسکی، کوچه هزاردستان (۳۲)، پلاک ۳، طبقه دوم

آزمون تراز پارس

۵-۷۱-۳۸۳۸۴۲۸۵

شیراز، بلوار امیرکبیر، نرسیده به کوچه ۲۴، ساختمان پریا ۷، طبقه ۵، واحد ۱۰

آگاه حساب

۳-۸۸۶۷۵۹۹۲

تهران، خیابان خالد اسلامبولی، خیابان ۳۹، شماره ۱۴، طبقه ۳، واحد ۶

آزمون حساب تدبیر

۹۴-۸۸۶۲۵۹۹۴-۳-۸۸۶۱۲۹۸۲

تهران- میدان ونک- خیابان ملاصدرا- ضلع شمال غربی پل کردستان- بن بست فرشید- پلاک ۴- طبقه ۳- واحد ۵

آگاه نگر

۹۲-۸۸۵۷۵۷۵۹۲-۸۸۵۲۳۸۱۶-۸۸۵۲۱۶۷۷

تهران- خیابان شهید بهشتی (عباس آباد)- کوچه آریا وطنی، خیابان شهید برداران کاووسی فر، پلاک ۵۰، طبقه ۳، واحد ۳

آزمون سامانه

۲-۷۷۵۳۷۹۴۴-۸۸۶۷۲۴۴۰

تهران، خیابان بهار شیراز- تقاطع سهروردی جنوبی - شماره ۱۰۷

آگاه هشیار حساب

۶۰-۴۴۲۸۸۸۶۰

تهران، صادقیه، بزرگراه محمدعلی جناح، میدان دوم صادقیه، پلاک ۱۵۱۸، مجتمع گلдіس، طبقه ۴، واحد ۴۲۱

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>آوا تدبیر تراز</p> <p>۰۳۱-۳۶۶۹۹۴۸۸</p> <p>اصفهان، هزار جریب، کوچه شهید قرائت (۲)، کوچه بهشت آیین، پلاک ۲۱، طبقه همکف</p>	<p>آگاهان ارقام خبره</p> <p>۰۸۶-۳۳۱۴۱۵۸۹</p> <p>اراک، خیابان راه آهن، کوچه شهید ایوب مهری، کوچه شهید حبیب ابن مظاهر، پلاک ۵۹، طبقه سوم</p>
<p>آوش ارقام کادوسان</p> <p>۰۱۳۳۲۷۳۰۰۰۳</p> <p>رشت، محله گلزار، کوچه فرعی دوم، کوچه وصال، طبقه اول</p>	<p>آگاهان بهروش پارس</p> <p>۰۵۱۳۷۲۳۷۴۶۰-۶۵</p> <p>مشهد- خیابان صاحب الزمان ۱۴- مولوی ۱۴- پلاک ۱۱/۱</p>
<p>آوند</p> <p>۸۸۲۸۴۰۶۰-۸۸۲۷۴۷۴۶-۸۸۲۷۳۵۹۵</p> <p>تهران، کوی نصر، خیابان چهارم، پلاک ۲۲، طبقه ۱، واحد ۳</p>	<p>آگاهان پژوهان پویا</p> <p>۶۶۰۳۴۶۰۸-۶۶۰۳۴۶۵۶</p> <p>تهران، خیابان ستارخان، خیابان شادمهر، نبش کوچه شادی، پلاک ۳۶، طبقه ۲، واحد ۴</p>
<p>آویژه ارقام امین</p> <p>۰۵۱۳۸۹۴۰۴۲۲-۰۵۱۳۸۹۳۰۰۴۶-۷</p> <p>مشهد، محله دانشجو، معبر ماقبل آخر، خیابان دانشجو ۱۶ (عقدایی) ۱۵، معبر آخر بلوار دانشجو (معلم ۳۸- فرهنگ ۳۱)، پلاک ۲۱۰، طبقه ۱</p>	<p>آگاهان تراز توس</p> <p>۰۵۱۳۷۶۸۴۴۰۴-۰۵۱۳۷۶۱۴۷۷۴</p> <p>مشهد، ارشاد، بلوار خیام، بلوار فردوسی، پلاک ۶۸، طبقه ۲</p>
<p>آوید خلاق امین</p> <p>۰۵۱-۳۶۰۱۰۸۳۸</p> <p>مشهد، فرهنگ، خیابان معاد جنوبی، (معلم ۱۶- فرهنگ ۱۳)، خیابان معاد ۲۴، پلاک ۱۸۱، طبقه همکف</p>	<p>آگاهان و همکاران</p> <p>۸۸۹۰۲۰۴۷</p> <p>تهران، خیابان سپهبد قرنی- خیابان شاداب - پلاک ۲۸</p>
<p>آیین بهرنگ صادق</p> <p>۴۴۲۷۶۲۳۳-۴۴۲۷۶۱۳۳</p> <p>تهران، خیابان اشرفی اصفهانی، بعد از جلال آل احمد، خیابان طالقانی، ساختمان گلشن، طبقه سوم، واحد ۱۳</p>	<p>آماردن</p> <p>۴۷۰۰۲۰۶-۹</p> <p>تهران، چیتگر، بین میدان موج و ساحل، خیابان نقیب زاده، برج آرتمیس، T۷، غربی، طبقه ۱۹، واحد ۷</p>
<p>آئین ارقام</p> <p>۴۴۲۹۲۸۱۳-۱۴</p> <p>تهران، فلکه دوم صادقیه- ابتدای اشرفی اصفهانی- خیابان مروودشت- پلاک ۱- طبقه ۴- واحد ۱۵</p>	<p>آمارگاران</p> <p>۶۶۴۸۵۰۶۳</p> <p>تهران- خیابان طالقانی- بین وصال شیرازی و فلسطین - نبش خیابان فریمان - ساختمان اداری ۱۱۸- پلاک ۵۵- طبقه ۱- واحد ۲</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>بخردیار</p> <p>۸۸۷۵۶۵۸۵</p> <p>تهران، عباس آباد، خیابان اندیشه، خیابان کوه نور، کوچه دوم، پلاک ۱۲، طبقه ۵، واحد ۱۰</p>	<p>آئین تدبیر سهند</p> <p>۰۴۱-۳۳۳۷۰۸۰۱</p> <p>تبریز- خیابان فارابی (خ چایکنار)- نرسیده به پل سنگی - مجتمع کوثر- طبقه سوم- واحد ۱</p>
<p>برآیند</p> <p>۸۶۰۷۰۱۹۲</p> <p>تهران، خیابان کریم خان زند، خیابان سنایی، کوچه دوم غربی، پلاک ۳۰، طبقه همکف</p>	<p>آئین تراز آریا</p> <p>۰۳۱۳۷۸۶۶۲۹۱</p> <p>اصفهان- خیابان رودکی- نبش فرعی ۶۰- ساختمان ستایش- طبقه دوم</p>
<p>برنا اندیشان رایان</p> <p>۸۸۳۲۴۰۶۷-۸۸۸۲۴۹۹۸-۸۸۳۱۱۹۸۸</p> <p>تهران- کریم خان زند- خیابان حسینی- پلاک ۶۱، طبقه اول، واحد ۲۰۵</p>	<p>آئین محاسبان امین</p> <p>۶۶۰۶۶۳۱۴-۵</p> <p>تهران- ضلع جنوبی خیابان آزادی، روبروی خیابان حبیب اله، نبش خیابان حیدرتاش، پلاک ۴۱۶، طبقه ۲، واحد ۳</p>
<p>برهان تراز محاسب</p> <p>۸۸۹۴۴۹۷۳-۸۸۹۴۴۹۲۰</p> <p>تهران، میدان ولیعصر، خیابان سوسن (سپاس)، خیابان شهید سپهبد قرنی، پلاک ۱۰۰، طبقه ۴، واحد ۷</p>	<p>آئین ابرار آریا</p> <p>۸۸۹۳۸۳۴۰-۸۶۰۳۷۳۹۶</p> <p>تهران- میدان ولیعصر- ابتدای بلوار کریم خان زند- پلاک ۳۰۸- طبقه ۷- واحد ۷۴</p>
<p>بصیر محاسب توس</p> <p>۰۵۱-۳۸۴۵۶۳۶۹</p> <p>مشهد، محله احمد آباد، خیابان ابودر غفاری ۱۴، بلوار ابودر غفاری، پلاک ۱۱۰، طبقه ۲</p>	<p>آئین بهروش</p> <p>۸۸۴۴۳۴۲۳-۸۸۴۴۴۶۶۸</p> <p>تهران- خیابان مطهری- خیابان شهید محسن وزوائی- خیابان شهید استاد مطهری- پلاک ۲۸- طبقه ۹- واحد جنوبی</p>
<p>به بین محتوا</p> <p>۲۶۴۱۳۹۰۵-۲۶۴۲۱۸۲۸</p> <p>تهران- میرداماد- خ البرز- کوچه قبادیان شرقی- پلاک ۲۸- واحد ۱</p>	<p>آئین پژوهان ایرانیان</p> <p>۰۵۱-۳۷۶۶۳۷۷۳-۰۵۱۳۷۶۸۴۱۲۸</p> <p>مشهد- بلوار شهید صادقی، صادقی ۱۰ (توفیق ۱۶)، پلاک ۴۲، طبقه ۱</p>
<p>بهبود ارقام</p> <p>۰۳۱-۳۶۶۴۴۸۵۲-۳۶۶۴۴۸۵۱</p> <p>اصفهان- خیابان شیخ صدوق شمالی- مجتمع اداری تک نگین- طبقه ۳- واحد ۳</p>	<p>آئین محاسب و همکاران</p> <p>۰۵۱-۳۸۹۳۰۷۹۹</p> <p>مشهد، هنرستان، خیابان گلشن ۴، موجه گلشن ۳/۴، پلاک ۸۱، طبقه ۲</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>بهنود حساب</p> <p>۸۸۹۸۰۴۰۲-۸۸۹۸۰۴۴۸</p> <p>تهران، خیابان دکتر فاطمی- روبروی خیابان کاج- پلاک ۱۳۶- ساختمان تهران</p> <p>۶۴- طبقه پنجم جنوبی- واحد ۲۴</p>	<p>بهداد حساب آریا</p> <p>۴۴۲۷۸۳۸۱</p> <p>تهران - خیابان ستارخان - بین فلکه اول و دوم صادقیه - بلوار شهدای صادقیه شمالی- خیابان مرودشت- پلاک ۱- واحد ۱۲</p>
<p>بهین تراز آریا</p> <p>۴۴۳۸۰۴۳۸</p> <p>تهران، خیابان صادقیه، خیابان شهید حمید اسدی، خیابان ستارخان، پلاک ۱۰۱۶، ساختمان مرجان، طبقه ۲، واحد ۴۰</p>	<p>بهداد روش امین</p> <p>۴۶۱۴۲۳۳۱</p> <p>تهران، مرزداران، کوچه احمدی، خیابان شهید علی اکبر وحدتی، پلاک ۴۷، ساختمان پارسی، طبقه ۳، واحد ۱۲</p>
<p>بهین رس</p> <p>۸۸۴۸۲۹۰۹-۸۸۴۸۲۹۰۵</p> <p>تهران، آرژانتین، ساعی، کوچه هشتم، کوچه دوازدهم، پلاک ۸، طبقه همکف</p>	<p>بهراد مشار</p> <p>۸۸۷۱۳۱۳۴-۸۸۷۰۳۹۰۶</p> <p>تهران، خیابان شهید احمد قصیر (بخارست)، خیابان ۱۹، پلاک ۵، طبقه اول</p>
<p>بوستان محاسب ایرانیان</p> <p>۴۴۹۲۷۸۸۳-۴۴۹۲۷۸۵۵</p> <p>تهران، ستارخان، بین فلکه اول و دوم صادقیه، بلوار شهدای صادقیه شمالی، کوچه مرودشت، پلاک ۱، واحد ۴</p>	<p>بهروزان حساب</p> <p>۶۵۰۱۰۴۹۳-۶۵۰۱۰۴۹۶</p> <p>تهران، میدان آزادی، بین بزرگراه نواب و اسکندری، پلاک ۱۸۶، برج تجاری پانامال، طبقه ۸، واحد ۸۰۳</p>
<p>بیات رایان</p> <p>۸۸۵۰۴۵۸۶-۸</p> <p>تهران، خیابان شهید احمد قصیر، معبر آخر، کوچه پژوهشگاه (دوم)، پلاک ۲۲، ساختمان یازده، طبقه دوم، واحد ۶</p>	<p>بهروش پارسا</p> <p>۸۸۹۱۷۸۲۱</p> <p>تهران، بلوار کریم خان زند، پلاک ۳۰۸، طبقه ۵، واحد ۵۱</p>
<p>بیداران</p> <p>۸۸۳۰۶۹۱۱-۸۸۸۳۵۲۰۷-۸۸۸۲۹۷۶۱</p> <p>تهران، شمال میدان هفت تیر - خیابان ملایری پور - خیابان مهندس زیرک زاده - شماره ۲۰ - طبقه اول</p>	<p>بهمند</p> <p>۸۸۳۰۵۳۹۱-۳-۸۸۸۴۳۷۰۸</p> <p>تهران، خیابان قائم مقام فراهانی - جنب میدان شعاع - ساختمان ۱۱۴ - طبقه ۴ - صندوق پستی: ۱۵۸۱۵-۱۱۳۷</p>
<p>بیلان گزارشگر</p> <p>۲۲۱۴۴۴۷۰-۱</p> <p>تهران، شهرک قدس، بلوار دامن، بلوار سپهر، خیابان درختی (صادقی پور)، کوچه عباس ثقفی، پلاک ۷، طبقه اول، واحد ۲</p>	<p>بهنام مشار</p> <p>۸۸۸۹۱۱۵۸-۸۸۸۰۱۰۲۲</p> <p>تهران، خیابان استاد نجات الهی (ویلا)، بالاتر از خیابان سپند، کوچه خسرو، پلاک ۵۸، طبقه ۲، واحد ۶</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

بینا تدبیر

۸۸۷۱۶۴۸۶-۸۸۸۲۴۵۸۱

تهران، خیابان سید جمال الدین اسد آبادی، خیابان ۲۳، پلاک ۳۸، طبقه ۲

پایش پرگاس کاردان

۰۳۱۳۶۲۰۰۱۲۲

اصفهان، محله حسین آباد، کوچه مهرداد (۴۳)، کوچه شهید مسعود مهرعلیان (۶۹)، پلاک ۱۷، مجتمع تجاری پیمان، طبقه ۳، واحد ۱۳

پارس

۰۲۶۳۲۷۳۶۸۶۲-۳

کرج- مهرویلا- میدان معلم- ساختمان معلم (شماره ۱۵)- طبقه ۳- واحد ۸

پرتو محاسب امین

۰۳۱-۳۲۲۱۰۰۸۹

اصفهان، نقش جهان، خیابان آمادگاه، خیابان باغ گلدسته، پلاک ۵، ساختمان گلدیس، طبقه سوم، واحد ۲۳۷

پارس ارکان تراز

۴۴۴۷۰۰۸۴

تهران- بزرگراه اشرفی اصفهانی- بالاترازمیدان پونک- خیابان سوم- پلاک ۶۱- واحد ۴

پردازش نگر دقیق

۶۶۵۱۶۴۶۹

تهران، شادمان، خیابان شادمهر، خیابان ذوالفقاری، پلاک ۳، طبقه ۲

پارسیان حسابرسی افق

۰۵۱-۳۶۰۳۸۷۹۲

مشهد- بلوار دانش آموز- بین دانش آموز ۱۵ و ۱۷- پلاک ۱۴۹- ساختمان پزشکیان- طبقه دوم- واحد ۶

پردیس محاسب مانا

۸۸۸۲۴۶۲۳

تهران، خیابان مفتح، میدان هفتم تیر، مجتمع نگین آبی، پلاک ۵، طبقه ۶، واحد ۶۰۲

پاسارگاد احرار

۴۴۲۶۴۴۸۶

تهران، ستارخان، روبروی خشکبار ایوب، پلاک ۴۸۵، طبقه همکف، واحد ۱

پرسیان پاد

۲۲۳۴۱۸۸۰

تهران، اوین- مجتمع آتی ساز- فازیک- بلوک ۵- شماره ۵۱۷۳

پایش گستر حساب

۴۴۰۴۷۵۹۰-۴۴۰۲۲۳۷۷

تهران، جنت آباد جنوبی، بلوار شهید مرتضی مطهری، خیابان پیامبر غربی، پلاک ۱۰۶/۷، مجتمع پندار، طبقه ۴، واحد ۱۴

پرهام مشار

۸۸۴۱۶۹۶۸-۸۸۴۱۹۱۵۲

تهران- خیابان مطهری- خیابان یوسفیان- شماره ۱۲۳- طبقه ۷- واحد ۲۵

پایدار حساب ممتاز

۴۴۶۲۳۳۲۴-۴۴۴۴۴۲۱۸

تهران، جنت آباد مرکزی، خیابان شهید کبیری طامه (شاهین شمالی)، بلوار شهید سرلشکر مخبری (۳۵ متری گلستان)، پلاک ۱۷۹، طبقه همکف

پویش دقیق تراز

۴۴۴۹۸۰۶۱

تهران، جنت آباد جنوبی، خیابان ۳۵ متری لاله شرقی، بن بست نسترن، پلاک ۱، مجتمع تجاری لاله، طبقه ۲، واحد ۵

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

تحلیگر معتمد امین

۰۷۱-۳۶۲۷۷۵۸۷

شیراز، ولیعصر، خیابان ولیعصر، کوچه ۸، پلاک ۱۸۸، طبقه ۱

پویندگان پارس حساب

۰۵۱۳۸۴۸۲۲۰۱-۴

مشهد- پنجره سناباد- خیابان دانشسرای جنوبی- خیابان ابن سینا- پلاک ۱۴۵ - طبقه اول واحد شرقی

تدبیر محاسب آریا

۴۴۰۱۲۵۳۶

تهران، فلکه دوم صادقیه- ابتدای آیت اله کاشانی-خ اعتمادیان- پشت بیمارستان ابن سینا-پ ۱۵-طبقه ۱-واحد ۳

پیام محاسب ایرانیان

۰۵۱-۳۸۹۴۶۴۲۱

مشهد، بلوار دانشجو، کوچه دانشجو ۲۵ (پرورش ۲۸)، پلاک ۵۵۴، مجتمع آراکس ۲، طبقه هفتم، واحد ۷۰۲

تدبیرگران مستقل

۸۸۹۰۲۹۹۹-۸۸۹۰۹۱۴۴

تهران، خیابان استاد نجات الهی- خیابان اراک - پلاک ۷۲- طبقه ۲ - شماره ۴

پیشداد اندیشه مهرگان

۴۴۹۷۱۳۸۸-۴۴۹۷۶۸۲۲

تهران، جنت آباد جنوبی، بلوار شهید مرتضی مطهری، خیابان پیامبر غربی، پلاک ۱۰۶/۷، مجتمع پندار، طبقه ۳، واحد ۱۱

تدبیر ارقام اسپادانا

۴۴۳۷۴۱۱۶

تهران، صادقیه شمالی، بزرگراه جلال آل احمد، پلاک ۴۴۱، طبقه ۱، واحد ۱

پیشگامان تراز امین

۰۱۳-۳۳۶۰۱۶۲۶

رشت، دباغیان- کوچه شهید رجایی- کوچه شهید مفتح- پلاک ۵- طبقه همکف

تدبیر اندیشان شهر راز

۰۷۱-۳۶۳۰۳۱۹۹

شیراز، فرهنگ شهر، بین کوچه ۵ و ۳، پلاک ۱۵، ساختمان آپسای، طبقه ۴، واحد ۱

پیوند ارقام زاهبر ایرانیان

۰۱۱-۴۴۲۰۶۹۹۲

آمل- خیابان طالب آملی- روبروی دریای ۱/۲۷، بلوار طالب آملی، طبقه دوم

تدبیر تراز نگار

۸۸۹۷۷۶۳۵-۶

تهران، خیابان شهید گمنام، بین میدان فاطمی و گلها، روبروی مجتمع وزارت کشور، پلاک ۳۵، طبقه سوم، واحد ۶

تابان سراج سعادت

۰۳۱-۳۶۲۵۰۴۷۰

اصفهان، باغ زرشک، کوچه بهار، کوچه حضرت یحیی ۶، پلاک ۶۲، پلاک ۷۰، طبقه همکف

تدوین و همکاران

۸۶۰۸۰۰۷۲-۴

تهران، بزرگراه کردستان، خیابان حکیم، پلاک ۱۱، طبقه ۳، واحد ۱۴

تحلیل طلب

۸۸۶۲۶۰۴۷-۸۸۶۲۶۰۲۳

تهران، خیابان جمال الدین اسدآبادی، خیابان سی و پنجم غربی، پلاک ۲۹۳، طبقه ۳، واحد ۱۰

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>جاوید اندیشان خبره</p> <p>۸۸۳۱۰۸۱۹</p> <p>تهران، خیابان شهید مطهری، خیابان شهید مفتاح شمالی، پلاک ۳۹۷، طبقه ۳، واحد ۷</p>	<p>تدوین معین بهار</p> <p>۶۶۹۰۸۸۲۷-۸</p> <p>تهران، بلوار کشاورز، خیابان جمالزاده شمالی، کوچه نادر، پلاک ۲۹، واحد ۱۵</p>
<p>حافظ گام</p> <p>۲۲۲۷۰۹۴۹-۲۲۲۷۰۹۸۱-۲۲۹۱۲۱۵۹</p> <p>تهران، خیابان میرداماد، خیابان نفت جنوبی، کوچه تابان، پلاک ۱۰، واحد ۱۵</p>	<p>تراز محاسب ماندگار</p> <p>۵۱۳۸۴۳۴۵۱۶-۳۸۴۶۳۸۳۴</p> <p>مشهد- خیابان احمد آباد- بلوار رضا- نبش رضا ۱- پلاک ۴۰- طبقه اول-</p>
<p>حامیان کار دیده پارس</p> <p>۸۸۵۸۴۱۶۳-۸۸۶۹۰۸۳۰</p> <p>تهران، سعادت آباد، خیابان علامه طباطبایی جنوبی، نبش خیابان شهید حمیدرضا حق طلب، ساختمان علامه، پلاک ۸۰، طبقه سوم</p>	<p>تراز مشهود محتسب</p> <p>۴۴۲۷۳۸۱۱-۴۴۲۷۳۸۱۱-۲</p> <p>تهران، خیابان مرزداران، بلوار شهید سرتیپ آریافر، کوچه لاله، پلاک ۲۶، طبقه ۴، واحد ۴</p>
<p>حساب گستر پویا</p> <p>۷۷۷۳۶۰۲۴</p> <p>تهران، تهرانپارس، خیابان آیت اله خوشوقت (حجرین عدی)، خیابان ۱۵۶ شرقی، پلاک ۱۰۶، طبقه ۱، واحد ۱۵</p>	<p>تلاش ارقام</p> <p>۸۸۸۰۶۸۷۶</p> <p>تهران، خیابان شهید مطهری، خیابان شهید حمید صدر، خیابان لارستان، پلاک ۵، ساختمان سپهر، طبقه سوم، واحد ۳۰۲</p>
<p>حساب نگر متین</p> <p>۴۴۴۹۹۴۶۴</p> <p>تهران، جمالزاده، خیابان یوسف، کوچه سوسن، پلاک ۴، ساختمان پالیز، طبقه ۲، واحد ۲۰۳</p>	<p>تلفیق نگار</p> <p>۲۲۱۴۲۹۴۲-۲۲۱۴۲۹۴۳</p> <p>تهران، سعادت آباد، خیابان شهید حمید نمازی زاده (سوم شرقی)، پلاک ۱۵۶، برج کاج، طبقه سوم شمالی</p>
<p>حسابرس معتمد پارسیان</p> <p>۸۶۰۴۵۴۳۰</p> <p>تهران، عباس آباد، خیابان قائم مقام فراهانی، خیابان دکتر بهشتی، پلاک ۴۰۲، طبقه ۲، واحد ۲۶</p>	<p>توانگر محاسب و همکاران</p> <p>۶۶۹۴۹۰۷۱-۲</p> <p>تهران- میدان توحید- خیابان فرصت شیرازی- پلاک ۸۳- واحد ۶B</p>
<p>حسابرسان نواندیش</p> <p>۸۸۵۴۶۳۰۰-۸۸۵۱۶۷۹۲-۳</p> <p>تهران- خیابان مطهری- خیابان علی اکبری- خیابان صحافزاده- پلاک ۵۶- طبقه سوم</p>	<p>توسعه مدیریت دانا</p> <p>۲۲۹۰۳۷۵۸-۸۶۱۲۰۹۲۲</p> <p>تهران، خیابان سهروردی شمالی، خیابان کوشش، پلاک ۱، طبقه ۴</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>دایان معتمد فردا</p> <p>۰۵۱-۳۷۲۹۴۶۲۳</p> <p>مشهد، کلاهدوز، خیابان آبکوه، خیابان ارم شمالی، (آبکوه ۱۷)، پلاک ۵، طبقه ۴</p>	<p>حسابرسیین</p> <p>۸۸۷۰۹۷۴۳-۸۸۷۰۹۷۴۴-۸۸۷۲۱۲۶۹</p> <p>تهران، خیابان شهید بهشتی، خیابان شهید علی میرزا حسینی، خیابان قائم مقام فراهانی، پلاک ۱۸۶، ساختمان ۲۱۶، طبقه ۳، واحد ۲۶</p>
<p>دریک فروردین</p> <p>۲۲۹۰۲۴۸۴-۶</p> <p>تهران، خیابان نفت شمالی، نبش خیابان نهم، شماره ۳۹، طبقه ششم، واحد ۲۲</p>	<p>خبرگان پارس پویا</p> <p>۰۵۱-۳۸۸۳۴۱۸۱-۳</p> <p>مشهد-بلواروکیل آباد-بلوارکوثر-کوثر شمالی-۱-پلاک ۸۱</p>
<p>دستاورد ستیغ</p> <p>۸۸۵۲۵۷۴۲-۸۸۱۷۶۵۴۶</p> <p>تهران، خیابان شهید قندی، نیلوفر، خیابان پاکستان، کوچه شهید عباس ساوجی نیا، پلاک ۱۱، طبقه ۱</p>	<p>خبرگان حساب امین</p> <p>۰۱۱۴۴۲۲۷۶۳۵-۸</p> <p>آمل، میدان قائم، ساختمان الماس، واحد ۴۰۳، طبقه ۴</p>
<p>دش و همکاران</p> <p>۴۴۸۴۶۶۰۱-۳-۴۴۸۴۶۶۰۵-۹</p> <p>تهران، بزرگراه نیایش-بعدازچهارراه سردارچنگل-آبشناسان-خیابان نشاط-نبش کوچه سوم غربی-پلاک ۲۴</p>	<p>داد سنج حساب</p> <p>۸۸۶۰۲۹۶۷</p> <p>تهران، آراغات، خیابان حجت الاسلام عباس شیرازی، خیابان ملاصدرا، پلاک ۱۲۷، طبقه ۴، واحد ۱۸</p>
<p>دقیق آزما تراز</p> <p>۰۵۱-۳۷۲۳۷۱۳۳</p> <p>مشهد، خیابان شهید قرنی ۲۱، برج جاودان، طبقه ۷، واحد ۷۰۲</p>	<p>داریا روش</p> <p>۸۸۶۰۱۹۸۸-۹۰</p> <p>تهران، میدان ونک، ملاصدرا، خیابان شیرازی جنوبی، کوچه اتحاد، پلاک ۱۰</p>
<p>دقیق تراز سپاهان</p> <p>۰۳۱۳۲۷۴۴۲۴۴-۰۳۱۳۲۷۴۳۲۸۶</p> <p>اصفهان، شاهزید، کوچه شهید محسن حسینی تودشکی ۱۵، کوچه شهید محسن حسینی تودشکی ۵۵، پلاک ۵، طبقه همکف</p>	<p>دانا مشاور بامداد</p> <p>۰۲۶-۳۴۴۵۹۳۱۲</p> <p>کرج، جهانشهر، میدان هلال احمر، خیابان نارون، پلاک ۲، مجتمع ماهان، طبقه ۴، واحد ۱۳</p>
<p>دل آرام</p> <p>۸۸۹۰۱۴۹۶</p> <p>تهران، میدان جهاد (دکترفاطمی)- خیابان کامران- پلاک ۱۵- واحد ۲- طبقه اول</p>	<p>داوران حساب</p> <p>۸۸۵۴۵۶۳۸-۸۸۵۴۵۶۲۵-۸۸۵۱۰۰۵۴</p> <p>تهران- خیابان قائم مقام فراهانی- بالاتراز خیابان استاد مطهری- خیابان ششم- شماره ۲۳- طبقه اول</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

دیان

۸۸۴۹۰۴۷۴-۸۸۴۹۰۴۷۱

تهران، ایرانشهر، بلوار کریم خان زند، پلاک ۱۴۲، طبقه ۳

رایمند و همکاران

۸۸۸۸۶۶۵۳

تهران، خیابان گاندی، خیابان پنجم، پلاک ۲۴، طبقه ۴، واحد ۸

راد محاسب ایستاتیس

۰۳۵-۳۶۲۷۰۵۵۸

یزد، خیابان فرخی، کوچه شهید معینی (دادگستری)، بن بست فتوحی، پلاک ۴۸

رمز پویا

۲۲۹۱۱۸۸۳-۲۲۹۱۲۹۱۷

تهران، میرداماد، میدان مادر، خیابان شاه نظری، کوچه دوم، پلاک ۳۹، طبقه ۵، واحد ۹

رازدار

۸۸۷۲۶۵۳۵-۸۸۷۲۶۶۶۵

تهران-خیابان احمد قصیر(بخارست)-کوچه نوزدهم- پلاک ۱۸- واحد ۱۴- طبقه ۷

رهاورد مشاور آینده نگر

۰۶۱-۳۲۹۲۷۳۶۸

اهواز، کوی کیان آباد، خیابان هفدهم، خیابان ۱۰ متری زنجیره ای، پلاک ۱۰۰/۰۰۱، طبقه ۴

راهبران حساب تهران

۴۴۸۹۴۴۹۲

تهران، پونک جنوبی، بزرگراه آیت اله اشرفی اصفهانی، خیابان شهید حسن حیدری مقدم شرقی، پلاک ۱، طبقه ۳، واحد ۱۲

رهبین

۸۸۵۳۲۶۲۸-۸۸۵۲۳۰۵۹

تهران، خیابان سهروردی شمالی-انتهای خیابان خرمشهر- خیابان شهید عربعلی- شماره ۱- واحد ۶

راهبرد اندیشان مدیر

۰۷۱۳۸۴۳۹۱۳۸

شیراز، بلوار پاسداران، خیابان شهید جهان آرا، بلوار پاسداران، ساختمان پارسیان، طبقه ۲، واحد ۲

رهنمود ارقام پارس

۴۴۹۷۸۸۱۹-۲۴

تهران، فلکه دوم صادقیه، بلوار فردوس شرق، نبش خیابان وفا آذر جنوبی، مجتمع تجاری و اداری آبریک سنتر، طبقه سوم، واحد ۱۱۵

رایان بهروش پارس

۰۵۱-۳۸۷۰۴۲۰۰-۱

مشهد، بلوار هاشمیه، هاشمیه ۳۲، پلاک ۴۱

رهنو حساب

۲۲۳۶۵۰۵۶-۹

تهران، خیابان توحید، بن بست فرهادیه، مجتمع فرهادیه، پلاک ۳، طبقه ۵، واحد ۲۰

رایمند امین

۰۵۱-۳۶۰۲۱۷۳۳-۵

مشهد- بلوار فرامرز عباسی- نبش فرامرز عباسی ۲۴- پلاک ۱- طبقه سوم

رهیافت حساب تهران

۸۸۶۲۵۳۱۷-۸۸۶۲۴۲۹۵

تهران، خیابان شیخ بهائی، خیابان برزیل غربی، پلاک ۵۷، طبقه ۴، واحد ۱۴

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

سایان

۸۸۵۲۸۷۳۸

تهران، خیابان بهشتی، خیابان سرافراز، برج موج، طبقه ۳، واحد ۱۳

رهیافت و همکاران

۸۸۸۶۶۰۲۱-۶

تهران، سهروردی جنوبی، پایین تر از مطهری، خیابان برادران نوبخت، شماره ۲۹، طبقه اول

سپند تدبیر نیکان

۸۸۷۴۰۳۳۶-۸۸۷۳۰۸۵۰

تهران، خیابان بهشتی (عباس آباد) - خیابان قائم مقام فراهانی - خ چهارم - پلاک ۱۰ - طبقه همکف

زرین نگار راستین

۴۴۳۲۴۸۱۹

تهران، شهران جنوبی، کوچه توحید، خیابان کوهسار، پلاک ۶۵، طبقه اول، واحد ۲

سخن حق

۸۸۷۹۴۶۴۶

تهران - میدان آرژانتین - اول خ آفریقا - شماره ۹ - بلوک ب - واحد شماره ۳ - صندوق پستی: ۴۱۷۵ - ۱۴۱۵۵

ژرف بین بهبود ارقام

۸۶۱۲۴۸۸۱-۸۸۷۱۵۳۶۲

تهران - یوسف آباد، کوچه پله سوم، پلاک ۲۲۲۴، برج سرو ساعی، طبقه ۱۱، واحد ۱۱۰۱

سروک پرهام

۸۸۷۹۳۲۸۶-۷

تهران، گاندی، خیابان شهید علی شهاب (یازدهم)، خیابان گاندی، پلاک ۳۳، طبقه ۲، واحد ۳

سامان اندیشان یکتا

۸۸۸۸۲۹۰۰-۸۸۶۷۴۴۷۱

تهران، خیابان ولیعصر، خیابان دامن افشار، بعد از سوگند، پلاک ۴۹، طبقه ۵

سنجیده روش آریا

۲۶۱۴۲۶۰۰-۴

تهران، استاد حسن بنا شمالی، ضلع جنوبی میدان ملت، خیابان قلیچ خانی، پلاک ۱۰۸، طبقه ۶، واحد ۲۳

سامان بینش برنا

۸۸۵۴۰۳۹۶

تهران، شهید قندی، نیلوفر، خیابان شهید ابوالقاسم وهابی برزی، خیابان ششم، پلاک ۲۷، طبقه ۲، واحد ۲۴

سیاق نوین جهان

۴۴۲۹۸۶۲۲-۴۴۲۶۴۹۵۷-۴۴۲۶۴۸۱۲

تهران - بلوار مرزداران - بلوار آریا فر - نبش گلدیس ۷ - شماره ۲۱ - طبقه اول - واحد ۲

سامان پندار

۲۲۰۳۷۲۱۳-۵

تهران، بلوار آفریقا، نبش عاطفی غربی، پلاک ۱۵۲، واحد ۱۲۳

سینافکر

۴۴۳۱۵۲۸۲

تهران، شهران جنوبی، نرسیده به فلکه اول، روبروی فرهنگسرای معرفت، مجتمع فرهنگ، پلاک ۱۸، طبقه ۴ واحد ۱۵

سامان گستر ارقام

۸۶۰۴۴۳۶۷

تهران، خیابان عباس آباد، خیابان شهید خلیل حسینی، کوچه مهرداد، پلاک ۹، طبقه اول، واحد ۲

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>عامر مشاور تهران</p> <p>۸۸۹۰۵۶۴۷-۸۸۸۹۰۶۱۹</p> <p>تهران، خیابان فلسطین شمالی، بالاتر از بلوار کشاورز، ساختمان ۵۵، طبقه ۴، واحد ۱۸، صندوق پستی: ۱۹۸-۱۴۳۳۵</p>	<p>شاخص اندیشان</p> <p>۲۲۹۰۴۲۰۰</p> <p>تهران، خیابان میرداماد- نفت شمالی - نیش خیابان نهم- بین بانک سپه و تجارت- پلاک ۳۹- واحدهای ۲۲ و ۲۳- طبقه ۶</p>
<p>فاطر</p> <p>۶۶۴۰۸۲۲۶-۶۶۴۹۸۰۲۵-۶۶۴۹۲۸۷۱</p> <p>تهران، خیابان وصال شیرازی- بزرگمهر غربی- کوی اسکو- پلاک ۱۴- طبقه ۴</p>	<p>شاهدان</p> <p>۸۸۹۸۲۱۴۵-۸۸۹۶۰۱۷۳</p> <p>تهران، خیابان زرتشت غربی، روبه روی بیمارستان مهر، پلاک ۴۵، طبقه سوم غربی</p>
<p>فراز حساب</p> <p>۸۸۵۱۴۵۳۹</p> <p>تهران، ضلع جنوب غربی پل سیدخندان- خ میرمطهری- ساختمان ۳۸- طبقه ۵- واحد ۵۲- صندوق پستی: ۳۵۵۳-۱۵۸۷۵</p>	<p>شاهین محاسب کار اندیش</p> <p>۸۸۰۵۳۹۶۳</p> <p>تهران، یوسف آباد، خیابان شصتم، خیابان سیدجمال الدین اسدآبادی، پلاک ۴۲۲، ساختمان نگین، بلوک B، طبقه ۱، واحد ۱۲</p>
<p>فراز مشاور راسا</p> <p>۲۶۲۱۲۸۵۸-۲۶۲۱۲۸۸۲</p> <p>تهران، بلوار نلسون ماندلا، شماره ۲۴۴، مجتمع اداری الهیه، طبقه ششم، واحد ۶۰۷</p>	<p>شریف محاسب مانا</p> <p>۰۵۱۳۶۰۴۷۳۷۸-۷۹-۸۰</p> <p>مشهد، بلوار دانش آموز، پلاک ۱۸۷، طبقه اول</p>
<p>فراز نگر آگاه</p> <p>۶۶۴۳۹۲۶۱</p> <p>تهران، شهر آرا، خیابان ستارخان، خیابان کوکب (شهید غلامحسین امیرخانی)، پلاک ۵، مالک نیشابوری، طبقه ۲، واحد ۲</p>	<p>شهودامین</p> <p>۴۴۰۰۸۱۷۷-۹-۴۴۰۲۲۶۶۰</p> <p>تهران، فلکه دوم صادقیه- بلوار آیت اله کاشانی- پلاک ۲۱۰ (ساختمان ماد) طبقه ۴- واحدهای ۱۲ و ۱۴ و ۱۵</p>
<p>فراگیر اصول</p> <p>۸۸۶۷۱۶۸۱-۸۸۶۷۵۷۲۲-۸۸۶۶۱۱۷۵</p> <p>تهران- خیابان گاندی- خیابان ۲۳- پلاک ۲۱- واحد ۲</p>	<p>صالح اندیشان</p> <p>۸۸۸۵۱۶۷۵-۷</p> <p>تهران، بهجت آباد، خیابان ولیعصر، کوچه شهید حمید فخاری، پلاک ۱۲، طبقه اول</p>
<p>فزانگر حساب خبره</p> <p>۸۸۴۰۳۶۹۷-۸۸۴۰۲۹۷۷</p> <p>تهران، عباس آباد، خیابان داریوش، خیابان شهید میرزایی زینالی، پلاک ۷۵، طبقه سوم شرقی</p>	<p>صدر</p> <p>۸۸۸۴۳۰۱۵</p> <p>تهران، ضلع جنوب شرقی میدان هفت تیر-کوچه شیمی- پلاک ۷۰- واحد ۲- صندوق پستی: ۳۵۷-۱۵۸۵۵</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

<p>کاربرد ارقام</p> <p>۲۲۰۲۳۵۴۴-۲۲۰۲۳۵۲۴</p> <p>تهران، خیابان دستگردی، پلاک ۲۸۳، طبقه ۳، واحد ۱۲</p>	<p>فرتاک سنجش ایرانیان</p> <p>۲۲۲۵۵۹۸۶-۲۲۹۲۳۲۲۱</p> <p>تهران، حسن آباد، زرگنده، خیابان همایون، خیابان شهید سرتیپ هوشنگ وحید دستگردی، پلاک ۱۷۷، ساختمان شمس، طبقه سه، واحد ۱۰</p>
<p>کاربرد تحقیق</p> <p>۰۳۱-۳۷۷۵۰۱۴۴-۵</p> <p>اصفهان- پل وحید- ابتدای بلواروحید- مجتمع اداری امین- طبقه ۳- واحد ۲۰</p>	<p>فرجام اندیشان محاسب</p> <p>۲۲۸۵۹۴۳۰-۳۱</p> <p>تهران، سیدخندان، خیابان خواجه عبدالله انصاری، پلاک ۱۰۷، برج آسمان، طبقه ۴، واحد b</p>
<p>کاشفان</p> <p>۸۸۸۲۷۵۵۶-۸۸۸۳۵۲۱۳-۸۸۸۴۷۵۲۵</p> <p>تهران، خیابان میرزای شیرازی، خیابان فریدون نژادکی، روبروی بانک ملت، پلاک ۶، طبقه ۲</p>	<p>فریوران راهبرد</p> <p>۸۸۹۳۴۳۵۰-۳</p> <p>تهران، خیابان سپهبد قرنی نرسیده به پل کریمخان، کوچه خسرو، پلاک ۲۴، طبقه ۵، واحد ۱۰</p>
<p>کوشا منش</p> <p>۲۶۲۰۰۴۵۰-۲</p> <p>تهران- خیابان ولیعصر- بالاترازچهارراه نیایش- کوچه شهید رحیمی- پلاک ۵۴- طبقه ۳- واحد ۱۲- صندوق پستی: ۶۶۳- ۱۵۱۷۵</p>	<p>فهیمن مدیر</p> <p>۸۸۵۱۴۹۴۲</p> <p>تهران، خیابان سهروردی شمالی، خیابان شهید بهرام حاج حسنی، پلاک ۴۳، طبقه سوم</p>
<p>کوشش</p> <p>۸۸۷۳۴۷۰۷-۸</p> <p>تهران- میدان آرژانتین- خیابان بخارست- شماره ۴۹- طبقه ۴- واحد ۵</p>	<p>قواعد</p> <p>۰۲۸-۳۳۳۶۶۳۳۷</p> <p>قزوین، خیابان شهید بابایی، نبش کوچه ۱۱ (نسترن)، پلاک ۲، طبقه اول، واحد ۱</p>
<p>کار آزما مشار دانا</p> <p>۴۶۱۳۰۰۵۴</p> <p>تهران، جنت آباد جنوبی، خیابان ۳۵ متری لاله شرقی، بن بست نسترن، پلاک ۱، مجتمع اداری تجاری لاله، طبقه اول، واحد ۴</p>	<p>کاری پارس</p> <p>۰۷۱۳۶۳۴۰۰۱۶-۱۸</p> <p>شیراز- خیابان معالی آباد- بلوار دکتر شریعتی، روبروی پارک ملت- ساختمان طوبی ۸- طبقه ۱- واحد ۲</p>
<p>کارمنش تدبیر</p> <p>۶۶۵۹۳۰۷۹</p> <p>تهران، خیابان ستارخان، خیابان باقرخان غربی، پلاک ۱۲۱، طبقه سوم، واحد ۶</p>	<p>کارآمد حساب ایرانیان</p> <p>۸۸۰۲۰۱۳۷-۸۸۳۳۴۶۵۴</p> <p>تهران، خیابان فاطمی- میدان گلها- خیابان کاج جنوبی- خیابان شهید فکوری- پلاک ۹- طبقه اول- واحد ۲</p>

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

مختار و همکاران

۸۸۵۴۸۲۱۴-۸۸۵۱۶۹۹۰

تهران، عباس آباد، اندیشه، خیابان شهید جواد سرافراز، کوچه شهید افشین حق پرست، پلاک ۸، ساختمان نیلوفر، طبقه ۱

کاربرگ سامان

۸۸۱۰۴۲۵۱-۸۸۱۰۴۲۵۲

تهران، خیابان ولیعصر، بالاتر از خیابان بهشتی، کوچه نادر، پلاک ۶، طبقه ۶، واحد ۲۳

مدبران امین

۰۳۱-۳۲۳۷۳۶۵۳

اصفهان - خیابان شیخ بهایی - بعد از چهار راه آذر - بن بست صفاری (شماره ۲۵) - مجتمع آئینه - طبقه دوم - واحد ۴

کاردان حساب آینده

۸۸۹۷۱۰۹۳

تهران، خیابان فاطمی، پلاک ۴۱، ساختمان آچاچی، طبقه ۴، واحد ۱۵

مشاوران سرآمد کاوش

۸۸۲۴۷۱۳۷

تهران، مرزداران، خیابان شهید استاد مطهری، پلاک ۱، ساختمان لاله، طبقه ۱، واحد ۵

گواهان

۴۴۳۷۳۳۶۱-۴۴۳۷۳۵۱۳

تهران، مرزداران، کوچه سادات، خیابان شهید محرمعلی بی نظیر، پلاک ۱۹، مجتمع اداری امین، طبقه ۶، واحد شمالی

مطلب زاده و همکاران

۸۸۵۴۹۳۱۴-۵

تهران - شهید مطهری - خیابان شهید دکتر مفتاح - کوچه شهید منصور دوست محمدی (ششم) - پلاک ۳ طبقه سوم - واحد ۷

مانیار حسیب

۰۵۱-۳۷۷۳۷۱۱۱

مشهد، بیوار وکیل آباد، حدفاصل وکیل آباد ۲۹ و ۳۱، پلاک ۴۸۹، طبقه ۲

معمد ارکان

۲۲۱۲۴۷۸۶-۸۸۶۹۷۰۵۲

تهران، خیابان شهید محمد مهدی فرحزادی، خیابان بهاران یکم، پلاک ۵۰، طبقه ۵، واحد ۹

متین خردمند

۰۳۱-۳۶۶۱۴۶۴۷

اصفهان، باغ نگار، آئینه خانه، خیابان کاخ سعادت آباد شرقی، کوچه بهار ۲، پلاک ۲۵، طبقه همکف

معمد رایان باهر

۰۲۶-۳۴۲۳۳۲۸۳

کرج، گلشهر ویلا، خیابان سعدی، بلوار ایثار (درختی)، پلاک ۳۱۲، مجتمع باران، طبقه سوم، واحد ۶

متین محاسب نوین

۸۸۶۶۲۵۹۲-۳

تهران - میدان ونک - خیابان برزیل - خیابان شهید عباسپور (توانیر شمالی) - کوچه جهان آرا - پلاک ۱۰

معیار حساب تدوین

۰۵۱۳۶۰۳۸۷۹۷-۹

مشهد، محله شهید فرامرز عباسی، بلوار شهید فرامرز عباسی، خیابان رسالت ۴ (فرامرز عباسی ۳)، پلاک ۱، طبقه سوم غربی، واحد ۶

محیا مشار

۸۸۷۲۱۵۱۴-۸۸۷۲۵۹۴۶

تهران، آرژانتین، ساعی ۱۵۱۳۷، خیابان خالد اسلامبولی، پلاک ۱۰۵، طبقه ۲، واحد ۸

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

نکو نگرش

۸۸۲۳۰۷۳۱-۸۸۲۸۴۰۲۸

تهران، کوی نصر، کوچه پنجم، خیابان بلوچستان، پلاک ۱۱، طبقه ۱، واحد شمالی ۴

مفاهیم حساب جامع

۸۸۵۵۹۳۱۶-۸۸۵۵۹۳۷۰

تهران- خیابان ولیعصر- نرسیده به پارک ساعی- برج سپهر ساعی- واحد ۴۰۶

نهان نیک نگر

۸۶۰۸۷۰۵۳-۸۶۰۸۷۱۹۱

تهران، میدان ونک، خیابان گاندی، خیابان هجدهم، پلاک ۱۵، واحد ۲

مفید راهبر

۸۸۱۰۳۰۳۶

تهران، خیابان احمد قصیر، کوچه ۱۳، پلاک ۹

نواندیشان

۸۸۸۴۷۹۶۲

تهران- خیابان میرزای شیرازی - نبش خیابان نژادکی- شماره ۸۳ - واحد ۱۶

ممیز

۸۸۸۹۵۳۷۷-۸۸۹۰۷۶۷۹-۸۸۸۰۲۹۰۱-۸۸۹۰۱۵۴۷

تهران، خیابان کریم خان زند- خیابان آبان جنوبی- خیابان سپند غربی- پلاک ۶۴- طبقه دوم - واحد ۶

نیک روشن

۸۸۷۷۹۸۷۸

تهران، بلوار آفریقا- خیابان دیدار شمالی- خیابان نلسون ماندلا- پلاک ۵۹ - ساختمان مهرگان- طبقه ۲- واحد ۷

ممیز حساب برنا

۰۳۱-۳۴۵۰۰۶۵۶

اصفهان، محله رحیم آباد، کوچه مادی فرسخ ۱۸، خیابان کاوه، پلاک ۱۳۳۳، ساختمان رضا، طبقه اول، واحد ۱

نیک روشن تهران

۷۷۸۷۳۵۱۹-۲۱

تهران، تهرانپارس، خیابان فرجام، خیابان باغدارنیا (رشید شمالی)، انتهای خیابان ۱۷۴/۱ غربی، ساختمان پارس، پلاک ۲۰، طبقه ۳

مهرگان تراز و همکاران

۰۵۱-۳۶۰۴۹۳۸۴-۰۵۱-۳۶۰۴۲۱۵۰

مشهد، بلوار شهید فرامرز عباسی، فرامرز عباسی ۲۵ (رسالت ۲۴)، پلاک ۱، طبقه سوم

نیک ارقام بهار

۸۸۸۰۷۳۲۳-۸۸۸۰۸۷۳۴

تهران، خیابان طالقانی، پلاک ۲۹۲، طبقه ۵ جنوبی

میزان اندیشه

۰۵۱-۳۸۹۴۵۵۴۰

مشهد، شریف، کوچه صدف ۲۰، بلوار معلم، پلاک ۱۲۵۲، طبقه ۲، واحد ۴

نیکان تراز ایرانیان

۸۸۹۹۶۰۶۳-۵

تهران، خیابان سید جمال الدین اسد آبادی، خیابان دوم، پلاک ۱۱، طبقه ۴، واحد ۱۱

نامی مشارآگاه

۸۸۰۶۲۶۶۰-۸۸۰۳۴۴۰۶

تهران، میدان ونک، خیابان امداد غربی، خیابان شیخ بهائی، پلاک ۱۲۰، طبقه ۱

مؤسسات حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی ایران

نیکو مشاور

۸۸۷۸۱۷۰۸

تهران، خیابان ونک، خیابان برزیل شرقی، روبروی دانشگاه فنی و حرفه‌ای، پلاک ۲۹، طبقه ۳، واحد ۴

همیار حساب

۶۶۵۶۵۲۹۰-۱

تهران، خیابان کارگرشمالی، خیابان میرخانی (نصرت شرقی)، پلاک ۵۴، طبقه ۲، واحد ۴

نیوان مشاور اورامان

۰۵۱۳۵۰۹۳۷۲۰-۰۵۱۹۱۶۹۰۶۶۴

مشهد، بلوار وکیل آباد، بلوار دندانیپزشکان، دندانیپزشکان ۱۳، پلاک ۱۱

هوشمند نگر پویا

۶۶۹۲۲۹۶۵

تهران، خیابان توحید، پلاک ۲، ساختمان پزشکان توحید، طبقه ۴، واحد ۱۳

هادی حساب تهران

۸۸۴۴۳۶۳۴_خط ویژه

تهران، خیابان مطهری- خیابان ترکمنستان- نبش کوچه سرو- پلاک ۲- طبقه ۶- واحد ۱۵

هوشیار ممیز

۸۸۲۰۹۸۱۷-۱۸

تهران- انتهای گاندی شمالی- پلاک ۸- طبقه ۵- واحد ۱۹

هدف نوین نگر

۲۶۴۲۲۰۴۱-۲۶۴۲۲۰۵۱

تهران، خیابان شریعتی، خیابان وحید دستگردی (ظفر)، مقابل خیابان عمرانی، پلاک ۱۴۸، طبقه ۳، واحد ۲

هویدا تراز

۸۸۵۸۱۴۳۷-۹

تهران، شهرک غرب، بلوار دامن، حدفاصل بلوار فرحزادی و خیابان فخارمقدم، کوچه بوستان، بن بست بوستان یکم، پلاک ۴، طبقه سوم

هژیران

۸۸۵۵۴۶۵۸-۸۸۵۵۴۸۶۰

تهران، خیابان سید جمال الدین اسدآبادی، خیابان جواد سپهری (نبش خیابان ۱۴)، پلاک ۲، واحد ۲ غربی

وانیا نیک تدبیر

۲۲۰۳۱۴۷۶-۷

تهران- بلوار افریقا- پایین تر از مدرس- خیابان گلدان- پلاک ۸- واحد ۳

هشت

۴۴۰۲۶۹۴۶-۴۴۰۲۷۵۲۴

تهران، خیابان آیت اله کاشانی، خیابان مهران، خیابان پنجم، کوچه ارغوان، پلاک ۲۹، طبقه ۴، واحد ۸

یکتا تدبیر

۲۲۸۸۷۹۰۳-۵-۲۲۸۸۸۹۳۷-۸

تهران، ابتدای پاسداران- سه راه ضرابخانه- دشتستان دوم- پلاک ۲۱

هشیار- بهمند

۸۸۸۴۳۷۰۴-۵

تهران، خیابان قائم مقام فراهانی- بالاتر از میدان شعاع- پلاک ۱۱۴- طبقه ۴- واحد ۲۰- صندوق پستی ۱۶۱۹-۱۵۸۱۵

یکتا روش امین

۷۶۷۱۰۷۶۹

تهران، تهرانپارس، خیابان شهید مهران سجده‌ای جنوبی، خیابان شهید علیرضا ناهیدی (جشنواره)، پلاک ۲۴۸، طبقه سوم واحد شمالی

همپیشگان روش

۸۸۵۳۸۷۹۲-۸۶۰۴۳۱۵۵-۸۸۵۲۴۳۰۳

تهران، خیابان شهید بهشتی، چهارراه تختی، خیابان شهید حسینی (سورنا سابق)، کوچه تیرداد، پلاک ۴، واحد ۲

یکتا محاسب توانا

۴۴۳۴۲۶۹۳

تهران، جنت آباد مرکزی، خیابان مخبری، نرسیده به ستاری، پلاک ۱۹۶، ساختمان محمدی شمالی، طبقه ۴، واحد ۱۳